

**DOCTRINA
CHRISTIANA DE
SACROSANCTIS
ECCLESIAE
SACRAMENTIS AB...**

16.1.32

[

15.1.32

6 Dec 10. H. 2

001

DOCTRINA

CHRISTIANA DE SACROSANCTIS
ECCLESIAE SACRAMENTIS
AB HETERODOXORUM ERRORIBUS VINDICATA

IN TRES TOMOS DISTRIBUTA

AUCTOR

ALBERTO PAPPIANI
IN COLLEGIO FLORENTINO SCHOLARUM PIARUM
S. THEOLOGIAE MAGISTRO EXAMINATORE SYNODALI
ET SOCIETATIS DOGMATICORUM PRAESIDE

TOMUS II. PARS ALTERA.

IN QUA AGITUR

DE SACRAMENTO MATRIMONII

ACCEDUNT

BENEDICTI XIV. PP. MAXIMI

ENCLICAE LITTERAE DE MATRIMONIO CONSCIENTIAE
& quaedam aliae

Varietati casuum Matrimonialium accommodatae.

*Biblioteca Libreria
P. B. Minimi*

*del Convento di
di Firenze, posto
l'anno 1779*

FLORENTIAE MDCCCLXXII.

IN TYPOGRAPHIA DOMINICI MARZI, ET SOCIORUM.

Traditus Adprobatione,

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

IOANNI . MEOLI

VIRO . PIETATE . RELIGIONIS . STUDIO
HUMANITATE . ET . PRUDENTIA . SPECTATISSIMO
AEQUITATIS . ET . IUSTITIAE . LAUDE
MORVM . DENIQUE . INTEGRITATE . COMMENDANDO
IVRIS . VERO . LEGVM . QVE . SCIENTIA
NULLI . NEQVE . ANTEACTI . NEQVE . SVI . TEMPORIS . SECUNDO
QVARE . DATIS . IN . PRINCIPE . ETRVRIAE . VRBE
PLVRIBVS . SVMMAE . IVRIS . PRUDENTIAE . ARGVMENTIS

A . FRANCISCO . I.

AETERNI . NOMINIS . ET . MEMORIAE
ROM . IMPERATORE . SEMPER . AVGVSTO
CLARISSIMI . EIVSDEM . VRBIS . MAGISTRATVS
AVDITOR . VT . VOCANT . RENVNCIATVS . EST
ACADEMIA . THEOLOGICO-DOGMATICA . FLORENTINA
QVAE . SIBI . TANTI . VIRI . AVCTORITATEM
PRO . CONSILIO . ET . VOTO . IMPLORATAM
TOTIES . PROFVISSE . EXPERTA . EST
ALBERTI . PAPPIANI . CVI . QVIDQVID . EST
DEBITVM . ACCEPVM . QVE . REFERT
TRACTATVM . DE . SACRAMENTO . MATRIMONI
VTPOTE . AD . VTRVMQVE . FORVM . SPECTANTEM
D. C.

DOCTRINA CHRISTIANA

DE SACRAMENTIS AB HETERODOXORUM ERRORIBUS VINDICATA.

TRACTATUS VII.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Publici Boni causâ Christiano populo Sacramentum hoc fuisse traditum à Christo Domino, non ad reparandum tantum, & conservandum hominum genus (siquidem Deo Autore, & in Paradiso ad hunc effectum institutum fuisse, præter Scholasticos asserere videtur Augustinus lib. 14. de Civ. Dei cap. 22. & Bonifacius VIII. in cap. nunc de Virg. & Veni erumpit. in 6.) sed ad constituendam progeniem Sanctam, quæ in Justitiæ semina ambulare, nullis debuit inficibus. Suis tamen Calumniatoribus, & hæreticis oppugnantibus neque casui, neque nunc caret, alius aliter hoc tunc Sanctum Matris, & Fœminæ Consortium, pio suo quique sensu, prophane tridantibus. Ut in Pecudibus, ceterisque Animalibus sicut coniugere, quæ subinde pio ni moventur, altero desecto ad ulteriorem inveniunt, ita Viros tota Uxoribus locuti nonnulli jactabant impudentissime, & apud illos Repudiū, Nuptiarumque divorciū, vel nihil fiebat, vel levi de causa sœra non improbabitur, nec adhuc improbitur. Alii simul dati plures concedebant, & idibus concedunt Uxores. Alii una demissa, & primas admissas Nuptias, esūm repetitas post Conjugii mortem damnabant, & ultimo essu concedebant. Alii nihil Divini, & nihil Gravi credentes Matrimonio inesse, illud à Sacramentorum numero consequissime sublegebant. Alii Cœlibatū Matrimonio præferebant, alii Cœlibatū reprobatum, Connubia sine discrimine cunctis imperabant. Alii demum omnem Virorum cum Fœminis congressum, non aliter desectum sunt, quam si cum Demonibus pessimum societatis, indeque à Nuptiis ita fuerunt aversum, ut illi dicebant opus Diaboli exple, qui Matrimonium contraherent, & inter ea peccata Sacra Connubia repoluerunt, quibus homo solidissime coniungitur. Deliria hæc sunt qui non videt, & insomni Somoisantiū, ut merito dixeris singulos evanisse in cogitationibz suis. Hoc quippe Sacramentum, magnum est in Christo, & in Ecclesia, quod sanctificat viri-fideles per Mariam fidem, & Mariæ infidelis per virum fidem. Hoc honorabile conjugium, thorus immaculatus, in quo non solum salutaris Mater per Filium Gratulationem, sed sui est antiquæ possidere vas suum in Sanctificatione, & bonæ, per quod Conjugii benedictionem consequuntur in filia, nec habet in eos Demonum potestatem, nisi ita Conjugium suscipiunt, ut Dæmō a se, & a sua mente excusant, & sui libidini vacent, sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus. Sacramento itaque Matrimonii ab ipso Deo instituto in signum unitæ Divinæ Naturæ, & hominū in Persona sui Filii, conspersionisque ipsius Christi, & Ecclesiæ, reverentiam, & huiusmodi maxima certe debetur, nec inter inania referenda sunt ea, quæ Nobis injun-

git Mater Ecclesie, vel tamquam dispositorum ad illud, vel tamquam requiritur, ut hæc, caste, & valde contraheret, quæ singula huius nostri tractatus de Matrimonio, materiam suppediabant, & ad scribendum ordinem, & ad differendum contra Hæreticos Argumentum. Sic itaque

C A P U T I

QUID, ET QUOTUPLEX SIT MATRIMONIUM, ET CUR HOC NOMINE NUNCUPETUR.

§. I. Exponuntur ea, quæ salubriter Matrimonio communia sunt.

MATRIMONIUM multiplex est acceptio ex multiplici ejus consideratione, nam considerari potest, vel ut contractus Civilis, & tamquam Nova Legis sacramentum, idque precipue oritur ex diverso hominum statu in Legge Naturæ, in Legge scripta, in Legge Evangelica. Lex Naturæ consecrationem, & propagationem generis humani exigebat. Hinc factum est, quod primis Pereuntibus Deus imperavit, ut crescerent, & multiplicarent, & terram replerent. Lex scripta solemnitates huic contractui addidit, sine quibus stricta declararetur hæcmodi Conjugii, cum ex illis maxime pendeat Republicæ ordo, & tranquillitas. Lex Evangelica Conjugem gratis exorat, ut illorum Concubium sit *honestabile*, & *Thorus immaculatus*, ut Mogenius Patres in sua Synodo definiuerunt A. 1549. cap. 36. Juxta hanc variam conceptionem diversimode Matrimonium definitur: liquidem primo modo Matrimonium dicitur: *Mors, & fœmine consensu instituta ad suscipiendam prolem, & ad illam educandam, & promovendam ad perfectum statum hominis*. Secundo modo definitur Matrimonium *Civilis Contractus procurans ex mutuo consensu Maris, & fœminæ, qui ad invicem sibi promittunt proprium Corporum traditum perpetuum, & in eadem jam ac recipiendum dominium ad effectum gerendi filios, & debite educandi*. Tercio modo definitur, *figuram sensibile Gratiæ collata Viro, & Mulieri legitime iuncto copulatis ad perpetuam vitæ concordiam mutuo propterea*. Ex quibus definitionibus satis liquet, quod in quocumque statu Matrimonium spectetur, oportet Parentes vinculo quodam indissolubili colligari (in quo vinculo potissime ponitur Matrimonii ratio, hoc est ipsius Matrimonii Contractus, ut ejus, in Fœdus est, permanens, ut impleat obligatio Matrimonii, Contractus in Firmitate nuncupatur) ut etiam patet discrimen illud, quod existit inter Aimagium Fratrum, & Hominum conjunctionem, in quibus Parentum cura non multo tempore requiritur, nam si animalia ex illi genita sibi ad nutrimentum quærendum, & vitanda noxia insistant, non oportuit perpetuo nexu eadem foueri; homines vero cum non tantum secundum corpus, verum etiam secundum animam educationem requirant, Matrimonialis eorundem consensum esse debuit, ut Parentes perpetuæ Societatis vinculo colligantur, & in hoc fœdus, non solum Naturæ Legem, verum etiam Divinam indicationem confirmarentur. Hujus rei umbram in prima Animalium origine nobis Deus reliquit, qui cum animalia Bruta creavit, masculos, & fœminas scorsim eduxit, hominem vero solum

solum ferit, & nuptiam non cluunde, quoniam ex ejus lutece formavit, ut in humano Gentis bujar arctissima conjunctione nobis relinqueretur argumentum Adm ipsi perspicuum, qui Divinam consuevit Operationem, a suo Somno exercitui prophetico spiritu exclamavit: *hec naut et ex efficit mori, & caru de caru* nē moe; *quoniam ab rem relinquit homo patrum fecit, & matrem, & adhaerebit uxori sue, & erunt duo in caru una, ne muneat, quod quile vinculum inter ipsum, & Evam Deo volente fuerat inhiatum, reie deinceps in Matrimonium singillat extitisset; ut rever ab Evangelistae Lege fuisse imperpetuum didicimus in illo Christi Domini Sententia, quae Matth. 19. legitur; Quid ergo Deus conjunxit homo nō separet, ita ut merito assumat possit hoc vinculum Matrimonium perfici, saltem perfectione primaria, quae ex mutuo, & firmissimo Contrahentium consensu resoluit, qui verum habet Matrimonium rationem.*

II. Dum primariam Matrimonii perfectionem asserimus, alteram inquisitioni nostrae subjuimus, quae secundaria appellatur, seu accessoria, sine qua Matrimonium existit quidem, sed finem suum non assequitur, nimirum perpetua generationem, quae corporum commixtionem supponit: Hinc itaque non pertinere ad essentiam Matrimonii damnetur Wiclei error in Constituenti Concilio Sess. viii. convincit dicebat ille, *Matrimonium est legitima copulatio, quae secundum Dei Legem licet sit crimine filius procurat.* Contractum designaverunt laudari Concilii Patres, quibus concurre Eugenius IV. in Concilio Florentino, & Synodus Tridentina in cui. 6. Sess. xxiv. Praevertat Alexander III. in cap. *remissum* 16. de Sponsalibus, Augustinus in lib. 1. de Nuptiis, & Concupiscent. cap. 15. & Leo Magnus in Epist. 92. cap. 4. si filius verbe fideliter citentur, hoc est suppressa negativa, quae textui inseritur a Gratiano 27. q. 2. cap. 17. ne evulgatur ex Spro S. Doctore, qui sit Divinitus inhiatum esse, aut nuptialem Societatem, et praefer juxta rem mixtionem habetur in se Christi, & *Enthusa Sacramentum*, quod non praesentebat Concubintur, quem in laudari Epistola pestiungebat, quae commixtio fornicaria, vel adultera, utpote solvendi, illo repraesentare non potest. Hoc autem melius intelligitur ante Corporum commixtionem, quia non tantum indissolubilis est Christi cum Ecclesia conjunctio per nuptiam, quae a taliconjunctioe exprimitur, sed etiam per Ecclesiae dilectionem.

III. Hoc autem, ut melius intelligitur mentis artem convertamus ad aliam duplicem Christi unionem, quae per Matrimonium significatur. Prima ex his unionibus cernitur in conjunctione Christi cum Ecclesia, quoniam ut Sponsam suam diligit. Altere inspicitur, quando eidem Sponsae suae Ecclesiae in utero Virginis per Inventionis Mysterium, quasi secundum Carnem voluit copulari. Primam ex his unionibus Matrimonium repraesentare propter hoc, quod vir, & uxor ita auno conjunguntur, ut alter alteri adhaerent, Posteriores vero repraesentant Corpora Conjugum, cum ita conjunguntur, ut dici possit, quod sint duo in Carne una. Porro ad veritatem Matrimonii non requiritur, quod utique haec noio repraesentetur, sed prior exigitur, quae si deficit, vel illegitime fit, quatenusque possit sexum commixtionem non habere in se Christi, & Ecclesiae Sacramentum, quod S. Leo in laudata Epistola scripsit, & nonnulli perperam talis commixtio Matrimonium appellaverunt e contra vero semper hoc nomine nuncupabatur, ubi haec intercesserit, etsi posterior unio excludatur. Bene igitur ex his concludimus, quod triu uno

fit secundatim, & arceffluta Mattimonit perfedio, & quod non petriueat ad illut effritum, ut neque petriueat ules rei per contrarium argutid ad effritum contritit, ne aliquit temet foretue, quod Mattimonium contritit eodem contextu, quo contrituit debent copuleri, aut faltem multiter acutener, vel Mattimonia fenu, & ftenium, vel rot Mattimonia her rouditue irribente, ut e remet opete Coniuge abticeent, quod oportet afferere, tom de Mattimonia Adit in Patetio ante leptom, rum de Meietimonia Vigiut cum S. Iofeph conitit apertiffima S. Iepetee Sicee Tailimont, & PP. Errleffis fimiliffima Teditimont, que fempe docuit Iofeph vtre fuffie Chriti Patrem, non roudit generatione, fed Coniugit veritate.

IV. Forest hic addi, & tertia perfruin, quam tum demum obtinet Matrimonium, cum Prole, quæ pœpitiæ est, & præcipuum Matrimonii finis, in-
cepte facit, pœpitiæ hunc eum finem Matrimonium ab initio fuit e Dro
inditutum = *Masculum, & feminam trame eos, benedixitq; illis Dens, &
ait: crescite, & multiplicamini, & replete terram.*

V. Infusio ex his rebus illi distinctio Matrimonii in Matrimonium rorum, & Matrimonium consummationis, in prout respectu habetur solus consensu Irreuerentia verbi, aut sine externis expressis per adum transigentem. Sub possessione comprehenditur Matrimonium illa, in quibus post disponsationem copula dignoscitur interuenisse carnalis. In illo rite essentia Matrimonii consistit, ut diximus, utpote quod adus illa reuerentia sit instituta, & alevetur tamquam malum ad conferendum gratiam, non autem in possessione, unde sequatur, quod quoties Coniugii Matrimoniale adum exerceat non recipiant novam gratiam sanctificantem ex Opere Operato, neque nove gratie incrementum, ut sicut est textus in rap. *Conatus* 32. q. 2. ubi dicitur: *Conatus legitima carnis quidem pretate, non tamen tempore illo, quo conjugales adus exercantur prefertur S. Spiritus habitus, etiam si Propheta esse videatur, qui Offitio generationis obsequatur, & hec ratio est, quia Copula rarsus non repraesentat coniunctionem Christi rem Erisse predicto modo, sed solummodo speculativam, in ipso vero Coniugio habetur alia representatio, hoc est quando Coniugii concurrunt representatio hanc Christi coniunctionem proter hoc, quia tunc Coniugium intui ad invicem colligunt, & per triprociū in totum totopota tendunt indissolubile: videlicet scilicet vir arguitur dominum, & possidet in corpore melioris, & Mater obtinet item dominum in corpore viti, ut scribit Apostolus in 1. ad Corint. 7. *Mater sui corporis prestatem non habet, sed vie, fructus autem, & vie sui corporis prestatem non habet, sed mater*, ad exclusionem rapulibet illius traditionis corporum, sive in Adulterio, sive in Fornicatione &c. Haec tunc explere pertinet ad naturam, & perfectionem illar, quae Matrimonio acceduntur, quatenus spectari potest in quolibet statu Legit natum, vel Legit scriptum, vel Legit Genu. Nunq addendum est id, quod soli convenit Matrimonio Christianorum, ut huius Matrimonii naturam, & differentes a reliquis cognoscantur.*

6. II. *Matrimonium in Legi Gestis verum est Sacramentum officium.*

VI. *Ceteris Matrimonii perfectionibus illam adiungimus, quæ Matrimo-*
nium

nium Christianorum cuiuslibet alteri anteponi propter excellenciam, & dignitatem Sacramenti, id quod Christus Sacramentorum Auctor illud exivit. Hunc uolam Aetholici Matrimonio debere omniū negari, ut silem verbo ienu concedunt, Catholici e contra omnes affirmant, licet Magister Sententiarum in iv. d. 25. & ibi Durandus velut Matrimonium dici Sacramentum non auiat, quon gratiam conferat modo ab aliis Sacramentis diverso. Momenta, quibus nostra assertio probatur, Scriptura abunde suppeditat, & consensus Uniuersae Ecclesiae, imò ipsi ratio, quæ in Matrimonio dum celebratur ex reperit, quæ Novæ Legi Sacramenta perficiunt, *Materiam* scilicet, *Formam*, & *Mistram*, ut patet ex infra dicenda, & cuiuslibet altissimi Sacramenti effectum in illo distinguunt, nimirum operationem illius rei, quam praestare significat, scilicet unionem Christi cum Ecclesiâ, ita ut simul producat gratiam, qua Coniuges sui vere huiusce ineffabilis unionis imago, eum Deo per gratiam, ac amicitia ipsos per Charitatem, ac mutuo se diligere, quemadmodum Christus, & Ecclesiâ: id quem effectum respiciens Apostolus in Ius. i. ad Thim. c. 2. scripsit: *Subiiciat autem mulier per suum generationem, sibi per manus in fide, & dilectione, & sanctificatione cum fibrisque*, ut ostenderet quatuor illa Dona spiritualia *Fidelitatis, Dilectionis, & Sanctificationis, & Sobrietatis*, quæ fideles per Matrimonium acquirunt. Opportunitas vero ad rem nostram est alius textus Apostoli in cap. 5. Epist. ad Ephes. ubi de Matrimonio agens, apertissime illud unumquodque Sacramentum, & magnum Sacramentum: *Sacramentum hoc*, inquit, *Magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesiâ*. Votum Apostoli Matrimonium *Sacramentum*, itaque dignificat Matrimonium esse signum, sensibile rei Sacrae, quæ est prima nota cuiuslibet Sacramenti, & id correspondet illi effectui, qui ex Matrimonio oritur, quo mediante homo relinquit Patrem suum, & Matrem, ut adhaereat Uxori suæ; unde merito dicitur *Signum Magnum*, quia per hoc representatur Filius Dei, qui e sua Patre, ac Patre quasi relicto in Terras descendit, ut Ecclesiæ conjungeretur. Nec alium sensum textus Apostoli expofcit, quidquid dicant usuali Historicis, cum quis in Modesto textu tantum de humano Coniugio loquitur Apostolus, tum etiam quæ textus Graecus non legi in *Christo, & in Ecclesiâ, sed in Christum, & Ecclesiam*, ut legunt Tertullianus lib. de Anima c. 11. & Augustinus in Psalm. 127. per quem loquendi modum intelligimus Christum, & Ecclesiam esse terminum illius mixtae Coniugationis quoque in Coniugio Adæ figuratae (ut aliqui perperam huc rebaunt) quæ Alium non parit Parenti, relinquere, quos non habuit, sed in omni legitimo Coniugio inter fideles coniuncta. Ita patet cum Apostolus addidit *Magnum in Christo, & in Ecclesiâ*, quid aliud voluit, nisi quod si a Christo, qui solus est Auctor Sacramentorum, Matrimonium eleuatum ad illud Sacramentum, ut esset nouo, ac magnifico modo Signum eiusdem rei Sacrae, videlicet ut significaret admirabilem Unionem Christi iam fidam cum Ecclesiâ, quam vetera Matrimonium iurummodo praefigurabat? Et id reuera Apostolum inenitisse ex posterioribus illius verbis conuincitur: *Viri diligite Uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam, & si ipsum tradidit pro ea, ut exhiberet sibi gloriam, quia membra sunt carnis ejus, & de ossibus ejus, post fidam scilicet Unionem ejus, cum Ecclesiâ, quæ est corpus ejus, cui Omnis a. promissit se eam sibi disponiturum in sempiternum; quod si demum addidit in Christo, & in Ec-*

stefis non abs re affirmabimur Missimonium Christianorum alie signum prædicum, & efficax gratiæ, cujus Christus est Author, nec varo Signum inefficax, & vacuum propter merentem possitns Christi in illud derivatum, cojos sanctis naturalis Conjugem amari perhibetur, redissolubilis nomen confirmatur, idemque Conjuges sanctificatur; si tamen dispositi Missimonium celebraverint, quæ sunt illa tria, quæ ad demonstrandam veritatem Sacramentorum Novæ Legæ communi Theologorum dictato requiruntur nimirum, et sic Signum rer Sacrar, Signum a Christo Domino iussurum, & Signum laqueus gratiæ, Argumentum Apostoli adeo clarum est, ut concordiam pollicentur in omnibus Ecclesiæ PP. qui per seipsum Sancta floruerunt, neque id ipsi dissensit Synodus CST. A. 1647. neque Jeremias Patriarcha CST. & Michael Celularius, æm nunquam Latius exprobaverint quod Matrimonium in Sacramentorum numero ponant. Hæreticorum irrequiescens, ut Censuræ Iam deperdita participarentur, huc & illuc abeunt in ruellam addiverunt, cum Theologos, cum illos Canonicos Jure Interpretes, qui per Matrimonium confertis gratiam negant. Anrequam varo his male scribit hominibus respiciamus, parallelum nominabimur in origine missionis hujus Sacramenti.

VII. Communis est Patrum sententia Christum sanctificasse Conjugium, & gratiam Nuptus præparasse, ut aditus hominum in hanc vitam benediceretur, enim invocatur vacat ad Nuptus, & ipsi benedixit. Doctrinam hanc tradiderunt Ephesus Concilio PP. ante Anathematisma, præluxerat Pater Conciliis Tolentis, Epiphanius, Agostinus, Maximus, Damascenus, & idem legitur in Censura Cæcæ Schismaticorum cap. 7. his verbis: *perpetuo & ipse Christus benedixit Nuptis, at non sine celestis benedictione vestra nostri principia jactantur.* (adlere artem possumus; ne quod in nostra vita subalt, par grege medicinam sentiat). Non inficiamus, quod alii alium hujus Institutionis originem tradiderint, & quod alii hanc doctrinam ex Scripturis haberi non posse affirmaverint, nihilominus ne certam, & Catholicam profitemur, ex Traditione derivaram, propter hoc, quod Matrimonium inter Sacramenta Ecclesiæ propria dicta recensetur, quæ sanctificant, & gratiam conferunt insipientibus, & prebent potest ex cap. *ad abolendam* extra de Hereticis, ex c. *cum in Ecclesiæ corpore* de Summis, ex Synodo Constantiensi in Bulla Martini V. ex Florentina in Decreto pro Armenia, & denique ex Tridentino Sess. xxv. ubi Missimonium dicitur in lege Evangelica Veritatis Connobis per Christum gratis præstata.

VIII. His itaque promissis, patrum proficiente Auctoritate, si Missimum Sententiarum, & aliter interpretem Duxerim in suum traxerim errorem, ut si Theologi alii intellexerint, aut quasi absolute negaverint ad conferendam gratiam pler valera Sacramentum Missimonii, quem Continentiam; sue si nos provocaverint ad illos Jure Canonici Interpretes, qui in suis Glossis ad caput *bonaventuræ* 30. q. 2. ad c. *quidquid* 1. q. 1. ad c. *Alma mater* de Sententia, Eodem in 61. negantes cum Catholicis gratiam posse pecunia possideri, contrarium sequi oportere sequitur, in presenti supplicatona Missimonialis Consideratur, in quo promittitur, & exiguntur dos; vel si addiderint nunquam in Scriptura legi aliquid gratiæ Dei acquiri ab eo, qui Unquam ducit, & contra vero in Scriptura, & Petraræ legi, *quod is, qui in Carne fuerit* (hoc est qui Nuptus copulatur) *Dei placere non possunt*, ut scripsit Sixtus Papa ad Hæreticum Tarracensem, parum inquam proficiunt; Id vero ut demonstraretur.

IX. Animadvertimus quod nondum veritate hæc desuissa per hæreticorum Ecclesie, Theologi in hac controversia in diversis abire opinionibus, ut ut ipse Præceptor Angelicus, cum D. Bonaventura, Secoto, & aliis, qui Catholicum Dogma propugnant, nostram hanc sententiam prohibitorum expellaverint, contrarium vero non arceant, sed probabilem iudicaverint, cui nomen dederunt cum Doctores laudati in argumento Adversariorum, cum Gualtelmo Peritidor in Summa Virorum, & illo antiquiore Jacobus de Vittoreo in suo Opere Occidentis histore cap. 36. Post desuissimam verò ab Ecclesia Sententiam, nullas nisi Hæreticæ contrarietatem docuit, nam. velut qui omnes cum Theologi, cum Canonice Matrimonium gratiam continere, & ipsam digne suscipientibus conferre dixerant, id sufficere posset ad rapimandam Acatholicorum audaciam, quis vero nolumus se posse gloriari ex Theologie nostræ aliquot repensissis, qui a recto tramite devierunt, ideo cum D. Thoma Magistrum Sententiam in tali non vindicemus, isetiam non illud cum sensisse quod ipsi putant. Mirum autem nemine diceret, præ Matrimonium inter Sacramenta Nova Legis recenset, & ubi agit in t. Distincti, de horum differentia a Sacramentis Ligu Veris, aperte inquit, quod illa conferunt gratiam, non illa, & hinc novam in definitione Sacramenti supponit, dum illud definit *esse signum Gratiæ, ejusdemque causam*. In Dist. vero 26. specialiter de Sacramento Matrimonii sub hoc dicit: *Conjugium esse signum Spiritus Sancti Conjugii, & Affectionis amicum, qui inter se Conjugit uniti debent*, ut non separari nocivum, *etiam sunt, ut in titulis Nova Legis Sacramentis*. Ex hoc igitur quod in 2. Distincti docet Conjugium esse *de remedio tantum*, qui non videri, tunc loqui Magistrum de principali sue, & effectu hujus Sacramenti? Hoc erotus ex comparatione, quam ponit cum aliis Sacramentis, Confirmatione scilicet, & Eucharistia, & Ordine, quæ cum nunc infirma fuisse *ut gratiam tantum adjutorem conferrent*, nullus profecto audeat asserere illum male sensisse de horum Sacramentorum natura, quasi limitaret eorum effectum, sed innuere vellet Sacramenta quædam fuisse principaliter instituta ad juvandum in bono, ut Eucharistia, Confirmatio, & Ordo, quædam ad præcavendum in malo, ut Baptismus, Pœnitentia, Unctio Infirmorum, & Matrimonium, quædam ad utramque effectum, ut Baptismus. Nihil ergo a Magistro contra communem Ecclesiæ sententiam in eo loco dispositum est, sed recte sancti cum aliis Theologis. Perperim vero additur, ex his datis inferri Sacramentum Matrimonii præ valere, quam Continentiam. Non enim ex rei excellentia petitur Sacramenti dignitas, sed ex Dei institutione, qui operatur quæcumque vult, & quomodo vult operatur: unde cum in ipso voluntate fuerit, quod in quibus elevari vult, ipse sua Sacramenti sanctet, ita placuit eidem elevari Matrimonium ad finem Sacramenti, non vero Continentiam; quæ de re Sacramentum hoc Continentiam præcellit quantum ad rationem Divini Mysterii, & gratiæ conferendæ virtutem, non vero attendi ratione struxit, in quo homines collocat, nam alio faciamus maiorem esse Virginis, & certæ ratione eam Augustino lib. de Virginit. c. 39. & Sanctarum Scripturarum audire, hæc peccatum esse Nuptias invenimus, nec est bono, vel Virginitatis Continentiæ, vel etiam Viduarum æquius, verum dicimus, quod si continentem propter Deum Nuptias hamanas contempnisset, plus gratiæ apud Deum invenisset, quam sic illa, quæ per Sacramentum Matrimonii datur.

X.

X. Quod spectet ad Iurii Canonici Interpretes quid de Matrimonio ipsi sententiæ videri possent in toto titulo de Sponsalibus, & Matrimonio, nec illa ratio nec mores, cui tamquam ad Aram confugiunt Doctores Sacramentorum hostes accessimus, nam si bona noverit S. Thomas in 2. 2. q. 100. 2. 2. & in 4. d. 25. q. 3. 2. 2. quæstioncule 1. *De hoc Matrimonio tractant, Contractus sinites, & Sacramentum, seu ad hoc Sacramentum fundatum fit in Contractu, & ideo omnes essentialiter ad validitatem Contractus Matrimonialis sunt de essentia Sacramenti Matrimonii. Dicit in eo datus ab omni ex eodem Contractu emanans, non autem ab Sacramento, seu datus spiritus sanctus, & gratium Sacramenti, eo modo quo Calix consecratur velis pretis venditur, hoc Consecrationis signa. Finitus igitur est Novatorum argumentatio ex Canonistis petita, qui cum uno ora defendant Matrimonium esse Sacramentum, fecerit debent sub hoc respectu nihil deri, vel posse recipi sine labe Simonie, quævisque momentum allatam non possit hinc Sacramento gratiam deinde.*

XI. Magis vero circumspecti Novatores dum argumentatio negativa putant nobis imponere. Apperta sane ex Scripturis, & evidens hujus Doctrinæ probatio haberi non potest, quia ex illis verbis Apostoli ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est*, nam obijci possit Sacramenti nomen tæpe aliis in Scripturis legi, ubi tamen non intelligitur annexa gratiæ promissio, ut Daniel. 1. Tobie 12. Ad Coloss. 1. ad Timot. 1. 2. Apocal. 1. & 7. & in ipsâ ad Ephes. Epistola c. 1. & 3. sive ex illis verbis Matt. 19. *quod Deus conjungit homo non separet*. Erat enim in primo statu ille vinculum inter conjuges, ac deinceps fuit usque ad Christum, quo tamen tempore nondum gratiam conferebat. Sive ex aliis in 1. ad Corinth. 7. *Unusquisque domum suam habet ex Deo, unus quidem fit, alius autem fit* aut ex illis in 1. ad Thimon. 4. ubi Apostolus viros hortatur ut abstergeant se a fornicatione, & vii suum persistent in sanctificatione, non Virginum, & conjugum Cessitas semper fuit Dei Donum, etiam ante Christi adventum, & semper debuerunt conjuges honeste vivere, da in enim, qui locum agunt scriptum *scire que in Carne sunt. Deo placere non possunt*; nec ita semper Matrimonium censuimus sanctificationis gratiam, quamquam potius Apostolus in ejusmodi locis respicere ad Gratiam Sacramenti. Verum quid inde? Si legitime hæc illatio sit, hoc erit omne negendum, quod secum Scripturæ Codex, atque adeo ipsum in modum Symbolum fidei nostræ ardebitur. Matrimonium igitur credimus esse Sacramentum, seu signum Gratiæ efficax, quia dignus illud ab Antiquis PP. a Conciliis Oecumenicis, & omnium Ecclesiarum confessione acceptum, quia in hæc Confessionem nobilissimum Græci omnes, & Orientales conspiciunt, & conspiciunt multo ante quam Lutherus, & Calvinus exorti essent, & data occasione quolibet confirmant, et videtur est apud Gabrielem Philadelphum Metropolitam in Tractatu de Sacramentis, apud Malacium Præfatum Patriarcham Alexandrinum, Coresium, Gregorium Papiasincellum in Epistola Divinorum Mysteriorum, & alios. In adducenda Fidei dignitas, ut bene, sapienterque admoneat Viuceras Lumen. Communi c. 3. legi debemus unanimitatem, antiquitatem, consensionem, quæ peccatis quædam opus vocem, & sensum Ecclesiæ representare non possit, neque peritit aliquid Doctoris de hac re sententiæ, licet maxime videretur, qui Ecclesiæ Sacramenta recensendo Matrimonium præceterat, communi

Sen

Sententia detrahâ, quia nemo iudex privati hominis silentium universalis Ecclesiæ Fidei detrahatur aliquod statueret. Dicit *universalis Ecclesiæ*, nam omnes ubique sunt Sæcra, Christianorum Nuptias pro vero Sacramento habent, ut ex omnibus generatim Enchologis manifestum est, quod si de Matrimonio perpetim aliqui sentiant, causa fuit multorum negligentia, qui gravissimas questiones non ex sensu Ecclesiæ, nec Patrum, & Concilio- rum definitionibus, sed frivolis ratiunculis absolvunt, obscuram aliquatenus antiquam Traditionem, & pessimam in Scholis consuetudinem invenerunt de rebus ecclesiasticis probabiliter disputandi. Hoc unum conspectu dignum arbitramur hunc Sacramento petulantiæ esse, ut gratiam, quam convenit non ita expresse, neque immediate significet, sicut illam significant alia Sacramenta, sed hoc unum operetur, ut Coniuges prolem suscipiant per sollemniorem regendam efficiant Christo, ut Ecclesiæ membrum efficiat Christi copulatio, & ita fuit, ut quodammodo Christus, & Ecclesiæ sibi mutuo coniungantur ad proles generis regenerationem, quod notum volumus, ut Novitates, ut hoc quod Matrimonium non efficit materiale Christi conjunctionem cum Ecclesiâ, ad quam significandam est institutum, propterea ipsi denegari veram Sacramenti naturam, quam sumunt retinebit, etiam si Ecclesiæ sui matris possit Personam Matrimonium susceperit, dum vilestet gradus propinquitatis extendit, aut contrahit, hoc enim totum non cadit supra Matrimonium, quatenus est Sacramentum, sed quatenus est Coactatus, qui ne valide celebretur ponit Ecclesiæ conditioni pro consensu in eandem, quam fidelitatis, Coactatus esse nullum ait, & ita indirec- te efficit Sacramentum, ut contingit in Matrimonio clandestino.

XII. Inferret ut his Matrimonium in Lege naturæ aut scriptæ, etiam apud Infideles, præter usumque Coactatus non induisse naturam Sacramenti, cuius illationis possima ratio est, quod Sacramenta nullum alium præter Christum habent auctorem. Ita Concilium Trident. in Can. 3. Sess. vii. & in Can. 3. Sess. xxv. neque in consecutus, qui non sunt Baptizati, cum Baptismus dicitur iuxta omnium Sacramentorum, quod fundamentum supponitur textus in cap. *quintæ sola* 24. q. 1. in cap. *extra Catholicum* 1. q. 3. & in cap. *plurimæ* 6. *Hinc est* 2. q. 7. unde quod dicitur de Divina Benedictione: *Crescit, & multiplicatur &c.* que legitur Genes. 1. 24. contrarium non probat, cum quis non omnis Benedictio est Sacramentum, cum etiam quis etiam quodammodo, volentibus, & aquantibus amantibus Deus benedixit dicens *Crescite &c.* Homines vero post lapsum iterum dictum fuit *Multiplicamini*, quemadmodum & infidelibus, ut medium iterum, & honestum ad sedulam consequentiam, ut ab illicitis abstinere. Quod si aliquando huiusmodi Matrimonia audiantur appellari Sacramenta, ut in cap. *utrumque* de Presbytero non baptizato, in cap. *quidam de Divortio*, in c. ultimo de Transactionibus, & S. Augustinus expresse docet in lib. de bono Coniugali c. 18. *Sacramentum Matrimonii esse omnibus Gentibus commune*, in hunc lucis Sacramenti nomen lato modo inaptum, quatenus scilicet sonet idem ac mysterium, asserimus, quia valet aliquo modo significare unionem Christi cum Ecclesiâ, non quia veto censetur gratiam, propter quam Matrimonia Christianorum puritate Connubis Veterum dixerint PP. Tridentini in supra laudata Sess. xxiv. Et revera in toto Veteri Testamento nulla legitur fides Matrimonii institutio, sed tantum residuum quedam quo ad Personas con-

trahentem, ut Leviticus 18. Imo potius ex ipse colligitur quod Matrimonium nequeat signum tunc esse, neque ante eo tempore gratia tunc necessaria in Matrimonio, quoniam est nullo tempore, eo quia Deo permittente licet etiam Polygamia, & Repudium, & potestant homines illius temporis pluralitate Uxorum, & Repulsi Libello occurrere illi difficultatibus, ab quas solito tempore gratia requiritur: que de re Augustinus dicensi verbis docet in libro de Fide, & Operibus c. 7. & de bono Coniugali c. 14. Matrimonium fuisse, ab initio mundi, & non enim esse apud Infideles Contractum Civilem, & in officium naturæ datum, idemque ab initio sua institutione, ut ait S. Leo Epist. 62. ad Rusticum (hoc est & Charito) habuisse Christi, & Ecclesiæ Sacramentum.

XIII. Inferitur 2. neque Matrimonium in Infidelitate contractum fieri Sacramentum, si nonambo Coniuges Baptismum suscipiant, aut aliter illorum, neque si Infidelis cum Fidele coniungatur, cum essentia huius Sacramenti consistat, ut diximus, in mutuo exoptato consensu mutuaque Coniugii, qui consensus cum sit quid transitorio, & acta non existat quiescente Infidelis Coniuges baptizantem, concurrentem Baptismo non contractum physicè Matrimonium materia, forma, & merito, quod requireretur huiusmodi Matrimonium in illo momento indere posset usitatum Sacramentum; imo non solum non totiusse materia, forma, & merito, sed neque fingi potest quod concurrat per renovationem presentis consensui, quia hic emptus non est in libertate Coniugum, qui libertate se ipsos prius tempore celebrati coniugium, quo eum desiderant sibi perpetuam suam corporum. Quia vero eum peculiare est huius consensus, qui si tantum ad effectum sacramenti, ut si sit unus tantum Coniugum non sufficit ad hunc effectum, non Christus Dominus constituit hoc Sacramentum in solo coniugio integro, quia talis evadit quando illum incunt duo Baptizati, bene concluditur quod si unus tantum ex contrahentibus sit Baptizatus solutus, soluti non debet sacramentum Sacramenti huiusmodi, nam unus est in ambobus coniugibus Matrimonium, non aliud, & aliud. Ordinari ab aliquibus aitum patet sic Sacramentum Matrimonium contractum per Procuratorem, vel per Episcopum, & tunc huius dubi peritur & natura Sacramentorum, que requirunt presentem, tam Ministri, tum insipientem, ut Ministri appetit formam ad materiam in subiecto presente: Vtrum cum alii essent hoc esse penitenti huius Sacramentum ut possit fieri inter absentes, eo quod illi essentia soli contrahat insistent, qui si valide sit, licet sint absentes qui contrahunt, sustineant sunt in preterit iudicium et Coniuges ipsi carum satisficere eorumque, ut cetera sine de perfecto Sacramento, & de effectibus ejus, si per Procuratorem Matrimonium contraxerint.

XIV. Inferitur ultimum quoniam impie de hoc huius antiquiores Hæretici contra bonum, & sanctitatem Nuptiarum, quas ad ipsa mundi origine fuisse institui videmus, & Deo in Lege Mosica confirmatae, in Lege Gratia decretis novo sortita, & Universalis Ecclesiæ consensu, prohibita contra Marcionitas, & Manichæos. Neque contractum creditur ab Apostoli, in 1. ad Corinth. Epistola c. 7. *Dico vobis Nuptia, & Vidua bonum est illis si sic permanserint sicut & ego, quod si non se continent, nubant, melius est enim nubere quam non, ac si accipiendi esset tentus Apostoli ut illum inceptum Testullianus: quando melius est non acce, quam dubius curere; si tamen com-*
para-

peratione discidas, non eis melius animum salutem habent, quia ut bonum dicimus enim inoptam, & a vero alienum esse quam assulsi Tertullianus Testimonium Apostolorum explicationem, nulliusque preui assa auctoritatem ex libro opus de Exheritationis Castitatis peritum, cum liber hic de numero eorum sit, quos contra Doctrinam Catholicam scripsit cum ed paucos Monachorum daderit Ecclesiam deflexisset. Non ita vero Nuptias esse bonum dicimus, ut concupiscentiam malam non esse affirmemus. Pelagianus Carnis concupiscentiam tamquam nullum vitium, sed naturale esset bonum laudabilem: Manichæi eam non tamquam avidam vinum, sed itaque naturam ab eternis malum vituperabant; Catholice Ecclesia iuxta Augustinus lib. 2. contra Epistolam Pelagii c. 5. utroque redargui Manichæi dicent non naturam, sed vitium esse: Pelagianus dicent non a Patre sed ex mundo esse, ut iam velut malum voluntatem sanari neque permittant, defuendo illi tamquam insanabilem rederet. isti tamquam laudabilem predicant. Nae mirum est quod ut tenent Manichæi, & Pelagianus, movebantur animi singuli ex fests principibus. Nuptias commendabere malas esse Manichæi, quod illis resfudarent in malum Deum, Pelagianus negabant peccetum Originale, & hoc subito ne conveniant cum Manichæis, & Neptius, & Concupiscentiam bono, & vero Deo tribuerent, atque adeo utrumque bonum esse dixerant. Utrique ergo varietatem commendatorem. Contrariam quomodocumque Doctrinam illi, quam defendenda Joannina, innotat eam dicimus Virginitatem, aut Continentiam pro Deo susceptam esse Nuptias meliorem, quodquid blasphemum Luiberus, & Calvinus utique doctrinæ assertores, cum quia idem Apostolos in eadem Epistola, & servande Virginitatem consilium tradit, & si ipsum hujus propositi præbet exempla: *Vide, inquit, amari vos esse sicut me ipsam.* Sentit ergo Virginitatem Communionis esse meliorem, nisi dicatur impudent, quod confusa id, quod non putat esse præsumptum. Eyræge ad eam hinc S. Hieronymus adversus Joanninam lib. 1. cap. 1. perpendens Parabolam seminis, quam Christus Dominus tradidit Matth. 13. hæc scripsit: *Centenarii, & sexagesime, & trigessimus fructus, quamquam de uno terra. & de uno semine nascitur, tamen multum differt in numero. Tringentescentiarum ad Nuptias... Sexagesima ad viduas... paucos centesimas numerat... exprimit Virginitatis Coronam.* Hujusmodi ignotus Bara pro Deo susceptus, non solum ex Scriptura, verum etiam ex Patribus copiosum habet proventum Sanctorum, & meriti, & in eo gradus altius felicitatis acquiritur. Ignor Scripturarum interpret maxime attendere debet quando minus majoribus exequantur. Inferius comparatio superiorum injuria est. Hinc S. Hieronymus l. c. *Simas in domo magis non solum esse vase aureo, & argenteo sed & ligneo... & filia... Non ignoramus bonitatem Nuptiarum... & totum immaculatam, legimus primam Dei sententiam: Crescite, & multiplicamini, & replere terram. sed ita Neptius accipimus, ut Virginitatem quæ de Nuptiis nascitur præferamus. Namquid argentum non aut aurum, si aurum argenteo pretiosius est, aut arbori, & fegolis communis est si radus, & filia, culmo & arista prima præferantur? Ut prima ex arbori, frumentum a stipula, ita Virginitas a Nuptiis... Ceterum non est despicendus Angelicus Paterceptor qui l. 8. q. 152. u. 4. ad 2. ita scribit: *Inter Virginitatem si melles quam sententia Conjugalis, potest tamen Conjugalis melius esse quam Virgo duplici ratione: primo quidem ex parte ipsius Castitatis, si scilicet ille, qui est Conjugatus habet animum magis purum**

ad Virginitatem servandam, si oporteret, quam illi, qui est illa Virgo: Unde S. Augustinus Virginitatem instituit lib. 2. de Bono Conjugali cap. 22. in hac ut dicitur. Ego quidem non sum maior quam Abraham, sed melior est Cassitas Calibum, quam Cassitas Nupiarum, quid enim ego nunc ago, maluit Abraham, & non antiqui Saxi igitur, si tunc agendam esset, quod autem illi agerent sic ego non agam, & si tunc agendam esset, 2. quia forte illa, qui non est Virgo habet exultationem virtutum; unde idem S. Augustinus in lib. de Sancta Virginitate cap. 44. inquit, si Virgo quoniam sollicita que sunt Domini, quando placet Domino, ne forte propter aliquam sui innocentiam mentis infamitatem nandum sit matura maritus, illa vero mulier, cui si puerum gesserit iam possit videri Calitem Domini a humilitate: Contra: igitur non esse contemnendam Virginitatem, ut Nuptie laudentur, neque laudanda non est Virginitas, ut Nuptie spernuntur, aut ita Nuptie laudari non debent, ut eadem aliquas Virginitati, & Continentie, vel utroqueque, vel eorum, sed concludendam est Virginitatem Majoris non esse excellentiam, & merito Anathema dictum esse a PP. Constat Tind. Sess. xxiv. cap. 10. cunctaque dixerit: *Statum conjugalem accipendam isti statui Virginitatis, vel Calibatus, & non isti melius ac beatius manere in Virginitate, aut Calibatu, quam jungi Matrimonium.* Sed de his haec.

§. III. Matrimonium licet variis nominibus propter varia mysteria fuerit nuncupatum, hoc sibi praestare nomen ratum est ob majorem ejus significatam.

XV. Praefate Augustinus in lib. 19. contra Manichaeos n. 26. Matrimonium sic denominari ait, quod firmius ob id potissimum ondere debet ut Mater fiat, sive ut Augustinus Cellius in lib. 2. c. 6. Nodium ficticium existimat a Matris nomine non adhuc oborto, sed cum ipso statim adpropinquante; unde videtur a Matre Matrimonium dictum esse. ex fere ratione quod major Mater quam Pater in liberorum processionem habetur ratio, quod haec certa sit, sicut & Jura Civili iudicant a Matre servos, vel liberos esse filios, ut notat Boscherus in Tractatu de Nuptiis in principio, ut deum quia infans magis Materno indigeat solatio, quam Paterno, sibi enim ante partum est onerosus, ut Grogovius IX. in c. ex litteris extra de Conversi. Infidel. in partu est dolorosus, & post partum laboriosus nulli cognoscitur, quem rationem perpendens ait: *ex hoc, legitima respectu matris, & famulus magis Matrimonium quam Patrimonium nuncupatur*, quod Patrimonium a Patre dicitur tam propter infinitam viam, per quem augens, tum quia in regione domus potiores patris natura Viro tribuit, majorem sacularum copiam ad Connubii societatem afferre solet, ut filii decentes collocentur.

Anquillimum etiam est nomen *Connubii*, sive Nupiarum, ut experientia Matrimonium ex more antiquissimo puellarum, quae coniungendo Matris velo caput solabant obnoscere in signum potestatis. Hujus sedis narrationem habemus in cap. 24. 64. & sequetur, libri Genesis, ubi legitur quod cum Rebecca venisset ad Nuptias adpropinquans domui cum Isaac in campo vidisset, ex Camelo descendit, & velo caput suum obnoctat. *Rebecca conspectu Isaac*, sunt ipsa verba Scripturae, *descendit de Camelo, & ait ad Isaac, qui est iste homo, qui venit per agnum in occusum abibi dixitque ei, ipse est Dominus meus, et ille tollens cito gallinam operans se, in qua locum*

cum in Tribus S. Ambrosius lib. 2. de Abrahâ c. 9. *Nos illud utisum est, quod cum venires Rebecca vidit hanc drumbulantem, & iam interrogasset quæ esset, inquit quid ipsi esset, tui daretur uxor, desinuit, & inquit suam obnata capiti, dicens vœcundiam Nuptiis præire debere, inde enim & Nuptia, dicitur quod pudoris gratia puella se obnubetenti, vel ut S. Iulianus in lib. 1. de Offic. c. 19. ut noverit se semper mariti sui subditus, & humiliter esse debere, & hejus moris naque defuncti apud Ethnicos exempla, imo Ecclesiæ ipsa evandem servavi, & servat, quæ Conjuges regis cum nuptiis benedicturus. Additum est hu nomenibus etiam nomen *Conjugii* quia Matrimonium inuicem idem iugam sobeant portandam usque ad mortuum, videlicet et labores gravissimos, molestias, tortu. sollicitudines, quæ quotidiano experimento vili, & uxores improbandi juxta illud Apostoli 1. ad Cor. 7. *Testulantes in tamâ Carnis habebant inajusmodi*; Et hæc habuit hinc Matrimonium Nuptiis mularum, damnationis, ac impietatis esse plenum, ex apposito Testulimus concendit lib. 1. ad Uxorem i. 9. magnam esse Nuptiarum felicitatem, nec posse impietatis jure redargui: *Unde fessissim, aiebat, ad anarrandum filigratem Matrimonii, quod Ecclesiæ similat, confirmat oblatio, obsequium Angeli renuntiatione...* quæ iugum Fideiham duram anis spri, unis vati, unis disciplina, unis devotatit? *Ambo fratres, ambo conferti, nulla spiricus, nulla carnis discretio...* simul erant, simul jejunia transigunt... *In Ecclesiâ Dei pariter, in Circuibis Dei pariter...* talia Christus videns gaudet, his pariter suum munit, ubi duo, ubi et ipse, ubi et malis non est. Hujus oeris compassione Christus in Nuptiis quæ sua presentia dignatus est Aquam convertit in Vinum, numerum significat ad hoc se venisse, et crumass, ac miseriam culpa primi hominis in Nuptiis incedat, ipse secunduus homo aboleret, atque in benedictionem verteret, nim per Aqua in Scripturis tribulationem intelligi solet, unde illud: *quoniam intraverat aqua usque ad animam meam* Psal. 68. Vinum iuram a Deo crumam esse ut iustificet cor hominis alibi idem Psalmista testatur Ps. 143. & hoc tunc coniugis cum hæc incommoda possunt inter se Vir, & Mater, & hinc eluces individui oerisque societatis, quæ Coniugii. & aliquando Confirmiti haud incongrue nomen habet, 2. si donatium C. de Nuptiis. si vir, & matet in coneductus, ut apparet archissima Corporum, unumquem, familiarumque fida communio. *Convenum* etiam summe Matrimonium vocatum, significatque fuisse in Sacris, Rationisque Audientibus invenimus, imo, & in Antiquis Cronibus, qui cum prohibent secutas Nuptias bene licere, inquit: *bigamus non conetur*. Hujus Carum, quæ Viri & Matetis Capibus imponebatur in fine benedictionis Nuptiarum memencient Græcorum, & Latinoorum Euthologia, Latini, & Græci PP. Tertullianus in lib. de Coram Miliu esp. 13. Chrysostomus Hom. 2. in Epist. 1. ad Timoth. ex quibus eruitur Ceremoniam hanc, & appellationem esse antiquissimam, & utrique Ecclesiæ Occidentalis, & Orientali communem. Ceterum singulis hisce denominationibus celebrat prima exteri, & reliqui nomenibus prevaluit, videlicet nomen Matrimonii, cujus nomen ut perspectum habeamus, illud sic definimus Trideni Concilio Doctrinæ inherentes, ut *Vir, & Mulieris maritalis Coniugii inter Legitimas personis individuum vicia castitudinem retinens*. Cum dicatur *injunctis Maritali illi species obligationis ponitur, quæ propriis est finis Nuptiarum*, Cum dicatur *Vir, & Mulieris ostenditur Polygamia a Nuptiis exclusâ*. Cum*

dicat

dicitur *inter personas legitimas* induantur Divina, & humane Leges, que certas personas reijciunt tanquam incapaces ad Matrimonii fœdera incedenda: demum cum dicitur *indivisa* ultra societatem retinetur, exponitur quod in hoc indivisibili vinculo esseque Matrimonii, & ratio formalis consistit. Non desunt alii Theologi, qui aliam rationem designationem Matrimonii. Inter ceteros Hugo a S. Vidore Matrimonium definit: *quod est duorum personarum idonearum, legitimarum de consensu consensu, alii vero inquirunt: est consensus communis vite, & communicatio Divini, & humani juris*, id quatenus alteram nulla sit mentio mutue obligationis, ut si mutuo quis posset ambigere; utrum revera *ratio formalis*, sive essentia Matrimonii in hac mutua obligatione consistat. Sed ambiguitas omnis tollitur a D. Thoma Supplem. q. 44. a. 3. in corpore, qui tria in Matrimonio constituit, scilicet consensum ipsius, essentiam, & effectus, secundum hæc tria se invenisse inquit res designationes de Matrimonio daret, ut si in prima videretur definitum Matrimonium quo ad ejus essentiam, in secunda quoad ejus causam, in tertia quoad effectum ad quem ordinatur Matrimonium. scilicet vitam communem in rebus domesticis, de quo omnis communis aliquid lego ordinatur, idem ponitur Jus Divinum, & humanum, ut mutui viri, & mulieris communio etiam mutetur, igitur in superiori designatione traditur definitio essentialis, in duabus reliquis, designationes, seu descriptiones habentur, que causæ formali Matrimonii non adveniunt, hoc est obligationi, vinculo, & nexui mutuo, qui ex consensu interno, & petitione externa initur vitam, & mulierem resultat. Diximus ex *consensu interno*, nam gravis questio est an iustitiam possit validitas Matrimonii si Contrahentes interno hoc consensu carerent, licet externus consensus non appereat.

XVI. Validitatem Nuptiarum a Consensu dependere, qui verbis, aut signis exterioribus exprimitur prælegere. Scilicet Theologi omnes asserunt, idemque firmantur Ecclesie Decree in cap. *Tuas* de Sponsalibus duorum in cap. *tam epus* de Sponsalibus, in esp. *tam locum* eod. tit. & naturale mutuo probat, non aliter quam mutui iustitientium iustitiam potestatem mutuum corporum transferri posse in Coniuges, nec possi aliquem per vim adigi ad iugum Matrimonii subeundum. Sed utrum necessario oporteat esse internum, hoc est animo non relucente, diverse sunt Theologorum iudicia. Aliqui affirmant, alique negant. Soli *refractus*, ut Nicolaus L. fuit *Matrimonium*... *Solus si desertit, inter aliam tam ipse tota celebrata firmatur*: quocumque verba interveniant, & in laudato cap. *Tuas* nos sic loquitur Innocentius III. *si propositum, & rescriptum Matrimonium non fit in animo, nihil fit, quia ut dictum est, voluntas est, que Matrimonium facit*. S. Thomas in 4. d. 17. q. 2. a. 2. questienti. 4. *Expresse inquit verbum sine interiori consensu Matrimonium non facit*, & in responsione ad 2. *Si desit consensus mentalis ex parte unius, ex altera parte est Matrimonium*. Item probat natura consensus, qui iuxta propria voluntatis operatio sit, necessaria interne debet esse.

Sententiam oppositam Magister Sententiarum cuetur in 4. d. 17. ubi scribit: *Si verbis exprimitur Sponsus, quod tamen corde non volunt, si non sit consensio ibi, vel datus, obligatio illa verborum, quibus essentiam Matrimonium facit*. Theologi vero illi proii, qui Magistrum sequuntur in iudicio addunt, quia sic contrahentes Nuptias, referunt fructum ex propria iustitia con-

contra illud tritum assertum *quod delus, & frons nemini potestingeretur*, dubia, & incerta reddiderunt Matrimonium singula, Conjuges quoque incauti evaserunt de pole lapsi, esset na legitima, sui nefario concubina genita &c.

Non videntur vero adeo efficacie momenti heu Auctoribus primæ Scripturæ, imo nec suis congruentia, quia nihil horum videretur. Non patet, necesse ex fraude Conjuges delinquentes, nam hoc ipso, quod verbe consentium exprimentis serio, & ip debita circumstantiis procuraverit, tam Cæcitate, tam Leges Civiles ab ignis passionis resistit eisdem prohibent, & ad novas Nuptias convolare, & propitius si non antitraditue Physica, moraly perfecta carpitudo, que solum ab humano testimonio firmament, Conjuges innocens in ipso Matrimonio conquiesceret. Non incertitudo proles, nam eorum esset proles ex ipso suscepta, illa carpitudo, que major in humanis haberi non potest. Non ita viro argumentari licet pro officenda valde, tunc Saltantini, siquidem cum hac supponit validitatem contractus Matrimonialis tamquam ejus fundamentum, in ista suppositione, defectu in actu consensu nullus esset contraditio, & propterea nullum quoque Sacramentum. Aliter igitur videtur insani posse ex hac hypothese contrarium sine interno cunctis esse constitutum in fiali navellissis patrandi, si Matru officium exercere, aut innocenti parti, quod iusta petur denegabit. Peccabit pro, fido, sed non ex fiali necessitate, quam evanescere in sua potestate habet, morando petrarum voluntatem, si ad se reverteatur, quare antea cohibuerat, voluntatem consentium, aduocari, ut nullis materialis Matrimonii subsisteret, de verum si quod legitime Petunt mutuum obligationem consensu reciproco contraxerunt. Non est autem necesse ut consensus ille expresse sciat in copulam carnalem, alioquin inani B. Virginem, & S. Joseph non fuisset verum Conjugum, sed sufficit consensus in conjugalem vite societatem, que includit consensus cohabitationem, quatenus sua es non potest illa Conjugalis societatis contineri, nisi vel iusta Religione, vel alia ratione scilicet quod ad hanc ut objectis ipso sapientia permittit. Violato nunquam contrarium solum inveniunt consensus, nullo signo externo declaratum, ad concubandum inter duos Matrimonium fuisse, nam iporteret etiam concedere inter homines locis si junctissimos, mutuum consensus proliis ignotem, sacrilegium invidiare, quod affirmare, imo & somnare est absurdissimum, siquidem humano modo res tanta momenti agenda est, quod fieri non potest, nisi per signa externa, qualia hominum nature congruunt, sua potes hec sui verba, sua sui notus, sua aliud quodpiam hunc consensus daterant, qui genitur mepta clausus, quia tunc mutuo significatur.

C A P U T II.

DE MINISTRO SACRAMENTI MATRIMONII, DE EJUS MATERIA, ET FORMA.

I. **C**um in Matrimonio duo spectant, Contractus scilicet, & Sacramentum, qui prius Theologi conveniunt in axioma hujus gravissimo questionis, utrum in Matrimonio fideliter separari possit Contractus a Sacramen-

mento, neque concordia Opinionum habebimus in se de qui disputamus. Cum itaque diffideant in prima, necesse est, quod neque in istis dissimendis controversiis conveniant, quia de se prudentes Benedictus IV, in fauldausissimo Opere de Synodo Diocesana de re tanti momenti agens in libro viii, cap. 22. n. 9. cum utriusque sententia solidiora fundamenta innuisset, periculum voluit Episcopis utramque Opinionem esse probabilem, suasque habere magnae Auctoritatis Patronos, atque inde non ducere dissent, ut ipsi Iudicii partis assumerent, quaquamque dissiderent, de qua Eusebio videntur haecina promissum, sed Theologorum Disputationi permittit. Alii vero in Synodo de Matrimonio praeposuerunt quidam, expulcorantque doctrinam a Concilio Florentino, & Tridentino de huiusmodi Sacramenti dysertis traditam; sed taceant, ne aut Periculum, aut ipsos intrahantibus ipsosdem Ministros appellerent, Sit ergo.

§. I. Censura variat Theologorum sententia, seu solum Sacerdos Legitimus Matrimonii Minister dicitur, seu dicitur hoc munus ad Contrahentes pertinere.

II. Ne Catholicam sententiam a Concilio Florentino propositam, & a Doctissimo Pontifice Benedicto XIV. defensam, prima fronte exponamus verba Eugenii IV. quae leguntur in Instructione pro Armenis elixi númerum Sacramentorum: *Septimum est, inquit Eugenius, Sacramentum Matrimonii, quod est signum inunctionis Christi, & Ecclesiae secundum Apostolum. Causa efficitur, Matrimonii regulariter est mutui consensus per verba de praestata expressus.* Ut patet uniuersum Summus Pontifex hui non agit de Matrimonio, quod non egrediantur naturam pati Contrahens, quam non ignorabant Armeni, sed agit de illo Matrimonio, quod signum est conjunctionis Christi, & Ecclesiae, ut tale est Matrimonium, quod dicitur Sacramentum. Necessarium erat, quod huius Sacramenti ipsam efficientiam exponeres, non solum se causam antea exposuisses efficientem in reliquis Sacramentis. Novum, & Armenianum dictum non potius exponere, cum hoc non suppedirent Pontifici Salae litterae, nec consens, & antequam Tridentino, Matrimonium ergo consensum hui causam dixit, quae in Tridentino habetur, & ex scriptura eruitur, qui consensus eum per verba de praesenti regulariter exprimitur, nam aliquando datus per Procuratorem, ut supra notatum est, aliquando per ipsos Praesentes, per Episcopum, per natus, aut aliquod aliud signum de illis, per quae Nuptiae convalidantur, ideo hanc vocem *regulariter* Pontifex insinavit, ut clarum fieret quomodo hoc Sacramentum consuevit in Ecclesia administrari. Operatur igitur ex Concilio Florentino concludere ipsos contrahentes esse Sacramenti Ministros, non Sacerdotes, quia soli contrahentes formam materiae adiungunt, quod est praecipuum Ministri Opus, dum Sacramentum aliquod confecti debet.

III. Nec aliud, eluxit ex Concilio Tridentino doctrina, quae legitur in Decreto de Matrimonio exparto in Sessione xxv. Ita sunt, quae notant Patres in hoc decreto i. Christum ad praesentem Conjugium in huiusmodi inter institutum a. Christum eidem Coniugio largientem gratiam 3. Novae Legis Matrimonium velentibus Matrimonii gratia praestare, & nihil aliud addiderunt, ut Matrimonium Legis gratia, quo ad alicui a veteribus Matrimonii differret, in Materia scilicet, Forma, & Ministro: Igitur, qui tunc fuerunt

runt Ministri Matrimonii, nec quoque iidem erant, cum non sit mutata ejusdem essentia, sed sit supersaddita raneam Sacramenti naturam per Christum hoc esse causis gerere, quoniam verum Matrimonium non conferebant, quia Sacramentum non erant.

IV. Nec minus urget ratio a Bellarmino petita ex indissolubilitate Matrimonii, quæ tota pender a natura Sacramenti juxta illud Merth. 19. *quod Deus conjunxit homo non separet*. Hoc enim ipso, quod Sacerdotes debent esse Sacramenti Matrimonii Ministri, si casu contingat, quod non accedat Sacerdos dum Matrimonium contrahitur, ut revera contingit in locis illis, ubi celebratur Matrimonium non servata forme a Concilio Tridentino prescripta, aut Parochus coram adsit, sed nihil dicat, aut dissentiat, imo proceat in contrarium, sine culpa hoc Matrimonium solvi poterit, & vit alteri mulieri, & o contra mulier alteri viro poterit committeri, & ita Matrimonia multiplicari, vel solvi, Matrimonii vinculum esse rem Sacramenti docuit Angustinus in libro de bono Conjugali cap. 7. & inde causa traditur cui Matrimonia Infidelium etiam legitima, & consummata solvi possunt per conversionem alterius Conjugis 1. Cor. 7. Contrarium eorum observatur ubicumque locorum celebrantur Matrimonia in Ecclesia Christi, quæ si fuerint consummata, omne occulitur causæ eorum solutioni, Oportet igitur consisti Matrimonium quodlibet in Ecclesia Christi in eam sine forma & Sacerdote prolept esse veri nominis Sacramentum, in hoc distinctum a reliquis, quia aliqne Sacramenta ex peculiaribus aliis causis requirunt, quod suscipiunt a ministrantibus distinguuntur, ut in illis ratio signi salvetur, quæ salutaris opus in Sacramento Matrimonii ratione novæ significationis a Deo instituta, videlicet spiritualis antonæ Christi cum Ecclesia, & cum animæ unialesque per gratiam, & charitatem, quam repræsentat æterna vitæ, & uxoris societas.

V. Et re quidem vera Christus Dominus non novum Symbolum instituit, sed humanum, institutumque contrarium ad Sacramenti dignitatem elevat, attribuens illi contrarium novam significationem, & gratiam promissionem, & hanc Dominicam Traditionem Concilium Tridentinum loco supra cit. explicavit, non vero essentialia Matrimonii mutavit, inter quæ illud est, ut ipsi se Contrahentes ligent, nequa opus habeat tertia persona, a qua ligentur, & ut eum obstantur per Procuratorem contrarium facere, si velint, quatenus quod in alia Sacramenti locum non habet, quia repugnat eorum naturæ, & proprietati, & ratio non admittit, ut quis in ipsum regneret, aut aliena abientem laver, aut alia laveretur pro alio, si exemplum ponatur in Sacramento Baptismi, & quod aliis se ipsum absolvat, nec absolvat abientem, se ipsum ordinet, confirmet, inungat, aut abientem ordinet, & inungat, si loquatur de Sacramento Penitentis, & Ordinis, & sic de ceteris unde merito in his Cistitur voluit, ut extranei Ministri Opus requireretur, & presentia suscipientium eadem Sacramenta. Unicum est Escharistis Sacramentum, in quo aliquid simile observetur Sacramento Matrimonii, nam in Eucharistia idem Sacerdos est Minister conficiens Sacramentum, & illud suscipiunt, quod statum est in cap. *Relatum*, & in cap. *Parasæ* de Consecr. dist. 2, in quibus Textibus dicitur, quod Sacerdos, qui a m. conficiunt tenentur eum suscipere, & Sacerdos Sacerdotes obstantur si non suscipiunt, ut dicitur in cap. *Compremissus* dist. ead. Ex quo videtur vultur illationis illorum Theologorum, qui hoc ipso, quod eadem Sacramenti nomen, statim arguunt suscipientes Sacramentum

debere esse distinctos a Mundo idem Sacramentum consistente. Cum itque nominatum parcat in exemplo allato Sacramenti Eucharistie, qui locutur erat ambigendi, quod idem non possit etiam conjungi in conferentia Sacramenti Matrimonii?

VI. Inquirent fuisse aliqui hoc repugare Doctrinæ Apostoli, qui in 1. ad Cor. 5. Sū, ui, *ut rursus homo, ut Ministri Christi, & disperserit Mysteriorum Dei*; ut et solæ Personæ Ecclesiæ additæ, hoc munus sancti possint administrandi, ac Stricte omnia reliqua, ut etiam, & Matrimonium, ut erant, ex cap. *non in Ecclesia de Simonia*, in quo prohibetur aliquid temporale recipere in benedictione Nuptiarum sub potestate Simonie, & ex cap. *Trid. grandibus* dist. 1. quo iacetur, ut mulieres Sacramenta admitterent, & aperitur ex Trident. Consilio loco supra citato ab eodem, quod *Parochus viro, & mulieri interrogati, & totam matris consensu subsecuta dicit: Ego vos coniungo in Matrimonium in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. verum nullius iobtus hoc munus dignoscitur.* Non primum, quia consuetum veniat in Sacramento Baptismi si administrari oportet ut gentie usum necessarium, in quo casu non arceat Læicus sive sit Vir, sive Mulier id administrare Baptismi; ut patet non repugnabit Sacramentum Matrimonii a Læico ministrari, qui non requirit ratio huius Sacramenti, ut supra probatum est. Non secundam, nam textus, qui citatur in cap. *non in Ecclesia* tantum agi de benedictione, quæ cum sit res spiritualis, & rei spirituali annexa, si quid temporale exigitur Simonie vitium inducit. Non tertiam, nam in citato certo regitur de Eucharistia, & Actionibus illis, quæ ad hoc Sacramentum pertinent, & propria ratione reuocatur mulier ab huiusmodi ministerio. Non quartam denique, nam ipsi Tradunt PP. de sola benedictione loquuntur, ad quam referuntur laudata verba, quæ juxta diversas Regionum, & Rituum habent custodiri, quod falsum, ut intelligatur eisdem verba non continere formam Sacramenti Matrimonii, & non esse de necessitate, nam eorum a Priore committitur, Matrimonium tabernaculi, & perfecte completur, ut dicitur verbus docti Angelus dist. 16. q. 1. a. 2. ad 1. qui tamen r. b. est, quod creditur consensu Sacramentum Matrimonii per verba Sacerdotis, quod potius valde illud ornati debet benedictione Sacerdotis, quia est Sacramentum, & ut moneret Causa Matrimonii ad Ecclesiam pertinere.

VII. In ouersa qua fere potest antiquitate unius repetitur Romanus Pontifex Evrillat, qui Matrimonium celebrat sine Sacerdote appellatur Adulteris, Coisubernis, Supra, & Fornicationes potius, quam legitima Coniugia. Huius Pontificis sententia legitur in Decreto Gratiani 30. q. 5. cap. *Adulter* in quo Causæ præcipuum habent Adversarii argumentum, ut sumunt præiudicium. Ceterum ex ipso contextu Pontificis Deum per se patet Evangelium prohibere sibi Clandestina Coniugia, non vero ibi rigere de Matrimonio, ut Sacramentum est, sed quatenus iuratur sine solemnitatibus secularibus, & subsecutis forma a Legibus præscripta; non est, ut ipse ait, nisi ab eis, qui super ipsam sententiam dominationem habere videntur, & a quibus testatur, acur præiur, & a parentibus, & propinquis ipsorum, & legibus docetur, & suo tempore interdictum, ut non tunc cum precibus, & relationibus a Sacerdote benedicitur, & a Paronypho, ut consuetudo docet testatur, & socialis a proximis coniugum tempore præiur, legibus docetur,

præter verba, quæ Coniuger ipsos determinant ad renuendam individuum vtrius consuetudinem per mutuum sacrum Corporum traditionem, quam ille verba, quæ eorundem internum consensum exprimunt eorundem Corporum mutuum traditionem. hinc est, quod sub hac duplici consideratione Verba Coniugum quatenus tradunt corpora, sive corpore ipsa contrahentium mutuo tradita, vel tradenda per D. Thomam sunt materis Sacramenti Matrimonii; verba eadem, vel alia signa externa æquivalentia, quibus exprimitur internum consensus eorundem corporum mutuo traditio, & translatio huius ejusdem Sacramenti forme, quod erat nostræ assertionis assumpsum.

IX. Quod spectat ad materiam confirmat sententiam Ecclesiæ lex in eærit constitutis gradibus Affinitatis, & Consanguinitatis, intra quos nuptiæ prohibentur, non aliter ac Ecclesiæ ipsa prohibet in certa aqua, aut liquore confusus Sacramentum Baptismi, aut Calicem consecraret, nec consecrari potest nisi sit triticeus, quæ leges statim ostendunt aquam, vinum ex vite, & panem ex triticeo esse veram materiam Sacramenti Baptismi, & Eucharistiæ, nec ceteris Personarum Sacris Ordinibus sacrarit, quia soli homines masculi, Baptizari, & nullo impedimento intercepti sunt materis Sacramenti Ordinationum; cur non ergo & Corpora Coniugum non etiam materis Sacramenti Matrimonii, dum illud legitime contrahatur, si salva sint omnia. quæ a Lege, vel naturæ, vel Ecclesiastica præcipiuntur? eo vel maxime, quod Christus Dominus, ut sæpe diximus in nullo penitus immutavit Matrimonii contrahendum, cum illud eleverit ad sacrum Sacramenti, unde nil prohibet, quod in tali contrahenda materia ipsa retineat rationem cum materia ratione, quam præferatur corpore contrahentium, tum proxima, quæ cernitur in traditione eorundem, quemadmodum neque prohibet, quod in ipso Sacramento conditio materis, & Minister ex diverso respectu sit verar, Contrahentium nimirum, qui se gerit tamquam Minister, & rei contrahendæ, quæ est ipsa corporum mutua translatio, & traditio.

X. Verum præsentis inquisitionis non difficulter in definienda materia non versetur, quam licet alio modo explicare, tamen non recedens plurimum ab explicata doctrina, difficultas est major in renuenda forme natura, quam plerique volunt consistere in verbis huius a Sacerdote prolati, cum nuptiis benedicit: *Ego coniungo vos in Matrimonium* non attendentes, quod Concilium Tridentinum non habet absolute Parochum uti hæc verba, sed hic, vel aliis juxta receptam uniuscujusque Provincia ritum. Si hæc verba habuissent Tridentini PP. pro forma essentiali, nunquam eorum usum reliquissent arbitratu Provinciarum, sed illi uti determinare jussissent. Non ita præfetto libere esse Provincias in formis occidentalibus suos ritus habere, nunquam vero eisdem concessum fuit in formis essentialibus, quæ semper Ecclesiæ prohibuit, etiam per æquivalentia verba usurpare. Id præfetto patet ex Concilio Florentino, quod eandem materiam, & formam Sacramentorum, etiam quod verba determinata præscripsit omnibus Provinciis, saltem pro Ecclesiæ Latine, multiplex enim varietas obstat dignitate Sacramentorum, & fundamentis Religionis Christianæ. Præterea quomodo Tridentini PP. arbitratui potentes in hæc verba: *Ego vos coniungo* debere formam essentiali Sacramenti Matrimonii, si eosdem non licebat in omnibus fore Ecclesiæ Provinciarum leudata verba non libere pro forma essentiali, ut Pallavicinus scripsit

in

in his hist. Concilii lib. 10. cap. 4. n. 1. iura noverant in aliquibus talibus quidam verba omnino diversa epiam quoad sensum. In Rituali Ecclesiæ Constantinensis sic legunt: *Matrimonium per vos contractum fraudum ordinem Matris Ecclesiæ ego auctoritate, quæ hæc in pace sumpit, ratificæ, iustifico, & benedico in Nomen Patris &c.* Refert Dominicus Soto in quibusdam Hispaniæ Provinciis hæc adhiberi formulem: *Ego vos sponse, & Sacerdotum iustifico; & in alia istam: quod Deus coniunxit homo non separet.* Concilium ergo Tridentinum cum huiusmodi formas approbat, & formæ decernit, non decernit, & approbat, quod essentia matrimonii in illis consistat, sed jam Conjuges in Ecclesiâ coniungit, quatenus essent, ut haberetur in iura pro legitime coniunctis. Neque fas est dicere in his se sentias postquam Concilium Matrimonia clandestina pronuntiat vete, & iura. Nonne Matrimonium ratum est secundum iura Sacramentum? hoc declaravit Innocentius III. in capite quæstæ de Divorciis cetera. Epi, inquit, *Matrimonium verum inter infideles existit, non est tamen ratum, itaque fideles autem verum, & ratum existit, quia Sacramentum fidei, quod senel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum essent Conjugii Sacramentum.* His addo, quod S. C. Concilii Trident. die 2. Mart. 1580. declaravit hæc verba: *Ego vos coniungo non pertinere ad substantiam Matrimonii, idemque valere etiam si verba prelata sint tantum a Contrahentibus, & non a Parocho, damo ad se pertineat Parocho.* Preterea eadem S. C. eccedente declaratione S. Pa. V. ut refert Pagnanus in capite in quæ fidei de Sponsalibus n. 14. convalescere, at, Matrimonium invalide contractum coram Parocho, & Testibus præter impedimentum occultum gravius meum, si postea ecedet consensus sponsorum utriusque partu ubique præsentis Parocho; Et valde incongruum est respondere S. C. & Summo Pontifici mentem suspensisse solam validitatem Contractus Civilis, & omittisse, quod requirunt ad rationem Sacramenti Conjugii forme necessarii. Ad hæc idem Sententius Pontifex Pius V. restit. Pagnanus loco citato declaravit convalescere ubique præsentis Parocho Matrimonium contractum per verba de præsentis coram Parocho, & testibus sub conditione de futuro, adimpleta conditione. Quomodo item id fieri possit si verba laudat: *Ego vos coniungo prelata a Parocho essent forma Sacramenti?* Forma debet præsentis dum perficitur Sacramentum. Denique præter S. Pœnitentiam, cum communis Confessio sit licet dispensandi super Matrimonio iure iam impedimento occulto Adinque ex fœmicatione, apponit hanc clausulam = *Confessio cum taliter Conjugia de nullitate primi consensu continetur dispensa, ut Matrimonium secretum inter se contraheant valeant.* Igitur qui tampe esset asserere S. Pœnitentiam non esse sollicitam de provocanda veliditate Matrimonii in ea parte, quæ Sacramentum est, necessario sequitur sæpe repetere verba: *Ego vos coniungo non continere formam iuræ Sacramenti, sed esse verba non confitentium, sed solemnizationem Matrimonii, ut in Clementina Religio, si appellatur in, qui Matrimonio existunt tamquam Ministri, non Matrimonii, sed solemnizationem, & Sacerdotum iurum, quibus Matrimonio iuxta Ecclesiæ leges celebrantur, quæ ubi fuerint contempnit, easdem contempnit appellatur contempnit Solemnizationem Matrimonii, quæ peccare mortaliter Martinus V. definivit in fine Concilii Constantiensis,*

XI. Singula huc usque asserta videntur non bene coherere cum illis, quæ Concilium Florentinum in Decreto Unionis exposuit, Sacramentum videlicet iudici perferri materia, forma, & ministeria. Minister, nimirum ex illis, quæ diximus sequitur, quod idem Consecrans, est materia, & forma, & minister assuetudinis, & est eadem materia remota, contra illud etiam, quod observatur in reliquis Sacramentis, in quibus materia distinguuntur realiter a forma, & Minister assuetudinis a materia remota. Non negamus præsertim in Sacramento Matrimonii illud verificari, quod non verificatur in aliis Sacramentis; qui solum Matrimonium speciale habet quod sit Contractus, cui convenit ut materia, & forma realiter non distinguantur, quæ Consecrans idem sub diverso respectu est materia & forma; sit eadem causa Contractus, cuius quod idem potest esse causa efficiens, & materia remota Contractus. Exemplum ponunt in eo, qui se vendit Servum. Admittit ergo Decretum Florentinum Concilii, quod dixit Sacramentum iudici perferri, sed observemus, quod non dixit hoc esse in omnibus Sacramentis realiter invariis distinctis; quemadmodum observamus non debere hoc Sacramentum congruere reliquis aliis, quæ invenimus, vel affirmamus de reliquis Sacramentis, quæ in illis omnibus nunquam concurrunt natura, & non contradi. Ne vero aliquis eibatur singulas nostras Assertiones adversari Auctoritatibus SS. Patrum.

XII. Observeamus tandem nostras posse Assertiones nostras in medium proficere SS. PP. auctoritates, in quibus dicitur Conjunctionem Matrimonii per hæc verba *Vos coniungamini* huiusmodi, esse autem coniarie benedictionem Nuptiarum, cum hæc ita sit servitudo ipsi Advaitarii benedictio assuetudinis, necesse videtur. Quod si aliquis Patrum ex Sacra Benedictione solum aliquem modum probat Matrimonium esse Sacramentum, non dissimulamus ab illo; quia hoc ipso, quod celebratur in loco sacro, cum benedictione sacre a Ministeriis factis impartitur, infanti legitime Matrimonium non esse contrarium mater civilem, sed Sacramentum, quemadmodum infanti potest etiam Sacramentum Ministerium esse ejusdem Sacramenti dummodo dicta a Patribus intelligatur non de Ministro, & forma Sacramenti quod substantiam, sed de Ministro, & forme solemnitate. *Matrimonium* inquit S. Thomas in 4. d. 3. q. 1. a. 3. ad 1. *sciendum quod est in Offitium carnis, & Penitentia secundum quod est Virtus, non debet aliquam formam videtur, sed secundum quod utrumque est Sacramentum in dispensatione Ministrorum existens, utrumque habet aliquam virtutem, sicut in Matrimonia sunt verba exprimentia consensum, & iterum benedictiones ab Ecclesia instituta, ubi aperte S. Doctor asserti pro forma essentiali verbe exprimentia consensum, & benedictionem Sacerdotis pro Sacramento tam formæ accidentalis, quippe quæ non sit a Christo, sed ab Ecclesia instituta.*

C A P U T III.

DE MATRIMONII UNITATE.

IR Em difficilem eggradimus cum disputare proponimus de Matrimonii Unitate, propterea quod hic ingredi oportet in arcum ostium inoparvum sepe, si non omnibus, ut certe, qui preconcepit sicis opinionibus de-

utitur Principia, Leges, & Conclusiones ita pervenerunt, ut nec ab imperitissimis ipse audirentur ei, quæ ipsi solent confidentissimè pronuntiare. Si trique damne de ex illorum matre esset hæc Controversia, eliquet eorum Divitum favore, Polygamiæ taceretur esse, neque deesset qui Degumis successivè bellum induceret, & alii qui pro Repudio certarent. Utroque unquam sapere ut, qui non recte sapere, & non deprævis moribus judicaret, sed integre ratione uteretur, & Religioni obtemperaret. Nos itaque rejectis singulis illis Propositionibus, quæ vana Philosophia cicotele, antefigunt Hæreticorum tradiderunt, ponimus

§. I. Bivitas, & Polygamia sunt naturali, Divini, & positivi repugnant, & faciunt duas res simpliciter illicitas.

II. Jus naturale Divinum est quod Deus auctor naturæ præstribit, Jus Divinum positivum est quod Divini auctoritate introducitur, id quod Deus auctor naturæ præstribit primitivè naturæ sunt consentaneum, invariabile, & immutabile est, & hujusmodi sunt prima naturæ principia, secus vero si sit consentaneum sibi secundo, ætatis enim locorum, temporum, aliisque conditionibus, aliquam dispensationem admittit; ita ne deusradaretur natura sine suo præcepto, necessaria sunt ipsi mundi origine dispensatio Divine ut Fratres cum Sororibus conjungerentur, Jus Divinum positivum ut Veretur, & Novi Testamenti pignus conuenit. His breviter præsuppositis statim agnoscitur, quare Jus Divinum naturale, & positivum Bivitas repugnet, Hinc licentiam Pluri concessit in sua Republica Mactentibus, ut possent pluribus Viris conjungi. Verum ab Ethicis ipse Philosophus regitur, & repellitur. I. quæbebat enim Aristoteles lib. 1. Politicorum: *si aut in civitate tantum rebus, sed & in ipsa natura immutabile locum habuit, falsè omnia misceantur, ne jam possit quisquam, aut propriam sobolem, aut cognationem agnoscere, atque adeo in tanta Confusione, cum omnia Patrum, Fratres, Sorores, fratres inter se, paritibus, omni denique crimine generis fræna laxantur, unde evidens est perniciosissimum fuisse Platonis Consilium, idemque repugnare cum primis præceptis Legis naturæ, & rem primario quam secundario ejusdem erroris fini, videlicet proli generatione, & congruo ejusdem educatione.*

III. Naturæ contra Bivitatem quam contra Polygamiæ similitudinem exclamarunt Aristoteles, etque Philosophi, quod natura doceat illam esse Reipublicæ perniciem, agnoscitur, utpote quæ adversam equalitati, quæ viam inter, & mulierem natura constituit: Fidei, & Justitiæ Conjugii adversam, & perfectæ communioni, quæ in optimo famulæ regimine defuleratur Zelotipæ, & discordiarum efficiens, ut probet D. Augustinus in libro de hunc Conjugiæ contra Jovinianum cap. 17. ut de Uxoribus Abraham Sara, & Agar scriptum est Genes. 16. de Lia, & Rachele Genes. 39. de Anna, & Phœmisi 1. Reg. 1. Prædenter ergo Polygamiæ probum esse a natura docet S. Thom. 2. 2. dist. 33. q. 1. 2. ss. & Ethici Magistri: ut infantes filios morabant, qui plures simul uxores ducerent, nec tuorum flagitium solum esse suebant, qui Republicæ præstabant, & qui apud illos naturalis iustitiæ suæ obsequiores, nunquam sibi permiscere pluralitatem uxorum: quæ de re bene posuit nostra assertio, quæ rejicit Bivitatem, & Polygamiæ

utroqueque turpissimam incontinentiæ species naturali juri omnino repugnaret, ut modo probabimus etiam eam repugnare juri Divino positivo.

IV. Textus nŕ clarus in nap. 2. Genes. v. 24. *Rahogret homo Patrem suum, & Matrem, & adherabit Uxor sue*: item in nap. 19. Matih. v. 4. *Non legistis quia qui fecit hominem ab initio Masculum, & Feminam fecit eos, & dixit: pariat hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adherabit Uxor sue, & erunt duo in carne una.* Quod in his textibus veritas nostra Propositionis continetur testatur Chrysostomus homil. 67. in Matih. his verbis. *Iussit quod unus vir coniungatur, nam si voluisset alteram etiam datinorem, non vix tracto multas conformasset mulieres.* Audi quomodo dicit: *qui fecit a principio masculum, & feminam.* Causidat D. Hieronymus in eundem locum Matihæ ubi ait: *Hoc in exordio Genesii scriptum est, creando masculum, & feminam, non enim ait masculum, & femina, sed masculum, & feminam, ut natos conjugii conjunctos ostenderet, & dixit adherabit uxori sue, non uxori, ita pariet Theophilus hic verba: *Ostendit Opus, & Legitimationem ipsi, qui ut a principio fuerunt ipsi coniugium, ab initio enim Deus unum conjugat dicit unum, quia ita non oportet unam viram coniungi multis, & hæc interpretationem legimus apud Ambrosium, Prospersum, Tertullianum, & alios.**

V. Non minus evidens argumentum petitur ex cap. 6. Genesii v. 19. ubi legitur: *Ingenitatis in Anam te, & Fili tu, Uxor tua, & Uxorem fratrem tuorum, & ut audivit Antimonibus uterque Cernit bina videtur in Anam, ut videret etiam masculini sexus, & feminini.* Si ergo eandem legem, quam Divinus Sapiens præscripsit initio generi hominum, eandem in genere dedit custodiri, ut unus, & una ex omnibus speciebus Animalium inducatur in Arcem, certe Deus significavit unum tantum Uxorem hactenus esse, & plures esse prohibere, quem loquendi modum cum servet Apostolus tam in cap. 5. ad Ephes. v. 33. & cap. 7. & in cap. 2. Epist. ad Rom. & in 1. ad Cor. 7. ubi Uxor, & Maritus nunquam ponuntur in plurale numero, sed semper in singulari, notissimum est argumentum quod posuerit Divinus Legi Polygamia adversatur. Juxta hanc sententiam Scripturam ipsi Nicæni Patres in can. 14. dixerunt *Dei nam ordinationem ipsi, namque deditur duas uxores dedit, idemque postea asserunt Innocentius III. in cap. Gauchon de Divortio, & dum Concilium Tridentinum Doctrinam exponebat Matrimonii post recitata verba Scripturæ, & erant duo in Carne una, subdit: *Christum oportet dicere Matrimonii vinculo duas tantummodo copulari, & conjugari, significante voluit nullo quidem id etiam videtur divinitus fuisse, sed minus aperte; ideo vero addidit minus optat cum dissimulare non possit exempli Sanctorum Patriarcharum, oborumque inforum hominum, qui plures Uxores acceperunt, de quibus suspicari non debemus, quod Divinam, & naturalem legem tam manifesto crimine violaverint, atque in hujusmodi fide usque ad extremum vix perseveraverint, quod est præteritum argumentum cui immititur illorum sententia, qui consenserunt affirmant Polygamiam, quæ vir onus plures simul Uxores in thori consortium recipit, non repugnet Legi Naturæ, & Divinæ.**

VI. Verum non tantum hæc exempla proponunt Adversarii, habent etiam in quo gloriarentur Augustinum, habent Theodoretum, & habent quomodo definitur idem probent ex positivæ Scripturæ decreto, Augustinus itaque hæc

hæc scribit in libro 12. contra Faustum cap. 47. *Quando mos erat criminosus non erat, & unus propterea trimen est, quia mos non est. Alia eadem sunt peccata contra naturam alia contra mores, alia contra præcepta, quæ sunt ita sunt quid tamdem criminis est, quod de pluribus simul habitis Uxoribus abjicitur S. Viri Jactat? Si naturam contempsit? non lascivirendi, sed gignendi causa illæ mulieribus utabantur. Si mores? illi tempore, atque in illis temporibus hæc facilitatebant. Si præceptum? nulla lege prohibebantur. Nunc vero tale crimen est, si quis hoc faciat, nisi quia, & moribus, & legibus hoc non licet? Eandem rationem asserit Theodoretus q. 67. in Genesi. nisi quod de more non loquitur, quem tamen existit colligere ex verbis his quæ leguntur Deuteronomio cap. 43. Si habuerit homo duas Uxores unam dilectam, & alteram odiosam, generitque ex eis liberis, & fuerit filius adiosæ primogenitus, velutque substantiam inter filios dividere, non potest filium dilectæ facere primogenitum, & perferre filio adiosæ. Concubitus ignis pater Judæis invadentes te plures Uxoribus commisceri, nec caræ contraria essentia. Matrimonium aut, quæ constituit in motu traditione corporum quæritur ad usum conjugalem necessarium secundationis Uxoribus, quæ sunt prædictæ argenti, non repugnat quod vir etiam alteri se sedat, cum unus sit, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 59. a. 1. in corpore sufficit pluribus Uxoribus fecunditatem, & educandis filiis ex eis nasci. Sufficerent profecto etiam Argumenta hæc Adversarius, nisi contrarium naturæ Leges præciperent. Uxoribus quæritur veluti dignoscatur, sit*

¶ G. H. Pluralitas Uxoribus Deo dispensata aliquando licita fuit. Hæc sententia traditur a D. Thome in Supplem. Partis III. q. 65. a. 1. in corpore, & hoc rationibus demonstratur.

VII. Pluralitas Uxoribus esse dicitur contra Legem naturæ, non quantum ad prima præcepta ejus, sed quantum ad secunda, quæ quasi Constitutiones a primis præceptis derivantur, sed quia alias habemus vacantes oportet standam diversis traditionibus personarum, & temporum, & aliarum circumstantiarum; ideo Constitutiones prædictæ a primis Legis naturæ præceptis non procedant, ut semper efficientes habentes, sed in majori parte, talis est enim tota materia moralis, ut potest per Philosophum in libris Ethicorum, & ideo etiam eorum efficientia deficiat, licet ea prætermitti possint, sed quia non est facile determinare hujusmodi varietate, ideo illi, ex eorum autoritate Lex efficientiæ habet, respectatur ut humanam præbeat Legem prætermittendi in illis casibus, ad quos Legis efficientia non extendere se debet, & talis licentia dispensabilis dicitur. Lex autem de unitate Uxoribus non est habundans, sed divinitus instituta, nec aequum verbum, nec licet tradita, sed corde imperfecta, sunt & alia, quæ ad Legem naturæ qualitercumque pertinent, & ideo in hoc a solo Deo dispensatio fieri poterit per inspirationem internam, quæ quidem perasipaliter Patribus Sanctis facta est, & per eorum exempla ad alios derivata est. in tempore, quæ oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut major esset multiplicatio prole ad saltum Dei educanda: semper enim principaliter fieri magis abstergendum est, quam fructuarius: nuda sunt bonum prædicti sit principalis Matrimonii fieri, ubi prole multiplicatio necessaria erat debuit negligi ad tempus impedimentum, quod preter in secundatione finibus continere, ad quod erigendum præceptum peccidit pluralitatem Uxoribus ordinatæ. Totum arguit difficultas na

eo pñta est, ut & dispensatio probetur, & veritas causæ, cui hæc dispensatio tribuitur, demonstretur.

VIII. Ad primum itaque communiter respondent Theologi Epocham huius Dispensationis non præciisse Diluvium, nam in tota illa història, quæ præcedit Diluvi tempore Lamech de Suipe Cane unicus & solus legitur, qui Unam plurilitatem invenit. *Mabufalam genuit Lamech* (Gen 4 19) qui accepit duas Uxores, *nomen uni Ada, & nomen alteri Sella*, quem libidine impellens Gensiles amantibus fuit, & reprehenditor ab omnibus tanquam transgressus Legis Matrimonii, ut enotat ex rap. *Amos* 24 q. 3. & ex cap. *quomodo* 31. q. 1. Quidonam vero sticta si non conveniunt. Aliqui enim attribuant huius Dispensationis originem ab Abrahama repereudam, alii verò eandem reputant a Noe, & per ipsam postera suæ communisrationis, quæ eorum urgebat necessitas multiplicandi genus humanum, eorum supererat tantum Animum ordo, & ætæ hominum non erat adeo longæva, ut sufficeret ad hoc opus. Hanc autem dispensationem non externa aliqua Scriptura, nec locutione ratiogesse, sed innotis inspirationis, in consensu est apud illos Ecclesiæ Patres, qui super hoc argumento scripturarum, quorum auctoritatem maxima faciendam esse tunc patribus Materie gravari, & singulare sanctissimæ testimonium, quod Scriptura Patriarcha illis ubique perhibet, nam & Marth 8. Electi recumbunt cum Abraham, Isaac, & Jacob in Regno Celorum, Lucæ ad. Lævus ab Angelis depictus in Sinu Abrahæ. a. Reg. 12. Deus ipse dicit David: *Dei Uxor et Domini tui in firmam team*. Ex a. Paralip. 4. Josaphat Summus Sacerdos, idemque Iudicis iur. accepit Jua Regi duas Uxores, com tamen ex verbo Dei certum sit Adulteros Regem Dei non possessuros.

IX. Nec resurgant hinc opiñoni tam laudent Innocentius III. in eis. cap. *Gaudemus*, neque illi Iuris Canonici interpretes, qui uolubis tanquam de commissio facitorem iam gloriolissimæ vitæ reprehensum, qui licet Polygamiam in se spectatam juri naturali repugnare dixerint, & prohibeam esse ut in §. Superiore probavimus, quæ paci domesticæ adversatur, & juri quod habet mulier in matris corpori, loquunt tamen desinere coacta juri pugnare cum speciali Dei dispensatione permittitur, vel ad fidelem populum propagandam, vel ad aliquid futurum significandum juxta Apostolum ad Galatas 4. v. 22. qui singulare suppeditat argumentum pro asserenda veritate hujusmodi dispensationis, quando talis expñta a D. Thoma, & a D. Augustino in Job. da Bono Conj. cap. 27. iudicia non sufficit, ut viderentur non sufficere, qui observant filia a salibus Patribus necesse uobis permisisse semper ad fidelem Populum, ut probant evidentissime in filio quo ex Agre, & Cothura Uxoribus Abraham proderunt nam hi sunt illi filii in quibus Apostolos repetit occultis copiosam mysterii præviam figuratorem, quæ seon perpetuam expñt in Adamo, epulque Postera omnes ad Noe, quæ Deus in eo voluit præscribere formam Matrimonii perpetuam, qualem ultera postulat, ne posteri ejus putarent Polygamiam ab ipsa nature institutione profectam omnia mutatem uxorem vitam pñtam pñtam fuisse vidissent, aut proxima ejus filie, & Nepotes. Atento itaque Condutore ipsius statuta propter altitatem exotica dispensationis, conquei de sua violationis natura non potuit. Deus enim in prædicti casu mutavit intentionem Legis, quatenus ut lapsum Corporum humanum divideret in plures integras potestates supra corpus viri, quas

quem ante mulier habebat, & ducerens eam suam esse propagandam per prolium multiplicandam, voluit ut uno plures jungi mulieres, quia principalis finis Matrimonii magis est observanda, quam secundaria, negligendo ad tempus impedimentum quod posset in secundatis finibus evanire, & inde factus est mos ille, de quo Augustinus in §. Superiori censurabatur, etiam in ius, qui non essent de populo Dei, cujus occasione Jacob a Libano Idola in certe Gentium Melopotamia plures accepit uxores, & postquam Esther Mardochæo consentiente, & Hebræorum natione exultante, passa fuit se jungi in matrimonium Regi Persarum Astuero, adhuc vivo Vestro Uxor, & Esas, qui non pertinebat ad populum Dei plures simul duxit Uxores, idque nullibi legitur illi vestrum fuisse vitio obnoxium, quæ tunc ibi vigebat consuetudinem, neque a Scriptore reprobatur, quæ nullibi vocat adulteras illas mulieres, & contra Dei legem vitia copulatas (ut Deus Davidem semel adulterum increpavit, graves & paucis) imo vocat illas Uxores.

X. Mirari eum nulla debet, si aliquando etiam a Scriptore eadem Uxores appellentur Concubine. Tota enim decematio in Sacra Hystoria Uxores illas designat, quæ ad plenum ius Coniugale admittæ non fuerant, & quantum sibi paræ loco cum filiis statum non habebantur, nec hæredes delibebantur, & non eis condicione nubebant, nisi ut filios parerent, & in servili plerumque condicione jacebant, nec matres familias dicebantur, neque in omnibus domus, & hæredibus communitabant, & hæc fuisse solent Agat, & Ismael ejus filii Scriptore docet, quod animadvertere oportet ad veram intelligentiam Petri, qui si aliquando videtur effertur hujusmodi mulieres non fuisse veras Uxores, illorum dicta interpretari debemus quoniam ad plenam iura Uxorū possessionem, non vero absolute, ut coultet legenti Genesim 16. 33. 30. 35. Quod si quid aliud intenderet eorum eliqui, ut S. L. eo Epistola 1. alia 91. ad Rutilium, qui videtur effertur Agat non fuisse veram Uxorem Abraham, vel in hoc est dicendus, vel dicendum est ipsam loqui habita ratione disciplinæ, quæ jam suo tempore invaluerat, quæ a nuptiis valide contrahendi illas, aut illas excedat, quæ iura sui non erant, utpote quæ illis dicto servitio mancipant, *Nisi forte* (sunt verba S. Doctoris) *serva illa mulier ingenua facta, & dotata, legitime, & publicis Nuptiis brevitate esse videatur.* Ceterum enim apud PP. Concilio Toletani 1. Concubine consideratæ fuerant tamquam legitime Uxores, ut exponit Gratianus in dist. 34. cap. 17. qui, in quo dixerunt Patres non esse repellendos a Communione illas, qui non muliere carnali essent, sive esset Uxor, sive Concubina, hoc est Uxor privatis dictis sine legalibus instrumentis, alioquin debuissent illi Petrus ad Communionem admittere hominem si in carne vivebat, quod est absurdissimum. Possent fortasse ex PP. elia appui, sed qui multum momenti fuit, ille omittimus, eam ad scopum hujus Confusionis non pertinebat, sed alterius, qui attendendus est ne e Contra-victe divergemus, quod si ad controversiam reuera pertinere videamus, oportet callide emendare, in quibus circumstantiis Patres illi scripserint, & contra quos eadem scriberent; nam si aliqua ex.gr. nobis opponat Augustinum Adulteram carnalem Abraham & Manichæi obsequium excolere, quod non impetit libidinis, sed gratia prole, idque cogente uxore fecerit, quis crederet Polygamiam nulla Divina dispensatione Petri fuisse concessam, insitendum est: *enim Ad-*

versio, ut statum tenet Controversiæ, in qua versissimè tunc Augustinus cum Manichæis, qui eam iocunde Nuparium essent, & idversè sibi Patriarchatum, non opus illi fuit cu iis non refelle, quæ scripserit in libro 21. contra Finillum esp. 23. & in lib. 16. de Civit. Dei esp. 16. ut ostenderet versitatem Conjugii Abiahæ cum Agai, ut iudiciores Manichæos redderet, sed prudenter existimavit debere laudem rationi inhære, ut si *veritas* *non falsis* utque *udembrata*, *sed vera*, ut *frida pudicitia cupere fovetur*, *Divina Scriptura tamquam libris medicinalibus crederent*; *non frustra tum magnum huiusmodi tributum quibusdam viris, etiam pluri uxoribus habentibus, nisi quia fieri potest, ut Imperator iacta animi tanta tranquillitate possit præpollat, ut genitali delibatione morum infirmis utroque mortuam legem impiorum non permittat excedere*; Ita patet si eici oppositum Ambrosium ulterius in cap. 4. libri quem scripsi de Abraham, si opponitur inquam Abiahæ de suo sibi Pannueniam egisse, & quod filii de iacilla suscepti Patris non fuerint, quia non erit legitimum susceptus conjugio, oportet adversus ostendere S. Ambrosium non ex proprio, sed ex alterum meum per concessionem dixisse, neque ione fuisse sollicitum in vindicando Abiahæm ubi Adulterio, quod ad Cathecomenos loqueretur, quæ opus preteritum eorum s. pellicam vehementissime deiecit, quibusque exemplum Abiahæ potius excusationem ostendit libidinibus, si ab omni crimine potius distat fuisse; quemadmodum e converso, ut Pannuenti Abraham, & venio a Deo impetisse Cathecomenos ipsos similes reddere, in ipse divine misericordie, & venie obtinende, si secum Abrahæ delinquentem, eundem immunitatis Pannuentem, Hæc sunt verbi S. Doctoris: *ut cognoscas quidam non superioris iustitiam naturæ ut substantiam suam Abraham, sed aas u namque, & fragilitate universum bonum... Proposui est ad imitandam tibi, ut & in adhortor, quod si peccatis errantibus, possit emere Domini misericordiam*. Consuet igitur revera PP. Ecclesiæ non insequentes aliqua proferre, quæ nobis eam legunt ostendunt sine interitu, & hæc arte ius erroribus præsidium querunt Hæretici, ut imponant simplicibus, quod egre Calvinus, qui Manichæi secus eorum hanc Calumniam, quæ cum Catholicis omnibus detestatur, Abrahæ assensu, ulisque Pannuenti, quod Adulterii fuerint, & Legi naturæ violatores, hæc in se deiecit Lutherus, qui eisdem ab omni spurcie suspitione vindicavit, Ex his satis patet via argumenti propostum ad calcem superioris §. & quod plinulius eorum Deo dispensante eloquendo licet finis.

§. III. *Christus in Evangelicis Legē Matrimonium in Viri, & Mulieris unitate constituit.*

XI. Omnem in Nove Legē Polygamie concessionem esse subletem, & eam veritate Evangelii eandem consistere non posse, & ne repositum quidem propter fornicationem uxore, quando illi vixit licere illum ducere, non est Ecclesiæ PP. Scriptotomque vox, qui per 1700. & amplius annos iniquitissimas de Matrimonio Controversias scripserunt. Hæc Christus confessionem veteri Populo sicut rogavi, cum Matth. 19. & Marc. 10. duos iunctos in Matrimonio conjungi voluit *erant duo in carar uno*, & cum Lucæ 16. Nove Legi auctor, & Naturæ Repetitor ait, *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam*

et aliam duxerit Marthas. Ex verbis igitur Christi Domini Marthas, qui vivens dimissa aliam ducit? Multo magis M. habuit, qui prius reverens aliam duxerit, Ergo Impermissa mulier in secundo casu ejusdem Viri esse potuit uxor. Ergo Evangelica Lex Polygamiam reddidit illicitam, & omnino usitam, vel necessariam.

XII. Nec aliud Christi præco Paulus insinuat in *e. ad Corinth.* 7. ubi videtur, & uxorem pariter censurari in jure. Non licet autem uxori pluribus viris se coniungere, nisi dormiens *ut ejus*, quæ tunc *libera est a Legem*, cui vult nubar; ergo neque viro licebit uxoribus pluribus copulari, sed unus vir unam tantum mulierem habebit in uxorem.

XIII. Nec Adalterium uxoris hanc Christi legem immutat, quod illi asserunt, qui Christi verba *Marth. 19. Quicumque dimiserit Uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit Marthas*, hoc ipsarum contendunt. Se alios Evangelicæ, a quibus hoc idem præceptum est confirmatum professio discipulis ambigere. Quid si enim secundum *M. theam* (verba sunt Augustini da Adulterio Conjugis lib. *e. cap. 1.*) non quidem, quod ad bonam rem pertinet dicitur esse totum, sed ita pars dicta est ut intelligatur a parte totum, quod tanquam explanans *Marth.* & *Lucas*, ut claresceret plena sententia totam dicitur mutare. Cum itaque primum non dubitamus verum esse, quod apud *Marth.* legimus: quicumque dimiserit uxorem suam præter causam fornicationis, & aliam duxerit Marthas, quæfecimus etiam tantum esse marthas ducendo alteram uxorem, qui præter causam fornicationis peccatum dimiserit, an omnis, qui dimissa uxore alteram duxerit, ut ibi sit etiam illa, qui fornicationem dimiserit? Non sitandum *Martham* expendebit nobis, quid queritis etiam ille sit marthas, & illa non sit: quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit adulterium committit. Non sitandum *Lucam* dicitur audis quod ambigitis verum ille, qui propter causam fornicationis uxorem dimiserit. & aliam duxerit non marthas. Omnis, qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram marthas, ut per hoc quantum fas non est, ut Evangelistas quovis sensu verbe de una re loquentes ab una sententia eandemque sententia hæretice docemus, restat, ut *M. theam* intelligamus a patris tunc sententia voluisse: eundem tamen tenuisse sententiam, ac dimittit uxorem, & alteram ducens quidem marthas, id est qui peccati fornicationem dimiserit, quidam vero non marthas, id est qui peccati fornicationem dimiserit. Sed omnis, qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram marthas minime dubitatur; nam & illud, quod etiam secundum *Lucam* sequitur, quod dimissam a viro ducit marthas quomodo est verum? quomodo marthas? nisi quia illa quam duxit eo vivens, a quo dimissa est adhuc uxor altera est, si enim jam sue non aliena miscetur uxori, atque non marthas, marthas eadem, aliena est ergo cui miscetur. Porro si aliena est, hoc est sive, a quo dimissa est? etiam si propter fornicationis causam dimissa est etiam dimissam esse cessavit, si etiam illud esse cessavit: jam hoc est sui iuris, & si hoc est, non marthas iudicandus est, sed maritus. Sed quia non eam maritum ducit Sacerdos, sed martham, adhuc illa illius est, a qua etiam causa fornicationis obiecta est. & idem quicumque etiam ipsa illa dimissa ducit uxorem, quia iam aliena martha ita utrumque adultera est; unde autem fieri potest, ut adulter etiam ipsa non sit, cum conjugis adulteris, quam duxit?

XIV,

XIV. In lege veteri dimissæ uxores per libellum Repudiæ desinunt esse uxores, & inde poterant Viri ad nova vota transire ex indulgentia Legu, ut patet ex Denderopomii loco citato in fine s. §. ut in Lega ova, Christus Domini totam veterem legem transferendo, modo Hebræis id amplius non permittitur, sed Conjugum quilibet in suo Matrimonio perseverat, licet ab invicem separentur, quomodo igitur hanc facultatem sibi arrogabit homo Christianus? Mærchabitur utique si se alteri junxerit, etiam cum se a fornicatore disjuxerit. Hoc ab Apostolicis aliquet temporibus Ecclesiis tenuit, observavique tanquam a Christo præscriptum Matrimonium imperfectis unare consilire, nec posse sine Adulterii crimine duplicari. Hoc confirmavit perpetuis Christiani Populi observatio nullo prolati in contrarium exemplo. Nam Latharium cum sua Felice excommunicavit Nicolaus Papa I. capite *AN. 34. q. 3.* & que de Valentiano secoure narrarent a Socrate lib. 4. cap. 8. fabulose tradit Baronius ad annum 370. quod a nullo illius ætatis Scriptoris memorantur, quamvis aut de Polygamia scripserit, ut Hieronymus, & Orosius, aut cetera, que ad Valentianum spectabant iuxta historiam commendaverit, ut Beza, Zozimus, Ammianus, alique, eo vel maxime, quod Damasus, qui tunc Catholicæ Ecclesiæ præerat non legitur, quod sine iustis Imperatorum, ut relictæ Justina vii Severæ adhaereret, aut quod obissent iniquo Derrero, quo Christophorus Christianus penitus solvebatur. Constantinus Imperator, & in legentibus etiam Luthæus polygamiam simulehæm propugnavit. Illi plurimas Coniuges habuisse, & inter eas præcipue Eusebium testatur Aurelius Viator, Hist. dicit non prohiberi jure Divino, adeo ut passim quilibet Christianus plures uxores simul habere, ut vult Sibelles de S. Iuquinione Tom. 2. lib. 3. cap. 18. n. 114. & revers Luthæus Auctor sui Landgraviæ Hassiæ, ut vivente adhuc, neq. repudiata priore Coniuge alteri habere ejus iurisdictionis præterere, sed impedivissimum hanc doctrinam damnavit Tridentini PP. in can. 2. Sessionis xiv. de Matrimonio: *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibendum, Anathema sit.* Stant igitur pro nulla Allegatione Scripturæ, sicut Patres, & Ecclesiæ præter, que venientem ad Christum ab infidelitate, si plures habeat uxores vult, ut dimissis ceteris eam solam retineat, que reliquis in Matrimonio processit, nec ei permittit posse ullam nisi veram uxorem habere cap. *quodam* de Divort. & postremo sicut ratio Sacramenti, qua significatur conjunctio Christi cum una Ecclesiâ.

XV. Invalide quidem aliquando prava illi Consuetudo, que viro repudiato cõp. Adulterio uxore, habere alteri permittitur, non item utcum a viro adultero separatur. Hujus consuetudinis meminit Basilus in Epistola ad Amphilochem can. 9. propter quam peccatum in eo agnoscitur, qui in ea hypothese ducit alteram, sed venia dignum, & Matrimonium verum esse ait. Ita pariter Auctor Conciliorum in Epistola S. Pauli inæi Opera S. Ambrosii editorem in cap. 7. Epist. 1. ad Cor. eidem consuetudini inhærent: *Viro, ut, licet ducere uxorem, si dimiserit uxorem peccantem, quia non ita lege constituitur vir sicut mulier, caput enim mulieris vir est.* Landæus item Gregorius II. in Epistola 13. ad Bonifacium ita scribens: *Proposuit, quod si mulier castitate præcepta non valuerit, quod eam facinus jugalis? Bonum esset si se permoveret, ut abstinentia videret, sed quia hoc magnorum est, alio, qui*

qui se non potuit continere habet magis, non tamen subsidii opem subgratum illi, quam infirmis praebeat, & non desistat illi culpa includi. Luvdus est in hoc Etholog. a Capetana, qui in sua Commentaria in esp. 10. Mares autem non dixisse Christum: qui aliam duxerat mulierem, sed quod aliam duxerit moxerat super eam, ac si alteram ex his voluerit non docere, vel sciendum illud conjugium vocari. Adulterium improprie ad injuriam prioris uxoris, vel propriam uxoris Adulterium, quia ducitur tunc alia uxore uxoris prioris, qua injure dimissa est, ac relicta, transfracta prioris, non est Adulterium si laetatur alia, hi ut ecclesi omnia laudatur postremo vetus quoddam Pseudepistola Romanorum tit. 3, de Fornicatione, & Incella diversigenetis, & in fine cap. 20, cujus haec sunt verba: *Consegit tibi, ut uxor tua te consilio, & virtute cum alio viro, illa autem uteris Adulterium perpetravit. Si scisti 40, dux in par, & equa pariter, & justum amos, unum ex his in pace, & aqua, & nunquam al. sui prioris. Si autem uxorem hoc probare poteris, quod tua culpa, & tu, iusta se veniat, & illam adulterata si, si se creditis non potest haberi cum videris tantum in Domino, tu extera sunt uxoris sui de prioris mariti; illa autem si infestissima fuerit ex dum peccavit, qua sibi praestita sunt, & hoc spe conjugii manet illa.*

XVI. Mirabile certe aliquis audiens huc reponi gravissima testimonium, verum Origene adducit dicentem praeicos illic Episcopos, contra Scripturam, permisisse domibus conjugibus adulterium, aliam uxorem ab gravi viro male vitandam sed tamen non improbandam, sic quoddam, inquit, tract. 7, in Marth. qui praestat Ecclesiae extra Scripturam permisisse aliquos adulterium, dixerunt uxorem se, & contra Scripturam sciri quidem dicunt: *Uxor ligata est quanto tempore vivit vir ipsa, item vivens vir vocabitur adultera, si nupta fuerit alteri viro, non tamen utriusque sui carnis hoc permiserunt. Porro cum propter huiusmodi infirmitatem incontinentium hominum piorum comparatione, qui mala sunt permiserunt adversus ea, quae ab initio fuerunt scripta, dicit autem vobis quoniam quisque dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, meretur, Confessio ergo argumentum efficacius non haberi ex traductis auct. statibus, in quibus legimus praedicare quendam episcopum illorum temporum de ea, quae olim se habebat secundam sententiam Salvatoris, & quae recte rationi adversabatur, ut ipse S. Basiliscus conficitur in en. Epist. can. 2. *Illorum quidem ratio minimi est facilis, inquit, consuetudo autem se invicem, quae adulterantes viros, & in fornicationibus versantes joba a mulieribus retineri etc. Si vir, qui ab uxore dimissus, accessit ad aliam, est & ipse adulter, quoniam fecit eam adulterari, & qui in adulterio est adultera, eo quod aliam uxorem ad se traduxit. Petes igitur ex modo loquendi? Dodici se non probare pravissimum morem, sed historicie eodem aperte, quem ipse faceret contrarium fuisse verbo Dei. Neque Audien Commensuriorum in Epistola S. Pauli suam sententiam exponit, sed Legem Juliam Romanam, sciendum quomodo mulier non habebat secunda viri maritum adulterum, quemadmodum vir non habebat secunda mulierem; eaque dimissa aliam ducendo L. Publico C. ad L. Juliam. De Adulterio Script. Si ergo cultrici S. Ambrosius ab omni alicui viro non licere, quod mulieri non licet, Nemo sibi blandiatur; in alio in lib. 2. de Abraham cap. 4. de Legibus humanarum, *Amos legimus adulterium esse, ut viro licet, quod mulieri, non***

fiat. Eodem a viro, quo ab uxore debetur iustissimum. Quidquid in eam, quo non sit legitimum uxor commissum fuerit, adulterii damnatur crimine, de cap. 7. Penitus et uxori, ut, uoli querere solatium, quia non licet tibi uxore vivente uxorem ducere. Nam & aliam querere tam habet tuum crimen est Adulterii hoc genus, quod putas peccato tan auctoritatem Lege quaerendum. Et libro 8. in Lucem exponit locum illum: Omnis qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram maritatus, ut: Dimittit ergo uxorem quasi iure sit crimine, & putas id tibi licere, quia Lex huius non prohibet, sed Divina prohibet. Ubi dominatur obsequium Deum verere, aut legem Domini, ut obsequantur etiam, qui Legi sicut. Quia Deus coniungit homo non separet; sed non solum hic tale est preceptum, sed quoddam etiam opus Dei soluitur. Patet ne, oen, liberos tuos vivente te esse sub uxore, aut incolamus huius degece sub Noverca? Pute si sapas. Necessitate istam tuum crimine est, & Coniugium, quod putas, adhaerere est. Quid enim refert utrum id spectat Germani Confessione, an Mariti specie nautice admittat? Nisi quid genus est legem criminis fuisse, quom factum? Et hinc verus Ambrosius, qui nostris asserunt patrociniatur. Nec refragatur eidem Gregorius II. alioquin Conceptusset Magdeburgenses aliquid hinc elucere peragissent, quo erroris aut Gregorium aspergerent. Videat igitur agi in illa Decretali de Muliere viro impotente, quae cuiquam veri fuerat uter cum impotente iure naturali Matrimonium duraret. Substitutum vero, quod post Nuptias praecipitur dote prima Mulieri ostendit, quid praeput esset illa Mulier, nec praeput infirmitates vidui sibi posset comparare. Ad Paternitatis Rationem respondet in seipsum eam permitti insensum, ut auct cui vellet post coitum Coniugat. Praxis enim Ecclesiae tunc istam prohibebat a Nuptiis, qui stox aliquod crimen commisisset, ne vel ipse delictus viveret, vel ex ejus stirpe infesta, filii ejusdem crimine suspitione nobilibus processerent. Hinc penam contra Patriciatu sancivit Concilium Moguntiacum sub Rabano canone eo. Adversus incestuosos eandem tulerunt Vormerense can. 4. & Triburicis canone 44. Contra Adulteros legitur late hinc poena in canone de ore 30. q. 7. & ita intelligendus est textus in capite transmissi eadem causa, & questione. Quae omnia sufficiunt, ut nihil nos moveat Cajetani animadversio in locum supra laudatum ex Mariti eo, quia nullus Interpretum sicut Marcum intelligit quam ceteros Evangelistas intelligit, qui simpliciter maritati eum praecuntant, cum revera in homine uxoreto idem sit maritatus, & maritatus super uxorem, sive iusto, sive iniusto sit divisio, sive primo uxore consentit, sive dissensit, nam in neutra Lege sive Naturae, sive Scriptae hic contentus fuit necessarius, ut decet exempla Polygamiae Jacob, & Davidis, & neque hoc tempore Legi Evangelicae subest huiusmodi consensit ad alteram superinducendam uxorem, quamvis dissoluitum videatur esse Coniugium.

§. IV. Secunda Nuptia, aut ultiores. Iuxta Divina non probantur illicita; neque irritandas esse praesentis Divinae Juris contra Aethiolicas asserimus.

XVII. Monachis, & Novatis Hæreticis secunde Nuptiae displicent, eandem propterea reprobarunt contra apostolicam Sententiam in.

ad Cor. 7. & in 1. ad Timot. 5. *Dico autem non nuptis, ita Apostolus in laudandis locis, & videtur brevis est illis si se pretransierint, sicut & ego, quod si non se iuramentum habent, Volo junctos (videtur) habere, filios procreare Matres famulum esse, nullum necessarium dare aduersarie molestiam gentis.* Qui clementer adhuc in Epist. ad Romanos cep. 7. hinc scribens: *quod sub viro est mulier, vivens inter obligata est legi, si autem mortuus fuerit vir tuus soluta est a lege viri, igitur nuptus viri variabitur iudicet si fuerit tum alio viro, si autem in vtero fuerit tum alius liberata est a lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro us.* Polygamum successivum patrocinatur, ut renovata Nuptias non sit infingens ius Divinum, quod tamen sui obsequere nolens, aut fidelissime contramponit Monogamum defensoribus Hæreticis. Neque verendum est in Veteri Testamento hujus moris exempla non reperiri, nam ibi legitur quod Moyse Judæo, eundem præceptoris Virgo esset, sine Vidua, sive Conjugata in Matrimonium ducere mulierem, quam Frater eisque liberis mortuus reliquerat, & Abraham mortuus Sara, hinc centennario virgo, Centum in Uporem amplexu, quod factum pendente Augustinus in lib. 16. de Civitate Dei c. 34. opposuerunt rem occultam inquit, *quid si hoc provissum est contra Hæreticos saturos secundarum aduersus Nuptiarum, & in ipso Patre multarum gratiam post mortem Conjugis, utrum conjugari demonstratur non esse peccatum, quod demonstraverunt postea etiam Patres Concilii Nicaeni primi in 32. his verbis Etenim qui in Catharis, id est pariter nominant, si aliquando ad Catholismum, & Apostolicum Ecclesiam redeunt, pro omnibus scriptis profanis operibus quod conscripserunt, & sequuntur dignam Ecclesiam Catholicam, & Apostolicam, id est quod & cum viginti remittuntur tibi, qui ex eo quod nova nuptiarum iterum damnandi non sumus, cum in his nihil reperitur, quod sit inini Matrimonii contrarium, aut naturæ ejus adversum, ut repugnare ostendimus Polygamum simultaneum. Certe consulendi antiquos Cato, & Petres, videri poterit tenendum, & obviatores Nuptias quibus singulas fuisse damnas, vel quæ Potentibus publicis subjecerent eos, quæ pluries nuptiarum, vel quæ nuptias sepe iterum sententiæ veras esse sortitæ: vel quæ mulieres secundo, cui tertio Matrimonio copulatas promissum vocabant, & diebus digamos non furcas de regno Dei, non esse de Ecclesie, que non solum hujusmodi Nuptias non excoart, sed præterea Deum precant, ut illis ignoscat, qui secundo Matrimonio copulantes, Imo: & non solum Apostolica Sententia valeri poterit, quod si has nuptiarum permissi Apostolus, Tertulliano, & Hieronymo non sentientes, vel illis remissum, qui ante susceptum Baptismum in viduitatem morderunt, vel illas non iniquam rem bonam permissi, sed iniquam rem minus malam.*

XVII. Fructus vero hinc obducuntur. Nem quod eatenus ad antiquos Canonas, nemio ignoret Disziplinam severitatem aliorum temporum, quæ non adeo infirmitate, & usurpare fuit, quod secunda, & ulteriores Nuptias male censentur, sed ut suum injiceret incommunionem, quæ ad secundas, & ultiores Nuptias non plurius impulit. Hinc secundum Matrimonium non esse bonum dixerunt Patres quidem, non quia sit illicitum, sed quia caret illo honore significationis, qui est in prima Nuptia, ut si una vivat, sic est in Christo, & Ecclesia, præterunquam inquit S. Thomas in 4. d. 42. q. 3. a. 1. ad 1. & 2. *interfuit, quæ aliquando solit ad secundas nuptias incitare, solit interdictum.* Præterea si Neocœnicalis PP. secundas Nuptias esse

Tom II. Pars II.

E

fla.

flagitia dicebant, quæ istius species ponentem foret colligere adulterio, idemque hoc ipso tempore adulteri compunctionem permittit. Si ergo Nuptia iocundis relinquantur, ut eisdem iocundis relique Laodicænon Concilio can. 2. & Latina Ecclesia nunquam irritas, vel illicitas declinavit, non ergo eni quasi flagitiosas condemnant, hanc constat per hyperbolem, & sensu improprio factum; *speciosumque adulterium potius, & iocundatam fornicationem* quam Conjugium Aithenagoram, & Basilium secundas Nuptias epistola videt, quod æstimum libellus argumenta essent, & quendam indecori spiritum præferebant, ut fideles intemperantis libus exprobratione ob huiusmodi nuptia decernerent, & hortarentur ad servandam continentiam. Ita prout cum audientia Hieronymum mulierem molemubim, veluti profuturam incutere, illam loqui per exaggerationem Rhetoricam compertum est omnibus, qui non ignorant ea quæ scripsit contra Manianum, & Tertullianum in Epist. 24. ad Marcellum, & in Apologia ad Primumachium, & in Epist. ad Agnetachium; *Non damnum in Ecclesia Digamiam, esse nec Trigamiam*. i. e. etiam *num libera voce proclamant, lucere quinto, sexto, & ultra quamvis & secundo marito nubere*, qui tamen si in cap. 2. lib. 1. contra Iovinianum eisdem Nuptias dixit reddere hominem indignum Corpori Christi, hoc patet dixi propter concupiscentiam, & pravam libidinem, quæ similium Nuptiarum incensivum esse videtur, non propter ipsas.

. XIX. Nunc explicamus quemodo Origenes bomil. 17. in Lucam scripsit *Digamus de Ecclesia non esse, nec eisdem parum habere in Regno Dei*. cum scribat S. Epiphanius Hierol. 48. & 49. *Ecclesiam ad Monogamiam fideles hortatur, semperque hortata est*. Si qui vero *ex infirmitate sapientia Nuptias iterantur, non propterea ab ejus Societate prælisi sunt*. Oportet igitur amandare ut Origenes distinguere Regnum Dei a vita æterna, per vitam æternam salutem ipsam intelligit, & Regnum Dei dici Ecclesiam triumphantem, & gloriosam, ad quam pertinent primitivi, Digamus concedit vitam æternam in Christi nomine, eisdem tamen excludi a Regno Dei, quod concedit illis, vel qui Virginiam servaverunt, vel Matrimonio contenti fuerunt, qui cetum primitivorum componunt, oporto qui gradu majus felicitatis fruuntur, illi vero minari. Igitur propter defectum perfectionis Digamas de Regno Dei non sutoris dicit, & na patitur neque de Ecclesia, quæ ideo substat hie secundu Nuptii benedictionem, quia ut ait Angelicus 3. p. q. 63. ad 2. *quamvis secundum Matrimonium in se consideratum sit perfectum Sacramentum, tamen consideratum in ordine ad primum habet aliquid de defectu Sacramenti, quia non habet plenam significationem, immo non fit una unitas, sed una est in Matrimonio Christi, & Ecclesia*: vult tamen S. Doctor hoc esse intelligendum quando secunde Nuptium sunt secunde, & ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantum. Si enim virgo carnaliter cum viro, qui habuit aliam Uxorem adulteriosus Nuptum benedicatur, Salvatur enim illico modo significatio etiam in ordine ad primas Nuptias, quæ Christus, cuius vocem Ecclesiam sponsam habeat, habet tamen plures Personas desponsatas in una Ecclesia.

. XX. Quod additur de præstibus, quæ in Eucharistia Græcorum ponuntur, & recitantur in secunda Nuptia, hinc est illas legere, ut intelligat uniusquisque, unum talis deprecatio fieri propter peccatum Nuptiarum, aut potius propter peccatum Nabentium, non quia nubent, sed quia essent in-

continentia, quæ ad nubendum impellit peccatum est. Profecto Sacerdos Dei minister inter cetera precatur, ut Deus det illi charitatem temperantiam, pacem & concordiam spiritum, ipsamque regnum Cælestis, quæ non postulat sordem esse in perpetuo concubitu vidui propter nequitiam constantem, Videt igitur utrique Ecclesia secundas, & alieniores Nuptias juri Divino non esse contrarias. Sed modo progrediamur ad interpretationem verborum Apostoli, quæ solida nihil habet, absurdum vero, & amplius pleuristica est.

XXI. Quæritur igitur ab Adversariis quomodo probe Apostolum in Epistola ad Corinthios locutum fuisse tantomodo de infidelibus viduis, quibus Baptismo iustitiam concedendum esset Matrimonium iustitiam, & non eorum de illis, qui suscepto Baptismo Matrimonia celebrant, quod si dormierit vir ipsa, inquit Apostolus *liberata est*, tui voti subat ... *Pote junctus* (viduus) *adheret*. Verbum *si dormierit* fuit est temporis, & proinde ad illam spectat mulieres, vel de illis viduis Apostolus loquitur, quibus jam Christiani, viduas obtingit. Singula vero verba adeo generalia sunt, ut restrictionem non possumus ad illum Baptismi, vel accepti, vel non accepti conditionem, & ita sentiens Catholici omnes interpretes verborum Apostoli, Patres, & Ecclesia, quæ verbo, & facto tantum seiscindunt Apostoli, & secundas, & tertias, & ultiores Nuptias probavit. Soluti Tertullianus in heresim Monachi prolapsi hanc constantem explanationem invenit, ut textum Apostoli eludat; ceterum ipsa cum scriberet adhuc Catholicus ad Uxorem. in libro 2. capite 1. non dissimulavit. Consilium agnovit in Apostoli verbis, quod viduus novus non iuxerat Nuptias, præceptum vero & mulieres, ut in Domino nubent, Constabile videlicet cum infidelibus non miscendo. Et hoc erunt quem continentiosum mendacium illud sit, quod addebatur Apostolum permisisse Nuptias tamquam minus malum & idcirco si quis/vult nubere debet juxta Apostolum subire tantum in Domino: Nomen quod in Domino sit, quod contra Dominum sit? quod legem ejus avertit? Ergo deo nubere malum non est, si in Domino, ut jubet Apostolus, Matrimonium contrahatur. Non ergo, ut tem'usiam permittit Apostolus Bigamiam, sed ut tem'usiam bonam, quia non est peccati excessum bonum nubere in Domino, & voluntatem servare. Hoc idem sensisse Hieronymum in loco, qui ab Adversariis citatur ex Epistola ad Sacerum aperte constat; nam cum scripsisset: *Hoc non vult Apostolus, sed cogitur velle ut salubritas per continentiam in barbarum sup'it*, *Dignam manum parit*, pergit illam. *Idcirco adolescentula vidua, quæ non se potest continere, ut non talis mulieram potius accipiat, quam Dindulum, & ista. In secundum Apostolus indulget meritum, & virtutem, & si liberet, aliam egestatem, ut fiant Vidue non sibi viri datur, sed adulteros impetantes. In sententia igitur S. Doctoris De gratia Peccati impunitio est, tandemque concedere Matrimonium Apostolus, non tui de se male faciente, auctor fuit, & susceptor, sed rei minus bonæ, quia ut docuit Eusebius IV. in Decreto pro Armeo: *Sicut Viduitas Virginitatem, ita Nuptius castum viduitatem laude, ut miris præferendam esse infirmas.**

XXII. Hic juvat animadvertere, quod dum incidimus in Patres, qui secundas nuptias damnant, id scilicet intelligimus, non quia voluerint damnare nuptias, sed principium, & causam, a qua, ut plurimum procedunt incontinentiæ scilicet, & libidinem, & quia in ipsam incontinentiam vehem-

memi imperu ferebantur, ita visi sunt ipsa quoque secundar nuptias voluisse dammare. Sic tunc coniugi in dispositionibus, ut domi qui aliquem errorem vehementer impugnat, videtur in errorem oppositum impingere, or de se ipso facit Augustinus disputant pro libero arbitrio, & pro gratia, & scripturae ehi contrigisse D. Hieronymo, qui defendit Virginitatem contra Jo-
vinianum culpatus fuit damare Nuptias, quos tamen viri sanctissimos alia-
de collat semper in Doctrina, & fide universalis Ecclesie transisse. Ecclesie
Orientalis discrepantia Latina in quavis Nuptia, quae Graeci omnino reprobant, hant,
& si quis ad ejusmodi Conjugium progrediatur, a coetu Ecclesiastico illum ex-
cludunt, & ab ipso in Sanctam Eadem ingressa, donec in hoc Conjugio per-
mauerit, & eam velut alienam a Republica Christianorum abdicant, & Li-
beri ex his procreati, per Novellam Imperatoris Basilii, cujus verbum est:
Non licet ad quartas Nuptias transferri, quae extat in lib. 2. Jura Orientalis,
pro legitimi non agnoscunt, & poena pollutorum de conjugio sortidior sub-
ijciuntur. Ecclesia vero Latina tanquam modo Bigamos ercet e S. Ordinationi-
bus, & requirit centitudinem moralem. Mortis prioris Conjugia ad contem-
nendum secundum Matrimonium ex cap. *in praesentia* de Spoualibus, & licet
aliqui velint sufficere existimationem de morte Conjugis ex cap. *cum per hel-*
lica, vel sufficere verisimilitudinem ex capite *quasi* s. *perro* intelligendi
sunt de existimatione, & verisimilitudine certa moraliter, quae habetur per
tertium nuntium. Quid totum per certum nuntium intelligi debet videtur
dicendum, quod nuntius testis auctor non sufficit, neque sola fama publica,
quae aliquando incertum habet Auctoritatem, nisi concurrem adhibere, quae
hanc mortem reddat certam moraliter, neminem absente loci temporis,
Sanctus, infirma valetudo, si vel in Aere dimicaverit &c. Validum vero
est illicitum esse hujusmodi Matrimonium, si contrahatur sine sufficienti pro-
batore mortis prioris Conjugis compungitur est sententia III. qui nomen no-
cant, quod si post contrahatur Nuptiar, & filios susceptos, prior Conjugis vivus
revertitur in Partem, huic viri restituenda sua Conjux, & filii generi ejus
bona fide erunt Legitimi per tertiam in cap. *Domina* de secundis Nuptiis.
Olim Viduae iura annom lucra ad secundar Nuptias convolantes notabatur
infamia L. 1. C. de secundis Nuptiis Novel. 22. cap. 40. sed illerum Legum
asperitas indulgentia Ecclesie praevaluit ex Apostoli mente, ut docet Urbanus
III. cap. *super illa* extra de secundis Nuptiis. etiamque de decreto Innocentius III.
cap. *cum secundum* vir. cod. *Nun dicit* (ibi) *Legat infamia fastidire iustitiam,*
quia licet post viri obitum intra tempus luctus, solliciti viri non sperant nu-
bat, concessa sibi tamen ab Apostolo minor praesentia, cum in his praesentis sata-
tores Legem non dedignatur Sacros Canones imitari. Quod si illis poena in Jura
Canonica decreta reperiantur, singulae hodie sublatae sunt, & nunquam. Re-
publicae tamen inierit, ut non nobis Viduae quando potest esse debum non
conceperit ex prioris Conjugis consorcio.

C A P U T IV.

DE MATRIMONII FIRMITATE.

I. Unitati Matrimonii optime Natura, & auctori naturæ Deus consulit dum illi addedit inseparabilitatem. Hanc primum homini genesi parens Divini Spiritus instructu veluti jam perillubilem affectu, ut Tridentinus PP. in Doctrina de Sacramento Matrimonii cap. 1. Sess. xxiv. reciderunt cum dixit: *Has autem ut per istas meas, & caro de carne mea; quomodoque salin-
guis hinc patrem suum, & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt
duo in carne una.* Hoc totum vinculo duos immemundo copules, & conjungit
Christus Dominus evidenter docuit, cum postremi illi verbi repertum addi-
dit. *Augue jam non sunt duo, sed una caro, & vinculi firmitatem præscri-
psit inquit. Quod ergo Deus conjunxit homo non separet.* Dubitari ergo non
potest vinculum Matrimonii fuisse semper indissolubile ab origine Mundi, &
a primo Parente Adæ per subsequens sæcula usque ad Christi adventum,
quicquidem indissolubilitatem, & perpetuitatem nexu confirmavit Mai-
ci 10. his verbis: *Quicumque dimiserit Uxorem suam, & aliam duxerit Adul-
terium committit super eam, & si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit
machiatur, & alius in locum; ita ut non sine hæretico spiritui assensu Matrimo-
nii vinculum esse solubile, vel non esse, ac semper non fuisse perpetuum.*
Vix tamén in hanc controversiam ingredimur, quod statim sese offerant
plerisimæ questionum caput, quæ ætenua triplici distinctione Matrimonii in
Legitimum, Ratum, & Consummatum moveri solent a Theologis, ut easdem
aliquem ratiocinant, quem Indissolubilitatis lex non completitur, occurrit
enim celebris illa distinctio propriæ, & improprie solutionis, quæ vel al-
teram ex Conjugibus pristinae reddi liberatæ, vel utrumque liberatæ
a cohabitatione, & Officio Nuptiali, quæ singula, ut explicemus sic.

§. I. Matrimonii fœmel contracti vinculum, nisi mors unus Conjugis
intercesserit, pœnitens indissolubile esse Divinum, & Naturale jam inibi
de probant.

II. Matrimonii vinculum ita firmum, & immobile esse, ut nisi mortis
naturalis intervenientia dissolvi queat, utque de jure Divino, ostendamus eumula-
tissi no superius restat textus, nec nova indigemus probatione, quod verum
sit sive Matrimonium in Legitimum, quod Ethnicis, & Judæis commune est,
sive in Ratum, quod Baptistarum est proprium, sive in Consummatum qua-
tenus est in Officium naturæ, quod commune est fidelibus, & infidelibus.
*Mulier alligata est Legi quanto tempore vivit virum, inquit Apostolus 1. ad
Cor. 7. Quæ sub vivo est mulier vivente viro alligata est legi, si autem mor-
tuus fuerit vir ejus soluta est a Legi veli. Igaur vivente viro vocaturat a
dultera si fuerit cum alio viro, si autem mortuus fuerit vir ejus, libera est a
Legi viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro, scripsit iterum
ad Rom. 7. neque distingui de qua specie Matrimonii loquimur. Scribit
ergo de singulis, utque hoc scribit marit suo, sed an hujus indissolubilitatem*

tu preceptum fa a Domino accepiffa : *Præcipis non ego, fed Dimittis uxorem a vir non dyfcedere*. Vainum ergo eft, quod affeitur. Id pio Miffionibus Iudæilium confirmavit Innocentius III. in phatras laudato cap. *gundemar*, com iuffis ne Pigeus cooverfus ad fidem, ex pluribus uxorebus, qui in gentilibus duxat, illum retinere, quam priorem duxerit, quimvis dimiffam per repudium, & alteri viro unptam. Pro illa vero Iudæorum Scriptura ipfi loquuntur, nam Deutero. 24. *Mulier politata, & abominabili facta iarum Domino dicitur*, quæ nuptiar post acceptum libellum repudii, nou ob illam profecto rationem, nifi quia ftaret prius Matrimonio, five in Gentilitate, five in Iudaismo contrafta cum fupernitatis effent, vel vire, vel mulieres.

III. Pleuius iteqne demonftrabitur hac noftra affettu in fpecto Jare Naturs. Illud autem datum primo menti occurrit, quod natura demonftrat natos a Parentibus indigere pofft ptegrationem eorum bonæ educationis. *In fpecie humana*, inquit S. Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 22. *proles non indiget folam nutrituræ quantum ad corpus, ut in aliis Animalibus, fed etiam in ftrudione quantum ad animam. Nam alia Animalia habent naturam liter fua prudentiam, quibus fbi providere poffunt, bonam autem ratione vivit, quam per longi temporis experimentum ad prudentiam pervenire oportet; unde utroq; eft ut filii a Parentibus, quafi jam expofitis in ftruantur, & ita eorum facilitatem perpetuo permanere indigunt fecundam Legem Naturæ debeat, & fi in fperabilibus Matrimoniu eft de Lege Naturæ.*

Ad hæc, difcuffum aliquod ftatu debet inter Coniugia legitima, & illicita Coniunctiones, quæ iuxta certos terminos utriusque poffint effe communes: necelfa aft igitur firi difcrimen hoc confitui debere a Lega Naturæ in perpetuitate illam, quæ folum a Scripturis commendatur, cum reliquis omnes Coniunctiones ab eadem Scriptura damnenur ex ipfa reitntur, per quam fi proli injuria notabilis, ut idem Doctor Angelicus notat 2. 2. q. 154. a. 2. His accetit, quod natura dedu Parentibus, qui filios genuerunt in ftruantur pro ipfis, ut ait S. Thomas paræ 3. q. 67. a. 2. & eodẽm reliquos hæredes futurum fuculatum 2. 2. q. 159. b. de Condit. & demonftrat 2. 2. q. 154. a. 2. de fidei Commis. 2. 2. q. 159. a. de Revocand. Donat. adeo ut fi Pater in fuo Teftamento filium præterierit, & non reliquerit hæredem, injuriæ uenire erit, & contra legem indifolubilitatis Nuptiarum operetur, quæ dicitur filii fucceffionem in divinis, hoc eñ fa- cultatibus, & poffeffionibus pteuam. Poffumo non folum natura requirit ut proli habeat certitudinem patris, quæ certitudo deficeret, fi Matrimo- nium non effet indifolubile, & mulier poffet a pluribus viris carnaliter cognofci; fed præterea hoc exigit lex Dei pofitua proppter id quod fignificat, am- mirum indifolubilem, ac perpetuam unionem Chrifti cum Ecclefia.

IV. Verum inquit confultus bono prolu, vel per ftantiffimæ Conju- gium, vel convenientiore alia reitens, ac modo, ut nihil dafis inftituciones, & educationi ejufdem. In his cafibus fitem non erit contraria natura fi legem ipfius fpectemus, Matrimoniu foluto, quam famularem habuerint Ganijus, Partui. Mihomertus, aliique plures ab antiquiffimis temporibus, quæ Gen- tes, eñ diuæ effent lumine naturali, & fecundum jus naturæ viverent, fuas dimittunt uxores, etiam fbi copulantes, ut Sacra & Propheta testat- ur hiftorie.

V. Sed neque in his casibus innoxie talis Conjugia dissolverentur, siquidem Natura Lex ea considerat, quæ per se rei conjunctæ sunt, non quæ per accidens possunt advenire, unde semper etiam in his casibus ex ipsa rei nature sequitur injuria proles, non secus ac nemo duxerit fornicarium concubinum exquirendum a culpa, quis obviam posset etiam incommodu, quæ ex fornicatione nascantur. Si noverca natæ cum aliquibus, ex quorum Matrimonio prolem non suscitât. Lex certe Naturæ attendit id quod est per se, non vero id, quod est per accidens, ut non habere prolem ex Nuptiis, cum ad illam per se Nuptiæ ordinentur. Neque juxta exempla reponere, a Facto enim ad Juri non valet consequentia. Multi Matrimonia dissolverunt, ergo licet Matrimonia dissolvere? Consequentia non sequitur, repugnat enim Naturæ, quod Matrimonia fiant ad remota, & possint dissolvi ante mortem conjugum. Fretisquamquod exempla, sive ficti quæ pertrahunt ex Sacra Litteris contrariæ asserunt non faveat, nam Abraham Matrimonium non solvit cum Agar Ancilla quod virulum, sed tantummodo quod habitationem propter lites, quas habuit cum Sara. Simeon non ipse remissi uxorem, sed Sacer ipsius rem hinc attenuavit jure naturali prohibuam, & aliter nuptui tradidit, quia illum vehementer oderit timens ejus fornicationem. Sani patenter ira, & odio incensu in Davidem uxore sua Michol eandem privavit, & tradidit illum in Conjugem Phalti filio Lau. Offendit juri naturale Assuetus in repudianda Vassii uxore sua cum esset hilarior, & post viam positionem meso incaluisse. Hoc fecerunt etiam Romanæ, etsi ipsi naturale juri servare profiterentur. Sed quid mirum quod in hinc errorem inciderint, cum & hu peiores paraverint, nam Idoli coluerunt, & uesendo citius se dederunt, quod Legi possunt, & naturali scribenti repugnare, & si percorramus Actores, qui de feminis illorum moribus scripserunt, multa certe invenerunt ab illi fictura, quæ nec fuisse ipse Bellus fecisset. Qui sufficiant contra juri naturale fuisse hæc factiosa? Reliqua exempla ex Suenobus, Mahometanum, & Turcis penitus coeclimur, sed nequid dimittimus, & dimittunt uxores, quod non cognoscereut jure natura esse indissolubile esse, Si enim, sed non idverunt, quod a blendiua luxurie irrahant, quæ caligine mentem habeant, quæ acustie aliquantulū fatidus est quam videre. Si hæc lais concubina Matrimonia semel contracti virulum indissolubile esse, nec prodesse tandem contrariæ opinioni illud Juri Axioma, quo simitur: *quod per quamcumque causas res nascitur, per easdem dissolvitur*; nam oportet, quod semel facta perpetuitatem non exegerit ratione sua, quæ ratio cum soli homini innotescat, qui in naturalia ferit per usum rationis, in quo a Bruti distinguitur, optime intelligit non modo ipsum, & aliter Bruti a natura moveri, quæ indissolubilitatem Conjugii non servant. Solus Deus naturæ Artifici in gratiam Christianæ Religionis id sepiet, quod ipse ante conjuxerat, quando scilicet alii ex Conjugibus ad Fidem convertunt, tunc mulier vivente adhuc viro definit esse alligata Legi, cui se in infidelitate per Matrimonium subjecerat.

VI. Quod doctrinam reliquit nobis Apostolos in 2. lincata Epistola ad Cor. 7. *quod si infidelis discedit, Abscedat, nam tuum servitium subditus est frater, qui servit in hujusmodi*. Eandem doctrinam colligit Innocentius III. in cap. quanto de Divortio, ubi sic liquet. *Si alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altere, vel nullo modo, vel non sine blasphemia*
Di-

*Divini nominis vel, ut eum pretrahat ad mortale peccatum, id subditare volens, qui distinguitur ad secundum. si noluerit; vana transiit. Et in hoc loco intelligimus, quid ait Apostolus: si infidelis &c. In his autem casibus tunc censetur Matrimonium solummodo eo iustum, quo conversus etiam cum altero nolit, & non nolit, sed oportet, ut prius constet legitime de voluntate Conjugis infidelis, nisi notum esset moraliter impossibile ob distantiam locorum, vel ob periculum vite, aut subversionis, in quibus casibus dispensavit Gregorius XIII. [cujus dispensationis licentia restituitur Basilus Pontius lib. 7. cap. 48. n. 23. Jacobus Fagnellus Tom. 4. Consult. 93.] & Clemens VIII. Sed quid si pars infidelis pacifice cohabitationi consentiat, licet ne per conversionem possit novum Matrimonium contrahere? Audimus hac in re Augustinus, qui huic verbi ultimum respondet lib. 1. de Adulterinis Conjugiis ad Pollentium. *Tunc autem non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed nisi ipse potestate affectus alius impedimentum solatur, non solum quia permittitur scilicet scandalizatur offensi, necam etiam quia cum in alia conjugia incidere vultibus eis, a quibus dimittantur adulterii venibus tollant, diffinitime existuntur.* Hinc Augustinus & Innocentius III. in cap. Gaudemus cit. ita scribit: *Namque ea merita licite poterit aliam etiam ad fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipse illa carnalis cohabitatio cum ipso, nec etiam si consintiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eam pretrahat ad peccatum mortale.* Si ergo non periclitetur fides, & conversus celebs non maneat, valeamus quod non possumus solvi vinculum Matrimonii. Si autem hic infidelis Judex esset, licet converso deserte conjugem, qui conversi non vult, imo et id teneri, clare est testem cap. Judai, qui est 61. Concilio Tolentini IV. ubi sic legitur: *Judai, qui Christiani mactati in conjugio habent admonentur ab Episcopo Civitatis ipsius, ut si eam eis permoneat lupum Christiani inficiant. Quod si admoniti noluerint, separantur, quia non potest infidelis in ejus permoneat conversione, que per in Christianam translati est fidem.* Sed modo examinandum est utrum Matrimonium Ratum, & Consummatum dissolvi possit, quare sit.*

§. II. *Schemata Professio Religiosa soluta in Religione approbata, & Dispensatione Pontificia dicunt Matrimonium Ratum, quod si fuerit Consummatum, non a nulla Causa, cum precipue a fornicatio coniuncta non dimittitur.*

VII. Quomodo firma esse debeant Matrimonia Christianorum, & Infidelium in superiori Peragraphe satis ostendimus. Igitur in hoc agendum de solo Matrimonio fidelium, in quo duo possunt considerari, tum id per quod Ratum denominatur, tum id per quod appellatur Consummatum, quando nimirum cum solemniteribus ab Ecclesia prescriptis celebratum fuit, nec cum in illo attenditur nuptiale mysterium. Primum Religiosa Professio expressa, & solemniter facta dimit. Alium vero in finem est, ut ne Adulterii quidem casu vinculum illud abrumpi possit. Professio Religiosa definitur a S. Thoma 2. 2. q. 189. n. 7. *quod sit Professio Obedientie, Paupertatis, & Castitatis.* Hinc Professio inesse hanc facultatem, ut dimit Matrimonium Ratum solent omnes: undenam vero Professioni hoc Privilegium adveceat, negatur. Professio in S. Literis non invenitur, & Apostolus, qui Ma-

monii Regulas diligenter expessit, & de illius vinculo exactius egit hanc causam suam, quæ propriè respicienda est ab Apostolica Traditione, cum ab immo Ecclesiæ serventur, ut Matrimonium Ratum solveretur, quoad vinculum per Professionem Religiosam unus ex Conjugibus ex Autoritate Christi Domini, & ex iure Divino notificato ab Apostolo, qui illud a Christo didicerant, non repugnante Lege Naturæ.

VIII. Et se quidam vera nullus pietas Deum posse abrogare hoc jus ne Professio solvat Matrimonium Ratum. Nam de Fide est Ratum solvi per Professionem (ut Concil. Trid. Sess. xxiv. de doctrinæ Sacram. Matrimonii can. 6.) Ergo hæc solubilitas est imposita ab eo, qui facere potuit semper veram, etiam si ab alio esset imposita, non potuisset declarari de fide, quia fidei objecta non possum mutari, ut quod nunc est de fide post aliquod tempus non sit tale, sic autem eveniret si alius, præter Deum impositus solubilitatem Matrimonio Rato per Professionem, quæ fuisse Creatura, quæ possit mutare Consilium, & eum tollere, & tunc non esset obiectum sempiternæ verum. Igitar Matrimonium Christianorum Ratum, & nunc Consensus iure Divino derivato a Christo Domino in fœderis Professionis Religiosæ possit dissolvi quoad vinculum per ingressum alterius Conjugis in Religionem. Eidem principio adhererent quotquot ex Rom. Pontificibus super idem argumentum inscripsi, uti, Eusebius Papa in canone *Desponsam* eod. q. a. S. Leo I. in capite *suum societas* ead. c. 11. & q. S. Gregorius Magnus in capite *Dei* *Legibus* loco citato, & evidenter Alexander III. in capite *verum* il secondo de Convent. Conjug. & in capite *Commisio* de Sponsal. Innocentius III. in cap. ex parte de Convent. Conjug. & Joannes XXIII. in Extrav. *Antiqua* de Voto, & demum Concil. Trident. loco citato his verbis: *si quis dixerit Matrimonium Ratum esse consummatum per solummodo Religionis Professionem alterius Conjugum non dirimi, Anathema sit*. Et revera in Matrimonio Rato non fit una Caro, ut fit in Matrimonio Consummato: jam non duo, sed una caro, de quo propterea dictum est: *quod Deus conjunxit hunc non separat*. At in Matrimonio Rato promissus futurum illud tempus, in quo duo erunt in Carni una: igitur duobus adhuc membris potest unum ab alio dividi, quia duo sunt, & eorum alter possit solemniter vovere in Religionem approbata, & aliter potest novis nexibus locari non resistens Lege Naturæ.

IX. Dixi non resistens Lege Naturæ, quæ Statum Religionis utpote perfectiorem præponit Statui Conjugatorum, utpote minus perfectio, dicens Apostolo e. Cor. 7. *qui sunt uxore est solliciti est quæ Domini sunt, quemodo placere uxori, & deus est ista*, & per hunc transitum a Matrimonio Rato ad Professionem Religiosam nulla fit iniurie ususui in Seculo, quia hic, vel potest novam inire Nuptiam, vel se Deo consecrare. In quo etiam videtur dissimulata iniri Matrimonium Consummatum, & Matrimonium Ratum, nam per illud, Corpus censui in plenam dominium Conjugis, & in ejus irrevocabilem possessionem, in hoc vero dominium inmemorabile, revocabile, ita ut Conjugis quilibet retineat sibi possessionem sui Corporis, ac possit illud Deo dicare per fugam Seculi, & ingressum Religionis cum Solemni Professione, quæ ab Ecclesiæ exigitur prædicta post tempus determinatum a jure, & bene Matrimonii Rati dissolutionem, sententia Sacri Eloquii interpretatione, ut legitur in capite *ex Publico* de Convent. Conjug. in quo cap. bimestre concedit.

Tit. II. Part. II.

F

da

dicitur Conjugibor ad deliberandum de ingressu Religionis, intra quod tempus non teneatur reddere debitum petenti, quo transito teneatur, non ita tamen, ut si eadem aliter post elapsum bimestre noluerit reddere, & tu Monasterium profiteri invalida sit illius Professio, & Matrimonium dissolvat nequiter, cum tunc in gratiam Religiosæ Professionis omnia jura decessant Matrimonium non consummatum dissolvit; in data hypothesis etiam post 20. & 20. annos emissis vota solemnata in Religione apprehensa Matrimonium dissolvere, & pars maneat in Seculo possit tunc novum Matrimonium, nequaquam vero hoc jure ut ut possit, qui intra bimestre violenter cognovisset uxorem, quæ deinde ad Monasterium convolsisset, & se Deo dicasset per solemnem Professionem, sed expectare debet mortem illius, quæ jura suo privavit non debuit, & vixi incontinentie prodesse cum susceptoris Sacerdotis velaminis.

X. Advetendum tamen est Professionem Religionis non dirimere Matrimonium Ratum ratione Solemnitatis Votorum ab Ecclesia imperatum, sed ex te ipsa, nam Professio in se spectata Spirituale Connubium est, quo homo Deo consensit totum æternæ vite fascias obtinente, insistenti Consilio Evangelicis, & juxta hunc respectum Professio Mathematica non hominis jura est, sed Divini, *se transiit ad Religionem*, inquit Nicolaus I. *causam scriptis 27. q. 2. Conjuges non homo, sed Deus ipse interius inspicitur separant Divina jure, quo Religio tamquam Spirituale Connubium constituta est.* Neque hoc Decretum Nihil advertebat auctoritatem Gregorij Magni, qui to libro 9. Epistolatum Epist. 39. scriptis: *Legem humanam Religionis casu fulvisse Connubia, hæc sunt ejus verba: Sciendum est, quia etsi hæc lex humana concessit, licet Divinus tanta prohibuit, per se enim veritas dicit, quod Deus conjunxit homines separat, ... qui erga hoc celesti Legislatori contradicit? Stenot quia scriptum est erant duo in carne una, Si ergo vir, & uxor una caritas, & Religio causa vir dimittit uxorem, & mulier Veram in hoc mundo remanentem, vel & fortasse ad illius migrantem, quæ est ipsa migratio, vel conversio, in qua una, & eademque caro, & ex parte transiit ad Continentiam, & ex parte etiam in corruptione? Hæc tenet Magnus Gregorius, qui tamen Saurentiam suam aperit in superioris citato episcopo Decreta Legalia, Sed unquam Gregorius Gregorio contrariet? Ille videtur, qui de Matrimonio Consummato in posteritatem textu Gregoriam loqui notaverit, cum in superioris de Rato tantum loquebatur, Et hoc certe innuunt verba a S. Doctora citata ex Scriptura: *quod Deus conjunxit, innuunt & postea: erant duo in carne una. Si ergo vir, & uxor una caro sunt (innuunt tamen & postrema verba) quæ est ipsa migratio, vel conversio, in qua una eademque caro, & ex parte transiit ad continentiam &c.* ergo a continentia discesserat per Connubialem ingressum, & ex parte remaneat in corruptione, Virginicæ amissionis decore. Quia verum etiam consummato Matrimonio Imperatorum Christianorum Leges per Religionis Professionem Matrimonia dissolvebant, ut legitur in Novella xxxi. Justiniani cap. 40. & in ejusdem Cod. tit. de Episc. & Clericis, in huic errorem S. Pontifex invehit; illamque profertur tamquam Legi Divinæ contrariam, non solum in laudata Epistola, verum illum jam antea prescripserat in Epist. 44. ejusdem lib. 9. hæc verba: *etsi mandata lex præcipit Converterentur gratia atque iura posse solvi Conjugium. Divina doctrina lex fieri non permittit, nec antiqua permissa Ecclesiæ, in qua si duo Conjuges consummato Matrimonio conjunguntur vota in Religionem, eorum Matrimo-**

*monium non dirimitur, sed vinculum firmum retinetur, quod Legi Divina ad-
versetur ab illi quarec solutionem.*

XI. Nec huic Assertioni antiqua Auctoritas refragatur, nam totidemcem
prioribus Ecclesia Secula hujus discipline Classi, reliquerunt exemplum Ale-
xi, Machari, Thechi, Ceciliæ Gesta, quæ in singularum illorum vitam hu-
sorem quam maxime commendamus, vel quia ipso Nuptiarum die Sponsæ,
iustæ relicta, peregrinam, & coelibem, & eremiticam vitam amplexantur,
vel a Nuptiis ruit concubinum revocant Christi Sponsæ Virginitatem devo-
verunt. At unde hi, inquit aliqui, vel Cocullam inducunt, vel Sacrum
sumptionem Velamen, si antiquitus nulla erat, quomodo nunc habemus, ap-
probiter Religio? Quoniam ad modum, libenter cum Adventarii regni,
concedendo illis, quod tunc nulla erat speciali Sedis Apostolicæ Dispensare
conferentia Religio, nam hunc morem jussu de causis inveniit Ecclesia in
Lateranensi IV. Concilio sub Innocentio III. A. 1215. sed quantum ad eam
ipsum negabimus, contrarium enim citatur ex Chalcedonensi Oecumenica
Synodo A. 457. celebrata, a qua in can. 16. decernitur fuit *Virginitas, quæ
se Deo dedicavit, similiter & Monachis non licet Matrimonio conjugii, si vero
hoc fuisse inventi fuerint, excommunicantur*: & S. Hieronymus apud Gra-
ecorum d. 17. c. 5. *si nupserit virgo non peccat, non illa virgo, quæ se viro
Dei voluit dedicavit, harum enim si quæ nupserit habebit damnationem, quæ
primum fidem veritatem fuit*: & Justinianus in Codice lib. 5. de Episc. & Cler.
Si quis non dicam rapere, sed attemptare tantum jungendi Matrimonii causâ,
sacrosanctam Virginitatem ausu fecerit, capitale poena fruetur. Monachatus ergo
semper fornicis, & coelibum tollere, semper idem fuit ac Monachatum auferre
et infirmari agitur ex Officio, non ex habitu debet Monachus, & spernem
Nuptiarum illecebras, Castitatem professione totum se Deo dicare, idem est
ac Professorem Monasterium observare, quod fecerunt Venerabiles illi Viri,
& preclarissimi Formici, quos laudavimus, & plerique alii, quorum nomina
& gesta narrantur in Vita Petrum, & in Anglorum Historia a V. Beda
composita. Neque infirmam Bonifacium VIII. primum omnium deferentem
fuisse ante Votum solenne, & Votum simplex, sed non concedimus ideo
iussu recessissimas Nuptias non fuisse primis Saculis Voto continentis ante Ma-
trimonii consummationem emissio, quod postea temporibus non urgeretur cau-
sa, quæ modo urget, ut non simplex, sed Votum solenne requiratur in
Religione emissam, ut Matrimonium Ratum, & non Consummatum solvu-
tur, ut Deo liberum se sanctius serviat, quod adeo certum est, ut nullibi
Doctrina hæc legatur, vel reprehensa ab Orthodoxis, vel ab Ecclesiæ Patri-
bus reprobata, aut a Concilio correctâ, quæ non addimus, ut nemo ruderet
asserere novum Disciplinam præteritis multis incognitam invexisse Pontifi-
ces Divinæ Legi, & juri Naturæ repugnantem.

Dixi, *ut non simplex, sed Votum Solenne requiratur*, quia juxta hodiernam
disciplinam primum consilium in sola promissione votaria, secundum ad-
ditu acceptationem per Superiorem, vel ab eo substitutum ex parte Dei,
quale solum est in Professione Religiosa, & Voto Castitatis adnexo
Sæculi Ordinibus.

XII. Sed quæres utrum solenni Professioni sit alia superaddita causâ,
quæ possit dispensationem mulierum a viro suo separare, ejusdemque Matrimo-
nium Ratum dissolvere? Non prout professio sunt, imo verius maxima
F 2 Theo-

Theologorum, Iuristarum, & Canoniarum pauci responderi summum Pontificem iusta, ac rationabili causa interveniente vinculum huius Matrimonii solvi posse ex auctoritate sibi a Christo specialiter concessa pro bono fidelium regimine ad eorum pacem conservandam, sive dispensando super dicto Matrimonio, sive declarando in illo casu vinculum Matrimonii esse solubile. Primum huius dispensationis exemplum reperitur ab anno 1074. quo anno Gregorius VII. dispensavit cum Godofredo Gibbero, & Principissa Mathilde, qui Godofredus ad alias Nuptias transivit Mathilde Vagine, ac in nuptia monente, & hoc vinculo dissoluto, plures alios Pontifices recensens, qui per sexcentos continuos annos eam alii Conjugibus dispensarunt, & illorum Matrimonium Rata resciderunt, ut possent alii nubere. Ut huius Dispensationis Pontificis vim addam, aliam dispensationem recensens sepe a Rom. Pontificibus euecessis in Voto solemnii Castitatis amisso in Religiosa Professione, quam fidelitatem retinere Pontifices assensu D. Thomae in 4. Sentent. dist. 38. q. 1. & 2. ad 3. hu verbum: *Si immoiam militis totius Ecclesie, aut totius Regni, vel Provincie expuleris, posses convenienter R. P. & in Voto Continentie, & in Voto Religiosi dispensare*. Etenim elondant Adversariorum argumenta, quæ Romano Pontifici adinuicem hanc auctoritatem, reponunt hæc argumenta respicere Consummati Matrimonii naturam, pro quo dissolvendo nulli penitus data est alicui potestas, eum hoc Matrimonium præstiterat, non unionem Dei eum omnia fideles, quam exhibet Matrimonium Ratum, & quæ per peccatum solvi potest, sed unionem indissolubilem Verbi Divini cum Christi humanitate, & Adversarios confundere effectum Sacramenti, scilicet indissolubilium Matrimonium cum effectu dispensationis, quæ a Matrimonio Rato, Deo ita volente, declaratur ob ingentem causam posse indissolubilium auferre; & demum reponunt Adversarios aberrare a questione, in qua versantur. Huius igitur gravissimæ, & molestissimæ Controversiæ ille solus Iudex est, qui solus iuris Divini declarandi potestatem habet, & hæc est fidei regula, ut loquitur textus in *esp. quæstio Fidei*, 10 cap. *regamus*, in cap. *et res* 14. q. 1. enus enim potestas hæc dispensandi, non in gratiam, ac bonum præcipue privaram ipsorum Conjugum, sed in primis ipsius Ecclesiæ sibi, hanc audire oportebit, quæ legem Dei, ad quam refertur Lex Naturalis, interpretatur, & cui adest ipse Spiritus S. ne erret in ea, quæ spectant fidem, & mores; & quemadmodum hæc pronuntiavit nonnullos contrarios esse licitos, puta Consiglativos, itemque Sacrae Immagines licite pingi, & colli in templis, etiam sine dote Scriptura, & Traditione priorum Sacrorum, nam sibi illi fuit quod essent res consensuæ Legi Naturali, cui Scriptura, & Traditio non opponantur; ita pariter asserere potuit Organo Supremi Pastoris, Matrimonium tantum Ratum, quod est verum Sacramentum, non ultra ac verum Sacramentum est Matrimonium Consummatum, fuisse dispensationi Pontificis, quia huiusmodi dispensatio in talibus circumstantiis congruit admodum Legi Naturali, & non adversatur Scripturae, & Traditioni, licet in auctoritate non inveniantur.

XIII. Neque a nobis laborandum est in inveiendi illa causa, eademque inquirenda iusta, & gravissima, quæ movere debet Pontificem in concedenda hac dispensatione. Prodecem Causæ recensentur a Pignatello Tom. I. Consult. 148. n. 7, & 8. non tamen inde sequitur, quod interveniente illarum qualibet tenetur Pontifex dispensare. Quæritur inter Dispensatores, ut fide-

fidelis quis inveniant, quem certe esse propitium familie sue R. Pontificem Catholici omnes profiteantur, qui propitius si respondet se non posse dispensare, ut nactum Innocentium VIII. respondisse, Adrianum prius IV. & S. Pium V. non semel coquefites ob Quatuoribus Principum suæ Fidelitatis, palmarum argumentum est, non illius impotentia, pro qua pugnant concolli inter Theologos, & Canonistas, qui verba Christi concedentis Petro Claves Regis Cælorum: *Tibi dabo clavem &c. Quodcumque solveris &c.* dimissionis ne potestatem concedam progrediendi ultra Cancellos, inter quos suam Sponsam prospiciebat Mystica Sponsa, quorum Sententiam dum legimus, non immoramur, sed alius examinandum celsuimus, & ad alteram Affectionis pacem probandam accedimus, in qua ponitur, quod cum a nulla causa, tum præcipue a fornicatione Concubitus non dicimus.

XIV. Apud Antiquos maxima Controversia fuit inter Matrimonium Rati, & confirmatum divini, & rompi possit ex aliqua causa, hoc etiam ex proleca Dispensationibus exarant inter Græcos, & Latinos PP. & ex his, quæ Latini Patres in hoc Sacramento scilicet, ut præterea Heterodoxi, Lutherani, Sociniani, Calviniani, & alios dissidentes non in assensu etiam causam præmissam, sed tantum in nomen. Occasionem Dispunctioni dederunt verba Christi Domini, qui Pharisæis instantibus, quæ legimus Matth. 19. *Si quis dimiserit uxorem quamque se tenet, non novam Sententiam profertur, sed illa ceperit, quæ Matth. 5. docetur, sic respondit, & dico autem vobis, quia quisque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit meretur.* Qui intellat, ac seipsum sola causa fornicationis nocece damni posse, Nuptus dubio procul propter Adulterium videtur solvere. Quæ de re difficilissima hanc, & ad variandum difficillimam esse questionem, ait Augustinus in libro de Fide, & Operibus cap. 19. qui tamen in lib. 2. cap. 8. de Adultério. Conjug. notavit, quod Christus legem renovans, ac confirmans de Sacro fœdere non violando nullam fecit exceptionem. Fœdus igitur maneat nostra assertio, quod nulla, ne Adulterii quidem causa, Matrimonii vinculum solvi potest.

XV. Posset aliquis obijci hic nos aliam agere, cum jam agentes de unius Matrimonii videmus hoc argumentum attigisse. Verum ade hoc argumento ibi tantum egimus ut ostenderemus etiam causa concubæ Adulterii non posse mulieri mulierem spectandam, licet uxor esset dimissa a Coniuge innocente, hæc vero demonstramus, 1. Christi sententiam absolute Matrimonii vinculum non dicere. 2. Et universam Ecclesiam se semper sensit, 3. & merito fuisse a Tridentinis PP. vindicatam quando in Canone 7. de Sacramento Matrimonii definierunt: *Si quis dixerit Ecclesiam errare iam decessit, & decessit juxta Evangelium, & Apostolicam doctrinam propter Adulterium aliter Coniugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utcumque, vel aliam instantem, qui causam Adulterii non dedit non posse altero Coniuge vivente aliud Matrimonium contrahere, nequeque eum, qui dimissa altera aliam duxit, & eam, quæ dimisso altero alio nupsit, Anathema sit.*

XVI. Scimus ostendunt ex hoc quod ipsi Adversarii non valent tempore definire quo pec Adulterium alterius Coniugia Matrimonium dirimatur, Nisi concedamus quod sitim ac aliter fidem Matrimonii adulterio violavit Sacri fœderis abruptio fiat, coguntur ostendere sine novo contractu non posse

conjugale officium exercere; & tamen Uxor licet castam rapulum dederit tuncius ad Conjugem innocensem illi condonantem injuriam redire, & sine novo Contractu in licito Confortio manere, quia illud quod inducitur in favorem Viri non aufert eadem sui peccandi debitum; unde Uxor tota-
tus reddere, quia non desinit ajus Uxor appellaci. Fingant igitur in Repu-
dio desinere esse Conjugem; ergo Conjugis innocens si voluerit presentis va-
niam culpam remittere, illi non licebit eadem adherere, eandemque in
Matrimonio datinere, nisi novo fradera conjungatur. Facta concortium do-
cet Apostolus, qui innocensem Conjugem viam vocat alterius, quem eadem
fregit, & siingeoti fidem praecepti ipsi viro suo reconciliari, & hoc pue-
rit auctoritate a Deo illi tributa. *Iu*, inquit 1. ad Cor. 7. *qui Matrimo-
nio iuncti sum praecepto, non ego, sed Dominus, Uxorem a Viri non discedere,
quod si discesserit, manere inaptam, ut vires sue reconciliari, hoc aut ad il-
lam redire, praesentem si fuerit revocata, quae adhuc manus vinculum Ma-
rimonii, ex quo ad hoc tenetur. Dicam; tandem quodam novum ab eleruto
fodue contraham fuerit? Verum unde non ita vii fornicationis ut solent
vetera Conjugia, & societatem, si veritas ipsa praesentis antiqua iudicaret
Uxoremque Uxorem dimiserit, & aliam duxerit maritatus; huius cum di-
misionis ligamentum perleverit, qui dimissionem duxerit, iterum repelli, marita-
tur, hoc est non vesi confortis matrimonii, sed nefarii concubitus fit reus.
Abste ergo quicunque sensu oppositum, quod meli accomode; huc verba
Christi sensuum iniectione nisi ob fornicationem, quem ad praecedens; qui-
cumque dimiserit Uxorem necessario referatur, non ad sequentia, & a-
liam duxerit, ac si dixerit quicunque, solo excepto casu fornicationis, Uxo-
rem suam repudietur, neque superflua, siue fornicaria fuerit, siue non; &
aliam duxerit, maritatus.*

XVII. Nec fani apparer cur in hac loquendi formula supponatur res-
trictio ad eam solam Uxorem, quae iulle propter adulterium dimissa est,
& non etiam ad illam, cuius dimissio fuit iusta, cum enim verba sui ge-
nerelia, sensus esse potest maritatus, qui Uxorem innocensem duxit, non mar-
chari qui ducit adulteram, ut huc quasi praemiam sua impudentiae obsequen-
tas, novam Thalamum impone repens, illa vero non possit, sed a viro
injuste egesta ad perpetuam repens o Matrimonio obsequeniam. Semeuam
itaque corrigant Adversarii, iugenueque clament maritatus semper qui di-
missam duxerit viveat viro, quod exceptum hunc casu momenti Evan-
gelistae reliqui praetermiserunt, cum a Christo facta non fuerit. *Fus non est;*
inquit S. Augustinus loco supie cu. cap. 8. *ut Evangelistas uno de 11 lo-
quuntur ab uni sensu, eademque sententia dissentire dicunt. Refert igitur
ut Mattheum intelligamus eandem tenuisse sententiam, ut tamen qui dimis-
sit uxorem suam, & duxit alteram, maritatus minime habetur. Nam & il-
lud quod etiam secundum Lucam sequitur; qui dimissam duxerit maritatus,
quemodo est verum? quemodo maritatus, nisi illa quem duxit eo vivente, &
qui dimissa est, adhuc Uxor aliena est? Si enim iam sua non altera misce-
tur Viri, utique non maritatus. Maritatus autem, aliena est ergo, sui mi-
fietur. Porro si aliena est, hoc est ejus, a qua dimissa est, etiam si propter
fornicationis causam dimissa est, eandem dimissionem Uxor esse significat.*

XVIII. Id eudem clarius adhuc ostenditur ex verbo tripliciter Christi
Domini interrogantur Phariseorum, qui inquirentes de perfecta dimissione
Uxo-

Uxoribus quo ad vinculum, quæ deo inchoabatur, nempe dissolutionem uxoribus, & posteriteri ducendi aliam, Chelitus in præfatis verbis eodem dno diffinitum, & uxoribus in casibus fornicationis concessum, scilicet dimissum nem, aliarum vero, scilicet potestatem docendi aliam omnino abrogavit; alioquin aliter manifeste contradiclio enim præcedentibus verbis, quibus teporarium, quod attit in Legge Moysæa permittitur, & dissolutionem quo ad vinculum omnino reprobaverat. Solum ergo concessum illis verbis, quod ex causa fornicationis possit quæ Uxoribus dimittitur quoad cohabitationem, & Thotum, non tamen quo ad vinculum, nisi in illo casu permittit licere Jodis aliam docere priore Coniuge vivente, quia ita Coniugium institutione sac, & ordinatione Divina prorsus irrevocabile.

XIX. Verum ne aliquis arbitratu oes Interpretis officium usurpasse in his, quæ in *Secra Scriptura* fortasse videantur obsecutus dicat. Nonne & Patres primi ordinis, Pontifices, Gerarchia, & Nationalia Concilia hoc idem senserunt, & propugnavit? Dicat aliquis Theodotianum, Asterium, Amazarum manifeste nobis adversari. Natis igitur proprietates asseremus in hac parte traditionem Ecclesiam? Iamque manifeste quidam fuit de non tabernaculo istis, qui ab Hæreticis Baptismum susceperant, aut de Benignitate non protrahenda ad diem ultimum Judicii, licet in hisce Capitulis Variæ eroditione, & sanctissime conspectu erravimus, ita pariter iniqua erant, & sic me monebunt, est aliquis ex Patribus non ita finem negotium nunc dixerunt, quia in sacris Adulteri tempestant. In *Divinis Secretis*, inquit Augustinus libro de Fide, & Operibus cap. 19. *ita obsecutus est, utrum & iste, ut quidem fuit debet adulterum hinc ducere, adulter tamen habet ut si alterum duxerit, ut quantum existimus veniat in quique solutus.* Obsecutus est eundem agnovimus Apostoli, qui propterea, ut laqueus Marci 10. Christum statum in domo da eodem interrogaverimus. Quid mirum igitur quod in diversis distanti opinionet eum autem Patres vult fuerunt, cum præfati Ecclesia prima temporibus controversiam hanc non expendant? Expandit deinde, & sacra Decretis composuit deservire istis, ut invenirentur solum quatuor Saculo in Concilio Elidenensi can. 9. A. 416. in Concilio Milevitano can. 17. *sicutem Evangelicam, & Apostolicam Disciplinam a. 781.* in Concilio Florentino can. 10. A. 900. in Concilio Narretensi a. 12. tum in Concilio Tridentino, & postremo in Tridentino, ubi Patres hoc confirmum maximo studio, non tamquam ad disciplinam pervenientem, ut *Trilo* Launojus scripsit in suo *Treatu de Regis in Matrimonium potestatem*, sed eamquam Commotivam ad silem spectantem maximo studio definaverunt, ita ut jam de qua certum, & inlubatum sic ab omnibus propugnandam, tamquam ab Evangelicis, & Apostolicis Doctrina descendens, Concilio Elidenensi Decretum ita habet: *Fidelis femina, quæ adulterum maritum reliquerit fidem, & electum dextris prohibetur.* Concilio Milevitano sic loquitur: *Placuit ut secundum Evangelicam, & Apostolicam Disciplinam neque dimissum ab Uxore, neque dimissum a Marito alteri coniungatur, sed ita morantur, non sibi recedant, quod si contempserint ad penitentiam redierint.* Concilio Florentino ut definit: *Placuit ut resoluatur, fornicationis causa jure vinculi, non licet viro quendam adulterum vixit aliam Uxorem ducere.* Concilio Narretensi scilicet: *Cujus Uxor adulterium perpetravit, & hoc a viro deprehensum fuerit, & publicatum, dimittat Uxoribus, si*

voluerit propter fornicationem . . . Vix vero ejus illa vivente nullatenus aliam accipiat. Eugenius IV. in Concilio Florentino Graecorum morem dissolutum Matrimonia superveniente adulterio reprehensum, idque correctione indigere declaravit, & in Decreto pro Armenis: *quantum, cum, ex causa fornicationis licet Tibi separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cum matrimonium meum legitime contractum perpetuum sit.* Cui ergo Graeci, inquit, non acquiescerem voluntati Eugenii IV.? *Ut acerrimam, ut ipsi ehebent, suam majorum consuetudinem sequerentur* ut scribit Pallavicinus in libro 12. Tendentius Historic. cap. 4. *ut idcirco illos damnatos, aut anathemate percussos fuisse ab ulla Synodo Ottomanis, etiam si Romanis, & Catholicis Ecclesiis hujusmodi non hquido innotuisset.* Innotuit profecto iste mor, sed etiam innotuit quid sanctissimi, & doctissimi Graeci Patres in hoc argumento scripserunt. S. Evangelus Papa in Epistola 2. haec scribit: *Uxor non licet dimittere vicam suam, ut alteri se uxorem ei faciat matrimonium, licet fornicatus sit vix ejus, sic juxta Apostolum, aut viri suo reconciliari debet, aut manet innopta.* S. Justinus in Apol. 2. & Athanasiorus in Apolog. pro Christianis *adulterari, dicunt enim, qui uxorem suam dimiserit, & duxerit aliam.* Hermes, quem Apostolus salutari in Epist. ad Rom. 16. in lib. 2. de dimittenda Uxore ita scribit: *Dimittat illam vix, & vir per se moveat, quod si dimiserit maritrem suam, & aliam duxerit, & ipsa maritorem.* Clemens Alexandrinus 10 lib. 2. Strom. inquit: *quod autem sonabat Scriptura Uxorem ducere, & nec a Conjugio unquam permittat distcedere, legem aperte constituit non dimittes uxorem peatequam propter fornicationem, adulteram autem cum existimet conjugii matrimonium vix altero expulsa . . . qui autem dimissam accipit uxorem, mactatur, hoc est ingit eam moribari.* Non solum autem qui dimisit est ejus inoffa, sed etiam qui eam suscipit praeterit mulieri octagionem peccandi, si enim non suscepisset eam, converteretur ad vicam. Origenes Tract. 7. super Matth. cap. 19. *Qua ratione, inquit, adultera est mulier, quomodo legitime nubere videtur uxore vix, eadem ratione & vir, quomodo legitime accipere videatur dimissam ab aliquo viro, non accipit legitime secundam sententiam Salvatoris, sed magis mactatur, quasi aliam accipiam:* & S. Jo. Chrysostomus in ecclesiae concilio in Homil. 17. in Matth. ille, inquit, *qui aliam non duxerit, hoc ipse se constituit criminis eum quid adulteram fecit ex Coniuge (quo omnino alteri nuptu) hic vero accipiendo aliam adulter effectus est: nequaquam enim mihi referas quia illam aliam ejus, nam expulsa quique Uxor esse ejus, qui eam expulsi, perfecerat.* Ergo ex his omnibus innotuit ipsos Graecos Patres fecisse ne adulterii quidem causa frangi fedus Matrimonii, nihilominus Graeci morem suum ab hac usque diem inviolabiliter observant, nec Tridentinum Decretum detrimenti quidquam illi attulit, quod Veneti Oratores postulaverant, ut subdit idem hodoius Pallavicinus, quod voces illae canonis supra memoratae adeo moderate leniuntur, ne Graecis detrimentum inferrent. Attamen hoc onom alioqui potuit Cardinalis Montalio Monis Reals in Sicilia Archiepiscopus in sua Synodo Provinciali a. 1652. & peroravit assequi reliqui Latini Episcopi, in quorum Dioceses Graeci permixti Latini vivebant eisdem subiecti, ne Mantii auctoritate propria, nullaque premissa forma Iudicii Uxorae adulteri punitio dimitteretur, & ovis deinde Uxoribus jungerentur, & separationes quo ad vinculum extrajudicialiter, & auctori-

zitare propterea fidem, nullas, & irritas fuisse. At post quadam Tridentinum Canonem Latinerum nullas in contrarium Sententias abiit, & ex Christi verbis intellexit, quod quemvis Christus de dimissione a Thoro dixerat, non de vinculi dissolutione, de qua fuerat interrogatus responderet, ad propositum remen respondit, qui docere voluit quid in Iudicio Divorcis liceret, & quid illicit fieret. Præmo quod in lege Uxor adulterem lapidabatur, non dimittabatur, id ipse sustulit, & adulteram dimitti permisit. Addidit præterea dimissæ adulteræ causa Uxori non debere Judæis libellum dare Repudiæ, ut Viri minur essent eodem in dimittendis Uxoribus, si scirent, nec sibi, nec Uxori licere eas remare Nuptiar, sed sibi solum dum uterque viveret esse viveendum. Ad hæc refertur innumerat causæ, propter quas in Lege Uxorem dimittere licebat, & solam fornicationem excepit, & quam dimissam Vir revocare non posset, in Evangelio non iudic quidem revocari, sed optavit, recte Apostolo, qui inquit: *maneat inaptæ, nec Vero seu occasione*. Postremo cum in Lege Uxorem Viro, non Virum Uxori liceret dimittere, in Evangelio, eodem Apostolo interpreti, parum Viri, & Uxoris crudelis esse voluit. Hoc colligitur quætorum hallucinatus Laurojus, qui intemperanter asseruit S. Hieronymum contra Christi dispositionem restituisse Conjugi innocentem jam ad alias Nuptias convolandum, cum contrarium S. Doctor tradiderit in Epistolis, quæ ad Oceanum, & Amandum scripsit, & in Matth. cap. 19. ubi sic loquitur: *Et quia poteras videre, quod aliquis talium faceret iniquitatem, & ab secundam capitalem Nuptiarum, poteri crimem irpingeret, sic peccatorem dimittere jubetur Uxorem, ut secundam prima vivente non haberet.* Si Lutherusque itaque, & Calvinus, & Sederius excepimus, quos Tridentina Synodus Anathemate percutit, qui Romanam Ecclesiam erronem, & tyrannidem excusabant, quis veros ut Fideles Matrimonium consummationem quoque ad vinculum solvatur, etiam in casu Adulterii. Si Sederius Eresum, qui Seditur prævit, non quidem in Censura, quæ ab hac Ecclesia Romanæ Prexi insunt, sed respectu doctrinæ, quem postea pergevit, ut patet, ex ejus Apologia ad Censuram, quæ facilius Parisiensis ejus propositio confixit anno 1526. Si Cardinalem Cajetanum, qui videtur malum propendit in Erasmi Sententiæ, quæ tamen Ecclesiæ definitio subiecit. Si Ambrosium Catharinum, qui in Opusculo de Matrimonio asserit, nec ex Evangelio, nec ex Apostolo posse colligi licere, vel non licere in casu Fornicationis novam inire Nuptias, sed sine auctoritate Ecclesiæ id non debere fieri: constat persuasum fuisse reliquis, cum Evangelium, tum Apostolum docere Matrimonium consummatum per fornicationem non dissolvi, idemque iudicasse Ecclesiam olim, & tempore Concilii Tridentini docuisse, non eorundem, sed Anathemate, re proinde solidam esse deinceps.

XX. Diximus quod Christus Dominus innovavit causas rescindendi, quod in lege Uxorem dimittere licebat: Ergo si ita est cum Principis sui conelamabimus, causa bonæ cum auctore, non expedit habere, & cum Hieronymo Convenire. in 19. Matth. grave pondus Uxoribus est, affirmabimus, si exceptis causis fornicationis eas dimittere non liceat. Quid enim si remota fuerit, si vitanda, si malis moribus, si luxuriosa, si gulosi, si vana, si jurgiosa, si malefica, tenenda est ipsiusmodi? Velimus, nolimus sustinenda est, tum enim effusum liberi, voluntarie ac subiectum servituti.

XXI. Gravissimum sane negotium est Matrimoniale Coenobium, non ve-

ro tale, ut non expediat habere, aut quod noverem in profundam malorum demergat, ipsa Matrimonii dignitas ad Nuptias revivit, & illius iustitio ad debendum impellit. Nuptiarum molestia, neque deserta semedia, ut patienter sustineretur, vel ut prudenter arceatur. Quam sit Matrimonium dignitas, & amplexus ex his quilibet intelligit, quæ & plurima sunt, & commendatione dignissima, siue Matrimonium spectetur quatenus *mutare bonum est*, siue quatenus est Sacramentum. Matrimonium quatenus naturæ hominum, & individuum exhibet duorum societatem, sine qua privata custodi que felicitas torpesceret, præfessat etiam totius humani generis propagationem, quæ hominum immortalitatem quandam artificiosa conciliat, & ex filiorum procreantione renovat genes humanam, Regiones, atque Civitates frangentes reddidit, ut inde optime Republicæ congruatio fiat. Quatenus vero est Sacramentum, habet id sibi cum aliis nove Legis Sacramentis communem commercium, ut signum sit prædictum, & efficax gratiæ sanctificantis, sed præterea in eo cetera Sacramenta superat, vel quia mystica sua significatione præclarum est Symbolum Conubii Christi cum Ecclesia, virtute eujus in Dei filios adoptantes, & ad Cælestem, ac Divinam Hæreditatem deducimur, vel etiam quia per mutuum illam Viri cum Muliere conjugationem, quæ utriusque sit una caro, eximia, & singularis illa unio exprimitur, quæ Verbum naturam humanam indissolubili vinculo ita sibi copulavit, ut bonorum, ac malorum esset hinc inde communio, quemadmodum iater Conjuges omnia proventus boni, & mali in consortium veniant. Audet aliquis amplius Tertullianus asserere, aut in libro de Monogamia cap. 1. *an se verum Matrimonium agnoscere sicut unum Deum*, ac si dicatur, *secundum Deo verum est in multiplicitate Personarum*, sic quodammodo in Matrimonio duo esse dicuntur in carae una (Gen. 2.) quod mysterium perpendens Chrysostomus Sermone 99. scripti: *quæ Deus conjungit natura facit, & frater Deus ut sit homo unus, & duo, ac duo unus, & alter ipse homo, ut sit aut singularitatis distinctus, aut confusus conjunctio, quemadmodum in Deo Trinitas est Personarum in unitate essentia*; quod longe penitentiis relaxare in societate Animæ Adæ cum Animæ-Mariæ, quam a Deo *Architectatam* fuisse cap. 12. lib. 5. de Genesi ad litteram Augustinus asserunt, quin & Basilus Oratione 8. *ut una mentis confunderetur ad inicitiamem naturæ, ut carnem solum mulier, sed etiam mentem cum se videretur habere communem, & ut anima, aut unus dissiparet, qui eadem caro conjunxisset*. Quæ sane omnia sufficiunt, ut homo sit sentiat ad Nuptias vocari. Cetera multiplicato fideli populo, Matrimonium quod in Mundi exordio singulis hominibus imperatum fuit ad speciem-conservationem, & doredu Israelitis, quando Populus fidelis exiguo erat numero, non fuit elictus hominibus singulis, neque in ætæque, neque in novæ lege præceptum a universis quatenus in se complectitur semina vitæ, tum Temperantiam, Religiosam, ac Fortitudinem, & significare amorem deorum cum Deo per gratiam, & inter se per Charitatem, non desinit esse summum Causili ream, ac in sua 1. ad Cor. 7. docet Apostolus, nam per Nuptias cavent homines ab effluente libidine, & debito modo, loco, & tempore copulantur. Igitur si etiam hæc Nuptiarum commodi consideremus, causa hominum cum uxore talis non erit, ut non expediat habere.

XXII. Sed onera displicent a Conjugiis ferendis, & illa præferunt, quæ ex D. Hieronymo supra resumimus, & aliæ præfata referunt quam duxum

Chs.

Charitatis, quo Christus, & Ecclesia conjuguntur. Verum his malis occurrere, & moderari Christi gratia per Sacramentum Matrimonii, vel ut tollantur peccata, vel certe minuantur, & tollerabiles fiant, quod si nihil horum inest, & ex ipsa cohabitatione aliquid spirituale discipulum immunes, posteaque iungatur Confortes, & Liberorum subversio, in hoc casu idem S. Hieronymus interpret verborum Christi: *si oculi tui scandalizant ut eras tunc, & propece abi te*, respondet: *melius est vitam solutariam ducere, quam ab vite presentis necessaria eternam vitam perdere*; prout quancumque Christus dicendo Conjugem non esse dimittendam nisi propter fornicationem, illam tantum causam resolvendi Matrimonium, quam pecularem habuit, significavit, ceteras vero propter quas Socetas quilibet diuini potest, et debet, nec autilis, quod non erat eo loci necesse, nec exclusum. Hinc addit quod in hoc Evangelii loco Christus Dominus de perpetua separatione loquitur, de qua a Pharisaeis fuerat requisitus, cui separatione sola fornicatio occasionem prebet, propter quam etiam Coniux infidelis respicitur, innocens aliter per omne vite tempus liberatus a rediendo ei debito, & potest sine alterius consensu in Monasterio proficere, vel ad Sacerdos Ordinem promoveri. De eius autem causis propter quas fieri potest Uxoris dimissio, nimirum ad vitandam, aut saluam, aut vite periculum non egit, cum diversum debebat esse iudicium, quia tunc pro illo tantum tempore eximitur innocens Coniux a reddendo debito, quo ducit crimina, quae causam dederunt separationi, quemadmodum Urbanus III. dicitur in cap. *de illa exita de Divortio*.

XXIII. Posset aliquis curiosius inquirere. Primo quid intelligatur per Fornicationem. Secundo utrum Reus huius criminis ob simile crimen potius compariatur a se dimittere? Utique interrogatus respondet Augustinus: *Primo in questionibus Deuteronomi q. 37. ad caput 23. ubi scribit: Si furci peccaverint bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienae... percussio, & nomine muliebri omnis illicita concubitus, atque illicitam membrorum non legitimat usus prohibitus debet intelligi*. Alteri vero instanti respondit in libro de Bonis Coniugati cap. 7. *Nihil iniquius est quam fornicationem causa dimittere uxorem, si & ipse committit fornicari*. Si vero Marius innocens fuerit, ei non precipitur Uxorem dimittere adulteram si certum probet potestatem. Ita idem Augustinus in lib. 2. de Adulteri Coniug. ad Pullentiam, cap. 6. Sed si se ab Adulterio Mulier non temperet, ex precepto teneatur illum dimittere, ex eodem Augustino Libro Retradit. primo cap. 19. *Ubi dicit hoc permissum esse non iustum, non attendi aliam Stripturam dicitur: qui trahit Adulteram fluit & impius est*. E contra vero ad hoc non tenetur innocens impie desertorem vitam dimittere, quod non possit illum cum audacitate carere, nec assensu perire illius videri, nec eandem imminere inconveniens; praeterquamquod talis successio parum prodest Uxori, quia fuisse Vitam reddere desertorem.

XXIV. Observandum tamen est quod si agatur de separatione quoad Thorum, & quoad habitationem, hac privata Coniugum auctoritate fieri nequit, & ad Sacramentum iuxta Ecclesiasticum, iuxta Civilibus causam est, ne scilicet de causis, & cum publico scandalo Matrimonia solvantur, unde in terrore studio Ecclesiae si dimittatur Vir etiam haereticus in foro externo, non tenetur cum Coniux recipere etiam poenitentem, ut declarat idem Urbanus Paganus loco super citato.

XXV. Observandum ultimum est cum D. Thoma in Supplem. q. 66. a. 4. in corpore quod in Causam Divortii *Viri*, & *Uxor* ad paria judicantur, ut idem sit *huitam*, & *ihitum* uni, quod *aheti*; non tamen pariter judicantur ad illud, quia *caussa* divortii est *majoria* non *quam* in alio, cum tamen in utroque sit *sufficiens* *caussa* ad divortium: *divortium* enim est *paria* adulterii, in quantum est *contra* *Matrimonium* bonum, quantum autem ad bonam fidem, ad quam *Conjuges* *aequaliter* *sibi* *invicem* *tenentur*, tantum *peccat* *contra* *Matrimonium* adulterium *unus*, sicut adulterium *alterius*, & *hæc* *caussa* in utroque *sufficit* ad *divortium*, sed quantum ad bonam *probitatem* *plures* *peccat* adulterium *Uxor*is quam *Viri*, & *ideo* *major* est *caussa* *divortii* in *Uxore* quam in *Viro*; & *hic* ad *aequalitatem*, sed non ex *aequali* *caussa* obligatur. Nec eadem *injussu*, quia in utroque est *caussa* *sufficiens* ad *bonam* *probitatem*, sicut est etiam de *dubio*, qui *demonstrat* ad *eandem* *mucis* *probitatem*, quomodo *alius* *altero* *gravior* *peccaverit*.

XXVI. Observandum postremo est, quod etiam *desilio* *viam* *Stadio* *riti* potest aliqui a sua *Uxore* *separari*, vel in perpetuum juxta illud *Matthæi* 19. *omnis* qui *relinquit* *domum*, *aut* *Uxorem* *propter* *nomen* *domini* *tenetur* *accipere*, vel ad tempus juxta *explicationem* *Apostoli* *1. ad* *Cor.* 7. Non vero conceditur *dimissio* & *fornicatio* *foeti* *sine* *causâ*, si *adulterio* *cogito* *secuta* *foet* *reconciliatio* *per* *actum* *conjugalem*, si *vis* *ipse* *Uxor*em *prostituerit*, si *Uxor* *sui* *sterilis*, vel *deforme* *corpore*, vel *debilis* *membris*, vel *surda*, vel *exce*, vel *clauda*, vel si *quid* *aliud*, sive *morbu*, & *doloribus* *linguibusque* *confecta*, & *quid* *quid* *cognari* *potest* *vehementer* *horribile*, nec *propter* *supervenientem* *lepram*, ut in *Græciani* *Decreto* *legitur* 32. q. 5. neque ob *illam* *continenciam* *animosissimam*, quam *causam* *ponit* *Augustinus* in *ep.* *huc* *Opere* *de* *Conjug.* *Adm.* *cap.* 19. *huc* *est* *propter* *Conjugis* *debili* *negationem*, nisi *forte* *Vis* *cohabitare* *eum* *Uxore* *non* *posset* *sine* *periculo* *sui* *salutis*, ex eo *videtur* *quod* *concupiscentie* *exar-*
desceit *ex* *presentis* *Conjugi*. Et *hæc* *omnia* *exponuntur* *secundum* *Legem*, & *Disciplinam* *Ecclesiæ* *Romanæ*, & *juxta* *morem* *Catholicorum* *omnium*, quæ *eisdem* *Ecclesiæ* *subiunguntur*. Nam *aliter* *sui* *olim* *mos* *Hebræorum*, si *nonnulli* *Theologi* *admittunt*. *Judei* *siquidem* *ante* *Evangelii* *promulgationem* *Contractum* *Matrimonium* *solvebant* *quo* *ad* *vinculum* *dato* *libello* *Repudi*, *non* *quidem* *ob* *fornicationem*, ut *causam* *Lucas* *Bergensii* *Commentarij*, in *Matth.* 19. *post* *Tertullianum* *lib.* 4. *contra* *Marconem*. *Adultere* *nam* *erimur* *convicti* *lapidebantur*, & *suspecti* *Aquis* *Zelotypiæ* *prodebat*, sed *ob* *illius* *animi* *Corporisque* *fœdiorum*, ut *verius* *asserunt* *alii* *post* *Origenem*, & *S.* *Joan.* *Chrysostomum*, nempe *ob* *lepram*, *sterilitatem*, *venæficium*, *ebriositatem*, *rixandi* *consuetudinem*, aliisque *id* *generis* *pravos* *mores* *eum* *indolentem*, & *peritiam* *conjunctionis*. *Si* *accipere* *homo* *Uxorem* (*hæc* *sunt* *verba* *Legis* *Deuter.* 24. v. 1. 2. 3. 4.) & *habuerit* *eam*, & *non* *invenit* *gratiam* *ante* *oculos* *ejus* *propter* *aliquam* *fœditatem*, *scribit* *Libellum* *Repudi*, & *debet* *in* *manu* *illius*, & *dimittit* *eam* *de* *domo* *sua*, *tumque* *agressa* *alteram* *Matrimonium* *ducere*, & *ille* *quique* *cedit* *eam*, *deducere* *et* *hæc* *libellum* *repudi*, & *dimiserit* *de* *domo* *sua*, vel *exte* *mortuus* *fuert*, *non* *poterit* *prior* *Maritum* *recipere* *eum* *in* *Uxorem*, *quia* *polluta* *est*, & *abominabilis* *fœda* *est* *coram* *Domino*. Dixi *si* *novelli* *Theologi* *audiantur*. Non *non* *est* *profectio* *vix* *Theologorum* *in* *hoc* *negotio* *sententia*, cum *plurique* *velint*, quod *si* *post* *acceptum* *libellum* *Repudi* *mulier* *alteri* *nubat*, *ex* *inordinato* *opere* *culpam* *con-*

comitabat, non ob aliud, quam quod perseverans prioris Matrimonii vinculum, nullamque super eo concessam fuisse Judæis dispensationem, sed meram permittentem, ut (Christus Dominus Matth. 18. *en ob ducitiam cordis eorum*: *Quoniam Moyses ad ducitiam Cordis vestri permisit vobis dimittere Uxo- res, ob istam autem non fuit fit*. Hæc porro danti non potuit habere rationem suis hominibus, qui Deum moveri, ut ejusmodi dispensationem concederet, sed solum potuit movere M. ysem ut dimissionem Uxoris concederet, non quidem tanquam rem bonam, sed veluti minus malum uxoricidio, quod Judæi commisitissent, si more Gentilium hæc tolerantiam a Moysè non obtinuisse. Instruat hæc Doctorem Augustinum in lib. 1. de Serm. Domini in Monte cap. 14. *Qui percipit, inquit, dacti libellum repudi, non hoc percipit ut Uxor dimittatur, sed ut dimittere valens des libellum repudi, ut itacundem semetipsum precipientis Uxo-rem, libelli rogatus temperet. Et tunc Libellum repudi, ut idem S. Doctor scribit in lib. 19. contra Faustum cap. 66. scribi lex posuit, ut in diffidium animæ percipit libelli conscriptione refragari abscisteret. Et quid minus esset Uxo-rem dimittere rogatus. Perseveratim quæ, ut prohibens, apud Hebræos scribere liceat Hebræi nulli sui erat nisi Scribis sibi, cum & excellentiorem profectentur sapientiam, & si qui eorum essent equitate, & pietate peccati, non solum profiterentur sapientiam, verum etiam sectarentur. Ad hoc igitur, quod existeret esse pendens Legi reterpeet, & iustus diffidii diffusores lex mittere voluit, non quem iuste Libellum repudi dacti, si dimisset Uxo-rem. Non enim ei poterat scribi libellum nisi ab ipso qui per hanc occasionem ex necessitate venientem quodammodo in manus suas hanc suscepit egeret, & itec ipsum, & Uxo-rem posset agendo, dilectionem, concordiamque scaderent. Quod si tantum intercederet adum, ut extingui, emendare non posset, tunc utique scriberetur libellus: quin freque non dimitteret, quem sit adisti, ut ad debitum Conyugi thæritatem nulla pendens profectus eveniret. Si enim eam diligenter Uxo-rem, dimittenda est. Quia ergo dimittenda non est, diligenda est, dilectio autem monende, atque sedendo componi, non iurium agendo imponi preest, hoc savi Scriba debebat iustus, & sapiens, qualem in illa profectus esse oportebat. Ad quæ ut veniret, dilectio Maeno libellus conscribendus percipit est, quem vir bone, pendens non scriberet, nisi in animo nimis adverso, atque perverso Consilium Controctia non vultet. Constat itaque quod dare Libellum in præcepto erat volens dimittere, dimittere vero tantum permittit ob duritiam cordis ejus, qui primævum Matrimonii legem scervare non posset. Nulli igitur ex Severis huius Theologorum ad repudium dispensatio fuit, sed nude permittit, seu tolerantia mali minoris ad cavenda deteriore. Ego licet permittam, tamen erat illicitum, quia vera, & legitima Institutio Matrimonii, quæ firmet dissolutionem Uxorum post consummatum Matrimonium in nullo hominem statu, & ex nulla causa fuisse licitam, ad non pertinebat, sed hoc malum non puniebatur, ut peius consequeretur, ut non penitebantur usum in extraneos, & in Civibus alia mala, quæ tamen semper sunt illicita, licet carnalibus non videantur peccare, quod in hoc vis non ponitur. Quæ si vere dicta sunt nam S. Thomas 3. contra Geores videtur hanc Sententiam favere, & in Suppl. 3. p. q. 67. 2. 2. in corpore esset hoc communius sustineri, profecto ex hoc etiam validius nostre assertio concluditur.*

CA.

CAPUT V.

DE DISPOSITIONIBUS AD CONTRAHENDUM MATRIMONIUM
REQUISITIS.

Matrimonium anem habeat uisum Contractus suis solemnitatebus caret non debeat ut laudabilem implicari, Iuxta autem tres communiter receptentur Sponsalia, Prolationes, & Parentum consensus. Sic igitur.

§. I. Laudabilem morem premittendi Sponsalia Matrimonia, non modo non reprobat Ecclesia, sed retinet, & commendavit.

I. Sponsalia precessisse Nuptiarum foedera ex Graecis, & Latinis Authoribus compertum habemus, qui mores Gentium aperiant, apud quas solemniter sinebantur. Nos qui hac in re morem illum aliquem, quem ab Ecclesia sanctum esse in Nuptiis contrahendis Religionis maxime conformem, credit taxari in cap. *ulter*, & cap. *nostrater* 30. q. 3., & qui verarum usum ad vinculi conjugalis effectum nihil attinere affirmamus cum somnium DD. sensu, signum cap. 1. de Sponsalibus, Sponsalia premittenda esse Conjugio asserimus, & Florentino auctore eisdem defuimus *futurearum Nuptiarum promissio*, ex eo sic distat, vel quod veteres per stipulationem finitas sibi Uxores desponderent 2. 1. §. 1. de Sponsalibus; vel quia is, qui ductus erat Uxorem, non sibi ipsi, sed ab eo, unde ductus erat, compra a Patre, vel a Fratre stipulabatur eam in Matrimonium ductum ita, ut ex Anglo Gallico lib. 4. cap. 4. deducit Alciatus lib. 1. Pareg. cap. 8. Quod si taponat aliqui ipsam matrem conjugalis consensus dationem signando appellari Sponsalia, ut in cap. 3. de Presumpt. cap. 2. & cap. finali de Sponsa duorum, & 10 alius iuris passim observatur, ex eo quod Matrimonium per Sponsationem, hoc est stipulationem contrahitur, per interrogationem scilicet, & responsionem, id ultro concedimus; nihil tamen minus apud Iuris Consultos proprium, ac frequentius est prima Sponsaliorum, aut Sponsatum significatio, quae Sponsas proprie intelligitur, quas de futuro appellamus, & sperimus iuxta illarum Legum intelligentiam, in quibus assidue voci ista accepta significatio nonnullorum interpretum immanis totis ingens, videlicet intelligentiam Legis non fane C. de Bonis quae liberi, & Leg. §. *Uxor* §. *Duos* de Adult. quae initium illarum Sponsae vindicare permittit, ut exprimeret in proprio sensu sint in Sponsis de futuro, quibus Sponsaliter largitas ita couant, ut nomina de hoc dedicate locat, & eisdem illarum initium nonnulli auctor Sponso propter spem Matrimonii vindicare permittat. Retenta igitur prima definitio, & retento eisdem definitionis communis sensu, de Verbis dicendum est primo, quibus Sponsalia contrahuntur, deinde de iura, mox de effectu, & damus de censuris per quas ipsa solvantur.

II. Solebant Sponsu a Iuris Peritis concipi, nam Stipulationi contrahantur Iuris Periti adhibebantur, qui solemnia verba conciperant ne Contrahentes errarent. Huius sollemnitis Cuius iussu est in l. 1. C. de Contrahenda Stipulatione; & idao J.C. in Sponsalibus contrahenda adhibebant, quia

quia certis, ac fixis verborum formulis celebrabantur, ut refert Biffonius lib. 1. de Formulis in principio. Etiam in Tribulis, ut plerimum Sponsalium conventiones referebantur, ex quo illud Tertuliano de Veland. Virgin. *hae sunt tabellae priores naturalium Sponsalium, & Nuptiarum* quae iustitibus obfiguati solebant juxta Apulejum Apol. 2. Interdum vero nullo modo ea instrumentum conficiebatur, & nuda ratio sufficiebat L. 7. D. de Sponsal. In hac tamen forma Sponsaliorum secundum locos obtinebat Sponsus, seu Stipulatio, siquidem ea accedebat Patris conventio L. 7. §. *Quod* D. de Pactis. Primum enim inter eos de quorum Nuptiis agebatur, de Nuptiarum conditionibus, & legibus conveniebat, hoc est de Dote, & Donacione propter Nuptias, & Actum sponsalium. Hae conventio si sine Stipulatione fiebat *palla mulier* dicebatur, seu *definita*, si in ea amplius stipulatio addebatur, *sponsa* dicebatur. Hae discrimines sepepedit Cicero §. ad Antium, & Tacitus lib. 12. Habet *palla* Sponsae meminit etiam Aegastius in cap. 39. causa 27. q. 2. & desinit *Uxor* meminerunt Svergius in Julio, Plinius Epist. 3. & Arnebius adversus Gaiet, & J. C. scholies etiam Pacta a Definitis distinguunt, nam *Definitam* nomen propria ad eas, quae contrahuntur vivis patre, sed testamento Patris designant, & nominant sicut testatinerunt, ut in L. *non est* 66. D. de Ritu Nuptiarum, in L. *si patris* 6. C. de Interdic. Matrim. & in L. *qui papillam* 7. in principio D. ad Legem Juliam de Adulter. Legimus etiam apud veteres J. C. agentes de Sponsalibus vocat *mentio*, & *repositio*, ut innuunt modum illorum, qui conveniebant de Nuptiis inter se L. *si quis* 60. §. *Quamvis* D. de Ritu Nuptiarum, in quo casu qui poscebat, mentionem facere dicebatur, & reponere qui respondebat, juxta quem mos in Florentinis J. C. in L. 1. D. Hoc titulo simpliciter *Sponsalia sunt mentio*, & *repositio futurarum Nuptiarum*; quandoquidem unum tantum genus est Sponsaliorum, scilicet promissio de futuris Nuptiis.

III. Ex hoc vero, quod sponsalia a J. C. conpererentur, nequa iniquis, neque hominum moribus adversantur, quod alii possint adhiberi. Necum est enim novum a Paganis consuevisse fieri Sponsalia, filiorum praefectum impuberem, ut pleribus demonstrat Gonzales in cap. 2. in cap. *ita fraternitas* de Dispositione Impuberum, quorum voluntas discerni non potest, & id contingit dum sunt septennio minores. Verum quod ipsi filios nullam inducant obligationem, ut clare probat textus in cap. *ubi non est* 30. q. 2. in cap. *litibus* 2. tit. & in cap. unico tit. e. in 6. ubi exprimitur Sponsalia amborum existentem, vel aliter tantum ad invicem contracta, vel quae Parentes pro eis contraxerunt, vel nulla ex dicto consensu, publica honestate jussu non inducere, nec validari ex supervenientia majoris aetatis, nisi alia verbo, vel facto fuerint iussu. Quod si sacro intellexerit nonnulli fuisse Interpretis argumento capitis *avisse* ad finem e. reprobatum eorum opinio a Glossa ultima in cit. cap. unico, cui Doctores communiter subscribunt, qui patres assentire pro filio Adulter non posse Parentes Sponsalia contrahere, nisi ipsi expresse, vel tacite, verbo, vel facto consentiant. Et re quidem vera. De consensu, qui requiritur in Sponsalibus primario Jure loquuntur, quae Sponsalia Contractibus annoverant, qui solo consensu firmantur, qui de re deo concurrere debent in Contractu Sponsalium, omittunt contrahentium verba, & rati ad contrahendum ipse.

IV. Si Jure commune spectemus Impuberum Sponsalia valida sunt eoq. Titulo

tulo Decretalium de Dispositione impuberum atque ad eorum validitatem sufficit erat septem annorum, imo & Minor, si malitia suppleat etatem, idest si usus tantum etatem illem preveniat *L. in Sponsalibus* n. de Sponsalibus cap. *Litterat*, cap. *Accessit* in eod. quo in negotio standum esse examini Ordinatorum loci ex eo inferunt Dodores, quod huiusmodi examen non sit Apostolicæ Sedis reservatum per regulam capituli *Nuper*, capitulo *Quia tamen Conditor* Canonis de Sentent. Excom. Bene tamen notatur Impubertatem præsumptionem ante etatem legitimam non esse quid iuris, aut de jure, ita ut non admittat probationem in contrarium secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Ad id, quod*, & in cap. *Et qui solum* h. t. sed esse juris tantum juxta ea, quæ advenit Hostiensis in cit. cap. *Pabere* n. 7. adeoque si constet malitiam supplet etatem, utique poterant Minores Sponsalia contrahere, quia in hoc casu præscriptio cedat veritati. Non contenti Abbas in hoc, quod Contrahentium malitia septem annorum etatem prævenire possit in cap. *Juvenis* de Sponsal. quia ubi cetera erat requiritur ad intellectum, & discretionem, non potest impleri malitia *L. Quæ etate* n. de Testam. quod etiam tenet Glossa in cap. *Si pater v. Impuberes* de Testam. in 6. ex quibus sequitur, quod si impuber sit legitimam etatem Rationem profectus solenniter, Professio est nulla cap. t. de Regul. in 6. nisi maxime discretus sit puer, ac doli omnino capax. Verum a priori sententia recedendum non est, nam et ratione, quæ ante etatem Matrimonio designat, præmarita poterat ad generandum ipsum ætate defectum implere, ut infra probabitur, idem efficeret ipse intellectus in Sponsalibus. Ignit si perspicacie iudicii parvulus sensu intelligit id, quod in rebi Contrahendi agn, non videtur cui etas exacte sit expendendi, ut opportune idem docuit S. Thomas in 4. d. 17. q. 2. a. 2. Ceterum si prudentia non impleat etatem satis non est infantem proximum esse septennio, sed totum tempus septennii desideratur, ut Sponsalia consistent, idque ex eo patet, quod voluntas, quæ in naturalis consensu consistit non solet dari nisi in eo, qui septennium complevit ex *L. Si infans* c. 8. C. De Jurib. delib. & fertur adhuc struatur in cap. *Accessit* de Disp. impub. & Quoties verbe Legi ad annos consummator referuntur, tunc tempus completum esse oportet, non sufficit incomptum, cap. *Subhacorum* 77. dist. cap. *Cum is coacti* de electione, & alibi, nisi ex æquitate, vel favore rei, de qua agitur verba Legi benignos liceat interpretari, ut DD. tenent in *L. Qui situm* 47. §. 2. v. ad Trebell. aut ipsa verba Legi ad ingressum, vel solum existentiam annis diriguntur, aut Lex ipsa prohibet ne quid ante certam ætatem fiat, in quibus casibus facta est ætatem esse incomptum; quemadmodum in etate necessaria ad manifestationem procedi Lex t. n. de Manumiss. & in tempore ad usucapionem necessaria *L. In usucapionibus* 6. n. de Usucap. & in etate ad Testamentum faciendam *L. Quæ etate* 5. n. de Testam. & licet annos non necessarius ad momentum, idest ad horas, sed civiliter ad dies numerentur *L. Annusculi* c. 37. v. de U. S. aramen cum ex forma loquendi colligunt etatem completam esse oportere, tunc nec sufficit ultimum diem esse completum, sed desideratur ut sit completus *L. 3 §. Minorem* n. de Minoribus; unde fit, quod erat ad emittendam Professionem e Tridentino præscripti Sess. 23. de Regular. cap. 15. de momento ad momentum computatur & ita computatur de momento ad momentum septennium, quod requiritur ad contrahenda Sponsalia, quod in-

ita illud Infans et communiter sine expectet iudicet, & usus rationis, & nollem rem agere dicantur, seu negotium gerere, & contra vero palk completos septem annos ea celebrare valent, & in hac aetate celebrare eb utroque jure tolluntur. Nec obest Seneca auctoritas ex lib. 7. *Controversi. Nihil patre teste latet atque quingentani, nam ad eam pervenit annos ut intelligat, & mandum ed est, quibus finger*, nem epud eum pro quingentani legesdem esse *quandam* probavit Gentilis de Nupt. lib. 3. cap. 1. Quemadmodum neque obstat textus in c. 3. 2. Julix, & Papin ab Augusto letis, & e Jacobo Gottofredo restitutum in quatuor fontibus, ex quo colligitur tempus Sponsalium esse 10. annorum, nem in hoc cep. Legit Julin non fuit debuisse etiam ad Sponsalia generaliter, sed quoad promissis, & pœnas prædictas Legit, quibus fuit, vel eximi eos voluit Augustus, qui sibi desponsabant Puellam decenno minorem, cum qua esse Nuptis non poterant, ne sciret scitis legibus fitteret, dom oporabant Sponsi pro Maritis haberi, ut abinde narrat Suetonius in Argisto cap. 34. & Doon. lib. 34. Et hinc scitis dicta sint de verbor, & aetate ille, quem ad contrahenda Sponsalia requiritur.

V. Quomodo eorum Sponsalia contrahi debent modo dicendum est, & observandum tres esse Sponsaliorum species, quarum altera est nuda, & simplex, & est ille quando scilicet Sponsus simpliciter promittit Sponsæ, quod eam ducatur est in Uxorem, & e converso, cap. *Si inter Virum*, & cap. *Finali* de Sponsal. Altera est, quem sit Arrbis intervenientibus, vel pignitibus loco Arrbrii datus, de quibus est textus in l. Finali C. de Sponsal. Tertio demum est quando præter verbe consueta, quæ habentur in cit. cep. *Si inter Virum*, additur jurejuramentum. Ex quibus sequitur semper Sponsalia fieri per verba seturi temporis, ut *ducam te in Uxorem*, cum solus Contractus Matrimonialis fiat per verba præteriti temporis. Disputaret olim Juri interpretet, an per hæc verbe, quibus Conjugales consensus significatur *vole te habere in Uxorem*, impediende tamen statim defectu qui legitimum ad Matrimonium non censetur, contrahantur Sponsalium juri interpretatione. Etiam ex antiquioribus quidam Sponsalium non contrahi existimabant, ex eo quod esset intentus minime valebat, argumento Glusie in cap. *u solis* hoc. tit. in cap. *amico* de Despons. impuber. in 6. v. *de Futuro*. Alii vero entim dverentes diffinitionem inter edum, quo contrahitur obligatio, & edum illam, quo eadem obligatio dissolvitur, essetebant, quod in primo casu edis invalidos ut fit propter defectum causæ efficietis, non valere et fieri poteret, velere tamen in secundo casu eo modo, quo api potuit, si non valet ut agitur ex l. *Quocunque* varine o. de Procerat. Et demum edis intelligentes, quod sub Contractu Matrimonii etiam Sponsaliorum conventio comprehenditur, existimant quod ubi id, quod fieri poterat, sub eo quod fit, includitur edis invalidas eo pacto quo fit, valet eo, quo fieri poterat l. *Tam angusti* de Servit. & talem esse coetitectionum iuramentoem, qui videtur Sponsalia voluisse contrahere casu quo Matrimonium invalidum foret. Ceterum cum hodie nullem Matrimonium ex Concilio Tridentino Sess. xxv. de Refor. Matrim. cep. 1. sine Ptocho, & Testibus contrahi possit, atque ex generali Ecclesie iuri in ipso templo imbo contrahentur ideo conventum, non ut Sponsalium de futuro, sed ipsum Matrimonium per verba Categorice, intertegnant Ptocho coprahant, vix amplius controverfix hujus ulit valeat utilitas, Possit quidem aliquando, fieri promissio ab one pacto alteri mere gratuite,

de sine consensione repromissionis, per hanc tamen non constituantur Sponsalia; et eorum pollicitatio solus affectus promissus, de cuius oriens ait, ne ante acceptationem alterius parati revocari possit, ut tot. Tit. d. de Pollucit. tradant. Necesse igitur est repromissioni alterius saltem implicitam, quæ juxta circumstantias extendi potest ad mensuram potestatis ejus, cui tenetur est, aut ad annulli acceptationem, imo ad ipsam executionem, puta si alium fuerit de Sponsalibus hic, & nunc contrahenda v. g. an præterea Amorem, nec altera pars petierit ulteriorem dilationem, vel alia verba, aut signa dederit, ex quibus intentio non contrahendi Sponsalia declaratur potest, nam ceteroquin sola manus portectio, vel esolli, aut. alterius rei donatio non est sufficiens signum, ex quo Sponsalia convincerent, quia possunt hæc, & similis mera affectibus causæ fieri, inter resenser quæque Sponsalia contrahuntur, si per litteras, si per Procuratorem, aut hoc nominatum, & in specie demandatam sit cap. ultimo de Procurat. in 6., & cujus insinuat videtur electio, & cui mandatum etiam in absentia revocari non solet; nam si Dominus interim periret, & totum processeretur in nolle consensum in alium a Procuratore gerendum, Procurator invicem cohereret, licet hujus revocationis fuerit ignarus, quod pro Majori Matrimonio haberi ut est constitutum in cit. cap. ultimo. Ad quam libertatem etiam illa insinuant, quæ leguntur in cap. Gemmar 19. h. t. in l. Titia 134. d. de V. O. in l. pauphima in fine C. de Sponsal. quod nulla potest Sponsalia dissolvere, & quod per verba negativa non contrahantur, quæ plerumque dubitationem ingunt, cum Nuptia Amore, non parva meris conditione debeat, ut pollicetur affectu DD. Chrysastrum Ham. 31. super cap. 23. Mattheæ, & duplum pœnalis plerumque diligitur ad evitandam dilutionem ejus, quæ facere debet, ut si non ex voluntate, tamen mera pœne facta in promissam adimpleat. l. si ostenda 10. v. Item juris n. ad l. Rofiam. de pœna, & de nomen quæ in dubio potest libertate, quam obligatio est inculcanda l. Arris-mus 47. de Oblig. & Ad. nistimon ex edjunctis circumstantiis elias possit colligi intentio promittentis, quod tamen volentes ejus fuerit Sponsalia contrahere, cum non intento verber, sed verba intentioni accommodari debeant cap. 1. & 4. de Appellat. ut verum sit, quod si qui Sponsalia contraxerint conjugalem consensum prestare, & sic promissam absolvi, quod pertinet ad Sponsalium affectum, & vinculum.

VI. Hæc est enjunctio Promissionis natura, ne promittentem cogere sine promissis, nec aliud exigat ab eis, qui sile jubere promissis, aut lucere, si ve vendere, et in ceteris contractibus omnibus, ut in qui contrahere promittit, licet noddum ex hoc contracta, contrahere tamen debet; ex quo potest promittentem aliquam in uxorem acceptum debere Matrimonium cum illo contrahere, & mulieris peccare sponsam, qui non vult conjugalem consensum prestare docet S. Thomas in 4. dist. 27. q. 1. & probatur in capite de sponsa, & hanc dispositionem extendunt DD. ad illam causam, in qua alii qui post primo sponsalibus, alteri eandem silem sub juremone vinculo prestat, dum inquitur tunc illi primum sponsam, cui silem dedit factum consensum abique joramento Religione in uxorem accipere, cum juremone directa contrarium priori promissioni, quæ quæ servata tenetur remanetum sit, & minime obligat, ut postea quod est in dispensatione sententia sit, & jure Civili si prioribus Sponsalibus renuntiatio non sit, insinuat con-

contribuit ex t. 1. n. De his que notantur infamis, & ex L. 1. C. de Deponit. & revera sponsum testilegium compulsus Canones idimplere promissi, vel per Censuram Ecclesiasticam, sui taliter aiti motivatione, quando illis ex circumstantiis Index prudenter arbitaretur gravia mala timeri, & scandala, & sic DD. explicant textus in caput *ex litteris*, & in cap. *regula* forte hoc in quod inquirunt, *magis malum esse cogere ad Matrimonium contrahendum cum scandalo, aut perpetui idia, quam frangere fidem sponsalium*. Licet vero obligatio in sponsalibus statim cessat, tamen ut adimpleretur promisso, presertim cum in contractu dies adjecta non est, vel expedienda est alterius sponsi petitio, vel eam primum promittens promissionem implere poterit ex regula *Legis in ambar* n. de Reg. Jur. 1. cum qui §. *quoniam* n. de Verh. O. quoniam in omni obligatione requisitus solum tenetur solvere t. *debitum* C. de Pignoris. Id etiam congrui *sic* Legis, quæ sponsalia præmittenda Nuptius decrevit, tum ut pariter suum Nuptus accommodare consensum, tot ut maritus uxorem eligens consideraret mores, quibus perperam aliorum etiam, tum ut Matrimonium devoti consuleretur, tum si Matrimonium iure volentes, aliquando auct contractum, Ecclesiam innotescerent, tum ut sponsus, & sponsa futuri status similitudinem ferro mediantibus, tunc ut S. Augustinus infuset lib. 2. Confess. cap. 3. *ne videri debeat maritus deum, quem non inspiraverit sponsus dilectum, & deum ut clandestinum, & temerarius futuri Matrimonii pactumibus occurreret, quam ultimum causam addidimus, ut locum diceretur illis sponsalibus, quæ sub conditione aliquæ contrahuntur, quæ potest esse, vel honesta, vel turpis, vel impossibilis, & quæ indagine indigem, & propterea tempore, ut cognoscantur, cum possit contingere, quod etiam honesta conditio sit contraria bonis Matrimonii, & dubium minus super vitio sponsalium, & dubium idem non inferat condicio turpis. Honesti conditio est, quod utique conjux morate in perpetua Castitate. Quid inde? Ecce non prius Viri Sanctissimi, iam conveniunt. Tamen si talis conditio apponitur distinctione est utendum; nam vel Condicio tamen factus in ipsum Jus ad Copulam impedendum, consuetudo iure, sed legato, & tunc valent sponsalia, quæ vitio Copule non est necessarius Matrimonii: vel conditio factus in ipsum Jus ad Copulam impedendum, & in hac casu per legem contrarium nulla etiam sponsalia. Ita patet non detrahente sponsalibus Conditiones turpis, quæ bonis Matrimonii non sunt contrarie, cum habemus pro non adjectis utp. si *indistincte* extra de Condat. appositæ conditionem trahunt de in conditionibus turpibus, quæ bonis Matrimonii adversantur, ut *acceptum* et si *venena* *stipulatio* *præceter*, quæ detrahunt sponsalibus. Imo si primæ conditiones turpis iuxta ponerentur ad notandam distinctionem in Matrimonium, seu non esse consensum, nisi conditione pulsus ex. gr. *discipulum* *se* *si* *dederis* *mihi* *copiam* *car* *corporis*, & de tali dissentio coustaret, neque in hac hypothesi statum sponsalia, conditione non impleri. Et idem dic de conditione impossibili. Coustet igitur, quod prudenter agit, qui opponuntur data distincte implere sponsalia. Ex hoc autem, quod sponsalia impleri debent non inferat aliquis sponsalia de futuro, etiam iuramento firmi: moruo partium consensu dissolvi non posse. Siquidem nihil est naturale est, quoniam eo genere quicquid dissolvi, quo colligatum est t. *utrum* *sam* *naturale* n. de Reg. Jur. ut obesse debet iuramentum, quæ regula iuramenti patitur a maiora. actus, cui secundu L. finalis C. De nom*

numet, petun. & licet verum sit per religionem jure jurandi actus alias invalidos reddi validos cap. *com. et integat* de jur. jur. et verum est quando adhibetur ad valorem istius utriusque, in cujus observantia nullum vitiumque peccatum. Si vero adhibetur circa validitatem usus, qui aliter sit naturae validus est, tunc ex rei. leg. sequi debet naturam actus, cui adhiberetur, & tunc tantum ad majorem firmitatem vel adjectum. Adde juramentum hoc reipso non principaliter honorem Dei, sed utilitatem praestare, & bonum contrahentium propter quod Deus illud utriusque, ac promissio homine remittente, Deus etiam remittit, idem dicendum in hoc casu de Archidiaconi sponsalibus, potest unumque, petunt, vel aliquid simile, quia mutuo tunc tunc restituunt, si mutuo utriusque, non ita vero, si qui eas dedit, aut recepit contractum uno servet, nam in hoc casu, si qui Archidiaconi dedit contractum non servit usidem amittere, si vero utrumque, qui utriusque restituit, dupliciter reddere tenentur l. *archidiaconi* 3. & l. *penult.* C. de sponsal. Sape hoc item advertendum est aliud esse Archidiaconi promissum, & aliud Archidiaconi constitutum. Secundum Jura promissum, sed primum impedivit, non aliter aut si qui contraheret sponsalia promissione potest, quia in his casibus metu dicit causam Matrimonii ad effugendum potest, & utrumque principaliter tenderet ad impediendam libertatem Matrimonii; quod si Archidiaconi constitutum, quod contraheret sponsalia cum traditione Archidiaconi, statim eligit coeunte in vinculum sponsalium, & etiam in Archidiaconi; unde qui non potest contracto obstringi vel deservat ut sponsalibus, obstringi poterit ad amissionem Archidiaconi, qui res in facto consistenter, quibus est realiter non possunt jure infirmari argumento legitur tam in *habeo* 2. §. *facti* de du. Captivis. Praeterea quod Archidiaconi constitutum non sit principaliter ad impediendam libertatem Matrimonii, sed ne evidentius vitaret contractus probati possit l. *quod saepe* in principio d. de Contr. Empt. & ideo, licet ex possibilibus, qui illis dedit metu eorum contrahat Matrimonium, hoc id tantum non revocatur; potest autem principaliter tendit ad impediendam libertatem Matrimonii, & ideo non velut, utrimque juramento firmiter cum sit contra bonos mores.

VIII. Sed quaerit ortum praeter motum consensum possint sponsalia illo pacto dissolvere? Eo diffinitur profecto est sponsalium solutio, quo major eorum est vinculum, qui sponsalibus annuebat. Quia de re, nisi mutui consensus desit, non dissolvuntur propter supervenientem Spouse pauperem, ut tenet Glossa in cap. *germadus* de Jur. Jur. v. *velis*, propter iuramentum ab impedire, doli tamen caput praestitum, propter majorem mercedem, si sint cum Minoris coeunte, ut Glossa in cap. *de illis*, in c. de sponsal. impub. neque propter ultra sponsalia de futuro utrum iuratu, aut subsecuta copula cap. *ea* 22. & cap. *com. et integat* 38. in fine de Jur. Jur. neque per suspensionem Ordinum Clericatum, aut Votum simplex Constituit, ut dictum est in Extravaganti *Antiqua* de Voto, & Voti reimpetitione, neque tandem put adjectionem Conditionis temporis, vel impossibilitatis, ut propter hoc si Papa dispensaverit, ut communiter tradant Jura interpretet. In reliquis ergo casibus sponsalia solvantur jure communi dicitur. Sententiam hoc est per Professionem Religionis, per solum ingressum Religionis, per votum ingrediendi Religionis, per suspensionem Ordinis Sacri, per Matrimonium subsequenter legitime celebratum, aut per supervenientem impedimentum diriment futurum Matrimonium, & du-

& denum si superveniret aliquid, ratione reus homo prudens equitens conditionis a contrahendis Sponsalibus tetraretur: aut si compati igno-
renti innoterent causæ eecedentes Sponsalia, quæ si fesset cognita ita
pauit tetrarentur vtrum prudenter simlem conditionis ab illis contrahen-
dis, si tamen dedisset causam contrahat: quia petibile est ac si mentio
notabilis Sponsalibus superveniret *L. in lege de contrahenda emptione, &*
L. 18. tit. 1. quod sufficit ad eorum refutandem; quæsimodem etiam
sufficit, quod pars una ita se gerat, ut motu suo juxta prædentem judicem
cessaret resistere, vel quia non legitime impeditur reatui adimplere pro-
missum tempore præfixo ad adimplendum, capite sicut ex litteris h. tit. vel
quia sine consensu alterius se alia loca discedat, unde non est brevi reditura
juxta supra laudatum textum in cap. de illis.

IX. Non ita vero conveniunt omnes, ubi dubitatur de mutuo consensu
ratione fidei promissionis per sole verba sine intentione promittendi, aut
eum se obligandi; vel si is qui promittit animum habeat se obligandi, non
tamen implendi promissa, excelsa quacunqne ignorantia, utrum ejusmo-
di Sponsalia vere talia sint, & propicia executioni demerenda, aut nulla
sint, & ut talia declaranda, aut quotenus deberet dñm debeant. Nullus
dubitat, quod ille qui fide promittit, & cum animo non se obligandi, &
non adimplendi, proxima decipit in re gravissima, & præceptum justitiæ
violat, quæ vult ut in Contrahenda utroque obligatus uterque contrahens
non fide, sed ex loco, sed vere contrahat, animamque habeat adimplendi,
quod contraxit. Cum igitur in fide hypothese non sit servatum id, quod ip-
sa Lex exigit, in hoc casu rectum est non erit obligationem ad promif-
sionem adimplendam, quia vera non fuit promissa, sed joco, & fallacibus
verbis prolata etiam si juramentum accessisset. In altero vero casu nonnulli
Theologi innuunt hoc principio, qui vult eecedens, vult etiam consequens,
affirmet tamquam quid eecedens promissionem dñm eadaliquem in exorem,
& veluti quid consequens obligationem adimplendi promissionem, & ita con-
cluditur, quod ille qui vult promittere, & promittit, debet etiam adimplere.
Illi vero Theologi, qui separant intentionem promittendi ad intentionem se
obligandi inquirunt, quod qui non habet animum contrahendi obligationem
ad eam non est eddictus, etiam si juramentum accessisset, & rationem addunt
rationi, quia conditio contractus subitaneus Contractus Matrimonii invalidat
ipsum contractum cap. finali de Condit. appoñ hæc autem conditio opponi-
tur, cum supponitur intentio non se obligandi in promittente Sponsalibus; nulla
ergo erit reia Sponsalia, & qui ita promittit eos erit obligatus adimple-
re, itemmodo aliter Sponso, qui fallit aliquid damnum ex violata pro-
missione non orietur, puta si fide promittens Sponsam desolasset, vel eam
ex, etiam si vidua, coisset, tetraretur eam docere in Matrimonium, aut si in-
ter Sponsa magna esset disparitas, tetraretur ei locum dare, ac damnum, quod-
cumque restaret, ut docet S. Thomas in 4. dist. 28. q. 3. a. 1. ad 4. Ipso
tamen jure, vel a Jure invalidari deberem hæc Sponsalia, si hæc fido oc-
cum habuisset, a vi, vel metu, cum nulla existeret obligatio in eo, qui vi, vel
metu gravi contraxit, etiam si juramento firmata fuisset, quæ hujusmodi Spon-
salia non solum essent contra bonos mores, sed etiam contra publicam utili-
tatem, quo casu nulla insurgit obligatio non obstante juramento, ut tetrax
est clare in capite *si diligenter de Foro competentis*, neque opus est dispen-
tione.

nonne seper eodem juramento capue *ex Litteris* de Dispensat. Impuber. quod verum est sive via, & maior gravis sit incussum ab alio sponso, sive a quacumque alia Persona, & si illius oblique iusta causa, nam coarcti iusta interveniente contraxerit Sponsalia.

X. Ex istis tamen non sequitur, quod hoc ipso, quod ex parte unius solvantur Sponsalia, eadem durum etiam ex parte alterius necessarium sit: si enim potest, ut unus liberetur altero non liberato, ut patet in casu Sponsi, qui fuerit fornicarius, cujus crimen liberat Sponsam a sue obligatione, sed obligationem a crimine non tollit, qui Matrimonium iure tenetur si Sponsa velit. Idemque in aliis casibus affirmari potest pure Matrimonium e Sponsio contracti, ingressurum Religionem, discessurum Patria, ut noceant Zipxur, & Andree Vallensii ad hunc titulum.

XI. Neque in causa dissolutionis Sponsalium inspecto jure communi necessario requiritur Judicis sententia citius renone supenorata, nisi fortassis tale firmum requiratur, ut Sponsium levitatis occurrat, eius consensus id obtinuerit privare legibus fundria, ut Sponsalia fuerint publice contracta, & causa dissolutionis non sit manifesta, et publice acta, ut scandalum evitetur, in quo resu sententia legit contra Sponsalia de futuro tractis in rem judicatum, & non potest recurreri, quia sicut ex consensu parium expresso poteram dissolvi, etiam ex consensu sacro dissolvi possunt ex L. 3. de Rebus creditis, & consensus iuratus prefaturur, ut sententia transcat in rem judicatum cap. *quod resalit*. de re judic. L. *ab eo* C. Quomodo, & quando. Ex mente Angelici Preceptorum de Suppl. q. 43. e. 3. in corp. 10 duobus casibus, scilicet cum quis ad Religionem confugit, & cum aliter conjugum cum alio per verba de presenti contractu ipso iure Sponsalia dissolvuntur, sed in alio casibus istum debemus secundum judicium Ecclesie, quamquam hoc non exigitur dum Sponsalia contrahuntur, utpote que clandestine etiam contrahi possunt, que vere obligant, quando nulla Superiore lege irritantur, neque Concilium Tridentinum in hac parte quidquam statuit circa Sponsalia, sed horum solum, et Conjuges tunc benedictionem Secularium in templo suscipiendam in eodem dum non cohabitant, & Concilium vi. Mediolanense sub d. Carolo inquit, *Episcopi vera sit possit, & Crescere, quod adhibita sua transierit sanctis, ut Sponsi priusquam Matrimonium Ecclesie per verba de presente ex Ritu celebraverint, non modo simul non cohabitent, sed ne ulla quidem modo ventus confortatus, continentia teneantur*. Postremo etiam ipsos Conjuges S. Synodus Tridentina hortatur, ut eorumque contrahent, vel saltem istos ante Matrimonii consummationem sua pietate diligenter constantur, et ad SS. Eucharistia Sacramentum perveniant. Si qua Preterea alia ultra predictis indubitanis confortabimus, & sacramenta hec in se utantur, tunc tanto venienti vehementer optet, qua de te ubi viget antiqua consuetudo contrahendi Sponsalium publice, publice debent contrahi, ut legit, & non peccato contrahantur. Dixi ut legit, nam quocumque modo contrahentor, valide contrahuntur, & si ubi obit eorundem iustitiae, ut eorumque contrahent, semper publice honestati, impedimentum producant; quomobrem quocumque Matrimonium elici legitime promissi, sive pura sit promissio, sive juramento firmata, seu verbo, seu scripto, sive clari, sive etiam Testibus, sive in facie Ecclesie, sive oblique presentia Sacerdotum, Matrimonium contrahere tenetur, cum illos vel illa, cui fidem suam obstrin-

uit. Quod si quis hoc modo promittit: *Ego usqueam alteram præter te accipiam uxorem: Ego nulli unquam habeam alteri viro, quam tibi* Matrimonium cum alie contrahere non potest ubique violatione fidei, & consequenter thique lechili peccato, nisi aliqui ex causis Specialis iustitiamibus interueniant, sed ualidam vim agere potest, & Nepot neminem in perpetuum remittere, quæ promissiones, & pactiones negativæ aliam obligationem non portant. Pultemus dicamus, quod si eia contrigeret Specialis Matrimonium non fuisse præmissum nisi propter Matrimonium iuratum totum: quia absque promissione facta de futuro, inquit S. Antonius 3. p. tit. 2. cap. 18. potest per sollicitudinem per verba de presenti, neque tamen repugnet, quod Spuesi appellentur hi, qui ita Matrimonium contraherent, ut Spuesi committerent appellationem, & sed hic appellatione cognoscantur illi, qui futaret Nepot spuesi. Distinguid, inquit S. Thomas Suppl. p. 3. q. 43. a. 1. ad 8. quod in Matrimonio potest considerari ipso consensu Matrimonialis, & ubi est. Et a Spuesi primi in futuro dicatur Spuesi a Spuesibus contrahitur per verba de futuro; & a Spuesi secundi dicatur ab ipso Spuesi etiam quando contrahitur est Matrimonium per verba de presenti, quia ex hoc ipso Spuesi Matrimonium illam. Tamen a prima Spuesi dicatur Spuesi Spuesi proprie, quæ sunt quodam Sacramentali Matrimonium, sicut exprimitur Spuesi, nec potestam duplicem huius exceptionis distinctio hic ponitur, quæ plenam uolet ad similitudinem Sacramentalis, & ad Canonis contrahentes, in quibus Spuesi, & Spuesi sen desponsæ ubique non caperetur.

§. II. Sive per uis proclamationibus Matrimonia iuxta non debent, non ita tamen necessaria sunt putanda, ut eorum defectu Nuptiarum contrahatur.

XII. Proclamationes Matrimonii præmittenda esse in antiquo Jure non legimus, a quo non prout remanebat ne Matrimonia ipse Clandestina celebrarentur. Eodem tamen essent aliquem sensu in primis Ecclesiæ uerba Tertulliani in libro de. ad Uotem uoluerat ostendere, ubi sic scribit *nuda fassiam ad inuicem felicitatem ejus Matrimonium, quod Ecclesia tenet, & tenetis elato, & obsequia Angeli renouant* Iluc ad Episcopos in publico Fotelium ante eleuatum, et explicent illius ieriptores. Aliquid enim legitur de esse eodem in Capitulis Caroli Magni sub *Bannum* nomine, votum quem possit remouere Galliam Episcopi, quipsum hanc Disciplinam iustitarent. & deinde Innocentius III. super eodem disciplina rescribens Episcopo Bellouacensi, ex quo hinc apparet Galliam morem eundem Innocentium excipisse, ut in iv. Letentesei Conuilio specialia illorum locorum consuetudinem et alit generaliter propagaret, Attentis, ut cum Matrimoniis fuissent contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros proponeretur competeret termino primario, ut inter illum qui uoluerit, & uoluerit, legitimum impedimentum opponeret. Exinde ergo intellexit Innocentius non fuisse ab Ecclesiâ prorsum malo o Clandestinis Conjugiis emergeret, eo quia prius homines priore uxore cum qua clemenerant, relinque, cum illa pitem contraherent, & propterea, ut tam nescio homines contraheret e tanto crimine, hanc uiam legem misit non sine Caenica ulione in

transgressores, et textus loquutus in cap. *inhibitis* de Claudefest. despons. Lateranense Decretum uniuersali Lainorum exceptu Ecclesia, sed non paulo ante Concilium Tridentinum cum uocauit Provincie Christiani orbis totum in monem antiquum remeassent Tridentini Patres Lateranensis ejusdem Concilii denique inhaerentes in cap. 1. Sess. xlii. totidem praeceperunt, ut impositionem antequam Matrimonio contrahatur, rei a proprio contrahendum Parocho tribui continui diebus Festis in Ecclesia iniet Missarum solennia publice denunciatio iniet quos Matrimonium sit contrahendum.

XIII. Debitum suum sui utrum Matrimonium contrahatur, vel coram Parocho, & Testibus, vel in praesentia uicinarum, & Populi sine Denunciationibus inesse omittis, dicatur Claudefestina, quo ad peram incurrendam a Sacti Canonibus iustitiae? Et licet uonnulli adhaeserint negative opinionem, contrarium tamen probabilius fultineum, tam quia in laudata Sessione cap. 5. sanxerunt Patres Peram in nonhabentes coram Parocho, & Testibus sine Denunciationibus, dum statuerunt negandam esse dispensationem super impedimento Matrimoni ignorato ob omittis denunciations: *non enim*, inquitur, *signat est, qui Ecclesiae benignitatem facile nuperiatur, cuius salubria praepcepta temere contempsit*: tum etiam quia id expresse statutum in eiuo cap. *tam inhibitis*, ubi Claudefestina vocatur Matrimonium sine Denunciationibus contrahatur, nec illa publicatio incidentalis equipollet publicationi, quae fit per Denunciations ab Ecclesia praescriptas, quae Denunciations fieri debent non in iustitiam tantum, sed in omniique Sponsi ecclesiae si ad diuersis Parochias pertinent: quae fieri debent in diebus Festis, aut Dominicis diebus, quibus maior esse solet concursus Populi & fieri debent in iudicio, in quibus prauidetur ueritatem facilius, ac commendandam esse, si contingat, quod aliquis Sponsorum diuini in diuersis Parochias domicilium habere, aut recens sit in aliqua Parochia. Poterunt igitur transgressores Legis grauius ab Ordinario puniri, & Parochus assilenti Matrimonio non factis Denunciationibus suspendi potest a Diuino per internum iuxta textum citatum: & quauis secundum iura filii nati ex Matrimonio contracto in gradu prohibito leguntur, non sic tamen si non praecesserint Denunciations ex cap. cit. Non desunt tamen Doctores, qui unam inquirunt sufficere proclamationem, ut Sanctos Matrimonio assilenti non debeat per internum suspendi ex Innocentio denique: & quod dicit sufficere, ut contrahentes effugiant peram a Concilio Tridentino latam. Ideo primum, quatuordecim quod Lateranense Concilio facti est, ut Matrimonium contrahendum publice in Ecclesia proponatur: Ideo secundum, quia dicunt hoc aperte colligi ex huiusmodi Concilio Tridentino, qui *solemnitates requisitas neglexerunt*, nam qui duas adhibuit, unam tantum uiglexit, cuius tamen defectus culpa non uacat.

XIV. Parum tamen interest, an dies Festiui sint continui, vel interpositi, ut uolgo recipiunt, nisi aliter a Synodis praescriptum, an professi dies substituantur Fastiui: an iocra Missarum solennia, an extra sint, eadem Populi multitudinem adstante, quis in utroque caso mens Concilii dimpleatur. Cavendum uero est ne sint dies feriales, aut tales ab Episcopo designentur, ut communiter firmum DD. qui Declarationem S. Congregationis apud Basilium Pontum de Maerim. lib. 5. cap. 30. n. 7. & ne sint in illis Ecclesiis a Parochialibus, quae semper retinenda est, nisi substituta reperitur

era Confines Parochialis Ecclesiam ex eis. cni. Concil. Later. & decreto Tridentino, quod Concilium pariter præcipit Parochis ne eorum, qui vagantur, & incertis urbem Sedes Matrimonii interfici, nisi prius diligenter inquisitionem fecerint, & ea ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Ceterum en Denunciantiones fiunt e Parocho, vel ab alio Sacerdote, aut etiam Clerico de illius mandato, vel tempore Quadregesima, aut Adventus, Parochi, aut Contrahentium iudicio relinquunt. Hinc tamen erubuit non relinquunt, quod quo die de Matrimonio contrahendo Denunciatio prima facta est, eo ipso die illud celebratur, sed debet ab Episcopo hæc facultas imperari, ita S. Carolus in Concilio Mediolanensi III. Id acrius, præterquam si positum ee denunciatio facte si prædie illius diei, quo incipit e Quadregesima, vel Adventus, ac nisi item Parochus Populo antecedente denunciantione significaverit, quod eo die, quo postrema denunciantio fiet Matrimonium erit contrahendum. Idem Episcopus ex Rituali Romano definit utrum Denunciantio sit repetenda, si infra duos menses post factam Denunciantionem Matrimonium non contrahatur, qui etiam Episcopus, vel prius Denunciantiones ad maiorem numerum rediget, si necessitas id postulare, vel in illis omnino dispensabit.

XV. Est igitur in potestate Episcopi a Matrimonii Denunciantionibus, eam causa legitima dispensare. Id apertè statuit in cni. cap. 1. de Reformatione. Merito. in quo Trident. PP. ita loquuntur: *nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædictæ Denunciantiones amittantur*, quod illius prudentia, & iudicio S. Synodus relinquit. Inter legitime causas enumerat S. Antonius in 1. par. tit. 17. cap. unico §. 20. aliquas necessitates, vel majorem utilitatem, quod dux causæ non sine maturo iudicio dignoscitur, nam frequentius legem solvere, exemplique potius quam certo periculis, utique delectu, periculis indulgere, nil aliud est quam utriusque ad legem transgredientibus aditum aperire, quod maxime cavere debet Episcopus, qui non ignotam Sacramentorum Cautiones evasit ab omnibus, & quod ejus fieri poterit indiffinitè esse observandos. Unam causam exhibet Tridentini PP. in Irregulari Decreto, nimis si probabili suspicio fuerit Matrimonium malitiose impedi posse, si tot precesserint Denunciantiones, quæ si non subsit, opportunam aliter non agnoscit S. Carolus in parte 3. laudat v. Concilio Mediolanensi: imò ait, *in carta sola, quid tulerit Sacri Advocati, Quadregesimaque tempus, nequa necessaria est, nec vera cum ratione transgredienti, non pariter eo Secro tempore, qui jam Matrimonio iuncti sunt, ab illius usu patitur abstinentia conveniant sit, sedum Sponsus non coniungi*. Verum quæ dispensatio premissa e Concilio Galus solum non congruit, cum illi similes, & fortasse argutiores esse possint, in quibus dispensari expediri hinc D. Antonino iubeat, & præfodiat causas adprobamus, & reliquis, quæ idem usque ad septem recenset in 3. p. tit. 1. cap. 16. & alius etiam, quæ late describam non proci jaris Interpreter, & Theologi in huc titulo, 1. quando ex Proclamationibus prævidetur infamia contrahendum ferutare, 2. quando sine gravi enim, aut rerum temporalium detrimento Noptæ diffusi non possunt, 3. quando ad virandè Odit, & litiga quamprimum nubere expolit, 4. quando Tutori, Curatori, Viricor, Noveica, aliisque Affiner, aut Cognat Matrimonio obtinere spe capeffendæ hereditatis, 5. Aerari, conditionis, eor. Possessionem magna disparatur propter quæ gravia prævidetur Matrimonio ob-

alecula opponenda. 6. quando de Sponsorum Principum, Magnatum-
que feruici Nuptiis agunt. 7. quando campus iustitiae Interdicta Nuptia-
rum. Addi potest etiam Celus, in quo cedit integrari debet Matrimo-
nium, quod licet in facie Ecclesiae celebratum fuerit, irritum tamen
fuit propter occultam aliquod impedimentum, quod latebat antea, quodque
postea detectum fuit.

XVI. Ita vero hæc facultas dispensandi super Denunciationibus Ordina-
rio, qui idem est ac Episcopus Ducescit, permittitur a Tridentino Con-
cilio, ut reliquet inferiores Presbiteri (nisi voluerimus Vicarium generalem exci-
pere cum Sbroas de Officio Vicari lib. 2. q. 35. & Vincenzio da Julia De
Dispense. Matrim. lib. 2. cap. 19. n. 202. & Vicarium Capituli. Seda yecan-
se) eadem facultate non gauderent, etiam si Jurisdictionem habeant quæsi
Episcopalem, quod sane probat Fagnanus in cap. 9. de Clericis. Despons.
atque ita sit responsum fuisse a S. Congreg. probante Gregorio XIII. Oper-
et tamen illum esse moderatum cum sua vellet facultate, ut incommode de-
ta preceat abeat, que celestis Proclamationibus, Gloriosis Matrimonia
frequentius adferunt. Elabozabunt itaque plurimum, ut famis hanc Dispens-
ationem ubi tollitur, atque ut regula Ecclesie toties iterata, & ioculata
sit fuerit. Mirum curia est, quod Heterodoxi homines, qui Tridentino
Concilio non parant, ad evitanda ille incommode: *politica Ordinatione* a. 1580.
art. 3. caverunt, *se aliter confisterent Nuptia, quam si tribus publicis Pro-*
clamationibus a Magistrato Locis, Augustis diebus Dominicis interdictis,
post causa capitulorum concessit, in Ecclesiis, & suggestu in facie Ecclesie, aut
a Curie loco Publicitatem dignitate, coram Magistrato communi Publici con-
trahit Solemniter consummaret. Hinc refert Simon Van Lee Wen in sua Con-
sulta totent lib. 2. c. 14. n. 2. & n. 2. & addit: *quarum Proclamationum peti-*
quis effectus est, ut interea quicunque voluerit, & valeret legitimam im-
pedimentum exponere, se Matrimonio contrahendo opponat. Quod ut ma-
gis canoscat, non solum eo in loca, in qua Sponsus, aut Sponsa degat, sed
etiam in quo atque, vel alteruter natus, aut edocuit est, ubi ubi pro-
nam, & dum proutum suam habuerint domicilium. Publicatio illa fieri de-
bet, ac si Sponsus, vel Sponsa peregre aduenerint, fecerit, aut fallacia committat-
ur. Hinc viderunt, qui ob quocumque causam etiam leuem, non levis-
simam, vel ad solam petitionem contrahentium, aut Petochi ulla alligata causa
sufficiente, dispensant.

XVII. Profecto ex omnis Proclamationibus Matrimonia non contrahun-
tur invalida, quod Tridentina Synodus noluerit ea ita validitatem Matrimo-
nii pendare, ut declaravit S. Congreg. ejusdem Concilii Interpretes, &
post unanimem consensum DD. ostendit Gerbesius in suo Tractu de Pote-
statem Ecclesie, & Principum circa impedimenta Matrimonii, & Favetius in
libro 2. de Abusu capis 21. ubi explicans articulum 40. Constitutionis Re-
gie illius edicere dactentis Matrimonii sine Denunciationibus facta in-
valida esse, nisi, *quod effectus Civilis.* Verum Lex Ecclesie servanda est, &
illius observantia ab omnibus requirenda, non tantum a pauperibus, ut blas-
phemæ Ecclesie inimici, ac si sola nomen carens ad observantiam illius vi-
desse edigere. Quare Benedictus XIV. in sua Encyclica diei 27. Novem-
bris a. 1741. Episcopos omnes hortatur, & impensis admonet, ut *Persecutionem*
Matrimonii secreto contrahere petitionem diligenter fiat ab ipse inquisit, ut
sci-

*feclites ejus qualitate gradus, & traditionis fac, quæ id probe expellant, ne sint sui, vel alieni juris, an Filii Famulus, quarum Nuptiæ Petri juxta dif-
ferentiam fiat invisa (rationem nonaudam subirenti) ab Episcopo etenim,
quod gerit mittere minime offer alienam familem probare filium inobedientiam
attestantem . . . Possimum vero turent insequam Secreti Matrimonii licentiam
concedant, quod Cascoheretet illa, & indubia, & a quavis fraude immuni
exhibent documenta Status liberi ad advertendam ab ille, qui improbi sunt
ingenii, Poligamia periculum. Itaque Judax, qui talis Conjugia, vel favoro
prosequatur, vel indulgentia foveret, vel non impediri, suo defecit muneri in
re tam gravi, & a leibals culpa nullimoda valeat excusari; imò fuit contra
mentem Concilii, ut Gotierrez verbum utat lib. 1. Canonico. Quam. cap. 20. n. 25.
cum Castilian ob hanc rationem, at Patri inanesferet Matrimoniam Filii, vo-
luerit Denunciations fieri debere. Ubi vero male fraudo sospensionem omnino
desse Episcopos noverit, & gratis dispensationis esse concedendam arbi-
traretur, tuper Denunciationsibus dispenseret, ne dispensationis deangstio ex illius
facie Appellationis ad Metropolitanum, aut Parochos ipse videat se tunc
Conscience poffe neglectis hifcu Denunciationsibus Matrimonio assistere, quam
facultatem certe fa habere intelligit in casu necessitatis, & cum filio
non paret ad Ordinum recursus, si alter eorum, qui Nuptia patre mori-
turus, indiget hoc remedio, ut ejus infamiam abolere, & ex proles in Con-
cubinato fulcepis legitimeretur per subsequens Matrimonium, quod est quid
Majus, gravitatem quam non habere eoo premiffis Proclamationibus.*

XVIII. Disimos jam Proclamationes ideo institutas, ut si quæ sacro
Matrimonio obfarent impedimenta, detegi filius possenti oportet ergo quod
qui impedimentum aliquod Matrimonio sobest cognovimus ad ejus revela-
tionem teneantur, quangoam jurdice probari non possit, ne alioquin ex silen-
tio, & illius occultatione Rei reddantur omnium malorum quæ acciderent, si
Matrimonium contraheretur cum impedimento dirimente c. Cum dilectus 30.
da Electi, quod si judicet non prohibitor, proderit adhuc ajos mani-
festo, utpote quæ inserviet Parocho, ut diligentius fopes eodam inquirit,
aut lenius moneat desponsatos de male, quibus fa inaderent si cum
impedimento dirimente contraherent. Primi igitur omnia ipfi voverit-
hentes teneantur illud derelictare, quamvis sit occultum, deinde omnes qui
illud sciam, quamvis occulte, & sub secretisjurati, nam etiam unus testi-
monium sufficit ad impediendum Matrimoniam ea dispositione Joris 10 c. 23.
de Testibus, et c. tam in cas de Sponsalibus. Ad hanc monentiam qui impe-
dimentum audierunt, sed non recordantur quos odierint c. Accet da Testibus,
aut qui lo Sacramentali Confessione id noverunt c. 2. de Officio Ordinarii. Imò
si Parochus novarit impedimentum ex sola Confessione Sacramentali, potest
potentius tegere, ut hoc aperit ipse, aut sperit illud permutat, proposito
ipfi eterne faloni fore hinc pendentis discrimine. Quod si hac adduci non
possit, negabit illi absolutionem a peccatis, sed a Matrimonio, etiam si fiete
illud vere inerat, invitum non repellet, quod res nunquid ex confessione nota
est. Quæ diximus de impedimento dirimente extenduntur atiam ad impedi-
mentum impediens, quia tenetur rescire revelare, quia tenetur impedi-
re, in quantum potest, peccatum proximi. Si vero ex occulto impedimenti
manifestatione gravissima mala timeantur, aut nullum, aut valde exiguum

bonum ex celebratione speceretur, etiam in his circumstantiis revelatio fieri non deberet.

§. III. *Ad incedendum Matrimonium tenetur filius uniusquisque a Parentibus parere, ac sine levis culpa dampnandi.*

XIX. Consensum esse ad Matrimonium necessarium nemo dubitat, idque Jure Romano, & Canonico manifeste probatur ex cap. *Cum sacrum*, c. *Tua*, c. *Tua* de Sponsal. c. *Tua* de Sponsa duorum l. *Nuptias* d. de Reg. Jur. adeo ut ipse Summus Pontifex non possit, licet hoc vellet, decessere sine consensu Matrimonium posse contrahi, quia Matrimonium quatenus Contractus est consensum exigit l. *Causas* cum l. sequen. d. de Adto. & Oblig. l. 1. d. de Pactis l. 1. d. de Contr. Empti. quod jam nos super probavimus. C. d. §. 1. N. X. Præsupposito, igitur hoc consensu Quæstio modo agitata de Consensu Parentum, usum hic requirant in Matrimoniis filiorum, ita ut si defuncti inuoluntarius appellentur hic Nuptiæ. Si filios audiremus, reponeret perfectio se iustas habere causas si aliquando Parentum voluntati resistunt. Unam certe Parentes ipsi occasionem hanc filios aliquando non præberent, ut conjuges, inquit Bellarminus Tom. 1. Controver. lib. 1. de Matrim. c. 19. si Pater injuste prohiberet filios a Conjugio, si causa majoris dotis nonnulli indignam mulierem ei dare vellet, addit Grotius de Matrim. c. 79. n. 19. si vellet filium egrum, imprudenter, aut deteriori conditione ducere Uxorem, aut plus iusto filium opprimeret. Verum namquid omnes Filii hujusmodi Parentes habent, aut sementes, aut fastidiosos, aut absteriles, aut per triennium æstivos, quæ causa commotioni cum Jus Civile, aut dici debet de Parentibus omnibus, quod cognatis filii Nuptiis non contraherent, quod filiam 25. annis majorem locare neglexerint, quibus præexistentibus causis, Index nubendi, aut Uxorem docendi dari veniam? Profectio poderet Filios hos, & similibus causis suorum Parentum honori detrahere, nisi carus amor, una vestra cupido illos corda torqueret. Non itaque causa agitur aut Genitorum, aut hujusmodi filiorum. Præter Potestatem debemus suis honori, & Filii omnino tales omnia debent habere, neque Parentibus merito dissentientibus obtemperant, minus eas Nuptias, quæ sacra ratio non conciliat, credere ut, quæ superius tradidimus mystice significatione, ac promde ex defectu mystici esse illicitas, cum illi Divine, humanæque leges obstant. Præcepta Domini de Filiorum Nuptiis tempore Parentibus, nunquam filios disaveant Exodi 24. Deuter. 7. Jerem. 29. *Dati filii vestri Uxores, & filii vestri dati Parenti*. Eccliel. 7. *Tende filium, & gerende opus facies, & viro sensum da illam*, & Cor. 7. *Ubi Matrimonium iugis Virginitatem sumus bene facit*, unde legimus capite 24. & 28. Genesi quod Isaac, & Jacob Parentum mandato Matrimonia contraxerunt, & a Nuptiis Sumpsonem abstinuisse Judic. 14. donec Parentum consensum non impetiverint, quem consensum cum neglexisset Eliam Gen. 28. de illis ita scriptum Rupertus Abbas ait tamquam insipientes, aut tamquam vere stulti, fieri hoc Esus.

Ad Legem vero quod spectat humanam, nihil magis est in Jure Civilis Voluntatibus decernarum quam sine Patrum consensu Nuptias non contrahere. Si Filii famulas sint inquit Textus in principio Iusti, de Nuptiis, *consensum habuit Parentum, quorum sunt in potestate, Nam hoc fieri debet, & Ci-*

vis, & naturalis ratio suadet, quæ posteriora verba rectè perpendens Grat. Pileat. in Tresh. de Saut. & Nuth. c. 8. scripsit: Adde quidlex dicit non Civili tantum, sed Naturali jure hoc institutum fuisse ut Patre consensus in Nuptiis procederet; quæ verba arguunt omnes in comitatu viri aliquod posse decerni. Et revera hoc videtur intellexisse idem Imperator in laudato texto, cum post paucos scribit: Si aduersum ea quæ diximus aliqui coartare, nec Patre, nec Uxor, nec Nuptia, nec Matrimonium, nec Dis intelligentes, hoc est timquam non testem singula hæc debent respici, quod ut plumbus alius Legibus in Corpore Juris dactilum inventis, ut bene videntur Juris Interpretes licet videantur eliter sensus Cæptis, & Dionysius Gossifredus in notis ad l. Filios n. de Riti Nupt. Ceterum ab antiquissimis usque temporibus apud Græcos universis obnoctat, ne liceret ingesta parentis nebare, aut Uxorem docere; quare communiter Cæptum, & Gossifredus illi explicat, ut si voluerint non Nuptias hujusmodi connubia appellari, sed Matrimonia, quod Jure Naturali nomen est, & juxta hunc noncupationem Jore Gentium rata, & permitti esse, Jure vero Civili illegitima, & irrita omnia, & proinde Nuptiis non iusta esse, ac liberat inde natusquos esse species, ut præbit consilienti Cæptum ad libeam 35. Pauli ad Edictum, & in lib. 3. Obfer. c. 5. quæm Peulom, licet aduersitium taxatine in suam opicionem propter hoc quod in lib. 2. ecc. suet. tit. 19. §. 2. su scripserit: Eorum qui in potestate patris sunt sua voluntate ejus matrimonium jure non contrahuntur, sed contrahenda non solvantur; tamen pro communis sententia pugare, rectè Vencio in Instit. lib. 2. tit. de Nuptiis §. 12. asserimus, quod in illis verbis contrahenda non solvantur, laudatus Auctor, docet esse celebrandum sed valere Patre contrahenda non solvantur; e quo neque Duceur dissentit omnium primus hujusce auctor, interpretumque a quom. Juris Consultorum veterum Iacronicis scribendi osse putat, & priorem sententiam innotuere, ne sibi esse videatur coerceri, ejus exemplum idem Paulus, hic soppeditat, qui phiprebas in loci negat ritum evolvere Matrimonium Patre invito intrum. Ad non solum Civiles, Leges, qua lito, patet enim obliuio, irrita habentur hujusmodi Matrimoniis, improprie Leges Ciceronis parum. prime sacula Perentum solentium inter impedimenta dactilum pascunt, Cirant nonnulli Decretum quoddam Evalisto tributum a Guesino in c. Alite 30. q. 1. quod licet soppeditum egnoverint Critici severiores, saltem, obaudet, quili illo tempore furet Ecclesiæ Disciplina, Hæ censere non notatur Responsum Nicolai I. ad Bulgariis relatum in cap. Nostreter 30. q. 5. neque Rescriptum Urbani II. in c. si verum 31. q. 2. item Celestinus II. sive Clementis III. in c. Videtur ubi qui Matrim. ecclef. post. itemque Alexander II. asserunt apud Isonam Cotnotentum 3. p. Decreti, quorum Pontificum Innocentius sic legitur: Proten quoque consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt celebrantur; Canonum, & Legum auctoritas talia sponsalia non approbat; Ideo maxime Parentes excipiantur &c. qui enim melius excipi debent, quam illi, quorum est interesse &c. ita ut si non interfuit, & consensum non adhibuerit secundum Legem, nullum sit Matrimonium. Et postremo loco citatus Alexander Permitti rem adolescentem vocat, qui scitum se ducturum in Uxorem temere jurare præsumpserat, quod sine judicio Parentum observari legaliter non poterat. Non ignoretur quod quidam Canonici Juris Interpretes, & Theologi crediderint per illa de-

decessu non fuisse a laudatib. Pontificibus Matrimonio filiorum suo rejecto ut irrita redderentur, sed solum improbatum, & vana quia maxime illicita. Verum illis adversariis omnium Nationum Concilia Provincialia, quoniam eundem sententiam abierunt, ipse contrariam habere Orientalis Ecclesiam obsequentem; quae praefata Coniugia semper irrita habuit. Hanc observantiam totum habemus Photium in Nomocanone tit. 23. c. 9. ubi hoc praemisso lemmate: *De incontinentibus prout parentem, aut dominum fratrem, ut scribitur ex latina versione Qui, quare in alterius potestate sunt, non possunt legitime matrimonium contrahere non consentiente eo, qui illis in potestate habet*, ut lib. 5. Cod. tit. 4. & lib. 23. Dig. etiam ad quae verba, sua addidit Balsamon erodius interpres, quod autem qui, quare in potestate sunt circa consensum ejus, qui eos in potestate habet, legitime Matrimonium contrahere non possint, ex multis rationibus manifestum est. Titulus 2. lib. 23. Digesti. positum est in esp. 1. tit. 6. lib. 28. Basilicorum. Atque ejusdem tituli cap. 2. sic habet: *Nuptiae consistere non possunt nisi consentiant ambo, adeo qui coeunt, quorumque in potestate sunt, quae verba leguntur in lib. 2. tit. de Nupt. hincaceni vero documentum ipsi Photius repouit ex eo, quod Basilis scripserat ad Amphilochoium Canons 36. Facile, quae prout Patris sententiam amatores secuti sunt, fornicantur, hoc est eodem Balsamone, & Zonis interpretationibus, est videatur cum suis amatoribus Matrimonio coniungenda, re tamen vera fornicantia sunt non Univeri, quia inter eos, qui aliorum sunt potestate, suo bonum consensu Matrimonium contrahere non possunt, neque aliter eundem Canonem explicavit Alaxius Aristenetus apud Bezaugium Tom. 2. p. 97. ibi qui sub potestate sua prout eorum sententiam sub quorum sunt potestate Matrimonium contrahere non possunt. Si autem, & contraxerint nihil fecerunt, sed irrita est contrahitio. Facili autem, quae prout Patrum suorum voluntatem homines aliquos secuti fuerint, fornicationale supplicio subiacent. Et tum eadem repetat Basilis in Canons 42. ex alterutro factis consens Ecclesiae Orientalis usus dissolendi Matrimonia iniussu patris copulata. Quod vero apud Graecos hodie consensus patris omnino necessarius sit, sonat ex Marthae Basili qui Seculo XIV. vixit Matrimonialibus apud Leonclavium, & Beveregium; tum ex Crispi Torcogetria. Eadem Alimam Coniugia Ecclesias Laenas fornicatione, adulteria, nec supra nuncupasse Ad eundem ostendunt quos de eo in Capitulis Caroli Magni lib. 7. c. 363. decretum est ut Uxor legitime Viri iungatur, alter enim legitimus (ae a Patribus acceptimus, & a Sanctis Apostolis, eorumque Successoribus traditum invenimus) non sit Coniugium, nisi ab his, qui super ipsam famam divinationem habere videntur, & a quibus Uxor suscipitur, pectur, & a Parentibus propinquioribus symfeter... taliter cum & dominis placeant, & filios non sperant, sed legitimos, atque hereditarios generant. Et nonnulli xi. Seculo disciplina illa ut Occidentis immutata coepit, quo desinente, dissolus Patris non desin esse impedimentum dirimens.*

XX. Eundem observantiam istam in Ecclesia oportere circa tempora Tridentini Concilii non pauci commendabant; imo in ipse Tridentina Synodo accessum hujus sententiam propugnatores infuerunt. Auxiliis venerabilis, Fufentius, & Carolus Cardinalis Lotharingus, & Galli ipsi Oretores, qui Regis sui nomine a Concilio Deirent hoc solemnem more approbatione, ut Pelavicius narrat lib. 22. iam huiusmodi, cumque a Patribus

non disputeretur hoc Decretum fieri potuisse, & posse ab Ecclesia, si vellet, pro sua summa auctoritate, quemadmodum clandestinis concubiis irrita decreta fore voluit, ita eidem Conjugio iuxta pacta *invis* vim omnem abstrahit. Sic totum Tridentinum Decretum conceptum fuit: *Præterea eadem Synodus irrita facit ea Matrimonia quæ contrahuntur a Filiis familias ante annum decimum sextum completum absque Genitorum consensu*. Verum quæ *invis* inquam fure judicavit S. Synodus ut sine Parentum, vel propinquorum consensu Matrimonia filiorum rata non essent, tum propriæ rationes in præcepto hujus §. alias, tum per alias de quibus hæc agit idem laudatus Palavicinus, & potissimum quæ Lutherus, & Calvinus perimaciter asseredant Matrimonia filiorum familias solo Parentum dissensu, aut consensu irrita, vel legitima esse jure naturali, & Divino, oulloque habito respectu ad Leges Ecclesiæ, jure demandos illos censuit, & Decretum illud immutare, ut revertere eos Anathematis damnas in laudata Sess. xxiv. de Reform. *Mari*, cap. 2. qui falso asserunt Matrimonia a Filiis familias sine consensu Parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: ingenuus tamen profiteretur quod *sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper destituta est, acque prohibuit* quapropter lethaliter peccant Filii familias, qui Parentibus inconsules, vel falsis ex causis repugnacionibus, & irritis Matrimoniis contrahunt, quod sitrem evidenter excluditur, quæ adduximus ad probandum quod Ecclesia talia Concubia irrita voluerit aliquando.

XXX. Frustra suam libertatem honestam nomen, ut ajebat Augustinus lib. 2. de Nupt. cap. 15, velande turpissimum odiendi fateatur, qui contrahentium consensum libertatem a nobis exigi alibi jam demonstravimus. Speciosus est qui objiciunt libertatem prætextus, sed falsus omnino; & ne quis arbitretur ad a nobis temere dictum, audiat quid in sua Institutione scribit Jo. Groppeus. *Sic*, inquit, *non possum, non palam, sed fortim inter parcos, & puellas circa Parentum consensum per lenocem, & ita sola iussa libidinis, non Dei respectu conjugantur*; idque sepe namque præter destitutum consensum. *Sic* cum consensum recte vocavit, cuius non consilium, sed vel potentia, vel temeritas, vel infamia, vel libido Causa fuit? Nunquam est legere, neque in Concilio, neque in Pontificum Decretis licere filijs, infamia, vel injurijs Parentibus Matrimonia inire, e contra vero legitimus in cap. *Tuo* nos de Dispensatione Impuberum Hormidas respondisse: *Potes* autem *Filium* non dum adultum, voluntas cuius discerni non potest Patrem talis tale Matrimonio cadere, & postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem omnino debet hac antea implere, nec tamen ex obligatione libertatis jura utentes Pontifex sancivit, qui referente Pale. in Causa 31. q. 2. ita suam clausit Sententiam: *Hæc ab omnibus Orthodoxæ Fidei cultoribus sancitam a nobis tenendam mandamus*; nam Pontifex non cogit, nec excoicatione utitur, sed tantum monet Officiu. Quod præceptu Hormidas etiam docuit S. Bonav. in 4. sent. To. 4. d. 19. q. 3. v. r. in conclus. vers. resp. ad arg. docuit & ipse S. Thomas in 4. d. 29. n. 4. ubi asseruit ad simpliciter contrahendum *trunc* filium aliquando ex *amissione* consurgente ab illa causa, qua *Pater* movetur ad Nuptias imperandos. Unde sequitur quod si per obligationem sub gravi culpa etiam ad simpliciter contrahendum libertas non cadit, multo minus eadem ledetur per obligationem ad non contrahendas eas tantum Nuptias, quas Pater tum ratione velit; cum enim sint alie infamia damna Patris, quibus cum coherere

Nu-

Nuptiæ possint, satis est ad libertatem, si cui quis se copulet, se se libere copulet, sed non ut Matrimonium, ac Sponsam eligat unde Ambrosius relatus in cau. 13. 32. q. 5. ubi de Rebecca deponatione consultus ait: *puella non de Sponsibus (illa enim iudicium rapit at parentum, non isti enim virginitatis pudoris ligere Matrimonium) sed jam desponsata Viri de professionis consensu dicitur. Et post pauca: mulier etiam est. amissa in matrimonium, si vult habet eandem in Domino, hoc est ut etiam in morte Parentibus disceat.* Hæc Ambrosius, quem certe nullus erubescens fuisse infensum libertati Nuptiarum, quorum iussum totum ad Parentes deuolu neque infensum eidem libertati fuisse veteres illos Patres omnes, imo & ipsi Ecclesiastici, apud quos idem opinio ius in obtemperat, ut vel illi ipsi Philosophi, qui apud A. Gellium 117. Nuptiarum conditionem rem ealem, ac tantam iocis edulphora, seu media ponebant, vel sic iimen parit perendam edixerint. Quod genus omnium leges, & mores inter præcipua parentum officia scribere, quæque conditionem filius, cum parente in ei re melioris, quam ipsi filii consiliis expressis, enim infensum sit filiorum consilium, iusdum malis, & capere non expectant, & quæ quod est indissolubile maiore cum consilio ligandum est, rationeque agendum ubi periculum majus immoret, quibus de causis passim in veteri Ecclesia observatum fuisse legimus in toto titulo de Deponatione impuberum, quod Parentes filios impuberes despondebant, idque optimum fuisse videbatur tutandæ pudicitie medium, quod si expectavissent dum maturefcerent in incontinentia huiusmodi se fore præcipue egissent, ut ueni Chrysostomus Homil. 5. ad Epist. 1. ad Thessal. c. 4. quo fundamento Parentes honorat, ut si quis filium habens, quos velint ad mendandam vitam inducere, cito tot sub jugum iungat mittant, nam si adulescenti videri mature ad se Sponsam a patre adduci, & breve tempus intercurrit, mox addit, illum fortiter flammam inlecestem: quod Sancti Doctoris pronociatum potest eorum assensu ut consumerit sententia, quæ Patris consentium in filiorum Nuptiis requirit, non ut distrahatur si congerunt, sed ut in Domino fiant, & sine labe peccati, nam graviter hec de causa filios delinquere immanique impietatis crimine involvi, nisi iusta aliquando addis excusatio, consilium est Theologorum Doctrina, cui plerique illorum qui de moribus disserant suffragantur, & quæ peccandi licentia ut filii cohererent, & eorum pietas erga Parentes excitaretur, foveturque maxime, Leges illæ accommodatæ sunt, quæ eisdem ab hæresibus repellunt, nisi a Parentibus consilium de inuendo Matrimonio requirant, quæ Imperatores, Regibus totius, etiam Principibus deus est divinus (Romani ipsi Pontificibus sacrosanctis) auctoritas, ut quæ ad civis populorum bonam publicamque humanarum rerum benevolentiam conducere videntur æquissimæ leges ferant argumento capiti selectæ d. 3. de Consecratione, ubi etiam ista ratio iustitiam facietatem, etiam divinitatem, ibique eo quod libertati Matrimonii proveniant impedimentum, nam per ecclesiam ab alio requiritur iudicium, illud sequi non cogit, ut observat Bartolus in lege 79. item Patet d. de Legatis, & Fid. Comm. 11. §. Mandat, cum verba quæ posterum in modum consilii, non importent necessitatem, & libertatem pueri per legem illas abusus impeditur, procreatioque filiorum repemur aduersus Parentes periculum, nam ut libere, ut pars libertatis est periculi potestas, ut scripsi Anselmus Dialogo de Libro Arbitrio cap. 1. sed ipsa est vera libertas præcipue valde faciendi. licentiam ex Augustino in Epichiridio

ad Laurentium cap. 30. Si ergo gravius peccare libertas non est, sed vitium, atque imbecillitas libertatis, neque libertati leges illi efficiendi, quæ gravius exheredationis poena liberti in officio conduceret, ne contra Patrem dissentientem Nuptia, immaturè delinqueret, & tam Divina institutione consecrata Christiana Nuptia ab iniqua Parentum injuria infans omine aspiceretur.

XXII. Neque minus, sed longe majus malum cernitur in iis Conjugiis, quæ filii hujus libertatis pavidio se posse coniungere arbitrantur cum persona vel turpi, vel impari contra Parentum voluntatem, pietas enim in illis leditur, in his vero cum Pietate Justitiam periclitatur, ponunt enim opus illicitum ac indignum, ex quo familia honestas & Majoribus pietas suo gradu decedit, possidetur, & vilescit, nec semel conjugum impedimento sunt ne suis natalibus respondentes Nepotæ assequantur, quod maxime adeo injustum genus est, ut etiam si a Patre remittatur, valde hæc remissio non censetur. *Arbitrii isti inquit S. Thomas 2. 2. q. 73. 2. 4. ad 1. detestamentum sua fama patitur, nisi hoc vergat in periculum aliorum &c.* non enim est solus liber qui potius detestamentum sumo aliter. Hinc egregie Cardinalis de Luca Dit. 143. de Dote n. 12 scriptum invenio *In iis Conciliis nunquam fuit ad Matrimonium libertatis permittitur turpia, & criminosa, prout est indignum nobis, sedumque sustinet necessitatem conjugis Paterni a Jure Civili requisiti (ad validitatem) sed cum supposito dignorum Nuptiarum, cum qualitas hæc aequalitatis, & dignitatis potius servet Matrimonium quam adversetur. Nihil ergo interest quod filii famulus per habeant contrahendi libere Matrimonium, nam si indigne, si cum alieni honoris dispendio, si cum familia, ac Parentum dedecore, si cum Reipublicæ scandalo contrahens, licet emancipatus, licet etiam Patri illam sibi injuriam exheredationem poni ulciscer, ut patrem contempnit, quo vitiorum potius quam perfectius matrimonium libertatis, hæc legem severius cohercetior.*

XXIII. Neque Sævis Crimen, quoniam magna frequenter est cum Civibus Legibus cognatio, liberum filio similis esse diximus accipienda quæ vellet Uxor situitatem. Clarius est Textus 10 cap. cum in Tua da Sponsal. *si presens gerens sui fides sit adhibenda tibi denunciet &c. & de fama, vel scandalo debeat &c.* aut etiam per se ipsum posset certificari, de plura debet &c. eos qui sic certare nituntur, si movi induci negaverint, implere, ut a totis contractu dissenti. Nec aliud n. jam diximus voluerit Tridentini Patres in Decretationibus constituendis, nisi quod Patribus filiterem Nuptia monerent, & certiores fieri, impedire Matrimonium possent, & obstitentes Matrimonium filiorum, 10 Episcopilibet Curis audirent. Alioqui quo ille Bannum apparuit aut quodam remedio Synodus ausulset? Hujus proprietate obligatorum Docti, ac Religiosi Episcopi sibi consili, in suis Synodalibus Constitutionibus præceperunt ac Pastori bice Matrimonium filiorum assisteret, neve denunciations solutio præsumeret, nisi consilio de consensu Patrum, qui si desiceret ab omni adu cessarent. Harum Constitutionum exempla suppediunt Synodus Monopolitana A. 1583. Alexina A. 1593. Patrimoniana A. 1586. Placentina A. 1589. Secensis A. 1599. Carseensis A. 1613. Casertensis A. 1618. Ferventina A. 1647. Minus-Regalis A. 1652. Mazzariensis A. 1641. Viterbo A. 1673. Albano A. 1689. Volsina A. 1699. & reliqui recensendi abstem, in quibus similia Decreta leguntur ad reu-

dendam damnabilem istam filiorum impietatem exstare, & ut totis viribus, ac quibusvis iura remedium cutarent illos to Officio contraria, ac furor omnium peccata coercere, & ne eum ingentis scandalo tot Filiorum criminibus compertarentur. *In hoc specie*, inquit Gutierrez Canonizatorum qq. Lt. c. 20. n. 23. *si aliud faceret Episcopus dom Matrimonium inter valde impares fieri vellet, sibi fasces et sue Conscientie detrimentum affrangeret tamquam cooperatore, utque exagorator patanti filii. Et in secunda Pamaribus taxoria facinus videtur esset, videtur Rebellis de Oblig. Joll. p. 2. lto. 2. q. 14. sed. 1. n. 5. habent enim Patres ius impedendi Nuptias filiorum et iustam causam: Imo in datus de iustitia causa, praesumendum esse pro Parentibus: Molphecus in Summa tract. 4. cap. 7. n. 24. scripsit licet alios nimiam erga filios praeserferant indulgentiam. Neque a tali proposito recedendum esse etiam si Sponsalia foras extollerent Theologi parentis omnes ex iura regula: *In multis promissa fides non expedit servari*, & juxta illa ludenti telata a Gratiano cap. *In malis* 22. 4. *In multis promissa resoluenda fides, impii enim est promissio qua sceleris adimpletur*. Cöllorat S. Thomas 2. 2. q. 98. *Quotumque enim modo qua iure illicitum, ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligat est ad hoc quod contrarium faciat*. Neque dissentit S. Bonaventura in 3. dist. 39. 2. 1. q. 1. & late tradunt Canonice summorum, qui etiam assumunt in casu quo Sponsalia additum esset Suptum, dom Parentes dissentiant propter ignominiam ex Nuptiis sibi irrogandam, & quod scandalum minueret, & periculum exitus timeret: ut ut Matrimonium abique peccati periculo non valeat, neque Sponsalia, oque Suptum oblat, imo debere a Parentibus ipsa etiam impetrato iudicio auxilio Coniugum impediri. Quis enim non videat delose id fieri to contemptum obedientiae, in execrabile Patrumque culpe, quasi quod ad confirmandum primum peccatum lethale in contrahendis contra Parentum voluntatem Sponsalibus, optimum remedium sit aliud nefarie peccatum Supti? Si honorem, si pudicitiam suam indifferete profunderet fornicatio, sibi imparet, cum praesens facit iure suo contradicere valeat. Unde cum tota in foramento, & Supti, ut ea, quae verbum Dei, Sacri Canonis, Leges Cerites improbat, ac perpetuo detestatur, & sine gravissima, ac multiplici lethali culpa pernicii nequeant ita non esse assumentur, neque vereri quia quae debet sub eam praetextu vitandi petuntur, aut dantur: patet iam indolam ligamen solvere, aut partem obligationem non submovere? Certe non desunt exempla quae ostendunt nullum Virgini ex Supto ad Nuptias contrahendas ius acquiri, si altera virtus Matrimonium reddat illicitum, vel si iustitiae aliqua alia praecesserit obligatio, & casus posset occurrere in Virgini, quom data fide Matrimonium corrumperet, qui voto simplici Castitatis, aut ingrediente Religiosis oblatas erat. Si pitoria contraria Sponsalia iterant postea contra cum altera, qui has mente Via deduxit, & quom propterea violatum daret deferere, quod ad illicitum oemo unquam, sive ex iustitia, sive ex damno illato, sive alia quavis causa compelli possit, maxime si Mulier votum, vel praecedentis Sponsalia non ignorat, se maculata amissit. Neque aliud affirmabitur in aia nostro si foramina haec omnia praevident Filium sanctum allicit, & accedente Supto fidem extorquet Coniugit, nequaquam hanc filio licere adimplere promissum, quia iustitia non obligat ad faciendum malum. *Docemus non licere* quom ut Tridentini Concilii verba repetamus: *Sancta Dei Ecclesia ex iustifi-**

mis confus illa semper detestata est, ex iustissimis vero causis non abrogavit contrahenda, quia disciplinam jam ab aliquot Sæculis receptam immutare noluit, nam iniquis erat quidem, & laus diffusum malum, quam ut statim excludi posset. Arcubus itaque ab huiusmodi Nuptiis Adolescentescentes, vel iudex, vel Episcopus, ut per est, & ut colubebat ne peccent.

C A P U T IV.

DE IIS, QUÆ VITARI DEBENT, UT MATRIMONIUM LICITE,
ET VALIDE CONTRAHATUR.

I. **S**ive Matrimonium consideretur tamquam Contractus, sive consideretur ut Sacramentum, & Sacramentum simul, tunc in Naturali Lege, & in Scriptis, tunc in Lege Evangelica illi obfistere non pauci solent, propter quæ aut valide, aut licite non contrahatur. Obicem Matrimonii *Impedimentum* appellaverunt Theologi, & Juris Interpretes, sive inhabilitatem ad illud contrahendum a Naturali, Divino, & Ecclesiastico Jure provenientem, propter quæ si de facto contrahatur, aliquando illicitum tantum, aliquando illicitum, & invalide simul contrahunt. Lex Naturæ non sinit licitos, ac validos esse Contractus illos, qui Erroris, vi, & gravi metu fiunt, aut in quibus, vel non traditur res, quæ sit libera, vel non sit apta ad alium Contractum. In Lege Scripta a quibusdam Nuptiis arcebantur Hebræi, & Lex Ecclesiastica illa veteri Conjugia, quæ cum quadam gradu propinquitatis in triplici Cogitatione Naturali, Spirituali, & Legali, nem Absoluta celebrantur. Theologi qui de Impedimentis Matrimonii disputant, omnia distinguunt in *Impedimenta impediens*, & in *Impedimenta dirimens*. Primi Generis Impedimenta Matrimonium impediunt ut licite, etiam si valide contrahatur. Reliquæ vero Matrimonium non solum impediunt ut licite, & valide contrahatur, sed etiam si fuerit Contractum, illud dirimunt, & dissolvunt. Primi Generis impedimenta duodecim apud veteres Auctores invenimus, sed sere singula contrarios usus abrogavit, qui duo solum reliquit, scilicet *Ecclesiæ votum, & Tempus Periarum*. In secundo vero genere Veteres ipsi duodecim retinuerunt, quibus post Tridentinum Concilium alia duo addiderunt, & singula hæc Verbis continentur:

*Error, Ceditio, Votum, Cognatio, Crimen
Cultus disparitas, Vix, Ordo, Ligamen, Hæresis
Si sit Absens, si Claustratus, & Impot
Raptusque sit Mulier, nec potest reddita tunc
Hæc facienda vetant Conubia, falsa restant.*

Antequam vero de his singulis agamus, juvas celeberrimam Controversiam proponere, & ad trutinam invocare, cu quilibet Legislator humanas possit Matrimonii impedimenta statuere, & quidem eo hoc jure gaudere Ecclesiæ, R. Pontifex, & Laica Potestas. Sic igitur.

§. I. *En nobis placuit, & expeditior sententia videtur, quæ dicit Pauperes Sæculares per se loquendo, & attenta parva Potestate Regis possi statuere impedimentum Matrimonii Attenta tamen profuturi sibi non possi.*

II. Primum hujus Propositionis patrem tradit S. Thomas in Supplem. 3. p. q. 50. 1. unico ad 4. ubi sic scribit: *Matrimonium inquantum est in Offitium naturæ statuitur Lex Naturæ: inquantum est Sacramentum statuitur jura Divine: inquantum est in officium communitatis statuitur Lex Civis, & ideo ex quolibet horum Legum potest aliqua Persona effici ad Matrimonium contrahendum illegitimum. Eandem sententiam sequi Præceptum Angelicæ in lib. 4. contra Gentes cap. 78. ubi sic ait: *Inquantum Matrimonium ordinatur ad bonum naturæ, quod est pauperibus specialis dignitas in finem a naturæ inclinatio in hunc finem, & si dicitur esse naturæ officium: inquantum vero ordinatur ad bonum politicum, subjacet variationi Legis Civis: inquantum ordinatur ad bonum Ecclesiæ, oportet quod subiaceat Regimini Ecclesiastico.* Et ac quidem verum quid amplius habes Ethnicis Principi Imperante Catholico, si quod illi permitteatur, hanc concedi non debet? Non enim ideo quia Principes Christianorum profiteantur fidem, enecidit potestatem, quam Jure Divino habet in Subditos; indeque est quod impedimentum Nuptiarum, non inter Ethnicos inquam ab antiquo finem, & que in Corpore juris hodie existit, sed & inter Catholicos debent Conjugum certis limitibus circumferre, ne ultra modum ab ipsi præscriptum exorbitent. Cum enim Potestas Regis ad bonum Republicæ sit potissimum ordinata, ad Principum coram petiunt de in rebus sanctis, in quibus Rerumpublicarum tranquillitas pendet, quæ a Matrimonio Subditorum ortus, & consequenter Principes poterunt de inveniendis Matrimonii leges ferre, eandemque diversis obicibus coarctare. Certe Leo Magnus Episcopus. 82. ad Rusticum nulla esse voluit Conjugum a Serviti inveniendi Dominum, eo quod Cæsares Legibus suis facti fuissent. *Nuptiarum etiam factas, inquit, inter ingenuos sunt legitima, & inter equales, multo parvi hoc Dominum consistunt quæ institutionem Romanæ Juris existit.* Filium Nicolaus I. in responsa ad Bulgarios mandavit, explicavit, & Legum Imperatorum preceptis de gradibus Consanguinitatis, intra quæa verabatur Matrimonium contrahi. *De Consanguinitate generationum, nisi laudatus Pontifex, exquirat, etiam quibus aliisque summis jungi debeat, liquido cognoscitur.* Verum quod leges hinc statuant jam meminimus, nam bene novimus Pontifices illi, quod licet Matrimonium elevarum a Christo fuerit ad Sacramenti dignitatem, nihil tamen in contractu mutaverit. Imo hunc integrum suppositum, & legitimum tamquam materiam, cui adveniret, et propterea cum non desierit esse ex in rebus, quæ plurimum conferunt ad Republicæ pacem servandam, novissime inquam politicæ jurisdictioni in hoc parte non fuisse subdudum, quæ potest Personam reddere ad contrahendum inhobiles, invalidum contractum efficiendo. Verum si antiquitus Christiani Principes jure nonnulla impedimenta statuerint, non est cui hu quoque temporibus idem possint, cum eorum erga Ecclesiam reverentia exercitium ponendi Impedimenta disamenis Ecclesiæ soli reliquerint, sibi que referre verum solum quantum ad effectus Civiles Matrimonii irritas, namque exheredationes, relicciones donationum, privationes omnium,*

quæ

que vi consensuendi, aut Contractus Matrimonialis obvenire possent, & ite declarasse legimus Castodum Sigillorum Regiorum nomine Henrici III. & Ludovici XIII. ad supplicationem Cleri Gallicani in Commercialis Cleri Gallicani Tom. 2. pag. 774. apud Cabissium in ses Tractat. & praxi Jur. Can. lib. 3. cap. 25 & apud Gerbasiu in libro, quem inscripsit *Tractatus* *Pacificus* pag. 504.

III. Notiam hanc assertionem uberius adhuc ostendunt tum silentium Principum, cum Ecclesie in Conciliis impedimenta Matrimonium dirimentia constituti; tum Secretorum Matrimoniorum quod erat invalidum ratione habuit; eum inter Affines in linea Collaterali Matrimonium prohibuit; cum Affinitatem commissa eis etiam ex illegitimis Viri. & Mulieris conjunctione; *De reliquis vero propinquis* inquit Carolus Magnus in lib. 6. Capitul. num. 7. *Item Constituta SS. PP. & iuxta Divinitus Canonem judicator*. Et hinc factum quod Chilpericus Gallie Rex Præfatus Archiepiscopum Rothomagensis si vellocutus est in Concilio Parisiensi, ne pater ex historia Gregorii Turonensi lib. 3. cap. 18. *Quid tibi visum est o Episcopo ut immo cum meum Metronem, qui filius ipse debuerat cum amica sua, id est cum Parisi sui Uxore conjungeret? At ignarus eras, quæ per hoc iussu Canonem statuta servassent?* Inde factum etiam quod Principes ad Ecclesiæ Tribunal confugerent ad dirimenda contracta illegitima Matrimonii, cuius rei exemplum habemus tum in eodem Carolo Magno, qui primam Conjugem nonnulli post iterum ab Episcopo Indictum dimisit, tum in Lothario, qui post repudietem Thiedeburgam, sibi cum Nuptiarum veniam a Consilio Aquilonensi petiit; tum in Henrico IV. Galliarum Rege, qui Margheritam Reginem duodecim post repudiata sententiam a Clemente VIII. Tum in Principibus illis omnibus, qui postea post XIV. Sæculum auctores contra Canones, quoniam prius veniam, & dispensationem a Rom. Pontificis christianissimi. Tum demum in Regis Gallie Ottomanorum, quos in superiori capite memoravimus e Patribus Concilii Tridentini Regis nomine postulasse ut legem ferrent, quæ Matrimonium clandestinum irritum fieret. Debitum itaque non potest sibi ab evo Concilii Tridentini Regibus Christianissimis ratione fuisse, se fixum, posse Exclusam legem condere, quæ Matrimonia quædam irritarentur, & hanc Potestatem sibi inesse siquidem §. demonstrabimus.

§. II. *Enthèse a priori* in primis temporibus iustissimis *Impedimenta Matrimonium dirimentia*, *inductumque sunt quatuor omnia Concilium Tridentinum Sancti pacifice, & nomen repugnantis esse est.*

IV. Primus qui usus sit hac potestate Domini Spiritu ductus, & auctoritate firmus in ipso Ecclesiæ nascentis exordio fuit Apostolus Paulus, qui in 1. ad Cor. 7. v. 12. & sequentibus *Cultus disparitatem* iterum esse dirimentis impedimentum; *Ceteris vero duo duo Dominus, si quis frater uxorem habet infidelis est, quod si infidelis dissidet, dissidet, non enim firmiter subditus est fratri, aut frater in huiusmodi*. Apostolum secuti sunt ceteri Sacri Antiqui, ut ostendunt verba Tertulliani in libro de Corona Militis caput 13. *Non subimus Erubitis, ac nos ad idolatriam usque seducant, a qua apud illos Nuptia incipiunt*. Idem impedimentum dispensatione cultus probavit Concilium Elabergentium canone 15. & alterum sibi impedimentum

tem Voti canone 13. & Impedimentum *Affinitatis* can. 71. & 76. quod impedimentum *Affinitatis* etiam confirmantur Patres in Synodo Neocaesariensi sessione 6. in impedimentum *Raptus* Anonymum dedit canone 66. Singula haec Impedimenta posuit Basilus in variis canonibus fux Epistola ad Amphilo- chium, qui addidit impedimentum *Ordinis*. Chalcedonense IV. *Emmeni*, cum Voti impedimentum confirmavit. Trullens Synodus canone 53. impedimentum *Affinitatis Spirituales* constituit, & canone 54. Cognationem, & Affinitatem Nuptias prohibuit, & eodem canone 98. *Monachatus impedimentum* edixit. Haecenus Orientalis, & Occidentales Ecclesiae, ut consensu calumnias hereticos, cum principes Latinae Petres accusent, quod sibi auctoritatem usurpaverint impedimentis diversis Matrimonia coherescendi.

V. Pacificis quoque nemine repugnante hoc patuerunt jure suo utentes Romani Pontifices Sixtus Sexto IV. ut constat ex ejus Epistola ad Helmetium Episcopum Tarracensem cap. 4. & 6. ubi dicit, *disposetam alii quillam alterum in Matrimonium non possi accipere, nec debere Monachos ab ipse proposita Sanctitatis de munitis complexibus prius claustris, postea in abruptum libere filios procreari*. Innocentius I. & Leo Magnus v. Seculo Voti, & Legationis impedimentum nove Sanctione corroborant, illa in Epistola ad Valentinum Rhodomenum cap. 11. & ad Probum Epist. 9. haec in Epistola 84. vel 6. ad Anastasium Thessalonicensem, & 72. vel 129. ad Nicetam Aquileysensem, & in Epist. 96. vel 2. ad Rusticum Narbonensem. Gregorius Magnus VI. defunctus, & VII. Seculo ineunte Voti, & Violentiae impedimenta declaravit lib. 7. Epist. 119. ad Virgilium, & Sigrinum Galliarum Episcopos: item impedimenta Consanguinitatis, & Affinitatis rursus habuit in lib. 6. Epist. 31. ad Augustinum Anglorum Apostolum, in qua & asserit, *esse in potestate Ecclesiae quendam per suorum iurigare, quendam per manifestudinem tollerare, quendam per consanguinitatem dissimulare, atque putare, ut saepe malum, quod advertatur portendit, & dissimulando iampetit*. Et Angliae recens conversis exstolavit Matrimonia in gradibus prohibitis contracta, dum essent adhuc infideles. Dispensationem eandem cum Germani recens ad fidem conversi adhibuit Gregorius II. super impedimento Affinitatis, & Consanguinitatis, ut post quartam Generationem conjungerentur, deinde, & ejusdem notitia Pontifex III. Impedimentum Consanguinitatis ultra 7. gradum imposterum non extendi stetit, & Primus Nienlaus in Responsis ad Consulti Belgiorum cap. 11. Spirituales Affinitatis impedimento confirmavit. Omnes recentiores Concilia Carthagenensis secundum, & quertum, nemque Lugdunensis primum, & Arelatensis secundum, tertium. & quartum, Turonensis secundum, & Antiochenense, Marseillonense quoque primum, & secundum, nec non Lugdunense III. Parisiensis v. Rheimensis, Toletanum IV. & XII. Ad- do inculcentia probare Ecclesiae auctoritatem in confirmandi Matrimonii impedimentis Capitula quoque Theodori Cantuariensis, qui Seculo VII. floruit Tom. 9. Spicilegiu edita, in quibus Ecclesiasticae leges de Matrimoni impedimentis continentur: itemque Canonis Concilii Moguntini A. 813. celebrati: similiter Canonis Triburenensis Concilii A. 895. a quibus omnibus constat in Ecclesia permansisse facultatem imponendi Matrimonia obices, eandemque Ecclesiam non tyreniue sibi insuasse, ut haeretici garrunt, qui tamen non ostendunt primum illum Pontificem, qui hanc potestatem in praedictam Regem praestitit usurpaverit, aut illum ex Principibus Seculi, qui reclam-

venit; cum & comite nos supra ostendimus hanc in Ecclesia auctoritatem ipsos met Religiosissimos Principes agnovisse, qui semper, & ubique, tam antiquorum Conciliorum, tam Pontificum Decreta sibi venerari, etiam temporum posteriorum, videlicet Gregarii V. Alexandri II. Urbani V. Alexandri IV. & Conciliorum generalium Lateranensium primo, secundo, tertio, Canones, & præsertim IV. sub Innocentio III. celebrati, a quo revocantur prohibentes Matrimonium in secundo, & tertio Affinitatis gradum minime contrahendi, & soboles suscipere ex secundæ Nuptiæ Cognationi viti non compulsæ prioris, decerniturque, ut sic contrahentes deinceps libere copulerentur, & insuper Confanguinitatis, & Affinitatis impedimentum ed. xv. gradum restringitur, quique propiores agnoverant, non eorum Affinitatis, & Confanguinitatis gradus, qui in Levitico exprimiuntur posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contrahum, sed Ecclesiam potuisse, & posse constituere, ut plures impediant, & dirimant, & in nullis eorum dispensare, nec illam errasse, cum reliqua impedimenta constituit, ut inter duo, & quævis transversali, & filiteris omnes cum postremo Matrimoniales Causis ad Indices spectare Ecclesiasticos definaverunt in 12. Canone Tridentini PP. Sess. xxv. die 15. Novembris A. 1563. sub Pio IV. ex eo quod statui, fatisque jure apud nos Sacramenti ratione Matrimonium gaudeat; quæ omnia sufficiant, ut immutata Libertatium hæc de re præscripta doceant, quæ contendit nulli humanæ lege vitari sibi posse fideliæ Matrimonie, & Ecclesie non posse statuere impedimentum diuturnum.

VI. Lancajos vir sanctissimus dom Luchæum infectum, quem imperatorem Navarorum appellat, 30 Opere, quod inscriptis *Regis in Matrimonium Potestas*, tom. Cæro aberrat, dom Ecclesie nomina, quo laudati Tridentini Canones uruntur voh debere intelligi cærum fidelium, non quidem pro ut Ordinem Sacerdotalem complectitur, sed pro ut eum ex Regibus, & Magistratibus Politis. Sic enim remoniamus Ecclesie a Romanis Pontificibus, a Concilio, a Patribus, & a Theologis, quo tempore Tridentini sibi Synodus defuisset fidelium, seu Catholicorum Congregatum. Hæc enim res constituta, non minus facile, quam recte intelligatur quomodo Ecclesie potuerit impedimentum Matrimonium decernere, & se ipsi constitueret, nempe per Reges, utram Ecclesie Personam illa potuit constituere, & confirmare. Si igitur ad Personam Regalem flexa Ecclesie nomine Tridentine Canonibus seu esset verum, & ideo imperatorem Navarorum impedimentum Matrimonii disciplinæ cederet, & asseritur, Ergo Lancajos facti debet, quod Principes, ut inter gradus prohibiti Nuptias celebraretur nunquam læsis ed Ecclesie Canonibus fesse subjecisse, quod nequaquam adduci debuissent, ut Matrimonium, quod ambigunt verum paterent a Sacerdotali Ordine, nunquam Nuptiarum solutionem inviti passi fuissent, sed fecissent id, quod ipsi sibi ipsi concessissent, & ill. quod pro libito revocare potuissent. Contra hoc nam præter jam adduximus, eodemque se reverte subjecisse Ecclesie Canonibus, & Nuptiarum indigentiam sine querels perire, oam alioquin his temporibus de Investitura, pluribusque aliis causis Principes inter, & Ecclesiam uberius discerpissent. Præterquamquod Superius, & plurimè hie operes ille, qui audent Ecclesiam definire, leges condere de Disciplina, de moribus, non solum intelligi, primos Pastores, per quos Ecclesia loquatur,

non

non vero Saculi Potestates, quæ non secus ac alii fideles membra sunt privatae licet nobilitate ejusdem Societatis. Absurda igitur, & communis sensui inopugnans est, hæc Læicæ Sententia. His addo Concilium in locis laudatis Ecclesiam eo sensu intelligere, quo intelligebat Lutherus, qui negabat Ecclesiam posse impedimenta Matrimonii statere, qui tamen nullibi negavit Potestatem Saculi hinc auctoritatem; & jure quidem merito Christus Dominus hanc potestatem condendi legem suæ Ecclesiæ concessit, quod Sancto ejus regimini apprime necessarium fuit, impediri Matrimonium in amaram peccatricem sententiam, & in eversionem boni communis, & publicæ tranquillitatis, non secus ac cunctis Reipublicæ Civili facultas concessa est, quæ Contractus divinis, si publica id requiret utilitas.

VII. Sibi magis consuluisse Læicos, si Ecclesiæ nomen, quod in Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini ponitur ad solam Papam, & Generale Concilium extendisset, quibus tantum convenire jus insinuanda impedimenta divinis Matrimonium reservari antiqua, & Universalis Ecclesiæ consuetudo; quo iradito non importune acutius audiamus esse, atque inextinguam servasse, illamque Canonem auctoritatem, qui nulla jam apud nos esse Potestatis dissuadendorum Conjugiorum jura tradunt, irruumque edeo, atque inane suum quicquid impedimentorum ad contrahenda Nuptias, non approbante, consuetudineque Ecclesiæ illæ apponerent, si minus veroprobabiliter Christianis hominibus Matrimonium, qui adversus humanam illam, & profana Rescripta ad Canonicam tamen institutionem Nuptias pacificetur: Sive hoc referri debeat Fidelis Christianorum Principum, eorumque erga Ecclesiam reverentia; sive ipsi Divino jure prohibui sint impedimenta Matrimonio eorumque sua constituta, cum jam apud omnes constet, qui recte sentiant nulli humane Reipublicæ obstaculo irrita effici, aut divini inter Christianos posse Matrimonium, & Connubiales quascunque Christianorum causas profanorum hominum arbitrio trasse solvere, si velin ipso Sacro Ordine, non ejusdemque Piusuli, sed Episcoporum dumtaxat iudicio committerentur, ut in cap. *vetorum* 35. q. 6. in cap. *Saculare* loco citato q. 1. & a Concilio Lateranensi decretum fuit contra Abbates in Matrimonio inquirentes solites, utpote qui in clientæ Potestatis fides remane manus immisissent, & postremo a PP. Tridentinis in cap. 10. Sess. xxiv. His verbis. *Ad hæc Causæ Matrimoniales, & Criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum Inferiorum iudicis, etiam misisandos; sed Episcoporum examini, & jurisdictioni relinquuntur*, qui Patres ipsi quoque Legum, quos de Læicæ appellat, & quorum maxima Anxietas est ab hac violanda Episcoporum pietate Religiose abstinere jussimus, quibus Decretis iohannis Dominici Soto in 4. d. 40. q. unica 1. 5. scriptum: *Cum Ecclesiæ incumbat de Sacramentis trahere, & ut distinet. 35. dicendum, in his quæ pertinet ad Regnum Colorum Reipublicæ Civili Spirituali sit subdita, etque Civili in Matrimonialibus causis, prout in constituendis personis legimus, vel illegitimis ab Ecclesiæ Sacramentis, & potestate desistere, utique duo essent supra, quod unguis monstrum vitæ Domini demoleretur: node D. Thomas dist. 42. q. 1. 2. ad 4. Prohibito, inquit, Legi humane non fuisset ad impedimentum Matrimonii, nisi interverisset Auctoritas Ecclesiæ, quæ idem stiam interdixit. Et idem observandum est in dissolvendo, quodam Matrimonium sit legitimum, quod recte iudicium ad Ecclesiam spectat. Quare si proprie loqui velimus,*

non Christianorum Principum auctoritas Nuptiarum potest efficere licitas, sed que Concubines Christianorum contractus oppositis impedimentis vera dicimus, non est Ecclesia, que profanis aliquando legibus ad publicam tranquillitatem, conservandamque morem latius utitur, illosque veluti transisset, ut quod ipse prohibita fuit facere, non fas, sed Ecclesiæ iam jura ista aliqua Conjugia impediat.

VIII. Profecto non ignoramus posse esse aliquando Ecclesiam, & permisisse fœde de hac re Canones a Principibus Laicis confirmari. Sic enim, ut ab exemplis plurimis superfedeam, Concilium Moguntinum A. 813. celebratum Carolo Magno Imperatore, ejusdem Caroli auctoritate firmari, & emendari postulavit sua Decretis; sed non nisi perperam ex his verbis intabacitatis, & reverentis erga Imperatorem, qui colligit Ecclesiam Regum demeritæ concessione, vel approbatione Matrimonii impedimenta posse constituere, & de eorum Matrimonielibus judicare. Nem es mora erat Parum, et Canonum executionem Carolus imperaret, & Ecclesiasticam auctoritatem promere iocretur. Neque alio sensu id factum a Magistro PP. eo certum est, quod ex Predictione constat in ista Ordinea Concilium fuisse divisum. In prima sedebant Episcopi, in secundo Abbates, in tertia Comites, & Judices in humanis legibus dissonant. Cognationem eorum, que Matrimonium spectabant non suscipere Laici illi Magistratus. Imperatoris Auctoritate hi Valgi iustitias perquirentes, omnium adunitionum sanctis diligenter examinabant, Episcopi Sacra dogmata diligenti studio perquirebant, ut statum Ecclesiæ Dei, & Christiani Fidei persisterent, & conservassent. Ex que narratione constat Magistratus illos juxta Ecclesiæ in constituendis Matrimonii impedimentis agnovisse, nihilque ad se pertinere. Ha inque constituta, modo leges illis consideranda sunt, & certi limitat, quibus Nuptiarum circumscripti-bentur, & quibus nos possum sine sui ipsarum violatione exarchen-ia. Sic igitur

§. III. *Error in Persona, Impotentia perpetua, Consanguinitas in primo gradu licet erit (non vera alterutra Cognatio tam Spirituales, quam Legales, quibus additur Affinitas cum publicis honestas) & Ligamen contrahit Nuptias vitans, & contractus irritans attentis Juris Naturæ.*

IX. Perperam potius aliqui Contractus Nuptialis simpliciter quidquam detrahi, eo quod in legem iam diversam potestate reponatur; Nulli enim ignorare permittitur, quod quando aliquid ad diversis fuerit ordinatum, indiget habere diversis dignum in finem, quæ finis est proportionatus agentis; Generatio autem humana ad multa ordinatur, unde oportet, quod hujusmodi generatio a diversis dirigatur. Principio Matrimonium ordinatum ad conservacionem naturæ notavimus abbi. Rationi namque naturali consonum est, quod a natura ipso impedimenta aliquæ fini condunt, quæ constituendas Nuptias dederunt illicitas, & contractus abrumpan, si contra Naturæ Leges promoventur, sui periciantur, & sui illa quædam, quæ superius memoravimus, *Error, Impotentia, Consanguinitas in primo gradu licet ista, & Ligamen.* Ut igitur a primo excidamur, hic Ennotem ab ignorantie dissimulamus, quæ tantum includit negationem semotis, com e contra Error per-

Tom. II. Pars II.

L

ver-

verum intellectus iudicium compleretur, propterquod si Error Ignorantia appelleretur, vocari debet Ignorantia prave dispositio. Alterutra tunc Ignorantia sufficit ad efficiendum solum involuntarium, quia volentes non fecerit in hocognitum, siue hoc cognitum Persona sit, siue Qualitas, nam ad utrumque pectus Error se extendere, ut in casu nostro, cum quis intendit contrahere cum certa determinata Persona, & per aliquid dolum, & fraudem cum alii contrahatur, nec cum quem credit ducere in uxorem qualemvis divitem, nobilem, liberam, Virginem &c. que reuera comertis officijus qualitatibus. Ex hoc itaque, quod vulgo dicitur: *qui errat non confertur* l. si per errorem d. de Jurisdict. Judic. & errantissimos est consensus l. non desponsatum. 2. non idcirco c. de Juris. & falsi Ignorantia, necesse est remanere semper verum Matrimonium, & nullo, tam siud quod cum errore Substantie contrahitur, non tibi defectus est de Jure Naturae, contra quod iam Lex humana non dispensat l. nam Magistratus d. de Arbitr. cum alterum, quod cum errore Qualitatis contrahitur, quando qualitas substantiam Personae non redundaret, ut si contrahens posuit illam qualitatem in conditione Contractus, qui de ea egit sine Matrimonio Contractum, eos tandem elegi, ut Matrimonium facerent, nec secus esset dicendum, si qualitas in substantiam Personae non redundaret, & nihil harum accederet, cum regulariter loquendo, per errorem Qualitatis non solet Matrimonium irritari ex cap. unico 29. q. 1. cum propter momenta, quae in citato texto exponuntur, tum etiam quia Qualitas, & Accidentis non sunt absolute necessaria ad Contractum, nec ejus naturam constituent. Quae in his verbis Matrimoniorum inter Liam, & Jacob non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contingit, sed ex consensu, qui postmodum accessit, ut scribit S. Thomas in 4. dist. 30. q. 1. c. 2. ad 4. & si consensus mulieri in nobilem Personam recte feratur, error de nobilitate ipsius non impedit Matrimonium, si recte recte intendit consentire in filium Regis, quicumque sit ille, tunc si alius presentetur ei, quem filius Regis est error Personae, & impedit Matrimonium.

X. Facile est idem Impedimentum alteri adnectere, quod Coaditio appellatur, quae voce, cum Juri interpretet, tam Theologi utuntur, ut conditionem Servilem significant, quae facti irrum Matrimonium si liber homo illud contrahat cum Persona, quam liberam esse arbitratur ignorans eam esse Servam, Ita habetur in cap. si famulus 29. q. 2. & in cap. finali de Conjug. Serv. propter injuriam, quae fit homini libero, propter bonum Proli, quod leditur, & matrem cohabitationem, cui adversatur, & demum propter defectum consensus, qui fertur absolute in objectum existimatum, & ab alio avergie agendum omnino ex cit. lege si quis per errorem d. de Jurisdic. l. nihil tam contrarium u. de Reg. Jur. & quia error in corpore vnius omnes Contractus l. quod tamen 24. l. in venditionibus 69. d. de Contrahenda Emptione. Ubi igitur talis error contigerit, ibi hoc impedimentum invenitur, quod non esse de Jure Naturali communis est Canonistae sententia, qui tamen docent esse valde conforme Juri Naturae propter alias fundamenta. Unitur etiam eadem voce Theologi, ut innuat pacti, conventiones, ac requisitas sub quibus aliquando contrahitur Matrimonium, quae tamen conditiones hodie post Concilium Tridentinum a Parochis non solum admittende. Si condicione adversentis substantiam Matrimonii, scilicet Proli, Fidei, & Sacramento irritant Matrimonium, quia destruant conjugium bonum, cap. si

li de Condit. appof. puta, *fi alter dicit alteri: contraho tecum fi generationem Proles evites*, vel *dum inveniam alium huiusmodi*, vel *fecunditatis dignitatem*, aut *fi pro quaſi adulterandam te tradas*, *Matrimonialis contrahit quantulumvis fit favorabilis coras iſſeſſa*, inquit Gregorius IX. in 129. l. 2. d. 2. Reliquæ vere conditiones licet turpes elle poſſint, aut impoſſibiles, quæ Subſtantiam Matrimonii non ſunt contrahite, Matrimonium non dirimunt, quæ juxta eandem Decretalem Gregorij habentur p. in una adjecta, aut aliter, ut ſupra dicebamus, in alio caſu vellet conſentium preſtare, qui ſub his conditionibus contraheret: quod etiam dicitur de illis conditionibus; quæ honeſtæ ſunt, ſed impoſſibiles a natura, vel ex jure, vel de ſcio, & præterea aliter contrahentium illas non cognoviſſet, imò crederet elle poſſibiles. Conditiones primi generis irritant Matrimonium, non ex ſolo jure Canonico, ſed etiam ex jure Naturali hæc generalis ratio, quia de Jure Naturæ quidquid deſit, ut Subſtantiam Contrahit irritat ipſum Contractum.

XI. His addere juvat, quod conditio appoſita Matrimonio ſervandæ perpetuæ Caſtratiæ nullum ejus bonum offendit, non bonum Sacramenti, quia perpetuo ſemel vivere voluit, non bonum Fidei, quia corpus ſuum alteri non tradunt, non bonum Proles, quia contrahentes non ſe obligant ad prolem impediendam per media illicita, quod ſolum impedimentum Subſtantiam Matrimonii repugnat, non etiam per media licita, ut per vorum Caſtratiæ mutuo conſenſu emiſſum, vel per Religionis ingreſſum, & de tali prole impedimento loquitur Pontifex in cap. finali de Condit. appof. & intellexit conditionem appoſitam de evitanda, ſeu impedienda generatione, habendo tamen copulam. & procurando per venenæ ſterilitatem, aut abortum, & ſimilia. Plurima hojæ generis exempla ſupplendæ hitoria Eccleſiaſtica, ſed præcipuum illud eſt Matrimonium Deipare cum S. Joſeph, & ſi eorum votæ perpetuæ Virginitatis ſervandæ ad invicem ſibi ſpondendiſſent. Naque ius eſſentimur, qui inter hos Conjuges Sanctiſſimos eſſentim non fuſſe verum, & perfectum Matrimonium initum per verba de præſenti, ſed tantummodo Sponſalia contracta per verba de futuro, quæ Matth. 1. legitur dictum ab Angelo S. Joſeph: *Noli timere accipere Mariam Conjugem tuam, & c. ratiſſim. Cum iſſet deſponſata Mater Jeſu Maria Joſeph antequam contraherent & c. de iurum Lucæ 1. Aſſendit Joſeph in Bethlem cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante, ſuper quæ verba S. Gregorius Magnus humil. 26. in Evang. 21: Dominus Mariam habere Sponſam voluit, qui tamen ad ejus Nuptias non pervenit: nam Catholico dogma eſt, fuſſe verum Matrimonium per verba de præſenti contractum, & perfectum perfectione eſſentiali, quæ conſiſtit in mutua irradione, & acceptatione poteſtatis in Corpora. Deſert autem illi perfectione accidentalis, nomen Copula Carnalis, per quam ſignificatio unio Chriſti cum Eccleſia per naturam, ſed non erat opus illa ſignificatio, quia in illo Matrimonio res ipſa erat exhibenda, ſubter Verbi Locutione, per quam conjungitur Eccleſiam ſecundam naturam.*

XII. Contra itaque prædicta faciant 1. quod in Scriptura indifferenſiſſimè, ſive *Virgo*, ſive *Deſponſata* vocatur mulier, ut conſtat ex Deuteronomio 22. 23. deinde ex ipſo teſtimonio Lucæ cap. 2. *Aſſendit autem, & Joſeph in Judæam* .. et *proſtituerit* cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante. & Matth. 1. *Joſeph autem vir ejus cum eſſet juſtus* idem 4. 19. *Joſeph Fili David noli timere accipere Mariam Conjugem tuam, & mox Lucæ 3. Ipſe Jeſus, erat in-*

apiant quasi annorum triginta, ut putabatur Filius Joseph. Ignat tam spectatum est in Scriptura Mariam fuisse veram uxorem Joseph, ut nullus civile-
tioni locus relictus sit. Ad auctoritatem Gregorii, & Patrum responderet Pe-
ter vocat Nuptius consummatum Matrimonium, & Nuptas, seu Uxores a
viris jam cognitas; sicut innuptas, & Sponsas vocant, que licet sint Matrimo-
nio junctæ, nondum tamen socii cogniti viri. Hanc vero firmam esse
responsionem quilibet facile intelligit, qui Sanctos Patres, & præ ceteris
Augustinum consulit, ubi expresse differt de hoc Matrimonio in libro 1. de
Nuptiis, & Concupiscentia cap. 11. & 12. Ambrosium quoque in libro de
Institutione Virginis cap. 6. ubi dicit *Nrī illud movet, quod inquit Euse-
gysius, quia Joseph accepit conjugem suam.... Non tamen deformatio Virginis
facit conjugium, sed postea conjugium... Cum jungitur Pariter conjugium est,
non tam viri immixtionem requiritur.*

XIII. Jam vero sufficienter constat quare ab aliquibus dicatur quod Bea-
ta Virgo jungi S. Joseph nulla ratione poterit. Quia inquam, Conjugii ve-
ritas stare non potest cum voto Virginitatis perpetuæ, quod ex consensu
PP. & Theologorum confessione illa emiserit. Non licet profecto quo-
modo aliqui ab hac difficultate se expediant, fingant Votum Virginita-
tis Matrimonium Virginis non præcessisse, sed postea eo finisse, quod
quantum summe ejus Puritati repugnet, nemo opinor est, qui non videret.
Scire est legere Augustinum in Libro de S. Virginitate cap. 4. & Gregorium
Nyssenum Oracione in Natali Christi. Raptum item in lib. 3. in Cantic.
Ambrosium in lib. de Institut. Virg. cap. 5. Hieronymum Epist. 22. Bedem,
Bernardum &c. Arbitramor alia S. Virginem primum sub coactione vo-
visse, nisi Deus aliter ordinaret, tum postea Dei cogniti voluntate absolute
vovisse. Hæc explicatio a Magistro Sententiarum Augustino attribuitur, quo
salutis, & plane sapposito testimonio in eandem sententiam abut S. Thomas
pro sua in Sanctam Doctorem veneratione, sive eam indicavit in 4. dist. 30.
q. 2. 2. 2. Nihil temere, cu Jacobus Hyacinthus Sæcl observavit exeret. 21.
n. 4. de Christo, cuiusque Virgine Mariæ hujusmodi habet Augustinus ec-
que in libro de Nuptiis, & Concupiscentia, qui apud Magistrum citatur
in margine, neque in libro de S. Virginitate, qui a Gratiano eorum i mo
non pauci ex dicto coarctis scribit Augustinus, quippe qui in cap. 4.
laudari libi de S. Virginitate Desponsam eorum Desponsationem vovisse docet,
conjugium cum Joseph, in cap. vero 12. lib. 5. contra Iulianum expresse
in Josephum dici post desponsationem, ac etiam post Angeli monitum vo-
visse, ac tunc demum committende Carnis spec obiectisse, dum Virginem
Divina fecunditate donatam vidit. Illi itaque opinioni obviemus, que Con-
jugii veritatem cum Voto Virginitatis perpetuæ stare posse contendit, si Vir,
& Mulier sibi mutuo præstent ad Conjugale Officium suorum Corporum po-
tissimum per consensum mutuum separabilem ab usu, nam tales usus repu-
gant Voto Castitatis. Cum itaque B. Virgo sciret ex Divina revelatione, &
instinctu quod usus nonquam sequeretur, potuit sine lésione Voti credere
potestatem sui Corporis Josepho, & acceptare potestatem illius, siquæ fa-
cere verum Matrimonium.

XIV. Ergo infertur aliqui temere inter Impedimenta Matrimonii Vo-
tum recensere, & quidem inter impedimenta illa que dirimunt Matrimo-
nium jure Naturali, & Divino? Non ita certe, si elucetura pars hujus il-
lustratio-

facile negabitur. Prima, quia quævis Viri, & Virginibus Voto Castitatis additus interdictionis semper fuerit Matrimonium in quantum ipse usus Matrimonialis concessus est Voto Castitatis, necnon neque ceterum est nunc Matrimonium cum huiusmodi Viris, & Virginibus Voto Castitatis obditus semper fuerit, non tantum illicitus, sed etiam invalidus. Innocentius I. in Epistola ad Vidricium Rothomagensis in scribit: *que Christi Spiritu vixissent veluti a Sacerdotibus meruerant, si postea vel publice Nupserint, vel se illicitis corruptis, non eis admittendos ipsi ad agendum pariterentur, nisi de his si junxerant de sacro venisset.* Ergo per hoc Sacrum ea oequaquam lexia fuisse fas dilucide Innocentius indicavit: Sed idem ostendit Synodus Calcedonenfis can. 16. iurato a Gratiano 27. q. 1. cap. 22. & S. Leo de non *figurandis huiusmodi ab Univerbis* respondit interrogatus a Ralisco Episcopo Narbonefi, & Augustine pariter consensum affirmantibus adversus in libro de Bono Viduaris cap. 10. sciendum: *proinde qui dicunt tales Nuptias, non esse Nuptias, sed potius Adulterium, non mihi videtur diligenter et acute considerare quid dicant.* Quod si Angustinus non ita legatur in laudato loco, hæc tamen Sententia habemus in libello de bono Viduaris. Neque dissentit S. Bernardus in libro de Preceptis, & Dispensatione cap. 17. quem commemorat Jo. Mabillonius hic in suis notis in hunc locum addit: *Certe qui Monachos, & Virgines prime ætatis in hodiernis moribus affirmant eas errant vis.* Solum ab eo tempore, a quo audiri capio distinctionem inter Votum Castitatis simplex, & solemne, ejus nulla apud veteres mentio habebatur, sentiam, neque ubique eodem tempore invaluit opinio, quod illi vis tantum impediendi, hæc vero vis diuendi Matrimonium sit data, & hoc congrui a. 1139. in Concilio Rom. sub Innocentio II. ejus Decretum legitur apud Gratianum in laudata Causa cap. 40. & exinde Romani Pontifices interrogati super hoc dubio juxta hæc Votum distinctionem, tanquam indubitanter tunc receptum, responderunt, ut clarum exemplum habemus in c. 4. 5. & 9. qui *Clerici vel votantes* quoad usque definitum fuit per Bonificium VIII. in cap. unico de Voto, & Voti redemptione in 6. illud solum Votum debere dici solemne quantum ad post Consecrationem diuendum Matrimonium, quod solemnizatum est per suspensionem Sacri Ordinis, nec per Professionem in Religione per S. A. approbata, tamen alias ratione externorum Cerimoniarum, eorum publice in Ecclesia in manibus alicujus Prelati præstitus fuisse, & cum Voto perpetuo, & eum appellatione Professionis. Quis autem hanc facultatem Ecclesie negabit inducendi novum impedimentum Matrimonium diuendum? Si ergo potuit Ecclesia Votum solemne illis impedimentis adjungere, illudquo addidit, ut legitur in canone 4. Sess. XXIV. Tridentini Concilii de R. M. satis luculenter falsitas patet primæ parte memoratæ illationis.

XV. Sed neque secunda pars illationis probari potest, non quia propositionem illam non admiserint Theologi aliqui doctissimi, inter quos S. Thomas, & Bonaventura, sed quia ratio efficax ostendit Votum solemne Castitatis solo jure Ecclesiastico, non vero naturali diuendi Matrimonium. Et tertia, si sola attendatur obligatio, Vota simplicia, & solemnia æstimationes item sunt cap. *respon.* eod. tit. igitur eodem jure obligant. Diversæ effectus ortus a solemnitate Voti, quæ cum induca sit ab Ecclesia, vim diuendi Matrimonii a solo jure ecclesiastico habere debet; non secus ac

ferq

servata, per quam qui Servus est de Jure Naturæ, etsi subditus Domino suo non prohibetur contrahere Matrimonium, ita a pari non prohibetur a Jure Naturali Religiosus Matrimonium contrahere, quoniam constitutus sub Domino (s: Superiore). Accedit his quod status Religiosus, & Matrimonium non se ad invicem destruant: nam si aliter Conjugum venia obsecra in Religione proficiatur, Matrimonium firmum remanet, & status Religiosus non immutatur. Preterea proprietas hæc dimittenda Matrimonium non ita convenit Voto Solemni Castitatis, ut non possit etiam non convenire Voto simplici, si Papa id voluerit, quod voluit probare Gregorius XIII. qui simplicis Infirmitatem voti decrevit Matrimonium dirimere in suo Conclu. 89. incipiente *Ascendente Domino*: igitur per solum jus Ecclesiasticum animæ Votum Solemne Castitatis eundem effectum operabitur, idque eo certius affirmamus quo evidenter convincimus hanc esse communem sententiam Canonistarum, si probat Fagnanus in cap. *quæstio* num. 106. de Translacione Episcopii, & in cap. *de parva* n. 23. de Conversis. Conjug. & in cap. *de privilegio* n. 30. de Privileg. & Iustus de Dispensac. lib. 2. c. 14. n. 79. Gonzalez in cap. *infrascripta* n. 12. qui Cleri. vel Vox. & alii, qui præcipuo argumento Adversariorum petito a Concilio Tridentino, ubi dicit Anathema asserens validam esse Matrimonium contraham post emissâ Votum Solemni, non obstante lege *Ecclesiæ*, & *Voto*, ac si jus dirimendi in Voto proveniret non a solo jure Ecclesiastico, sed etiam a jure Naturali Davino cujus est ipsam Votum, respondant quod mens Concilii alia non fuit quam declarare Matrimonium Sacerdotum Levitarum, & Professorum Regularium esse invalidum, & quod neque per somniam cognovisse asserere quod Votum inhabiliter jure Naturæ, quia in hac hypothesis non fuisse necessarium tale Decretum circa Regulariter: quia de re observamus quod modis loquendi Concilii est copulativus, seu a jure emulativus, tam in Ordine Sacerdotum, & Professione Religiosa adeo Votum continentem, in poter ex cap. unico cit. & ex Extravag. xxv. de Voto, & ita hæc difficultas respondet de Leonæ disp. 30. de Matrim. a. 5. nam. 126. qui etiam numero sequenti ostendit Religiosum, qui per Votum donavit se ipsam Religiosæ, non posse corpus suum alteri dare in Matrimonium, non per naturam Voti, sed per acceptationem jam factam per Superiores Religiosæ nomine Ecclesiæ, quæ si vult possit hunc juri suo cedere, ac probant exempla ab historicis relatâ dispensationem a diversis Pontificibus concessarum, si adstruât Voto Solemni Castitatis possent ex iusta, & gravi causa licere, & valde Matrimonium licere. Sed de hoc argumento prolixius agemus, ubi sermo erit de Professione Religiosa, & de Calibatu Ecclesiæ annexo S. Ordinibus in l. & II. Parte VIII. Tractatus.

XVI. Progradimur modo ad aliud Impedimentum quod *Impotentia* vocatur quia Matrimonii Officium impeditur, quæ eodem laborant, sicut quæ fieri non possunt una caso, & duo in casu una. Differt hæc impotentia ab impotentia ad generandum, quæ *sterilitas* appellatur, & quæ licet sit principalis Matrimonii oppositor, minus proli generationem, tamen Matrimonium impedimentum non ponitur, quia secundarius suus sufficit, dummodo cetera concurrant, quæ pro remedio Concupiscentiæ Matrimonio assignentur, ut conjuges ad coniugendum sine opus, tradunt enim sibi invicem Corpora ad hæc finem, ut in alterutrum Dominum transcant, & quævis usus

a Do-

a Domino sit diverſas, nihilo tamen minus dominium transferri non poſſit quando uſus eſt impoſſibilis, & hæc ratio eſt quare jure naturali dicitur nullum Matrimonium cum hac abſoluta incapacitate contrahi poſſe. Dixi *abſoluta* cum ſi talis eſſet qualis occurrit in Caſibus illis qui diſtinctione ponuntur ab his qui de regulis morum ab eis diſſerunt, hoc eſt nec perſonæ, nec reſpectu Leger Civilis, & Eccleſiaſticæ conſulendæ eſſent, que invenimus ſub titulo de Frigidis, & Maleficiis, & in Novelliſtiſſimis nimirum 22. de Nuptiis cap. 6. in quibus tempora ſpatium decernitur biennale, vel triennale ad experientum ſcilicet an ex medicamentis, aliſque remediis ceſſet conſilii impotentia, ut ſaudam perfectæ operæ Matrimonii conſeſſi validæ, nec adjuſi pareat ovie Nuptiæ, quas Rom. Eccleſia molieri permittit ad quam Vir eſt impotens, et contra Lannoſum oſtenditur cum ex Gregorio II. in cap. *quod propoſuiſti*, ſum ex Celeſtino III. in cap. *laudabilem*, & ex libro 6. Capituloſum Caroli Magni cap. 55. in quo decernitur: *Si Vir & Mulier conjunxerint ſe in Maleficiis, & poſtea diſcedit Mulier de Vero non poſſe nubere, hoc eſt copulari cum eo. Si poterit parere quod verum ſit accipiat alium, in quod iuxta Apoſtolum non poſſit illi credere ſuum debitum.* Textus enim illi, quibus utitur Lannoſus in probationem ſuæ Propoſitionis, quorum alterum reperit a Gregorio hujus nominis I. qui a Gratiano refertur in caoſa 33. q. 1. & alterum ex Syſano II. loquenteſ, vel de Conjugalibus, qui ambo ſimili impedimento tæcetur, et videntur poſui in exordio capitis *requiſiſti*, vel de Conjugalibus, quorum alter ſuſtus eſt impotens poſt celebratum ſuis Matrimonium, & hoc præſupponitur in cap. 2. Epiſtolæ Sæſiani, in qua ſic legitur: *Si quis ſe in Conjugio copulaverit, & uni eorum contigerit ut debitum credere non poſſit, non licet ei ſeparare, neſ per alia infirmitate, excepto ſi Dementi infirmitas, aut Lepre maſula ſupervenerit. Ceterum ſi ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint invicem ſenſuali, unus alteri ſervitium exhibeat, nam materia Matrimonii non eſt corpus tantum, ſed corpus cum poſteſtati curandi, ut Sixtus V. dactilavit in Bulla Cum frequenter anni 1587. hinc ſit quod etiam ſi impotentia ignoraretur a Muliere, hæc non poſſet cum tali Viri Matrimonium contrahere, quia in quolibet contrahendo hoc univerſaliſter tenetur, quod illa, qui eſt impotens (perſonæ ſcilicet) ad ſolvendum aliquid non reputatur idonea ad Contractum illum, quo ſe obligat ad ejus ſolutionem. Secus vero dicendum eſſet, ſi impotentia prudenter crederetur temporaria, que ſi non ignoratur ab illo cum quo contrahitur, oſtendit (docet) Angelicus) quod alium finem ex Contractu querat, & ideo quamvis non tollatur, non impedit quoniam ſi verum Conjugium.*

Notandum tamen, quod ſi talis impotentia aſſet diu duretur, nec de illa compertem moneret, gravius peccaret ſic contrahere propter injuſtum compaſſi iuragium, ſubſtitere tamen Matrimonium, & malto magis ſi ſupervenerit impotentia Matrimonio ſemel legitime contracto, ſum videntur conſummaro, et decernitur in cap. *ſi qui Matrimonium* 32. q. 7. & exemplum ponitur in aliis Contractibus, qui non diſſolvantur, licet res vendita, nec trahit deſertantur, hic tamen locum habere ingreſſus in Religionem, vel Puniſſimam diſpenſationem.

XVII. Dubitatur modo curum defectus ætatis, aut gravis ſeneſta hojor impotentia impedimentoſum inducat ex Lege Nature, Ad quod dubium reſpon-

sponderi potest spectare ad Naturæ Legem Mulierem junimem, & matre ceteram, virum quoque non ætatis defectu esse debere, qui ætatem esse debet; annorum numerus ætatem non docemur, sed a Legibus Cælestibus, & Pontificiis, quæ Viro minui 24. ut sic idoneus Matrimonio assignarent, Mulierem vero esse nubilem, & Viro matrem transferunt, quæ duodecim annos æta est (quamquam legimus ante hos annos meros liberos genuisse, & feminas peperisse) quia Legum conditores id in ea re, si quæ alias semper consideraverant, quod frequentius, & in pluribus accidit 2. nam de ra. 2. utque Leges d. de Legibus, & quia ut D. Hieronymus scripsit ad Vitalium alias *antæ legem facere non potest*. Seniores autem nemo infestebatur posse naturam prestare id quod solæ Junioribus, cum nemo sit adeo Senex, quin aliquando relictis pollui, vel parere, vel parere, ut docet Glossa in cap. *Nuptiarum* verbo *In quibusdam* 27. q. 1. nem Senes interdum aliquo beneficio moventur ad Coitum, ut docet Glossa in cap. 6. extra de Frigidis, & Maleficis, & confirmat Paschas Sententiarum in lib. 7. Epigrammatum, & Horatius in libro Carminum 4. Ode 1. *Intermissa Verum est Rursus bella moret...* Verum quia hoc raro accidit ipsi Imperantium Leges hujusmodi Nuptiis videntur adversari. Scribit Plutarchus in Solone, Dionysium Tyrennum jam vetulum cum rogaretur a Matre ut quendam ex Civibus in Matrimonium acciperet respondisse: *Civem quidem Leges abrogari a Tyranno, natura autem legi regi nullo modo possit præstare ætatem Uxoræ se junxerit. Hanc autem absurditatem, ac deformitatem sibi in Civitatem minime inducendam vidit, ac permittendam, ac Absolutam alieno tempore fieri, quæ neque gratia quæpiam, nec offit, nec finem Nuptiarum essent habitura*. Hinc plene consonat id quod elibi sanctorum est, ne minor sit 46. annis qui æroget, quoniam magis liberorum propagationi studere debet 2. Si Patre familias §. ultimo d. de Adoptionibus, tamquam post hujusmodi ætatem hujus rei variationem natura ipsa dederit, & hinc est quod tum Medicis, tum Theologi convenient quod hujusmodi procreatione ætatis Vni ineptus sine, esset, idest eorundem, & gignendi vi, & potentia destituit, & exhausti, non ferus et impuberes, ideoque tamquam perpetue impotentia laborantes haberi volens, quia sui plane Semen non effundam, sui certe infecundum, aut male fecundum emittunt. Quod etiam Albertus Magnus essentia in libro de Animalibus §. 2. tract. 3. cap. 2. & lib. 10. tract. 6. cap. 1. itemque *lex Papia Poppia* a Tibicio Cæsare edita, quæ cautum est ne sexagenarii Uxorem ducerent, tamquam ad generandum minime idonei, cuius legis meminit Tirzaquellus in Claudio, & Seneca in libro Morali Philosophiæ, & Laetantius lib. 8. cap. 26. & Imperator in 2. penultima C. de Nuptiis.

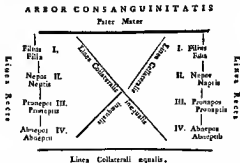
XVIII. Hæc tamen opinioni non sibi subscribunt Iuræ Canonici Imperatores, qui confirmant Matrimonium a Senibus etiam deceptis contrahere esse valide, quia ipsi sentiunt semper habitu intrinsicam potentiam ad Officiis Naturæ, quævis per eadem impedita sit a Senectute, & Præter Ecclésiasticæ idem confirmat, quæ ad humanitatem, & imbecillitatem solum cap. *Nuptiarum* 27. q. 1. nulli Seni Matrimonium denegari; quemadmodum neque aliud denegari monstrando, qui lites quando contrahit non sit apius ad copulam, tamen rei sui potentiam ad illam. Sed si ignoretæc moria eorum Conjugia Matrimonium ad prolem suscipiendam contraherent, & ita essent

Seq.

Sensu confecti, ut coire nequirent, illorum Matrimonium nullum esse, nec expectari debere ieiunium ad cognoscendam singularem, probavit NARBONI de ætate ab. 30. q. 6. & ARNESTI, qui plura de Matrimonio Senum scribit agenti de iure Connub. cap. 1. Siñ. 4. utique communiter. Nam in tali caso deficeret aptitudo id copulam, scilicet unum ex bonis substantialibus Matrimoni, utpote contracti eam relatione ad Copulam non animo caste vivendi, in quo casu in ille Matrimonium posset sufficere iuris demonstrabimus: & cum eisdem aptitudo communiter non reperitur in Impotentibus, statim pro infectu habentur eorum Matrimonia, & ibi invicem sepulantur, Quod non ita eveniet si Matrimonium innum fuerit a Viris completo annu 14. & a Femina 12, nam in hoc casu expectari debet annus 18. Viri, & si daret impotentia, de ea incipendum est agere, & ieiunium testimonia assignari debet, ut testes illius nuntia, & ex quibus circumstantiis oriatur, quo elapso, si dubia adhuc rei manserit Matrimonium iurabitur, quod consummari non potuit, utpote constantem iam Impotentiam perpetuam præcedente, quæ prohibet quod Matrimonium finis impleatur. Extenditur hæc doctrina etiam ad Eunuchos, & Spadones, qui sunt perpetuo impotentes, licet enim viri Mulierum penetrare valeant, tamen vel non seminat vel semen eorum aliud est a proliifico, & in hoc casu non est recedendum a tradita XIST V. Constitutione, quæ eisdem a Mulieribus abstineat, vel si Nuptii contraxerint præcipi ne Locorum Ordinarum permittant illos cum Uxoribus, quas videbantur duxisse, commorari.

XIX. Tertium impedimentum, quod non sine violatione Naturæ negligereus a contrahentibus Nuptia est *Consanguinitas in primo gradu linea recte*. Consanguinitas, ut illam definiunt Iuris interpretes est *vinculum Personarum ab eodem stirpe descendentiæ carnali propagatione contractam*; unde illi, qui sanguine inter se conjunguntur omnes Consanguinei appellantur ex t. 1. §. *Consanguinei* o. de iur. & legib. sive postea eadem descendant a Masculis, sive descendant a Feminis, hoc est sive proprie Consanguinei sint, sive sint Cognati, ita dicti quasi ex uno, eodemque principio nasci sint, & quasi eorumque nascendi munus habuerint t. 1. in principio o. unde Cognati. Hoc commune nascendi munus vocatur *Stirps Consanguinitatis*, cui natura suæ lumen addidit, ut sanguinis viri, extinctique inter Cognatos spectetur. Habent & hi lumen sui nomina, aliter enim eorum vocatur *Ritus*, juxta quem plures Personæ in ab eis Supra mediate, vel immediate descendunt, ut omni sit ab altera geniti, nuncupantur aliter *Transversales*, seu *Collaterales*, secundum quem varis Personæ ab uno Stirpe mediate, vel immediate proveniunt, ipsæ tamen Personæ a se invicem non descendunt; & hunc rursus natus sunt *Lineæ rectæ*, & *Transversales* sic appellare, quia colligunt Personas ibi uno Stirpe descendentes. Prima Linea appellatur *Ascendentium*, & *Discedentium*, Ascendentium quidem duci a Geniti ad Progenitores progrediunt. Descendentium vero cum e contrario a Progenitoribus genitos inquiremus. Secunda Linea ducitur *æquisum* & *inequisum*. Vocatur æquisum illa Linea, quæ Personas ostendit a communi stirpe equaliter descendentes, videlicet Fratres, & eorum Filii. Altera est Linea inequisum, quia Personas ostendit, quæ inequaliter distant a communi stirpe, ut Patrum, & Avium respectu Consanguini. Denique hæ Personarum distantie vocantur *gradus*, qui per illos cognoscitur.

tui quoti Agnitionis differentia dem, pluraſque Perſonæ ab invicem diſtans
 1. ultimo v. *gradus* 2. du Gradibus. & horum omnium complexus Conſan-
 guinitatis Arborem ſingit, quæ in hoc Schemate exhibetur,

XX. Ut igitur illius ope varios gradus Cognationum dignoscere triplici
 regale indigemini. quorum una linea rectæ gradus metitur, reliquæ vero
 obliquæ notent, qui ad lineam primæ Collateralium.

Prima igitur regala tradit tot gradibus inter se diſtans perſonæ, quæ
 in linea recta repetuntur, quot ſunt Perſonæ ipſæ, quæ numerantur a com-
 muni ſupre, Excluditur ob hæc enumeratione ſupre, cum Generatio inter
 duos datur, id eſt inter Patrem, & Filium; idcirco Pater, qui eſt ſupre
 ſecundum ſe nullum gradum conſtituit, & propterea demitur a numeratione.

Alteri regala gradus inter Perſonarum, quæ repetuntur in linea
 tranſverſali equaliam, & docet eſſidem inter ſe diſtans tot gradibus,
 quorum earum ſingula diſtans a ſupre, dempto eodem ſupre.

Tertio demum regala metitur gradus Perſonarum, quæ repetuntur in
 Linea tranſverſali unequalium, & docet quod quo gradu remotior diſtans
 a ſupre, eodem diſtans Perſonæ inter ſe, non numero ſupre contra Re-
 gulam Juris Civilis, nam ubi compariuntur in Linea Recta equaliter re-
 ſpondent Juris Civilis, & Canonici, in Linea Tranſverſali diſcrepat, nam
 tot gradus enumerat, quæ ſunt Perſonæ, quæ compariuntur, ſi quo ad hære-
 ditatem, & iocela obſervanda eſt, non ita obſervabitur in Matrimonia
 contrahendu, quæ *Nepos*, ut inquit Alexander II. in cap. *ad ſedem* 35. q.
 3. *ſine duabus perſonis fieri non valet, ideo Sacri Canonis dicit in non gra-
 du ſecundum tranſverſum perſonæ, uti videmus addere hoc obſervatum aſſu-
 pet Sacri Canones, quæ Eccleſiæ Patres cum longius protraxerint, Conſan-
 guinitatis impedimentum, ut iuſſus viarentur, ideo in quolibet gene-
 ratione unum tantum gradum agnovimus.*

XXI. Diximus quod in Linea transversali inquisitionem quo *gradu remotior distat a Suphe, eodem distans Persona inter se*, & ratio hæc creditur ex Canoniciis fontibus, nam cum Collaterales occasione tantum primi Suphe sint inter se Consanguinei, illam tantum propinquitatem ad alium electus Lineæ habere debent, quam ille habet ad ipsam Scriptem; cum igitur Consanguinitatem virtus quanto magis descendit, tanto magis debilitetur, ut loquatur tenent in cap. *Consanguinitas* 34. q. 4. hinc sequitur quod remotior in gradu minus gaudebit de illius propinquitate, & propterea ille, qui distabit, ex. gr. per unam Lineam a communi Suphe 5. gradibus, poterit Matrimonium contrahere cum omnibus electis Lineæ, etiam si alius distet solum primo grado e communi Suphe. His constitutis sequitur modo, ut de prohibitione Nuptiarum loquar inter Consanguineos.

XXII. Videtur non posse intelligi quare Consanguinei inter se Nuptias contrahere prohibentur, & Lex Naturæ offenditur si contrahant in primo gradu Lineæ Rectæ. Nuptem inter Consanguineos non solum non implebunt, sed a Divinis, & humanis legibus præsumunt, & probro ducitur si extraneis uideatur. *Namquid non est Mulier* (ita cap. 14. Iudicum Sampson a suis Parentibus sceleratus) *in filiabus fratrem tuorum, quia ut accipere uxorem de Philistiis, qui incircumcisi sunt? Abrahæ Gen. 24. Ihsæ filio suo uxorem in Cognatione quaesivit, & cap. 28. Ihsæ Iacobum in Mesopotamiam misit, ut inde uxorem ex sue Cognatione duceret, & Numerorum cap. ultimo: Ne puella hæret extra Paternam Tribum, & Cognationem uideret cavebatur omnino. Romani enim cum Petegniis Nuptiis prohibuerant. Ab Arabianis idem observabatur ex Toteuto in Phormione, & in Adelpho: hæc virgo orba est Patre, hic meus amicus illi gratæ est proximo, hæc leges cogunt coherere: & Theodorus Bibliothecæ lib. 12. eandem legem fuisse tridit etiam apud Thortus, Imo eo progressu consuetudo est apud Gentem quæsiplutinas, ut Matrimonia cum Matribus, & Sororibus admitterent, & laudarent, ut de Persis scripsit Phio in Legibus Maflicis; *Hæc utique inter illa cum matribus contrahere Matrimonia, & hæc inde arbitrari nobilissimæ*: sed utrumque fuerit de cæteris Nationibus, Romani certe huiusmodi Nuptias nefarias, & incestuosas potius exulcerant, & ut scribit Plutarchus in Problematu Romano. cap. 6. qui se necessitudine aliquæ erigissent, nullo pacto in Matrimonium coherant. Postea vero Plebiscitum factum est ut in decendis uxoribus ad Nepotes siquæ descendere hæret, superior autem necessitudo prohiberetur. Tandem sancitum est ne inter eas Personæ, quæ Patrem, liberorumque locum obtinere Nuptiæ consensu præsent, veluti inter Patrem, & Filiam, Avum, & Nepem, Matrem & Filium, Aviam & Nepotem, & deinceps infinitum. Hujus prohibitionis multiplicem tradiderunt rationem Seculi Sapientes, & Ecclesiæ Patres. Veterum hæc iurisdicth inter eos Matrimonia casu ad uxorem referende est, quæ ipsi quoque Animalia bene non infrequenter docuit uestidos illos, & omnes concubitus tenore, expectari, resagere, detestari, et testu Anstoteli in lib. 9. Animalium cap. 47. & Elianæ lib. 5. ejusdem bistoriæ & Dilymes in suis Georgiis, & Avicennæ, alique, Hæc Socrates apud Xenophorem lib. 3. Memorabilium asseruit Legem hæc a Divi conditam, eo positam esse ne Potentes filius misereretur, ne filii Patribus, ut uis possimus efficere clotti argumento probare, qui legimus tamquam nefandum reprobatum*

modum contingerent. Quis enim arbitrabitur Auctorem Naturæ ipsius Naturæ limites tunc transgredi voluisse, & ipsam Matrimonium ne iustituisse, ut statim necesse fuerit in Filio Adæ ejus condonem immutare, Frater, & Sorores copulando? Nonne Deus qui creavit hominem masculum, & feminam, ponens alior creavisset homines, quam voluisset Naturæ Jura pervenire, & Matrimonium iustitiam? Omitto illa argumenta quæ Scripturæ suppetant in Responsione Abrahæ Abimeletho Regi Geraræ Genes. 20. & in Consilio Thamar Filie David Ammon Fratris sui Reg. 13. non quia clarissimi Interpretes Rivaur, & Cornehus e Lapide non Sororem fuisse Saram, sed Nepotem Abertham velint, & alii credant Thamar Consilium illud accepisse, ut se liberaret du manu Fratris impudici, sed quia vobis facta est educatio, quod licet Frater, & Soror sicut in primo gradu, ut sunt Pater, & Filia, & licet sit utriusque indecentia, longe tamen major est in illis, quam in illis, ut deus non debeat ab Auctore Naturæ Matrimonia illorum reprobari, ut Naturæ ipsi repugnant. Obstat hoc ex diversis Conjunctione quam Abrahæ iuror se Geus, & quoniam habuit Coniuges cum gentem. Certe arduum est vinculum inter causam & effectum, quoniam inter duos effectus ejusdem causæ igitur ex natura ipsa Coniugum inter conjugios erant Parens filius, quorum sicut Crux, quam filii ipsi iuror se, qui sicut effectus: nihil igitur efficit, quod inter conjugios tam pariter a filio, quam filii equatiter distat iuror se, hoc ipso quod iuror se minor sicut conjugii in ratione ejusdem Coniugum, quæ sola fundamentum præbet illi indecentie, quoniam Natura ista abhorret ut non sive illius violentia negligat a contrariis huiusmodi Nuptiar. Merito igitur a positivis Legibus oritur dictum impedimentum in primo gradu Licet Transversalis, & a Consuetudine ipsa, quæ huiusmodi Matrimonia reddere potest exola ipsi Persa, & Egyptiis quod Abrahæ faciebat, nam cum illi Barbari Reges vidissent Saram esse uxorem, & certo crederetur non potuisse esse epus uxorem, quia Sorores repellere a Matrimonio hac vana illorum fide propriæ vitæ, cujus infirmitatem virum verebatur propter Saræ pulchritudinem, consolasset, ut consulisset suipudori Thamar si Frater Amos erodem a Patre possideret uxorem. Verum qui diversimode vobis sentiant in huiusmodi historiæ narratione, eosdem oportet explicare sensum verborum, quæ Abraham respondit Abimelech conquerenti se ad illo fuisse deceptum, id nimirum se fecisse, quod suspicabatur in eo loco non esse norem Dei, & ne metus causa ipsum fuisse mentium crederet, addidit: *Alas autem, & vere mea Soror est filia Patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem.* Quid queso speretis respondere poterat Abrahæ, quid luculentius ad confirmationem huius opinionis? Certe non senserunt D. Hieronymus in quibuslibet hebæris in Genesim, & Clemens Alex. dicitur lib. 2. Strom. cap. 22. ista patet explicare venient quomodo Thamar credere non poterat Davidem Patrem potuisse illi dree in Coniugem Fratrem Amos videtur enim se deroliam a Fratre cur dixit: *Mais est hoc malum quod vult agis adversum me capient me,* nisi quia non obliuere sciebat post-pudorem violatam se posse uxorem a Fratre conueni.

XXIV. Verum & huic Sententiæ plura favent Concilia vetera quæ Episcopense can. 30. Arelatense 17. can. 27. Tugonense 2. can. 22. & Agathense relatum in cap. de Incestu 33. q. 3. ubi inter alias incestuosas coniu-

Alione prohibet ne Frater germanam suam recipiat uxorem, & in ver. *quod si* conluditi sa me *dissolvere* contra *factu celebrata Conjugia*, aliquo *precedente Pontificis* vniu. Conlitterunt ergo super hoc impedimento Pontifices dispensare, ut dispensasse Martinum V. collatur Navarum, & Cajetanum in Opuscula de Matrimonio Regni Angliæ, & Siluester in Summa, verba *Papa* q. 77. Minus ergo probatur in primo gradu Linæ Transuariae Matrimonium iure Notari. non prohiberi, sed ab aliis iuribus, quorum contextus vel legemur in Codice, vel in Corpore Canonum, in quibus videmus impedimentum Consanguinitatis olim ad rit. gradum descendisse, modo verò in *iv.* completi juxta dispositionem Lateranensis *iv.* Concilii sub Innocentio III. in con. 50. ubi sic legitur: *Prohibetur quousque Copula Coniugalis* *iv.* *Consanguinitatis gradum et vitro non ruitides*, quoniam te *anterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio huiusmodi prohibitis graueretur abstinere*. Paullo remissionem aut praxit Gregoriam, ipud quos Nuptie veniunt, ut videre est in *jute Orientali* ad sextum uique personam inclusive juxta eorum consuetudinem, hoc est aliquo ad ut. inclusive; solent enim Græci sequi civilem computationis modum, cuius dux Perione gradum unum juxta morem Canonum constituit. Optauit Innocentius IV. Latorem motum ascendere ad Ecclesiam Græcam Regem Cypri; ut constet ex ejus Epistola, quæ est 20. ad Oronem Cardinalem Tusulanum, sed re uoluit perperam adhuc matritum inuoluitum est in eorum disciplina.

XXV. Eisdem tum Ecclesiasticis tum Civilibus Legibus debentur Impedimenta, quæ *Spirituales Cognatio* iudicat, ac ex Collatione Baptismi, & Consummationis, & licet non facit certum sit, quo tempore incoeperit hæc disciplina; tamen eruditus inecesse ante finem Sæculi *iv.* cum Iustinianus in Codice lib. 5. tit. 4. cap. 20. de hoc impedimento igit, & Posuisset Iulianus, & prout Innocentius de Cris id illud impedimentum putinamus conieci fuerunt ipso *iv.* Ecclesiæ Sæculo. Vixit olim fuerunt hujus Cognationis species. Nam in Jure antiquo tres illius species meminerunt hic nominibus insignitæ: *Patronatus*, *Compatritiatus*, & *Fraternitatis*. In Consilio Balgeronem Nicolai I. hæc de Potestate scribit: *eligere debet homo cum, qui se suscepit de Sacro fontis fuit Patrem*. In Epistola Salomoni Constantinensi dicit agens de *Compatritiatus*, ita scribit: *tam tunc sit, quia vir, & mulier una caro per Connubium iunguntur, restat utrumque virum Compatrem; constitui illi uoluit, teget Matrimonium assumpta axi; Commater esse creditur, & idcirco liquet utrum illi femina aut possit iungi in copula, quæ Commater ejus erat, eam quæ fuerat aut caro efficitur*. De *Fraternitate* denum agit Zacharias Papa apud Gratianum 30. q. 4. cap. 3. ubi dicit: *cum a propria Consanguinitate subimus abstinere, multo magis a spirituali nostri Patris filio, omni excusetur, aut ueramento sepelito sub æterna dispendio non tamen conuenit*. Jure tamen novo, nimirum a Synodo Tridentina Constitutus fuit abrogatus, restricta Promittitur, & reducti Comparationes, nimirum Sess. xxiv. cap. 1. de Reformatione Matrimonii decretum est, *ut anni domini, siue vir, siue mulier iuxta Sac. Can. instituta, vel ad summum unus, & una Baptizatum de Baptismo suscipient, talis quor, si Baptizatum ipsum, & illius Patrem, & Matrem, cum una inter Baptizatum, & baptizatum, baptizatumque Patrem, & Matrem tantum; Spirituales Cognatio constituitur*. Ea quoque Cognatio, quæ aut Confirmationis, constituitur Confirmationem, & Confirmationem, illiusque Patrem,

rem, & Matrem, ac tentatum non egredietur. Patet igitur ex his, quod Pater ante repetitum inter baptizandum, & suscipiendum ex una parte, & baptizatum ex altera, Compertitorem vero esse inter baptizantem, & suscipiendum ex una parte, & Priorem baptizati ex altera, & Cognationem spirituales optime describi posse, *propinquatem quendam Personarum jura Ecclesiastica intrinsecam ratione gestantium Spirituales in Baptismo, aut Confirmatione.*

XXVI. Modo notandum est, quod et hæc Cognatio Matrimonium impediat debet illud præcedere non subsequi, ac si subsequeretur non dirimeret Matrimonium, sed usum ejus impediret, nisi fortitè ex acceßitæ factum esset, quod Patet debuisse inferre impedire baptizantem, quod acceßitæ erat ad eundem Casum, si Matrimonium præcederet, quæ sine culpe, & propter adum bonum, imò & necessariam nemo debet gravamen ferre, ut dictum est, lites non desit, qui oppositum sentit. Conveniunt tamen omnes in hoc, quod ut Cognatio Spiritualis contrahatur in Baptismo (1) Sacramentum hoc oportet, quod valide confectum, sive Deo, sive in Ecclesia, sive cum debitis Catechismo, vel sine illis (ex quibus sola adest contrahendi Cognatio) sive in necessitate, sive extra sit Ministerium (2) quod Suscipiendus sint baptizati, & sint Confirmati, si agitur de Sacramento Confirmationis (3) quod idem suscipiendus sit a Priore, vel saltem a Pædote specialiter designato. Ita Tamen in Concilio in laudis Dextera quæ in re notandum est, quod si designatus a Parentibus non admittatur a Parocho, vel designatus a Parocho non designatus a Parentibus, necque Cognationem contraheret, vade simul requiritur, & designatio Patris, & Pædote acceptio: Ademum, quod hoc fit a jure prohibetur, ut prohibetur infantibus, qui carent usu rationis, hæretici, excommunicati, publici peccatores, Mentiri, Sacerdotes, Regales omne medicamentum, nisi essent Episcopi, vel ad Cardinalem promoti, hæc enim non sunt amplius prohiberi fuisse hoc Pastorum Officio.

XXVII. Notandum ulterius est, quod quemadmodum Cognatio Carnalis ex multis gradibus cogitur, ita & spiritualis, si alio aliterque prolem jamvix suscipit, vel in diversis Sacramentis Baptismo scilicet, & Confirmatione, quæ circumstantiæ debet exprimi, si casus occurrerit peneque dispensationis; verum tamen est, quod non displicatur hæc Cognatio, si eisdem Patris quæ plures sint suscipiat; quod si quis post contrahendam hæc Cognationem nuberet filium baptizantem, vel ejus Matri non petita, & impetrate dispensatione, eccommunicationem incurreret expressam in Sacris Canonibus, & præcipue in Clementina prima de Confago, & Affini, quicquid aliqui in contrarium afferant, & filii ex his Nuptiis procreati Spuri essent, & illegitimi.

XXVIII. Datur etiam tertia species Cognationis, quæ dicitur *Legalis*, & quæ Matrimonium impedit non inspecto Jure Naturæ, cum fundamentum illius in sola Lege ponatur, & desinitur *propinquitas in Adoptione, aut Arrogatione præteritis* Peculiare habet Adoptio, quod supponit Petitionem, quæ adoptiti debet extraneam omnia, & proprietate describitur *gratis vocatus Extraneus, vel in Filium, vel Nepotem ad hereditatem*, Arrogatio e contra supponit Personam sui juris. Habet hæc etiam speciale Adoptio, quod vult conditionem filii familias, quam conditionem non exigit Arrogatio.

Eman-

Emancipatur Adoptatus, non vero Arrogatus; sed si Emancipatus præmonetur Adoptatus, Adoptatus retinet sui Liberos, & ad defuncti hereditatem, Arrogatus vero est hæres necessarius. Hic præmissa adverte. quod cum Adoptio Legibus ideo indita, & probata sit, ut in qui natus filius non erat, per gratiam assumptionem in filii locum recipere, consequens fuit, ut nec etiam inter eos posset vinculum Matrimonii intercedere, & hoc ideo verum est, ut eum soluto, vel per mortem patris Adoptivus, vel per Emancipationem Adoptivus hac Legali Cognatione Matrimonii impedimentum teneret inter Adoptivum, & Adoptivam, & generaliter inter omnes Personas, quæ propter Adoptionem Patrem, Liberorumque loco sunt ex Nicolao I. in responsis ad Consulta Balthorum capite secundo, & Legibus Romanis, quia idem Pontifex curat, videlicet l. lib. 23. in. 2. de Ritu Nuptiarum, non vero inter Liberos Adoptivum, & filium Adoptivum, qui inter Emancipatum, & filium Adoptivum, si fecerit solutus, vel per mortem patris Legiti, vel per Emancipationem Adoptivus, quia quoad hoc casus Emancipatur eodem extensus in l. ibidem, ejus discrimini rationem suppedit Publicæ honestas, & reverentia, quæ mixta esse debet erga eos, qui nobis Patria, Matrisque loco fuerit, quam erga eos, qui hæcram, aut solutum nomen propter Adoptionem aliquando habuerunt.

XXIX. Dixi ex Nicolo I. quia in universo Corpore Juris nullius alius textus repetitur summs hoc impedimentum Cognationis Legiti, aut aliquid de illi disponens, sed *diffinitio* Nicolai in perpetua Consuetudine Ecclesiam fuit. Nicolai Decretum referetur a Gratiano in cap. 12a *delegare* 30. q. 3. & in cap. si quis, de Cogniti. Legali.

XXX. Sequitur ex hoc, quod si filii fuerint Adoptivi, iidemque sub Patris Potestate Adoptivi, inter illos, & Patrem, & Matrem Adoptivam non subsistit Matrimonium l. si *Pater familias* v. de Adoptio, secus vero conjugeres si hujusmodi situ, aut alii Descendentes ab Adoptivis nonquam fuissent in Patris Potestate Adoptivi, & multo magis cum filijs filius Adoptivus, quæ eadem Patris Potestate in suam filium §. *Familia* Instituit. de Adoptio. Extenditur hæc doctrina ad filios Naturales, & illegitimos ejusdem Adoptivi, qui possunt Matrimonium contrahere cum filijs Adoptivi, quia Patris Potestas sub se non continet illegitimos filios §. ultimo Institut. de Nuptiis, idemque dictum de filijs illegitimis Adoptivi cum Adoptivis, Accedit his, quod si plures fuerint Adoptivi ab eodem Adoptante, & singuli filios habeant, & filijs potestatis ad invicem in Matrimonium copulati, cum Legali cognatio ad illos non extenditur juxta communem Sententiam. Denique, ut notat Justus de Dispensat. Matrim. lib. 2. cap. 6. n. 88. Si Legiti Cognatio Nuptijs subsequatur, ut accideret si vir cum sua Coniuge, aut Gener Adoptivus, & Socero defuncti non debuisset Matrimonii usu hujusmodi Coniuges, cum a nulla Lege prohiberetur.

XXXI. Qui coniungit, quod apud varios Auctores legimus Linæam cum Spiritualis, quam Legali Cognationis, oportet scire, quod antiquitus tres erant Linæe Cognationis Spiritualis nominibus scriptis positi connotati, videlicet *Paterfamilias*, *Comparentatus*, & *Fraternitatis*. In prima nomen baptizans, & baptizatus, sive Confirmans, & Confirmatus, Patris baptizati, vel Confirmati, & Baptizati, & Confirmati. In secunda ponebatur naturales Patres Baptizati, vel Confirmati, & Baptizati, vel Confir-

mens, & Patris Baptismi, & Confirmationis, & Parentis Baptismi, vel Confirmationis, qui erant Complices Baptismi, vel Confirmationis, & Patrimorum. In tertio ponebatur Baptismi, vel Confirmationis, & filii naturalis Baptismi, vel Confirmationis, & filii Patrimorum. Sed Concilium Tridentinum iustus de Causis hanc Cognationem restituit, & eandem modo superior explicat.

XXXII. Tres pariter Lineas inventionis in Cognatione Legali. Prima Linea, quæ dicitur *Risus*, & vocatur etiam Linea *Paternitatis*, & quasi *Ascendentium*, & *Descendentium* comprehendit Adoptionem, Adopsum, & ejus filias, ac nepotes. Secunda Linea, quæ dicitur *Transferralis*, & *Confraternalis* continet Adoptivos, & filios naturales, et legitimos ipsius Adoptivi. Tertia dicitur Linea *Affinitatis legalis*, & in ea reperitur Adoptiva, atque uxor Adoptivi, & uxor Adoptivi, & ipse Adoptivus, & inter omnes has Personæ juxta superiores limitationes diminutor Maximorum, five casus contingit in Adoptione perfecta, quæ dicitur *Arrogatio*, five in imperfecta, quæ vocatur simpliciter *Adoptio* juxta opinionem Glossæ in cap. unico de Cognatione Legali verbo *Quandam*, ubi dicitur: *Tam Adoptivi, quam Arrogati sunt filii Adoptivi. hoc scilicet*, & infra. *Per Decretalem istam, quæ indifferenter loquitur de Adoptione, non distinguendi inter Adoptivum, hoc idem videtur: & juxta aliam Glossam in Summa 30. q. 3. inquadam: Legalis Cognatio est, quæ fit per Arrogationem, vel per Adoptionem, cujus ratio est Auditoria, ut ostendit Fagundus in cap. cum vos in fine de Officio Ordiniarii, ut prevaleat debet Opinioni illorum DD. qui affirmant ex sole Adoptione perfectâ hoc impedimentum diminui provenire.*

XXXIII. De illis Conjunctionibus hinc usque egimus, in quibus plus est Perseone in Parentela conjunguntur, & approximantur, vel per descendantiam vel eodem Sanguine, vel per Sacramentum, aut Civilis Actus constitutionem. Reliquum est, ut de Conjunctione illorum egamus, qui cum carnaliter coeunt, & evadunt ejus Affines, *Affinitas* igitur, si res ipsa exquiratur a jure Civili definitur: *vinculum ex jussu Nuptiarum procedens lib. 4. §. Affinitas, & §. sciendum* n. de Gradibus, quo fundamento Jura Interpretes, nec Cognationem, nec Affinitatem esse posse sine iussu Nuptiarum communiter asserunt. Non ita vero, si eisdem res secundum Canones inspicimus, a quibus Affinitas definitur, *ut sit Proximitas Personarum ex carnali copula procedens omni sacre parentela, five deinde copula sit licita, vel nefaria, five voluntaria, five iniusta, five cum ignorantia, cum dormiente, vel ebrio, vel infans, dummodo ad generationem sit apta, ex quo sequitur a nullo alio actu impudico, & turpi, cui quilibet alio fortissimè impudicizie enormis Commercio omni Affinitatem, quæ in definitio omni parentela *civile* dicitur, quia Consanguinitas per se Affinitas non convenit, licet aliunde, qui Affines seu Coesanguinei esse possint. Ex hac vero, quod jus Civile, & Canonium differunt in præstibenda origine Affinitatis, debet intelligi, quod jus Civile Affines contemplantur in ordine ad delationem hereditaria. Jus vero Canonicum quoad prohibitionem Maximorum, illud etiam adversum debet, quod canonicum apponit ad contrahendam Affinitatem, licet in seculis, & secularibus complexi non possit, adhuc tamen ex illorum Conjunctionibus complexi Affinitas oritur, quia illa quantum sunt ex se sufficiens, & ordinatur ad generationem. Porro illud est peculiaris Af-*

finium, quod gradus non habeat, sed ratione sola Confanguinitatis, cui sententia Carnis propagatio per se, & immediate comparatur; unde fit, ut Uxoris Confanguinei eodem gradu Marito Affinis sine, quo uxori Confanguinitate junguntur.

XXXIV. Antiquitus triplex erat Affinitas. Prima contrahabatur, per primum Matrimonium Consummationis iuxta omnes Confanguineos Viri, & Confanguineos Uxoris; ita ut Nuptiæ inter hos Confanguineos, & superfluentem Conjugem prohiberentur cap. *non debet in Confanguinis*. Secunda contrahabatur per secundas Nuptias a superflua muliere mixta, cum alio viro postquam hunc secundo viro se habuit Affines omnes Confanguineos masculi, & feminæ primi Mariti; ita ut mortui hac uxore, Vir superfluo Matrimonium non poterat contrahere, usque ad 4. gradum cum aliquo ex his Confanguineis primi Mariti in cap. *de propinquit* 35. q. 3. Tertia tandem Affinitas contrahabatur per Nuptias hujus secundi Mariti cum extraneis muliere, cui mulieri reddebatur Affines, non solum omnes Confanguinei sui Mariti, sed etiam Confanguinei premortui uxoris, cum quibus len viro defuncto aliquo ad 1. gradum non potuisset copulari cap. *Perre eadem causa* 35. q. 3. & hic mos ab Exordio Ecclesiæ usque ad Saculum XII. pervenit, quando nimis in IV. Lateranensi Concilio hæc disciplina immutata fuit, & extraneos Affinitatis generibus primum solum recitæ PP. illa visum est, & duas postea omnes tollere, unde nata est illa Regula: *Affinitas Affinitatem non parit*, neque Affinis uxoris est Affinis viri, & vicissim. Duxi ab Exordio Ecclesiæ, cum quilibet, vel leviter in Sacris litteris versatus vider, quod iuxta præmolestatam Moysi legem, & post eundem Legis promulgationem tacebat; Matrimonium, & valebunt iuxta Affines in primo Linte collateralis gradu contrahere, ut constat ex Matrimonio Jacob, qui cognita Lea postea cum Reabele sorore contraxit, & ex Nuptiis Onam cum Tamer uxore fratris illius cap. 18. Gen. quod postea sub præcepto Hebræis imperatum fuit a Moyse cap. 25. Deuterom. dum Fratres sine liberis moriebantur, ut omnium Uxor defuncti alteri non nuberet, sed acciperet cum Fratre ejus, & fulciret semen Fratris sui.

XXXV. De Jure Novo Affinitas alia est quæ exurgit ex copula licita, & alia quæ nascitur ex illicita. Alia Affinitas dicitur *Linea recta*, alia vocatur *Linea transversalis*. In Linea recta ponuntur Avus, Pater, & ejus Filia, qui duxit Uxorem cum sua Uxore, sequuntur Uxores Filiorum, Nepotum, & Pronepotum descendendum ab eodem Avu. In Linea transversali Fratris Uxor, Sororis Filia, Sororis Nepes, Sororis Pronepes cum suis Viris. Ut igitur immisceamus graduum differentias, quando opus fuerit easdem inquirere, enumerationis initium peti debet ab ipsa Coniugibus, qui propterea Stipes, sive principium Affinitatis appellatur, & quæ sunt illorum distans ab illa Persone, de qua est questio in gradibus Confanguinitatis, tot gradibus Affinitatis inter se distans, quia in eodem gradu Affinitatis sunt cum Coniuge sui Confanguinei, in quo si coniunguntur per Confanguinitatem, & subinde in quoto gradu Confanguinitatis Parentes Viri sunt cum ipso Viro, in eodem gradu Affinitatis dicuntur cum ejus Vero. Constat igitur, quod per Coniugalem copulam nascitur genus parentis inter Coniugum Confanguineos, qui nuncupantur Affines, sed non mutantur gradus: *Mutat nupta genus, non generata gradus*, ut loquitur Glossa

in cit. cap. non debet de Consang. & Affin. Exposita regula Compositionis graduum Affinitatis, quorum quatuor summeantur in Legimus Nuptias, & duo in illegimus, ex jure medio, & novissimo, videlicet a Concilio Lateranensi iv. & Concilio Tridentino Sess. xxiv. de Matrimonio cap. 4. nam in jure antiquo nuptii post vii. gradum permittebantur Matrimonia inter Affines, modo inquirendum est unde habet Affinitas quod dicimus Matrimonia?

XXXVI. Gravissime hujus questionis solutionem concertantes tradiderunt eam Theologi, cum Juris Interpretes, non quod dubitaverint hoc impedimentum Matrimonium fratum fuisse a Jure Ecclesiastico, cum prohibitionis hujus in diversis temporibus proferantur Ecclesie Decreta in toto textu Canonico ab anno 150. in Pontificatu Hygini, deinde Fabiani, postea Innocentii i. Julio i. & Zacharie, & aliorum usque ad vii. gradum, postea usque ad ix. in Concilio Lateranensi iv. cen. 50. sed quia homuli distinguere Affinitatem ex copula Fornicaria, ab Affinitate, que oritur ex legitimo Nuptio, cum unanimiter convenissent in essendo primam Affinitatem non inducere impedimentum ex Jure Nature in quascumque Lines, vel rectas, vel transversas, postea in diversis abierant opiniones in essendo ejusdem impedimenti origine, quando Affinitas insurgit ex copula Maritali. Doctores itaque non pauci voluit tam in primo gradu Lineam rectam, quam in primo Lineam transversalem Matrimonium ducere a Jure Nature, ita ut inter Novercam & Pravigam, inter Socerum & Natum, qui in Linea recta primo Affinitatis gradu conjungantur, & inter uxorem Fratris defuncti, cum alio Fratre vivente, & inter Maritum uxoris defuncte, cum Sorore ejusdem uxoris, qui sunt in primo gradu Lineam transversalem, Nuptie celebrari non possint. Dividentur ab his non pauci, qui dum primam partem prioris sententie se subscribunt, alteri omnia repugnant. Postrema tandem opinio est, quod in nullo gradu, sive Linea sit recta, sive sit transversalis hoc impedimentum Legi Nature debeatur; ita ut per Apostolicam dispensationem licere, & valide Matrimonia initi possint in primo gradu utraque Linee. Habeat singula huius Scorentia sua argumenta, que eam parum differant a opinione illa, que sapienter secularibus ageoribus de impedimento primi gradus Consanguinitatis in alterutra Linea, recta videlicet, & transversali, eadem referre superaddemus. & dicimus probabilioris esse hanc posteriorem opinionem, cui duce Angelico Preceptore in 2. 2. q. 154. in solutione ad 3. adheremus, eo vel maxime, quod Conciliis Auctoritatibus imitatur, que probat legi totum Ecclesiasticum huiusmodi Matrimonia prohiberi. Textus est clarus in cap. de Incestis 35. q. 3. ubi precipitur Matrimonia inter Affines primi gradus ante illam prohibitionem contracta dissolvenda non esse: supponit ergo Jure Naturae valere. In eam. 10. Concilio Aurelianensi decernitur huiusmodi Matrimonia in infidelitatis contractis accedere Baptismo non debere dissolvi: ergo Jure Gentium non fuerunt illiciti, & hoc confirmat id, quod 3. Reg. cap. 2. legitur de Adonia, qui a Salomone sibi pariter in uxorem Absalom Sunamitam uxorem David Patria fuit. Preterea non videtur major Indecentia, & repugnantia in Matrimonio Affinium primi gradus Linee recte, quam in Matrimonio Consanguineorum primi gradus in Linea transversali, quia licet prima indecentia excedat secundam propter conditionem superiorem, & inferiorem, tamen secunda excedit ratione longe strictiori vinculo Consanguinitatis. Cum

inque hæc non sit iuris, ut ipso Jure Naturæ illud dicimus, ut superius probavimus, igitur etiam dato, quod sit major indecentia, tamen non est ratio, quæ evincat, quod ratio sit, & ratio, quæ ex natura rei dicimus, & illius Matrimonium. Hinc est, quod si legatus apud Angelicum Prae-episcopum in Commentis. in Epist. 2. ad Cor. cap. 7. quod *uxor Patris angelicus a Matrimonio sicut Perfora Patris, vel Matris*, respondimus S. Doctrinam ibi positam consequere in Impedimento, non in *jure oblique* (ut ajunt) & *statuente*, vel illum loqui de Matrimonio quoad rationem illicitæ, quam rationem etiam S. Augustinus observat in lib. 22. contra Faustum cap. 61. ubi ait: *ecceas scilicet: si vir, & uxor non duo, sed una Caro sunt, non aliter est nuptus deputanda, quam filia, hoc est per similitudinem, non per proprietatem, Nurus enim vere, & proprie non est filia faceri, sed tamquam filia*. Nec fuit, quod in Scriptura Levit. 18. eodem contextu interdiximus Nuptiæ in primo gradu Consanguinitatis, & Affinitatis, ut contraria Affinitas fiamus, nam ibi, ut in gradibus consanguinitatis, & Lineæ diversis interdiximus, & tamen non ab eodem Jure Naturæ causa omnis hujus interdicti; prout quæquod ille prohibitiones spectabant ad præcepta judicialia, quæ veteri Testamento abrogata interierunt, nam transiit Sacerdotio, ut ad Hebræos 7. Legi quoque transiit facta nisi, in Legge autem Evangelica nullam indistinctam est Impedimentum de Jure Divino in his gradibus Affinitatis, & Christus Dominus suæ Ecclesie, & suo Vicario R. Pontifici concessit, ut super eis ibi iustam causam dispensaret, ut contraxisse legitur; in laudato canone 65. Concilio Agathensi relato a Gratiano 35. q. 3. & nulla Generali concessione facta a Gregorio Magno consilio ab Angelino Angliæ Apostolo de Angli, qui per ignorantiam Nuptias illicitas contraxerant, & ab Innocentio III. toti populo Lacinie, ut uxores, quæ habebant retinebant, quæ leguntur in cap. finali de Divortio, & in aliis facta ab Alexandro VI. & Martino V. cujus meminit Solvess. in Sem. v. *Papa* q. 17. & ab Urbano VIII. pro eorum dispensationi impetratione perdoctamendit Consultationem Franciscus Ramos, & Sanderus de Schis. Angliæ. lib. 1. Constat igitur, quod in nullo gradu Lineæ rectæ Affinitatis Matrimonium a Jure Naturæ non prohibetur.

XXXVII. Sed neque in primo gradu Lineæ Transversalis ipsa Natura Nuptias vetat, si nisi Affines, qui illas contrahunt, & hoc non tantum Civiles, & Canonicæ supra relato leges statuant, sed ipsa ratio confirmat, nam etiam in hoc ratio major est propinquitas Consanguinitatis in primo gradu Lineæ collateralis, quam Affinitatis eisdem Lineæ in eodem gradu, ergo si prima non distinet, neque secunda ratio Jure Naturæ, quod prout confirmatur ex Pontificis dispensatione, quæ non adeo infrequens est, ut de illa dubium permittatur. Nec melius movet, quod Joannes repræhendat Herodem, qui accepit in uxorem Herodiadem uxorem Philippi Fratris sui, ut quod Josephus lib. 27. Antiqu. cap. ultimum, & Aegellipus de Excidio Hierosol. lib. 2. cap. 2. graviter notavit; Achaicus Matrimonium cum Glaphyra sui Fratris Alexandri Conjugæ, ut reprobatum alii Glozan, & Catubæus Galliarum Regum Nuptiis cum Sororibus suarum Uxoribus, idem & quod Gentiles ipsi fuerint deserti Conjugia penes ipsos facta in eodem gradu. Singula hæc, ut alii hujus generis non praestant non facimus, ut adhibeamus optimum esse a sententia recedere, quod a bona causa exor-

de-

decimus, nam ab eisdem, aliisque Clu. Historiarum Scriptoribus, erudimur contracti fuisse Matrimonia illa Angelo, vel vivecibus adhuc illarum mulierum viuis, ut de Coniugio Herodi inter ceteros probat Cincelut a Lepide in Maior. 6. & Josephus lib. 18. Antiq. caput 7. & ostendit Aegellipus de Matrimonio Archela, vel si vixi post decessum, quia advenit Legem uxores duxerat suorum Fratrum, qui iam filius ex illis fuisse perierat, & reliquerant, non tamen hoc permittente, & præcipiente Lege, quam si fratres illi habere decessisset. Et ce quidem vera Filiam Herodiam leui iurarem Philippus reliquerat, & duo ex ipso Alexandra Archelaæ fratris filii impetierant, Cleopatra vero, & Cerithen Coniugio reprehenduntur, non quia facti Naturali repugarent, sed quia sine Pontificis dispensatione celebrata fuerant, & ita nulla esset juxta hoc, Canon, quod affirmati non pariter de Matrimonio Henric VIII. qui duxerat uxorem catholicam Petric ex dispensatione Julii IV. Si Catholici Scitpotet, qui pro invaliditate Dispensationum scripserunt voluissent, quæ vera etiam natare potuit, quam morem gerere Novatoribus, Potestatur, & Discipulum Ecclesiæ detrahentibus, & Henrico faveret, ut innotuit ex confirmatione ejusdem Dispensationis, quam VII. Clemens canonice confectis pariter totius Europæ primatis Universitatibus, ac scribit Alphandus in Castro lib. 2. de Lege Pontifici cap. 22. Qui vero non videt, quod a motibus Gentium argumentum querere cum egret de licet, & validi Matrimonia idem est ac in Surgo modum querere? Hinc argumentum dei evadit. quod Apostolus sentit, ut 1. ad Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentem, sed ut uxorem Patris sui aliqui habuit*. Nam omnes sunt apud Perlas, ut si filius mortui Patris Novitiam duceret, & Rex Seleucus esse Valerio Maximo lib. 5. cap. 7. suam uxorem Stratoniceam cessit proprio filio Antiocho ex alia uxore genitor, hoc factum reprehendit Valerius, & idem agit Antoninus Caracalla referente Spartiano in ejus vita. Dicebam ergo cum Anselmo, & D. Thoma in hunc locum Apostolum locutum fuisse de Privagno, qui vivebat adhuc Petri uxorem ejus acceperat, vel ledere voluisse copulam fornicatam, quod non inverisimiliter tibi inferunt, ac verba illis, *qualis nec inter Gentem auditur*, & propter Apostolum, tunc, uxorem dixit, non relictam Petri vocavit, nisi Gentem inest ad hoc conjugationem tantum velut immania scelestæ execratae fuit, non vero concubitus, neminem reliqua Petri, ut ex illius exemplis patet, præterquamquod cum scelestus ille Coniugium ab eodem Apostolo fuerit Saranis traditum, ut interitum Carnis, ut ejus Spiritus felix fieret, etiam ex hoc clariq. patet, quod cubila defuncti Petri non lavaverat.

XXXVIII. Egimus huc usque de Impedimentis illis, quæ ex licite, & illicitis conjugationibus ortum habent: superest ut modo argamus de illo Impedimento, quod oritur ex Matrimonio Rato, & ex Sponsalibus, & appellatur *Publica honestas*. Si autem esset Decretum Julii Papæ, quod profert Gratianus Causa 27. q. 2. in quo dicitur: *Si quis desponsaverit uxorem, vel sibi habuerit, et sine pravenerit de munda, sibi in unum quibusdam alia casus minime eam cognoverit, neque ejus supersit, Preter, neque alius de Consanguinitate ipsas eandem sibi tollit in uxorem ulli nequam tempore, de consuetudine hujus Impedimenti dubitari non possit, Impedimentum tamen illud esse modis fac eruditus percussus est, quæ nihil inde, neque ex illis carit haberi possit, quæ ab eodem Gratiano allegantur: e contra vero cum*

le-

legatur se extendisse obis impedimentum hoc, non minus ac superiores ad vii. gradum quando oritur a Matrimonio Rato, satis certum fit ab eisdem principis eorum hoc derivasse, a quibus impedimenta Consanguinitatis, & Affinitatis derivarunt, ad omnes semper exigi debet servandas in Nuptiis, ut indubita res poraretur, si Filia Mulierem per verba de futuro a Patre suo disponens uxorem dedit, si vir de filio concubinae suae Socrus Conjugis sine, qui nondum consummato Matrimonio obijisset, & aliquatenus concubinae reverentia, atque padori si Maritus, cura Consanguinitatis sue uxoris nondum licet carnaliter cognita, aut Sponsus cum Consanguinitate Sponsae sem Nuptias forederarentur; quam quidam opinionem ab ipsa inducatam esse Natura inde patet, quod non solum Conciliorum Canonibus, aut Decretis Pontificum, sed & Civilibus legibus hoc Impedimentum sit confirmatum, ut in d. legatur lib. 23. Tit. 2. de Ritu Nuptiar. lib. 22. §. 1. & 2. Hae profecto magis ponderis argumenta sunt, tamen opinioni non refragantur, quae tuetur Impedimentum hoc, quod iustissime Publicae honestatis appellatur, & originem sortitur a Sponsalibus validis, & Matrimonio rato, sed nullo ex quovunque causa, quam ex defectu consensu, ut Pius V. declaravit, rubet trahere ab Ecclesiae institutione; quod si verum non effet, quomodo infidelis, qui Sponsalia contraxit in infidelitatem post Baptismum etiam cum fornicare ipsius Sponsi Matrimonium celebrare posset? Nisi quia Impedimentum hoc solo jure Ecclesiastico indutum, non possit oriri tempore infidelitatis, & contra vero si cum uxore consummavit Matrimonium ante Baptismum, non potest postea fidelis cum sorore ipsius uxoris Matrimonium contrahere. Hoc certe ratio est, quae ex Consanguinitate vinculum nascitur, ut ex Sponsalibus tamper infidelitatem contrahens nullo temporale vinculum oritur. Ita sentiunt DD. communiter, qui Gregorium Magnum laudans Respondit in capitulo si quis uxorem 27. q. 2. Alexandrum III. Rescripta in capitulo litterarum, in cap. Accessit, in cap. ad Audientiam de Desponsat. Impub. item III. Clementis in cap. duo parvi in. eod. de Beneficia VIII. in capitulo novo de Sponsalibus in 6. ut Impedimentum huius vim reparet ex Institutione Ecclesiae, quae antiquitus propter iustitiam publicae honestatis Matrimonium impendebat, nique ad illos gradus, ad quos Affinitas ipsa peragebat inter unum ex Sponsis, & Consanguineos omnes, & Affines aliter Sponsi, etiam si Sponsalia nulla fuissent, modo consensus praedictus fuisset. Sed Jure novo non ultra primum gradum hoc Impedimentum portetur, & haec Jure, si valida Sponsalia fuerint, ut decernatur a Tridentino Synodo in capitulo 3. Sessionis xxiv. de Refor. Matrim. Invalidis enim his Sponsalibus impedimentum hoc compendi abstat; ubi Sponsalia quovunque ratione valida non sunt S. Synodus prorsus tollit, Patet igitur ad hodiernam Fraxim hoc impedimento necesse ex una parte Matrem, aut sororem, aut filiam illius mulieris, cum qua Sponsus contraxit Sponsalia valida, ex altera vero parte Patrem, fratrem, aut filium illius viri cum quo eadem Sponsus Sponsalia valida contraxit, quia singula illae Personae primum Consanguinitatis gradum illius accipiunt, cum quo interant Sponsalia, exclusi prorsus alii Consanguineis, & Affinibus.

XXXIX. Verum tamen est, quod non omnes DD. conveniunt in excludenda Affinitas, volunt enim non pariter quod Videtur, propter mortem Uxoris suae, quae fuerat Soror alterius, qui cum alia Sponsalia valida de facto

tuto contrahere, possi nubere huic promissis, hinc ratione quod illam non attingat hoc Publice honestatis impedimentum, licet Affinis in primo gradu i
 ita patet quod Sponsus copulari possit illi mulieri, que fuit uxor Fratris
 suæ Sponsæ licet Affinis in primo gradu predicto Sponsæ. Alii e contrario
 idem Impedimentum Publice honestatis etiam inter hæc personas exten-
 dunt, licet de his omnino sileant Tridentini PP. qui dum referuntur Publi-
 cam honestatem ad primam gradum, & nihil dicunt de Consanguinitate, vel
 de Affinitate, videntur parentelam relinquere in terminis Juris antiqui, ut in
 cap. *ad Audientiam* de Sponsalibus observat Gonzales, & suffragatur ratio,
 que ostendit in utroque casu idem principium subsistere deformitatis ejusdem,
 quam habent hujus generis Nepotes, & cum Consanguineis, nec Affinibus con-
 sistuntur. Quos si in hoc re operetur quilibet in suo sensu ebundare, li-
 beram illi esse sui voluerit ex his sententiis suffragari. Non hic veto si que-
 ritur oritur de illis gradibus, ad quos extenditur Justitia Publice honestatis
 Impedimentum ortum ex Matrimonio rato, nullo, ut supra notavimus, sed
 non continentem, nam Pius V. in sua Extravaganti *ad Romanum* Impedi-
 mentum hoc usque ad iv. gradum extendit: quemadmodum S. C. Cardina-
 lium decrevit sub die 6. Julii 1538. non esse solentem hoc Impedimentum
 ex Sponsalibus validis ab initio, deinde mutuo consensu dissolvi, cum Impedi-
 mentum solum contraham non pendeat a Contrahentium voluntate, sed
 ab Ecclesia, que illud influit, & perpetuum esse vult, & Alexander VIII.
 contrarium in debitis ratiocinibus prohibuit.

XL. Sequitur ex his scilicet esse debere responsum illud cujusdam Ponti-
 ficis Benedicti, quod legitur in Apenninæ Lateranensis Concilii ad Gradensem
 Patriarcham inquisitum, utrum Socrus illius, que Joanni desponsata ante
 peractas Nuptias obiit, illi eidem Joanni nubere possit, & respondisse dice-
 tur Benedicti: *Conferens Apostolica mandamus hoc absque Crimine viri possi-
 nam ut prohibeam, quod aliquando prohibeam Sacra Scriptura declinavit;
 sed neque mandata leges communitatis Personis, quibus inter se Nuptias con-
 trahere non licet de hujusmodi aliquid dicant arguti* Ignorari enim non po-
 terat Pontifex, quid de Impedimento Publice honestatis tum Cæpones, tum
 Lages Imperiales statuerint. Naque attendendum est illud, quod ab illis re-
 sponsis potest peti tum ex a. capite de Sponsalibus primæ Collectionis; uimiram
 Alexandrum III. declarasse quod non sibi una caro Vir, & Mulier, nisi co-
 hærenti copula maritali; idcirco defunctæ Sponsæ incedit, & uxor a Spon-
 so, hoc non impediens, libera ducitur in uxorem; nam eo in loco non
 negat Pontifex ex Matrimonio rato non dari Impedimentum Publice hone-
 statis, sed tantum non orti Affinitatem, secutus in hoc opinionem quorum-
 dam veterum, inter quos ponitur Ballerminus de Matrim. lib. 2. cap. 24. quod
 si affirmari possit de vera Affinitate, solum iniuriarum orti Affinitatem
 dici decesserunt. Interrogatus ergo Alexander III. super Impedimento Affini-
 tatis rescipit juxta suam opinionem, sed neque negavit ut elio capite Im-
 pedimentum Publice honestatis elidisse, cujus causa Matrimonium illud
 prohibebatur, neque hoc affirmavit, quia de illo consilium non fuerat. Illud
 observandum non est hoc Impedimentum Publice honestatis locum non ha-
 bere in illo casu, in quo aliquis Sponsus inisset Conjugium cum Consanguini-
 sis seu Sponsæ in primo gradu, nam licet iustitiam, & invalide contraxis-
 set, tamen in ista hypothese, quod corporum commixtio non intercessisset, Ma-
 tri-

rimonium cum predicta sua Sponsa illi prohibendus non esset; quic huc duo Impedimenta non habent vim reciprocam dissolvendi, quic prius Sponsalium iam celebrata, & subsequens ex Matrimonio rato necti, sed non consummatio, & nullo, occasione predictorum Sponsalium non irritatur.

XLI. Ultimum quod Nuptiis Naturæ constitutum Impedimentum *Ligamentum* nomen obtinuit, per quod intelligimus quod ille, qui Conjugalis fide & alteri obstrinxit, cum altero copulatus a Lege Naturæ prohibetur. Sicut vero argumentum hoc perstraximus, cum ageremus de Matrimonii unione, & Finitura in superiori Capite tertio, & quarto, sic ut si recoloris ea, quæ in his locis tradidimus, patebit unicoque sensu esse probatum, quem merito repellatur & novus Nuptus il, qui sibi adhuc uxoris, eorum quorum Coniugie manent non dissolvende, nisi eorum illorum dormienti, quia tunc superest, a Lege alterius liberatus juxta Decretum Apostolicum in cap. 7. Epistolæ 1. ad Corinth. exaratum. Casum illum inibi non perpendimus, qui dubium relinquere Magis vult, utrum scilicet manente hoc dabo, Nuptus possent iterari: quic cum communi DD. & Theologorum Sententia modo statuerimus uxorem non certiorum de morte viri, adhuc subsistere Impedimento Legumini, & ad secundas Nuptias non posse transire sine ignoto scilicet Matris, qui sui capitis ab hostibus, sive Mariis a longo tempore absti.

XLI. Non conveniunt Civiles Leges, quæ volui uxores expellere peccatoqueque Maritus Captivos, vel qui in distans obnoxior Regiones, & tunc demum impune, & huc ad secundas Nuptias transire, ut legitur in Novellæ 12. Justiniani cap. 7., & in l. 8. d. de Captivis, & Legum insuperantes rationes addant, quic ex absente per quinquaginta annos præsumitur. D. Hieronymus in 1. Reg. cap. 16. morem eundem apud Hebræos se invenisse scribens sic ait: *Usus illius gentis fuisse, ut quando ibatur ab hic in pugnam, id est in bellum, bellum Repudiū uxoris sui darent, ut si coniugis uxorem in prælio capi, & in captivitate duci, mulier ejus expellatur tribus annis. Vir ejus non rediit, alium duxerit virum.* Textum etiam hebreum in Tom. 17. Conciliorum inter Canones Egberti Archiepiscopi Eboracensis, in quo temporis spatium ad Nuptias iterandas præstitit, usque ad septimum, & elium invenimus in cap. perlatum, qui sibi sui legimus, in quo Vincensius Episcopus mulieri eisdem licentiam concessit ad secundas Nuptias transire, eo quod ejus Maritus per decemum abesset, & ab Innocentio III. ejus prædicta laudetur, ex quibus docemini etiam Sententia firmari, quæ oppositur prædictis assertioni.

XLI. Sed jam hanc Sententiam obviam a nobis itum est in calce memorati in Capitis hujus Traditus, quæ per immortales in responsionibus ad prædictos textus, ut omnia dubiandi ratio tollatur. Imperator Justinianus, quibus Jure Civili constitutum fuerat in cu. l. Uxor d. de Divorci. emendavit Authentica Hæc cap. de Repudiis: *Hæc quantifragore annis Maritus in expeditione ceciderit, Mulier sustinere debet, licet neque sitet, neque responsum ab eo accepit, sed si metum audierit, non potest nuptas, quam per se, vel per alium, cum sub qua mihi adit adit, interregis sit si pro variate nuptas est, ut apud Gessu deponatur cum jure jurando si moratur si, quo subsecutus, post annum nuptas. Si vere præter hoc nuptas, tam ipsa, quam qui eam duxerit, veluti Adulteri puniuntur.* Ipse quoque Socii Canonici Civiles quibusque Constitutionibus restiterunt, & sicut in his Cedi-

Casibus Matrimonialibus non attenditur Juri Casuati dispositio cap. *foeli* de secunda Nuptia, *resp. iam haberes* de eo qui duxit in Matrimonium, ita nec in presenti. Verum est quod aliquando ex diuturnae ebrietas decem, aut viginti annorum mori infertur Absentia, ut bene veteribus est testato adjudicemus, & ut Sponsellie dissolvantur, sed hoc fit, quia in his casibus, vel do ulla demum agitur, aut saltem de separabili; ut si permittitur secundum Matrimonium, hoc maximum malum esset, & irreparabile, quic inde sequeretur Adulterium. Oportet ergo quod lapsus 100 annorum in Matrimonialibus Casibus non sufficiat, sed Conjuges ipsi ita remaneant, donec certum recipiam novitiam de morte virorum, ut Clemens III. ait *cap. in presentia* de Sponsalibus. Quicumque fuerit mori Hebreorum, non potest hoc in nostri transferri, quibus Repudiū Lex non permittitur, ut permittitur Hebraei, cui illi mori iacebatur. Difficili redditur explicatio Decreti Archiepiscopi Eboracensis, utpote quod adversatur Decretum illud ab his Ecclesie Canonibus, sed danda est hac venia conditioni illorum temporum, quibus Matrimoniales controversie dimittuntur non infrequenter ad formam Juri Civilis, juxta quam formam, aliter Matrimonium fuisse legimus concessionem in *cap. mulieres* de Donat. inter virum, & uxorem, ex Concilio Vormenensi celebrato temporibus Caroli Magni, ut tribuatur Gonzalez in *notis* ad *cap. 1.* ejusdem tituli. Commendatur certe ab Innocentio III. Vincennes Episcopus, verum *vos* quae permitti Mulieri ad secundae Nuptias transire, sed quia Patribus ejusdem imperavit ut oñiciam mitterent, & ad Patrum revocarent vitium absentem, revera Innocentius hoc secundum Matrimonium nullum agnovit, & solum quia hinc occasionem praebuit ab Episcopo facta licentia, prolem suscepit legitimam declaravit, utpote ortam ex Matrimonio putativo.

XLIV. Additur his non sufficere ad contrahendam secundum Matrimonium, quod probabilius existimetur ebantem Conjugem supremum diem obuisse, quod videtur doceri in *cap. iam per bellum*, & in *cap. quoniam* §. *Pere* de Sponsal. quic in re tanti momenti nemo prudenter egit, si non moveatur a morali certitudine de honestate seu alicuius, quae moralis certitudo ab ipso iurum teste non habetur, neque a sole fama publica, quae potest esse ab incerto Auditore; & multo minus valde ille contrahet dubius de morte Conjugis, vel qui etiam putet eundem vivere, cum in his casibus absoluti coqueat esse volentes illius, qui tales Nuptias querit. Si vero aliquis, vel aliqui id habere non servant, & de morte prioris Conjugis adhuc sibi existimant habitandum, ut qui sibi cupit dubium *vos* dixerit possidentis, quod a se tanta novit nullatenus exigendum. Sic respondet Lucas III. *cap. Domini* extra de secunda Nupt. Si vero nonnulli eorum, qui putabantur perisse remevertent, S. Leo decrevit epist. 109. aliter 79. ad Nicetam Episcopum Aquilejensem amittendam esse, & insuperabile iudicandum quod venisset intalit, & resistendum quod fides poposcit. Si autem aliqua mulieres in possessionem virorum amos sunt supra, ut malint coherere, quam ad ingenuam sicut consensum, miria sunt notanda, ita ut vream *Epistola* communione pimentis: quae de se insuperabile contaminationem irrimis illegitimi. ascendentes sibi met pra sua incontinentia placuisse, quod iusta remissa poterat expiare. Radant ergo se suam statum voluntaria redintegratione Conjugis, atque alio modo ad approbriam male voluntatis trahatur, quod ita

ditio necessitatis excuset, quia sicut & mulieris, quæ reverti ad viros suos noluit, impetum bobinda sunt, ita illæ, quæ in affectum ex Deo incitum rediunt, merito sunt laudanda.

§. IV. *Nique naturali, nique positivo Divino, sed sola Juri Ecclesiastico, aut Consuetudinis sancitum ipsi invalida esse illa Conjugia, quibus consensus dederunt aut Crimen, aut Raptus, aut quævis altera falsa Religio nomine Christiano contraria.*

XLV. Crimen de quo agitur in hoc §. genera duplex est, *Homicidium* scilicet, & *Adulterium*, ceteris tamen in casibus, juxta dispositionem Juris Canonici. Primes Casus ponitur ab Alexandro III. in esp. *super hoc exire de eo* qui ducit in Matrimonium quam pollicetur per Adulterium. *Tibi respondemus inquit Pontifex, quod si Adulter est in obsequio uxoris aliquid machinatus, sive fidem dedit, sive non, quod ea defuncta hanc esset ducturus, secundum Canones ab ipsa consortio prohibetur, & hac prohibitio perpetua est servanda.* Secundus Casus traditur a Cælestino III. cep. *Laudabilem* extra de Convesatione Infidelium, eum ex amborum consensu, qui volunt simul contrahere, etiam non interveniente Adulterio, alteri Conjugem occidit. Tercius habetur in can. *Audiamus rim execrabilem* 40. Concilii Tribuientis A. 895. celebrati; quando nimirum committitur Adulterium cum promissione reciproca Matrimonii post Conjugii obitum iterandi. Quatuor denique ab eodem Alexandro III. sequitur in esp. *litterarum* tit. eod. eum quia vivente legitima Conjugis in Matrimonium, & consummat eum elere non ignis legitimi Conjugis, hanc enim mortuæ uxoris ducere nequit. Dicitur *non ignora*, quia si patet primam mortem esse mortuam, eidem Mulieri, ut viro suo adhæreat effectum maritali, idem Alexander III. in esp. *propositum*, & Innocentius III. in esp. *vinclum* eod. tit. concesserunt.

XLVI. Ad prædictam Casuum intelligentiam Notandum, quod eum vir Adulter occidit propriam uxorem, vel e converso, ad evitandum Impedimentum dirimens, non sequitur quod occisor propriæ mens mortem inferat, aut alterius opera utrius mandati, vel consensu homicidium, aut quod uterque Adulter ad occisionem concitatus, eam Jure Canonico meosionem faciat de Adulterio, & homicidio in genere; plurimum tamen refert attendere si ipsi Adulteri occisionem ipsi inscisciam, sed illorum gratia, etiam habenda. Nam in hoc casu prædictum Impedimentum non induceretur, quod talis iustitudo non esset illius nature, quæ mendacio equiperetur; cum non sit in re, quæ e propria voluntate pendat, aut in jure habeatur suppressa, ut est perversio Clerici. Oportet ulterius inquirere utrum mori Conjugia secuta fuerit, & non occorree, sed ex vi peccati consensu mandro, aut consilio alterius extranei, vel si consilio ipsorum Adulterorum, utram bi revocaverint mandatum ipsationem, seu consilium ante peccationem, & utrum Matrimonium occisi cum Adulteris, ac homicidii præcedens fuerit validum, aut ipsi Conjuges fuissent separati quo ad Thorum, & habitationem, & Adulterium inter ipsos fuerit consummatum per veram copulam carnalem, & ante occisionem alterius Conjugis, & uterque Adulter consensu fuerit itores Matrimonium, in quo uterque reputabatur; & tandem utram occisio Conjugis facta fuerit per ipsos Adulteros, aut eorum unum hac mente, & non

COM-

contrahendi Matrimonii; nam si non verificarentur hæ singule conditiones, posset valde Matrimonium contrahi cum Coniuge superfluo auidam occisi. ut cum communis opinio DD. sicut D. Thomas in 4. dist. 37. quest. 2. e. 3. & in Supplemento 3. Partis quest. 60. art. 2.

XLVII. Noto 11. quod verba ille *ex amborum consensu* adjecta secundo Casu, differunt potissimum constitunt huius Casus a primo; unde si nunc occideret alterum nullatenus, siue consilio, siue mendacio, siue auxilio, aut quovis alio modo concurrens ad mortem, non contrahitur Impedimentum, neque etiam si sit reusum occisionis etiam habito. Adduntur autem hæc verba; qui valent *suam contrahere*, quia intentio, & sicut legi est per hanc potestatem, & Impedimentum cavere, ne quis cupiditate alteri Matrimonii occidat propositum, vel alterius Conjugem; quia si ex odio, vindicta, aut alio hoc quæ Matrimonium inter se contrahendi, aliqui etiam cum machinatione occiderunt alterius compertam, non incurraui Impedimentum; imo nec si occiderint cum intentione contrahendi Matrimonii cum altera, quam cum Complexo.

XLVIII. Noto 12. non haberi Impedimentum hoc in Schemate tertii Casus, si promissio de contrahendo Matrimonio facta non fuerit vivente primo Coniuge, sed post ejus mortem, quousque Adulterium intervenerit alio adhuc superfluo. Dicitur scilicet *iam promissum recipere Matrimonium*, hoc est ut ab altera parte Crimini participem si accipere, seu verbo, seu signo, siue potius processerit, siue cessaverit, vel subsistere fuerit Adulterium. Addit S. Antonius 3. Part. tit. e. cap. 3. nullum autem esse Matrimonium, sed dissimulandum, si adulterii fidem non dedit de contrahendo cum illa, quæ abusus est, sed cum illa, quam ipsa, vel amica ejus, aut amicus indicat, & ipsa post viam suam mortem nullam aliam indicet, nec designet eoræ, quam se, ipsam, quia in fraudem factum, & fraudis, & dolus nemini debet patrocinari; factus vero dicendum esset, si alia intentione faciat.

XLIX. Noto 13. solum Adulterium non esse Impedimentum dirimens Matrimonium post mortem Conjugis contractum, ut videretur innuere ea canonica 31. q. 1. & ex canonis illud vero Causa ad. ubi sic legitur: *Illud vero commune decretum secundum innotum ingratum defunctum, & præjudicatum, si quis cum uxore alterius in veniente fornicatus fuerit, moriens Maritus, Synodali Iudicio aditus et clandestus, illicita ut ultimus ei coniungatur Matrimonio, quam prius polluit Adulterio. Nolamus enim, nec Christianæ Religionis immunitas, ut nullus ducatur in Conjugem, quam prius polluit per Adulterium. Nam monens Glossa, & hæc prohibitio, prohibitionem hanc ad solos tres Casus esse restringendam, quos iam testatur, & concordant textus, qui leguntur in 11. Decretalium, titulo de eo qui duxit in Matrimonium quem polluit per Adulterium, quibus adhibetur Augustinus in lib. 1. de Nuptiis, & Concipiscens caput 10. ubi inquit: *Maritus viro cum quo verum concubitus fuit, fieri verum matrimonium potest, cum quo prius Adulterium fuit, quod autem docet, in lib. de bono Conjugali cap. 14. Ideo vero tantum tres Casus superius Glossa commemoravit, quia sciamus, quæ præsupponitur in 11. Casu sola sufficit, ut postea in Nuptiis intercedat potius propriis Impedimentum illud quod appellatur *Ligamen*, quem propter Crimen. Nihilominus hæc 11. Casus a DD. additi, ut innotescat potius, quæ per Sacros Canones affliguntur illi, qui tales Nuptiis tenentur, per quos redduntur subditi, etiam post quam fuerint in illo libero post mortem naturalium priorum Conjugum ad simul contrahendum Matrimonium, non vero cum aliis.**

L. Notari demum etiam potest non constituere Civium Impedimentum Uxoridionem a viro patrum, qui suam uxorem in Adulterium deprehendit, quod licet impunitum moneat a Legibus Civilibus, quæ illud propriè justissimum Mariti dolorem dissimulandi, tamen non desinit esse peccatum gravissimum, & hinc est, quod Ecclesia, quæ a Legibus Civilibus non astringitur valè, quod Marius in penam tanti flagitii prohibens sit amplius constituere cap. *interfessores*, cap. *admonere*, cap. *quicunque* 32. q. 2. non vero si suppet, illius Matrimonium dissolvit. Porro hoc Impedimentum diximus tantum inditum fuisse a Jure Ecclesiastico, immo vero a Divino, neque a Naturali, quia nullum illius vestigium habemus in Scriptura, quæ e contrario proponit legitimum Matrimonium David cum Bethsabee, neque in Jure Naturæ, quo cum obliuiscit fuisse Pagani, & Gentiles, non semel hoc crimen homicidii, seu Adulterii patrum cum promissione, & executione futuri Conjugii obique poena nulligatis, quam poenam usque ad tempora Magni Leonis invaluisse legitur apud Gratianum in cap. 13. 2. q. 1. ubi S. Pontifex sic loquitur: *Nullus dicit in Matrimonium, quem prius possit Adulterio, & renovatum fuisse temporibus subsequens plura decreta Conciliorum subsequens ostendunt, quæ in eadem Gratiani Collectione recensentur in favorem Matrimonii, ut fides intacta servetur inter Conjuges, & ne novum in alterius mortem machinetur.*

II. Ad indemnitatem quoque Puellarum eadem Ecclesia illud Impedimentum addidit ceteris quod vocatur *Raptus* hoc est Abductio violenta puellæ juvenis, & seductæ Maritoni contrahendi causa. Secundum hæc acceptationem Raptum ubique fuisse semper Matrimonii Impedimentum dicimus, nemini est dubium, eum repugnet liberi consensui a Jure Naturæ requisito ad contrahendum Conjugium. De hac igitur violentia modo non agimus, cum videri possint ea, quæ scriptimus quando egimus de consensu in Nuptias requisito, qui consensui omnem gravem morum excludit a causâ extrinsecam illatam, & injuste iactatam, & eo fine, ut Nuptiæ fiant. Hoc unum queritur utrum Persona rapta nubere possit Rapto. Ante IV. Saeculum non habuit Ecclesia hoc Impedimentum, nam validi istas Nuptias Hieronymus, & Ambrosius judicaturi, fortasse quia Lex capitis 12. Deuteronomii scilicet Matrimonium non irritavit. *Si invenit vir puellam, sic legitur in laudato capite Deuter. Virginem, quæ non habet Sponsum, & apprehendam concubitu cum ea, & eei ad iudicium venerit, dabit qui dormivit cum illa Patri puellæ 50. Siclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illum, non potest remittere eam iustis diebus viri sui.* Hieronymus huc de illis hæc scribit: *Tota legitimum Conjugium scripti leguntur, Primum legitimum Conjugium est virgo ipsa in Virginitate a viro legitime. Secundum Virgo in Civitate deprehensa a viro, & illi per vim cupulata, si potuerit pater ejus, dabit eam cum ipse sit quantum judicaverit pater, & dabit pretium pudicitia ejus. Tertium filia pudicitia deprehensa si non fuerit voluntas patris, tradet eam a prodest viro, & secus eam alii, & dabit eam, & legitima erit ei, sed primum his duobus præfertur.* D. Ambrosius in Apologia David cap. 8. designat, & puella pater illius, quæ vim concubitus nulli desponsata perolverat, 50. drachmas argenti accipiet, ipsa autem in Conjugio permanebit. Verum sub Imperatoribus Constantino Magno, ejusque filio Constantio, nec non Gratiano coorte Raptum graves poenæ decretis fuerunt, quæ leguntur

in Codice Theodosiano lib. 9. tit. 24. de Rapto Virginum, vel Viduarum, neque Rapto consensu, neque Parentum prohibitionibus, precientia, silentio hoc cumen elui voluerunt. Naq; alias decrevis Justinianus in 1. *uicis* tit. end. Ipsi quoque Capitulatis non dissentiant, & Sacri Casuones edici a Saeculo IV. usque ad XI. quibus placuit, ut hi qui raptum fecerint, vel fuerint, aut seducunt, ut esse nullatenus habeamus uxores. A Saeculo suum XI. plerumque ab Imperatoribus sancite Leges super Impedimento Matrimonii, per non usum ibrogati comparant, & Matrimonium inter Raptosem, & Raptam validum asserunt, quod quidocumque ejusdem materis Raptus, et existeret in manu Raptoris liber assensus accederet, autus esse exemplum habemus in cap. Finali de Responsibus, in quo Innocentius III. sic loquitur: *Raptus puella legitime contrahit cum Rapto, si prior dissoluto transiit postmodum in consensum, & quid nunc displicet, tandem insipienti complerem.* Deniq; Tridentina Synodus Sess. xxix. de Refor. Matrim. cap. 6. decrevit inter Raptosem, & Raptoem, quando ipsi in potestate Raptoris manserint nullam posse contrahere Matrimonium, quod si Raptus a Raptoe separatus, & in loco suo, & libere constituta illam in viam habere transierit, tam Raptor in uxorem habeat, & nihilominus Raptor ipse, et amos illi consilium, auxilium, & faciem praebentis fas ipso jure excommunicanti, et perpetuo infamati, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint de propriis gradibus dividant. Tenetur praeterea Raptor mulierem Raptoem, super eam uxorem ducere, siue non duxerit, denique arbitrio Justitiae datur. Hactenus Tridentini PP. ex quorum mente nonnulli DD. existens huius potestatem esse, quoniam Rapto causa Matrimonii non sit perducta ad locum destinationis, sed in ipso itine consummatus, quia delictum hoc Raptois in ipsa adductione consummatur, & tunc perficitur conjugii Matrimonii libertati injuria; nec Consilium spectat, ut expro in aliquo loco jam expro constitutus, vel eam duxerit, sed tantum ut capessat causa Matrimonii, illamque sub suam potestatem sepossit.

LII E converso arbitratur alii non dari hoc Impedimentum si quis aliquem blandis, ac amicosis iocundatibus, et innocuis seducas, et coartuas, eo quod ipsi induit nulla violentia irrogetur; imo addunt idem vesitari, licet invidia et rectamansibus ejus Parentibus adduceretur, aertum autem est plus obstat Nuptii quam dissensum, quam genitorum consensum, cum aertum veritas, & essentia, non a Parentum, sed a Contrahentium voluntate principalis prout in iure sancitum est pendere; indeque est, quod non parci inter Canonistas cum Glossa in cap. *falsitas* contendunt absolute non esse Raptum ubi nulla consentis, verum non iuratus esse possit, & dubius consensus, quem nulla, quamvis a Raptoe, velat captivus suorum, ineundo Matrimonio exhibet, aut exhibere videtur; hinc aut quod Synodus Tridentina disciplinam immutavit, quam Innocentius III. in capite *Raptus* puella supra cit. relaxaverat, in Gallis accenditur huius Raptus seductionis huius violentia, utpote frequenter in filiis familiis Minoribus, eorumdemque Parentibus jus conceditur agendi contra huiusmodi Matrimonia, ut iuris deinceps conceditur, iuxta ea quae diximus agnosce de Matrimonio filiorum familias, & de clandestina desponsatione. Sed quo ad alias species Raptus, quae invenimus apud Auctores, nimirum Raptus masculi a femina, Raptoe puella, libidinis tantum, & Raptus in ordine ad servitutem, aut venditionem Raptoe,

dicitur

dicimus illam Cogolas non comprehendit a Concilii Decreto, ut in Declarationibus Concilii Tridentini Editionis Antwerpensis A. 1637, Typis Io. Maurii & in ea, quæ præfati Decreto apponitur, legitur fuisse decifum a S. C. die 13. Januarii 1566. Raptores ob illam causam, quam ut in uxores ducant, non comprehendit a Concilio. Neque intencus hoc Impedimento ille, qui non sibi, sed alteri jacenti, aut consensienti rapit mulierem ad Matrimonium, quia non est proprius Raptor, sed cuniliter. Iubent vero, eum eoniuncti Impedimentum incurrit, qui ille est principalis, & proprius Raptor. Sponsus etiam excusatur a Crimine Raptus, quia ex dispositione habet aliquod jus, & ad Sponsam, & ad Matrimonium; & ita statuit caput *Lex ista dist.* 36. q. 1. & cap. tam *Causa* extra de Raptoribus. Contrarium verificatur si Sponsus abducat Sponsam uirginem. Quia vero Decretum Tridentinum, non solum irrita declaret Matrimonia concurrente Rapto, sed præterea poenas infligit, sola inobabilitas ad nubendum cum muliere Rapta donec reponatur in loca tuto, & excommunicatio statim incutitur, quæ tamen non est reservata, aliis autem hunc sententiæ sententiam, nullumque efficaciam, nisi cum Index super eisdem poenis contra ipsos decretum pronuntiavit. Neque excipiuntur mulieres favores raptores e vi laudis Decreti, nam si infrequens est, & satis rarus Raptus masculi a femina, ut noluerim Petres casum hunc in suo Decreto comprehendere, non tamen magis infrequens est, quod mulieres favent Raptoribus, quem vii. Patocus ipse, qui Matrimonio assistit, quod inter se contrahunt Raptores, & Rapta omnia ejusdem Concilii requirit, eisdem poenis afficitur, si ante Rapsum se id futurum facturum promiserat.

LIII. Reliquum est ut de illo Impedimento nunc agatur, quod non Jos Divinum, aut Naturale, sed Ecclesiasticum induxit, non tam Canon aliquo, quam more Populi Christiani, & prisca Consuetudine vim Legi habere. Impedimento hoc *Cultus disparitas* vulgo nuncupatur, ejus licet multiplex sit acceptio, quatenus cultus elicitur a Baptizato, & non Baptizato, e Baptizato, & Catechameno, a Fidelibus, & Apostatis, hic e nobis accipitur non quia unus est fidelis, & alter hæreticus, sed quia unus est Baptizatus alter non. In ipsi Ecclesiæ primordiis inter disparit cultu eo modo sumptos constituta verum Matrimonium Apostoli consilium prober, qui suadebat Conjugii fideli ne dimitteret Conjugem infidelem, modo fidelis cohabitare vellet sine Creatura injuria, nec invenitur quod Paulus esset uetus irrita fuisse hujusmodi Matrimonia; illa certe prohibuerunt Tertullianus, & Ciprianus, alique reproba verunt consuetudinem nubendi cum infidelibus, nullibi tamen docuerunt distanti debere talia Conjugia. S. Hieronymus scribit libro primo contra Jovinianum, quod Virgines Christianæ indiscriminatum desponsabant viris tam Catholicis, tam Idolatris, & Sanctus Augustinus lib. primo de Fide, & Operibus scribat suo tempore in Africa frequentissime celebrari hæc Matrimonia, & non credi peccata; & lib. 9. Confessionum cap. 9. Martem suam Patricio viro Ethnico copulasse tradidit, nec quidquam scribit, unde colligitur Matrimonium improbatum: imo in laudato libro de Fid. & Oper. cap. 19. *Niſtris temporibus, ait, jam non putantur esse peccata, quoniam revera in nova Testamento nihil inde præceptum est, & idcirco aut licite traditum est, aut velut debium derelictum est.* Neque ex verbis Pauli de Vidua, *Nubas tantum in Domino*, aut ex verbis aliorum, *Nubite jamam ducere cum infidelibus* hæc prohibitio concluditur. Nam illa præterea, vel constantiam, & fir-

mi-

mirarem in Cuiusdā Religione Chryſoſtomo aſſidue, aut ne inermi Matrimonia Vidua ſatioris ſubidij caſſa, ut alii Parer expoſuerunt; & teli quæ poſteriora pro qualibet ſocietate exponuntur non de Matrimonio impaſſiculis, ne id contingeret quod in Pſalmo 105. legatur: *Commixti ſunt inter Gentem, & diſſerunt Opera eorum*. Quanto inente Eccleſiæ ſæculo huiusmodi Matrimonia iſta eſſe ceperunt ex legibus Imperatorum. conſentient Eccleſiæ, L. 3. Cod. Theodoſ. tit. 14. de Nuptiis Gentil. L. 1. lib. 9. ejuſdem Codicis tit. 4. lib. 1. quæ lege hrec ſeruat. 17. tamen oportet quod obſervata fuerint in omnibus Imperii Provinciis ex mox citatis Auguſtini Senenſis, qui ſæculo v. inente floruit, & ab illis exemplis, quæ in Eccleſiaſtica hitorie deſcribuntur uſque ad annum 1016. iſte Baroni in Annalibus ad hunc annum Chriſti Tom. II., & nullus dicit erdeum fuiſſe iſta. A ſæculo XII. Baptizatorum cum non Baptizati Connubia, univerſa Eccleſia iſta habuit, quo ſicem eſt in S. Thoma, omneſque deinde Theologi, & Canonici Juri Periti ſecundum Majorum. & Populi Dei conſuetudinem aſſeruerunt Diſparitatem cultus eſſe Impedimentum Matrimonium dicunt, quod multum congruit principi homo Matrimonii, nimirum proliſ edarationi, & Divino cultui, quæ res communiter a Parentibus dependit, quorum voluntates oportet non eſſe contrarias eam utroque veli ſecundam ſeam fidem Prolem in Fide educare. Congruit etiam ad Conjugem in fidelitate ſervandos, & amore Domini, quod idem eſt ad removendam periculum evidenti ſubverſione parvi fidelis propter maritum morem, ſembariaremque acchiſſimam, & quondianam converſationem, ad domeſticam parem, ad litem evadendas, ſi quæ orrentur, & queſtiones, ſi quæ inter illos irrepere in Eccleſiaſtico Tribunali revocando, quod fieri non poſſet ſi Conjugem alter permitteretur eſſe infidella. Quod ſi Iſraeliti olim Deus prohibuit, ne eam Gentilibus in contrahendis Nuptiis miſcerentur Exod. 34. *Ne inſer paſſum cum hominibus illarum Regionum, nec uxorem de filiabus eorum accipies filia tua*, debebat magis, ut idem Decretum locum haberet in Eccleſia Chriſtiana, & licet in toto Corpore Juri non inveniat, nam quæ producantur ex Coſcilio Nicæno 1. can. 67. 69. ex Chalcedonenſi can. 14. ex Tolerano 11. can. 14. Aurelianenſi 11. can. 19. Arveruenſi can. 6. & Romano ſub Zacharia Papa. prohibent quidem ſub Aoribemariſ poena talia Matrimonia, ſed poſtea contrade non irritant; Conſuetudo tamen Eccleſiæ Romane, quæ habet vim Legi. & ſemper ſervanda eſt ex cap. 19. Epistolæ primæ Innocentii I. ex cap. Noſte diſt. 11. cap. qui eſſenſ diſt. 22. &c. irritat Matrimonium fidelis cum infideli, & eſt antiqua non admittens contraiam, & hanc habere vim iacrodarendi Impedimentum Matrimonium dicimur, convenit apud omnes. Neque diſpar eſt ratio pro Matrimoniis Baptizatorum cum Caſechumanis, ſicem nunc, quia donec Baptiſmum non recipiant, veniunt ſub nomine infidelium; olim tamen etiam illorum Matrimonia fuerunt licite, & valida, eo quod duo differreſſet Baptiſma. Quia vero non eadem per ratio currit inter fidelium Matrimoniorum cum hæreticis, tum quia non eſt propriis Diſparitatis Cultus, quantum ad profeſſionem Religionis Chriſtiane, cum hæreticus ipſe ſit Baptizatus, & propterea non ſoluitur ab obligatione Religionis Catholice proſeſſendi, & ſiſtendi ſe Eccleſiaſticis Jodiciis, tum etiam quia ipſi inter Chriſtianos compaſſentur, ideoque illi permittitur Matrimonium ſuſcipere Sacramentum, ut in ſequenti §. probabatur.

§. V.

§. V. *Est Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis illicita fuit, tamen neque a jure Divino prohibita est, atque si contrahantur iam forma a Concilio Tridentino prescripta, affirmamus rævalide esse contracta.*

LIV. Privatorum hominum idem fuisse Consilium, velle scilicet Nuptiis necessitudines engere, & utro utroque filias dando, & accipiendo multos sibi propinquos adungere, Platarchus asseruit in Problematibus cap. 108. cui subscripsit Augustinus Civis Divinæ lib. 15. cap. 16. hæc verba: *habita est ratio religiosissima Charitatis, et homini quibus esset utilis, atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis noderemur, nec unus in uno multos habere necessitudines, sed singula spargeretur in singulas, et sic ad sociale vitæ diligentiæ utendum placuisse plurimis obtinuerunt* quod ipsam intelligens Cassiodorus rationem hanc addit libro 7. Epistolæ. 147. Epistola, *ne & si in proximitatem cedendo, homines pollueret, & dilationem providam id genus exactionem non haberet.* Sed quorum hæc? Regulam hanc non sine magno Consilio veteres illi Sapientes tradiderunt, nam ut Amicis vinculum propter Affinitatem procederetur, non inter Consanguineos, sed inter Cives, & extraneos Matrimonia celeberrimè debet edicere, aut, & ne quasdam Personas am convexit nimis quotidianus, etque inobsequiosus, Scapris, & Adalceus causam daret, si amoris tales Nuptiis possem corroborari. Jam vero, quod præca tunc inconvenienti notavit in Consanguineorum Nuptiis permittendis, illud ipsam, & certe majus agnovit Ecclesie in Matrimoniorum eorum, quorum animi in us, quæ ad fidem pertinent consensio modo affecti sunt, & quorum sensus in us, quæ suæ fidei, quorum prima est atque præcipua religio, minime congruunt. Notavi siquidem, quod dissimiles in fide, in elis rebus convenire non possint, neque inter se æquis animis in relique vitæ societate communicare, neque filios educare. Sanctamque vix genus infestari, quale decei Christenum hominem, cui vivere Christus est, & propterea ad ipsa Christianæ Religionis exordia Apostoli, & Petrus, Concilii, & Pontifices talia consilia damnaverunt, & Matrimonia Catholicorum cum Hæretico illicita declarant, nec posse iniri sine peccato, monente Scripturæ Hæreticum hominem esse devotandum, nec in domum recipiendum, nec Ave cadendum, multo minus in consortium Conjugale admittendum, quod periculosior sit cum illo conversatio, & difficilius consensio, ut notavi Eusebius 4. dist. 39. §. 4. & experientia sit comperit, etiam ex Catholicis non paucos talibus Matrimoniis a fide Orthodoxa defecisse. Hinc Sanctissimi hæclicæ Præloles in Chalcedonensi, Laodiceno, Elibertino, Carthagenensi, & Agathensi Concilio nominatim Conjugia hæc prohibuerunt, & Sexu Synodus can. 72. eadem irritæ declaravit, & ut nefaria dissolvit, quod videretur non minus inter hujusmodi personas consistere Ceteris Dispensari, quam inter infidelem, & Paganum, magis tamen quam inter Berpizetum, & Cerebocensem. Imo vitæ eas progressi sunt, ut illa voluimus, tum a Nemeth, tum a Divino Jure esse prohibita, quod videretur in hoc hypothetici Matrimonii Sacramentum indigne recipi, atque administrari publicis Peccatoribus, iisque a corpore Christi per Excommunicationis gladium exclusis, & cum Ministris hujus Sacramenti sunt contrahentes, qui illud conficiunt, & sibi invicem ministrant, atque adeo per notos Hæreticos, & Excommunicatos hoc confici, & administrari Catholico, & vicissim per Catholicum Hæretico, quo nihil cogressi po-

potest magis repugnare Legi Divinæ, & Naturali. Nolumus tamen propriè hoc ab expressa opinione rescire, quia satis perspicuum est talis Matrimonia nullo jure irritari, nisi illicitè fiant, & cum gravi culpa.

LV. Hoc docet Glossa in cap. *an oporet* 28. q. 1. in verbo *Hæretici*. *Hæretici* (*ibi*) *ita potest contrahere Matrimonium cum Christianis*, dicit tamen Hugo, quod si contrahat, tenet Matrimonium, sicut si contraheret cum excommunicato. Juber ergo Bonifacius VIII. in cap. *decretis* de Hæreticis in 6. Multis Catholicis datam si scilicet nubat licentiam confirmari, sed Matrimonium non irritari. Clemens VIII. in suis Constitutionibus cum fuit §. n. *iamque* vult, quod Lesi obstituerit a Matrimonio eorumshendo cum Hæreticis mulieribus: & Urbanus VIII. quoad hæc Matrimonia, decrevit die 24. Martii 1650. in Congregatione Concilii, tabeacari posse mulieres Hæreticas, quæ Maritus habent Catholicos, cohabitare acbuit Ordinariorum, quando fuerit aliqua spes conversionis, & nullam subreptionis periculum, ita tamen, ut proles Catholicæ educetur: & eadem Tridentina Synodus in Sess. xxiv. can. 5. inquit: *Si quis dixerit propter hæresim dissolvi posse Matrimonium Vratum*. Anathema sit, Itemque additis præfatis, quæ observatas discipline in illis locis, ubi Catholici permixti cum Hæreticis vivunt. Quod vero a peccato non excusentur, rationem efficit S. Thomas in 4. dist. 39. q. 1. §. 5. ad 5. *Matrimonium*, inquit, *Sacramentum est, & ideo quantum pertinet ad necessitatem Sacramenti requirit puritatem, quantum ad Sacramentum fidei scilicet Baptismum, magis quam quantum ad interiorem fidem, acde etiam his Impedimentum, non dicitur dissolvi fidei, sed dissolvi talis, qui essent exitus fœderis*. Et propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica Baptizatus Matrimonium contrahat verum est Matrimonium, quamvis peccet contrahendo si sciat esse hæreticam, sicut patet si cum excommunicata contraheret, non tamen propter hoc Matrimonium dissolvitur. Hinc non alienissimus Caballero, qui lib. 3. Theor. & Praxis Juris Canonici libro. 3. cap. 22. scribit: *In locis, in quibus Hæretici insistant portem populi notabilem, secluse secundæ, & periculis perversionis possunt licite vivere talia Matrimonia sine speciali dispensatione si gravis neget casus, sive periculi, sive publici, qualis est conservatio pacis publicæ, quæ preclatior ob bellam intestinam existendam inter Catholicos, & Hæreticos, si illi ipsam fidem aversentur: nam si in his locis hujusmodi Matrimonia plerumque sine Reipublica, & civis commodi perturbatione impediri non possunt, ab Ecclesia tolerantur, & a Rom. Pontificibus relaxantur eisdem personis conceduntur: & reverse quæ Concilii Tridentini observantia in Fœderatis Belgii Provinciis moraliter ipsa Hæresim impetibilem Benedictus XIV. inspicit, quæ peniciosam propagationem, & Religionis exercitium, & contrarium saluti, & Conversioni operentur, declarat illarum Gentium Matrimonia Tridentini forma non servata contrahenda, vel contrahenda alio non consentiente Canonico Impedimenta valida habenda esse, & neceam ex Conjugatione, donec alter eorum supervixerit ullatenus posse sub obitu dila forma non servata, novum Matrimonium inire, id vero debet sibi potius in animum inducere Conjugem Catholicam, sive virum, sive feminam, ut pro gravissimum sceleris, quod admitti Pontifex iam agat, & neam a Deo precetur, tractaque pro vicibus alteram Conjugem a vera fide decedentem ad gremium Catholicæ Ecclesiæ pertrahere, ipsaque animam lavandi, quod poto ad veniem de potestate eximine impetandum opportunissimum*

firer, scilicet de cetero, ut mox dictum est, se ipsius Matrimonium vinculo perpetua ligatum irē. Hactenus Pontifex Benedictus XIV. qui suo Decreto tantam questionem diuini de Matrimonio Hæreticorum inter se, et Catholicorum cum Hæreticis degenitum, etiam in Urbibus vulgo dictis *Barbieri*, si tamen uterque Coniux pertinet ad Legiones, quæ transire solent ad eam Arcem custodiendam, & quæ juri militati subsunt, non vero si annuenti fiat, aut illi similes, qui Copias sequi solent, aut si Coniugesambo Catholici fuerint, ut patet legenti integrum Decretum datum sub die 4. Novembris 1741. & respondisse S. Congregationem Octavio Episcopo Tridentensi Sylvius Chapeeville testatur, quoniam declarationem refert Zypaeus Jur. Pontifici Novi Analyt. enarrat. lib. 4. tit. de Sponsal. si tamen Episcopus, aut Parochus, aut alius Sacerdos edisti ad id delegatus, & non sit illi prohibent sub pœna mortis, aut aliâ gravi, Matrimonium celebrant consistere, in hoc enim casu perinde esset, ac si Parochus non adesset, & tunc ipsiquoque Catholici in Provinciis Fœderatis possent absque forma Concilii contrahere. Arcens forma hujus Privilegii recto affirmabat non posse eorum Catholicos illos, qui cum Hæreticis vellente contrahere Matrimonium non servata forma Tridentini in aliis Provinciis, vel Regnis, in quibus apud promissive vivunt Catholici cum Hæreticis, & in quibus, ut in Belgio, fuit Tridentine Synodus promulgata. Verum Wigandus inter ceteros Auctores Germanici scribit: *quod si eodem ratione concurrant, quæ in Belgio, præsumit possit de Ecclesiæ benignitate, non in favorem Hæreticorum revocant, sed in favorem Catholicorum: & hoc inquit, vel maxime ex eo colligit, quod si ambo Coniuges Hæretici sunt Catholici, non denno contrahunt eorum voto, & proprio Parochi Catholici, quod tamen plane ipsi necessarium, quia fidei antea vixerint, sic & postea semper vivunt in fornicatione, & concubinato.*

LVI. Opportunam jam novimus Pontifici Privilegii effectum ad firmandum hæc Nuptiarum vinculum in Fœderatis Belgii Provinciis, in Comitibus Archiepiscopis, & in ipsa Civitate Mosæ Testes habuit, & in aliis Germaniæ Urbibus, in quibus Publicam fuit Consilium Tridentinum ex præsumptis Ecclesiæ benignitate modo potest inquis an eorumdem Conjugiorum firmatus sustineri possit, si Catholice Hæretico conjugatus, aut Hæretice Catholice in aliis regionibus extra Germaniam, non imperata a Pontifice venia, & non observata forma Tridentini Concilii? Dubitari nequit hæc formam debere observari, si alteruter Conjugum in locis illis versetur, in quibus Consilium Tridentinum promulgatum est, & acceptatum, nam qui aliter in his locis, quam præsentia Parochi, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinaris licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attemptaret, eos S. Synodus Sess. XXIV. in Decreto Reformati. cap. 1. ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decrevit: imo nullam esse Matrimoniam contractum coram Sacerdote extraneo, qui revera non habet a proprio Parochi licentiam veram, vel si habuit a proprio Parochi antea ex contrahentibus, ignorat se illam habere, potest ignorare antea ex contrahentibus, decrevit S. C. Consilium die 1. Septembris 1610. & die 5. Decembris 1635. etiam postea Parochas factam etiam habere. Nam etiam habebimus decretum, & Mandatum equiparati docet Reg. Juris in 6. tamen ubi Lex, vel Statutum præsentiam loci potest exigat, et habebimus sequens, ad robur, & firmitatem Alios non sufficit.

cit. Difficultas maxima est, quando Sponsus Hæreticus domicilium ex locodistra ad tempus mutat, & consilio migrat in Regionem, in quibus Concilii Tridentini recepta non est disciplina, necum scilicet sustineatur Matrimonium ab Hæretico contractum cum Catholicis, quæ neque iuris, neque sedulæ consensu.

LXII. Quod iscole locorum ubi viger, & publicum fuit Concilii Decretum valide contrahere clandestine in his locis ubi non fuit promulgatum, aut per contrarium usum abrogatum (quia consuetudo legitima, sicut potest iudicari, ut supra notavimus, Impedimenta dirimuntur, ita habet vim tollendi, & abrogandi ea, quæ a jure Ecclesiastico sunt introducta *cap. finali de Consuetudine*) si revera eo ut habent, quamvis in fraudem, declaravit Urbanus VIII. A. 1627. die 14. Augusti, si vera narrer *Manigari*, qui Pontificiam Bullam inseruit in *luc. Præfatori* p. 2. cap. 4. Ex hortationem non sequitur, quod illis frangatur patrocinetur, quoad validitatem harum Nuptiarum, sed ipsa habitatio, quæ sit ut potantur iuribus talis loci, in quo habent. Videatur ergo necessaria habitatio, quæ si sitem unus mensis non fuerit, dabitur de validitate Nuptiarum, ut colligitur ex declaratione S. C. quam refert *Figuratus* in *cap. significavit de Parochia*, & alius *Parochianus* n. 30. his verbis: *Cam vir, & mulier Trajectenses timentes Impedimentum a Parentibus ad vicinam urbem Aquisgranensem se commiserunt, ibi aliquandiu morati, Matrimonium contraxerunt; S. Congregatio consulti super validitate, censuit exprimendam tempus, quo contrahentes Aquisgranem manserunt, quod si fuerit solus annus mensis dandum esse responsionem pro validitate, alias de novo referendum in Congregationem.* Cum utique in maxillæ hypothese hæc habitatio unus mensis non supponatur iudicari, sed tenuitate inreuta, ut Matrimonium epuratur illis non poterit hoc remedium, perdesse, & riter Nuptiarum etiam iuribus. Nec circumstantiæ Peregrini, cui Vigi, si fortasse addideris, contractum redderet meliorem, quæ hæc circumstantiæ requirunt, & fraudis, & doli exceptionem, & Domitii, vel quasi Domitii probationem, quia cum talis non iure quodam per habitacionem requiritur, sicut præcedens, sed riter Superiorum consensu Privilegium Locorum potantur, in quibus sunt, æquum non est, nec verisimile Legislatorem suo benignitate, & consensu dolare, & seculumque anare, & patrocinari, & ite idem Urbanus VIII. in præfata Bulla confirmavit, & S. C. respondit Ferdinando Leonensi Episcopo, in criso vero, quod Hæreticus in furiæ Urbem exemptum a Tridentinis disciplina servande puellam conueniente adduceret, ut juxta Petri sui morem Matrimonium cum ipsa contraheret, cum riter Congregatio Individuum Contractum in furiæ conditionem,ambo valide conjungerentur, ut validum vocet *Græci* Matrimonium Claudensium (Congregationis Cardinalium responsione innixi) quod duo contrahentes diversarum Parochiarum, in quorum ut. fuit publicum Decretum Concilii, & non in alteri, si fuerit celebratum in ille, in qua Decretum non fuit promulgatum, quæ Contractus, quoad valorem sequitur leges Locis, in quo celebratur *cap. finali de Foro competentis*. Non inde tamen inferri debet, quod quia Matrimonium debet cum forma, & conditionibus requiritur cum Hæretici contractus valida esse, neque irritata riterantur, Sacilegitur Nuptiarum nomen non denerere. Catholicorum in Divinis cum Hæreticis communicatio, quæ contingit quando Catholicæ cum Hæretico sibi

Matrimonio conjungit, semper Ecclesie displicuit propriis momentis suspensa illius, & illud præcipue, quod idem est Matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum una iam eodem, vel conficere, si nimirum ipsimet contrahentes sint legitime talis Sacramenti Ministri, quod magis communiter opinantur Scolastici, vel solum perspicere, si scilicet, quod alii Theologi audent, illius Minister sic solus Sacerdos. Utroque autem, & illicitum, & sacrilegum esse nemo dubitat; quare Ecclesia illud semper legibus, quibus Christianis interdixit ne Communia inirent cum Infidelibus, Catholicos pariter a Sacrilegio Nuptiarum Hæreticos contrahendis deterruit, ut ea removeret pericula, quæ ipsi plerumque conjuncta esse solent. Ceterum si tales concurrant Circumstantiæ, quæ dum perpense fuerint ad idem apertius concessioni legumine Dispensationis, licitum Matrimonium redderit. Trullana quidem Synodus, quæ falso VI. appellatur, in supra commemorato canone 74. Catholicorum iam Hæreticorum Matrimonia irrita semper voluit, Verum alia est Romane, & totius Occidentibus Ecclesie Disciplina, quæ Canonem illos non approbavit, neque approbat, quia vides non expedire.

LVIII. Sed jam factum est de iis Impedimentis, quæ Dirimentia appellantur, quia Matrimonium contrahendum dirimunt, non quidem eo sensu, quod Matrimonium semel insum, ac firmatum solvere queant, sed quod efficiunt ne si fuerit attentatum situm sit. Sunt vero ista quædam Impedimenta non dirimentia, quia non aringunt substantiam Matrimonii, neque impediunt quominus Personæ contrahentes legitime sint, sed quia Personæ, quæ contrahenti agunt contra præceptum, sive interdictionem Ecclesie. Plura a veteribus hæc Impedimenta inodabantur, & eorum Origines parum a jure, parvis a delicto derivabant. Juncti Impedimenta quinque inolebant: *Ecclesiæ vetitum, tempus fixarum, Catharizationem Catharorum, Sponsalia, Votum simplex Castitatis*. Septem reliqua varia crimina designabant: *Uxoritis idem, Baptismus proprii nati, idem Presbyteri, Sollemnium Pernationem, Sacrilegium iam Sacramentali Conjugium, Insuper, & Raptum Sponsæ*. Quæ notem non vides, quid si exipimus Impedimentum illud, quod oritur ab inobedientia præcepto Ecclesie, reliqua omnino facile redeantur ad Impedimenta dirimentia, & cum illis explizamus? Id profecto præstamus in Superioribus, unde reliquam erit agere de Impedimento illo, quod oritur a præcepto Ecclesiastico, cui non preestitit, qui Matrimonium contrahunt, & quod vocari solet *Ecclesie Interdictum*. Sit igitur.

6. VI. Tridentini PP. Non ut novos mores inducerent, sed ut nullis inhierebant dispositionibus, quibusdam argutibus inofficiis Matrimonium celebrari prohibuerant, ita tamen ut celebratum, quantum illis, non dirimeretur.

LIX. Ne Matrimonium contrahatur, vel potest prohibere Lex, vel Ecclesiasticus Index. Interdictum a Lege fit, iam sa cænis temporibus Nuptias celebrari vetat. Tunc vero fit a Judice, quando hic pendente super Matrimonio, vel illud, vel aliud consulti specialiter interdictus. De primo Interdicto loquitur Synodus Laodicens in cao. 52, non oportet in Quadrage-

fimus, aut Nuptiar, vel quibet Natalitia celebrare, & eo tendere reliquis Canonet a Guttino relictis causa 33. q. 4. in quibus observetur, quod non selt semper una Ecclesiam petiit tuta tempore, quibat, autoubet licuerit, aut a Nuptis temperare. Hanc videntem Ecclesiam ad uniformitatem restituit Synodus Tridentina in Sess. xxv. de Reformatione Matrimonii cap. 10. ubi ait: *Ab Adventu Domini Nistri J Christi usque in diem Epiphaniæ, & a fecta 4. Ceterum usque ad octavam Paschæ usque antiquas silemum Nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari S. Synodus præcipit. In aliis vero temporibus Nuptiar solemniter celebrari permittit.* Cuius præsentibus adhæserunt Tridentini Patres in forma hujus Denarii, ut temere blattarone Hæretici non videamus. Illud videmus, quod nemo negite præest, qui sit vel mediocriter versatus in antiqua Ecclesiæ disciplina, ad brevius Spectrum tempus illud redactum inter quod vetus erat Nuptiarum celebratio. Nam ex Concilio Miletensi non oportebat: Sapientissima usque ad observat Præfæ, & tribus hebdomadibus ante Festivitatem S. Jo. Baptiste (de quo mox Filefacius agit in suo Opusculo de Quadragesima Christiani cap. 3.) & ab Adventu Domini usque post Epiphaniam Nuptiar celebrare. Similiter tpo d Gentes singulis Jejuniorum diebus, cum non solentur Missæ Sacrificium offerre, nec consueverunt celebrari Conjugia. Festum item diebus, quibus silebat sese Ecclesiæ silebant temperabant etiam a Nuptis. Merito igitur in eodem Novissimis Anathema dixit Concilium, quod talem eduxisset suppositionem, cui nosterque prohibitio Solemnitatis Nuptiarum his verbis: *Si quis dixerit prohibitionem Solemnitatis Nuptiarum certis aut temporibus superstitiosam esse Tyrannicam ab Ecclesiæ superpositione præfædam, Anathema sit.* Difficultas aliquæ orti potest in explanatione quæ nomine Solemnitatem Nuptiarum voluerint intelligere PP. Tridentini; cum aliqui ex Theologicis docentur hoc Decreto prohiberi ipsas Nuptias, quandoquidem Nuptie dum in Ecclesiis celebrantur sunt benedictæ, nec velint Tridentini PP. aliter celebrari, quam in præsentia Patroci, & Testium, & eam hic verbis: *ego Conjugo vos in Matrimonium &c.* quæ omnia pertinent ad Solemnitatem ab Emulis inventam.

LX. Ceterum consuetudo est Sententia non prohiberi absolute Conjugia, quia possunt ubique Solemnitatem celebrari, & Pontifex in cap. *Cepit* de Ferni testatur eam esse Rom. Ecclesiæ consuetudinem, ut Matrimonium quocumque tempore enothatur, & prohibitioni Ecclesiasticæ sensum hunc tribuat Glossa dicti capituli, S. Thomæ in præsentem Aristoteliænam, Novissimis Enchir. cap. 18. numero 71. & alii, qui tamen sicutur, quod in locis illis, in quibus ipsi Matrimonialis Contractus non sit nisi Solemniter, ibidem ex consequenti prohibetur quique censetur didis temporibus. Admonendum tamen est a Solemnitatibus Nuptiarum Convivorium a Choris, a Sponsuum publicis traditionibus, & similibus, quæ temporis Sancti repugnant.

LXI. Alterum interdictionem est a Judice Ecclesiastico, qui Matrimonium interdicit inter certis Personæ, silem ad tempus, quæ prohibitio si iusta fuerit, indubie servanda est, & ei contraveniens puniendus. Queritur ergo utrum ab hoc interdictione Matrimonium irritetur? In textibus Juris alterutra opinio legitur definita, ex quo fit, quod illius Interpretes in diversas abeant Sententias. Valere Matrimonium, Penitentia contrahentibus imposita, docetur in

in cap. r. & r. sub titulo de Matrim. contra Interdictum Eccl. celebr. Idem Matrimonium ipso jure nullum esse probetur in cap. *ad dissolvendam* de desponsat. Impub. *Quod si contra interdictum nostrum, ibi, i.e. præjudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse determinamus, & veribus omnino carere.* Confirmetur Sententia in cap. *two* de Spons. duorum, & in capite contra dictum in fine 35. q. e., & ex verbis illis, quæ leguntur in cap. *videtur* 31. q. 6. ubi legitur hæc ratio: *Nam quid contra Interdictum, & Ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non habuit tam Divina, quam humana Legis proclamata auctoritas;* Nec dissimile Jure Civile in l. finali ubi *quid in loco publico, & in t. qui attente o. de re judicte, & Rota in p. a. Recens. Decis. 735. n. 5., ut possit toto effecti, quod Judex contra eorum Interdictum innum est Conjugium posse, & debeat illud irritum, & nullum declarare, ac penitus revocare. Negativa Sententia, nec fundamento caret, imitatur enim in communi regula illa, quæ docet solum Rom. Pontificem, & Concilia Generalia posse introducere impedimenta duntaxat, agitur enim de re maxime ardue, & difficili, nec persequenda ab inferioribus, quando agitur de dissolvendo Matrimonio, & propius est si hæc facultas omni Judici Ecclesiastico concederetur, angerentur pro lubo hæc Impedimenta contra fidem, quæ est maximum bonum Matrimonii, & omnia facili redderetur irritum hujus Sacramenti, quod statim conficitur eo concutuntur materie, forma, & consensu Contrahentium. Concedit itaque hæc Sententia, quod in re tanti momenti Christiani debent semper obtemperare Ecclesiæ, quod si uolint, ponendi sunt penæ Canonici; non erit tamen inconveniens, ut inquit Alexander III. in l. *adatus* textibus, *ut ob id solum Sacramentum Conjugii dissolvatur.* Inter contrarias hæc opiniones probabilior videri ille, quæ Glossæ sequitur in constitutione paroni, quibus illæ immittunt, ut scilicet auctoritate consideretur an hujusmodi Interdicto causam dederit perpetuum Impedimentum, veluti ob consuetudinem aliquam Cognationis spectem, & tunc certum est, quod Conjugii separari debent per penas, imo per Interdictum, & Censuras edigi, ut e se mutuo separentur, quo usque legitime cognoscatur veritas, cui falsum Impedimentum, quod ponitur in Controversiæ. Si vero prohibitio ex rante temporaria processit, veluti quæ jam fidei data fuerat, alii per verba de futuro, vel quo incertum commisit Conjug, aliudve ex delictis, quæ prohibere, adimere per Conjugii solent, & in hoc casu si Matrimonium fuerit celebratum, validum erit penitentia tantum injuncta Contrahentibus, etiam si prohibitio Judicis præcesserit, & etiam in fradem hæc exceptæ fuerit celebratum: Nisi foret melius attendere distinctio, quæ tradit Boshus Pontius de Matrimonio lib. 6. cap. 6. ubi adducti textus aliter non esse contrarios sed singulos prohibere in Causis distinctis, videlicet Decreti mere prohibentis, & Decreti prohibentis cum clausula irritante, nam primum Censuræ recipiuntur textus illius pro negativa Sententia, & affirmativa Sententia inferuntur textus posteriores, & ita in uno Casu Matrimonium celebratum nullum erit ex ratione Legis non dubium C. de Legibus: in altero casu erit velatum Matrimonium, ut olim valida erant Matrimonia clandestina cap. 3. de Clandest. despons. statum Paschus Matrimonio ad hunc, quæquam illicitè, nisi aliud Impedimentum duntaxat inter Contrahentes subesse inveniantur: Quod attenditur ad Causam etiam, in quo Episcopus sperit hinc Pastor prohibuisse de hinc Matrimonio elidit, ut notat Zypheus in Jure*

No-

Novo titulo de Matrimonio. Contrac, contra Interdictum Ecclesie n. 7. quia non obstante hac simplici prohibitione a Cura Animarum non amoveatur Parochus, & consequenter, neque a jure assistendi Matrimonio. Quae dicta sufficiant, ut illa immutentur, quae vitari debent, ut Matrimonium licite, & valide contrahatur.

C A P U T VII.

DE DISPENSATIONIBUS MATRIMONIALIBUS.

I. **E**O audaces homines pervenerunt, quo ipsos effrenis licentia perduxit, ut Sanctissimam Conjugiorum Legibus neglectis, & ab infino Amore rursus dementati a detestabilibus Coenabulis ex animo non recederent, neque potius sibi ab eisdem abstinendum docerent. Hinc ipso illis, nonnisi Conjunctiones audiebantur omnium foedissime, & omnium malorum maxima, Siuepa, Adulteria, Sortilegia, Sterilegia, Uxorichie, & Incestus, quales ne vix quidem inter nonnulla Animalia Bruta coniungebant, ut Moribus filii, Parentes filibus, ac Sororibus Fratres conjungebantur. Tunc igitur commiserat iacturæ Ecclesie, Romæque Pontificis, licet aliam in hoc, quemadmodum in aliis Disciplinæ articulis raro idmodum dispensare consueverint (Æquè enim PP. a suis semel regulis, sive Canonibus recedere permittunt; ut in scribere non dubitavit Zozimus Papa statim Statim PP. condere ali-quid. vel mutare, nec huius quidem Sedis potest Auctoritas) ab hoc Canonum rigore recesserunt, ut quod propter Conlii dantiæ primæ operebatur homine depravare nomen, postmodum per Legem dispensationem contrage-ret ab Ecclesia concessa indulgentia. De Dispensationibus ergo Matrimonialibus in hoc capite locuturi de subiecto, & usu eorundem egemus, de Can-licis propter quas concedantur, & de forma Concessionis, & praxi, ut recte petamus, & excusabiliter, & indubitanter imperentur, huius igitur.

§ 1. Juxta invictis, & Generali disciplina exceptam est ut pro Dispensa-tionibus obtinendis super Impedimentis Matrimonii, solus Pontifex Maximus adesti communitur debeat, in possit.

II. Bene norunt omnes hic non agi de Dispensationibus in Impedimen-tis, quæ sunt Juris Naturalis, ut sunt *Ligamen*, *Votum solenniter*, *Impotratia*, & quæ propter defectum consensu Matrimonia diuinent *Error*, *vis*, & *Amentia*. Neque de his Impedimentis, quæ nunc erant Juri Divini, & nunc nulla sunt, amiquæ Legè jam abrogata. Tota igitur facultas hæc se extendit ad Impedimenta Juri Ecclesiastici, ut sunt *Servitus*, *Ordo*, *Constantinitas*, infra primum gradum *Affinitas*, *Cognatio cum Legali*, cum *Spiritalis*, *Pu-blica hæresis*, *Crimen*, *Clandestinitas*, & *Raptus*, in quibus omnibus sola Apostolice Sedes dispensat, quia illi potissimum Canonum observatio, & dis-pensatio Divinitus est commissa, vel quia ut diximus a Concilio Generalibus, & a Summis Pontificibus suæ introducta, in quorum Decretis potestatem non habent Episcopi. Nemo ergo hanc potestatem dispensandi Ecclesie de-

que, qui auctoritatem statuendi Impedimenta ei competere agnoscit, ne promde merito Tridentine PP. eodem Anathemate feriunt eos, qui negant Ecclesiam in nonnullis Impedimentis posse dispensare, quo damnam dicit, qui negat posse eandem Ecclesiam hæc Impedimenta statuere, ut plures gradus Consanguinitatis, & Affinitatis impedire, & dirimant Matrimonium, quam qui in Levitico exprimitur. Legitur iste Canon. in Sess. xxiv. sub numero 5. Ipsi quoque Summi Imperatores, qui Nuptias inter ceteras Personarum Lege Generali prohibuerunt, ut inter Pupillum, & Tutorem G. de interditi. Maritum, inter Pupillum, & Tutorem, aut tunc Consanguineos, qui Nuptias vetant Junior Theodorus, in particulatibus circumstantiis eas cum Rescripto Principis impetrari deinde posse decreverunt L. penultimu Codicis supra laudati. Et L. unica Codicis Theod. Si *Nuptia ex exceptis petantur*, ut notat Guchofredus in Commentar. ejusdem Legu una observans S. Ambrosium episc. 66. aperte restat hujusmodi Nuptias a Principe impetrari potuisse. Nulli neque mirum esse debet, quod ipsa etiam Ecclesia, que quamdiu illa fuit Romanorum Pontificum persusio liberram tenuit Sacri. Canon. Custodiam, ut vix fuerit citra excusam Dispensationum audita querela, posterioribus deinde sæculis disciplinam raram mutaverit, & ad dispensationis beneficium confugerit, ne opem ferret iustitiam, & ut se faciliorem ostenderet in dissimulandi Canonum infractione, ubi jam infractione contrigerat, nec sine magna incommodis in totum separari poterat, aut penam infractionis Canonis rigorem, quam in concedenda Canonis nondum infractione contraventione. Desinere itaque Sæculo vii. Gregorius Magnus Augus concessit ut Consanguineus in vii. gradu possent nubere. Verbi Gregorii sic legimus in Epistola ad Augustinum Episcopum Cantuariensem: *nece est, ut jam tertia, aut quarta generatio fidelium inter se sit iungi debeat. Nam secunda, quam diximus a se emitti debet abstinere.* Gregorianam hanc indulgentiam in suis litteris ediditque Messinensis Episcopus Felix nomine, quo iurem huic, nisi quia illa erat severior disciplina adhuc custodiebatur, quia Gens recenser ad Fidem conversæ Gregorius, meritis furoris datussem, ne a bono quod coeperat, merendo uultiora recederet, specialiter, & non generaliter ceteris se veniam huic concessisse Felici respondit. Tertium gradum servavit Secundus Gregorius, sed post xv. or nobiliorem Germani concessu inuente Sæculo viii. Rationem hominis dispensationis reddidit Pontifex in Epistola ad Blasium: *Diximus quid oportuerat quidem quando se agnoscent Affinitate propinquas ad huius Cupula non accedere Societatem, sed quia temperantia magis, & præsertim in tam barbara gente plus placet, quam dissolutio, Censura concedenda est, ut post quartam generationem jungantur.*

III. Procliviorum illi temporibus hominum fuisse netusam ad incontinentiam Comubiorum colligitur ex Perro Cellensi, qui xii. Sæculo floruit, & ad Cardinale quemdam scripsit epistolam, quærit, legimus in libro 7. *Penes vestros discretis, ut si quid de gradu Consanguinitatis obstat, pro hoc patitur, & pro antiorum malis eam recompensatione quacunque fieri potest a Domino Papa non recusetur dispensatio.* Non videtur ergo quomodo concedi possit Christiano Lupo id quod scribit Sæculo x. *Nulla, tunc etiam Regia, vel Augusta, inter in vi. dumtaxat aut vii. Sanguine, vel Affinitate gerere, vel ignoranter tractari, Regem mihi intubendo Matrimonium dispensabatur, sed contra dirimebantur iuxta rigorem Sacri. Conc. Eiusmodi dispensationes, adeo raras*

tunc ignorabat Ecclesia, et Fractus quidam Roma cedux fuisse sibi datam afferreant a Gregorio III. Placuisse, et ejus viget pretendat tunc Maximianum gravissimè scandalizavit omnem Galliam, & a Nullo Apostolo Bonifacius credere id recusante consilium Zacharias Pontifex respondit: Absit, ut Peaderetur asser hoc ita cedat præceptis: nec tunc ab hoc Apostolica Sede illa disjungitur, qua contraria tunc Patrum, sive Canonum insistenti reprimatur. Hæc Lupo, qui certe non coherere eum laudat Epistula Gregorii II; ad Bonifacium, quem admiratorem hujus novitatis fingit hic Scriptor alias Pontificis libertatis parum equat estimator, quique post superiora verba commemorat dispensationem, quam Innocentius III. Otthoni IV. concessit Nuptiarum contrahendi cum Filia Philippo decessoris sui iv. Consanguinitatis gradibus conjunctæ, hæc ex Arnaldo Abbate in Chronico Sclavorum addita: Philippo pro Germanico Imperio interduca bella gaudere? Post Philippo tunc, lucidum erat, Otthoni jam, utrum Philippi Filia obviaret; Hæc omnibus pacificandis Otthonis cum ista Filia conjugium tonare consuevit Imperii Perpetuo, ac Episcopi, quæ & ipsi Apostolica Sede Cardinalis Legati, sed illud quædam Consanguinitatis gradus. Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri, & Populi preces dispensavit laudat Pontifex, et tametsi Læge, et due amplissima Monasteria Ottho fundaret, omnesque Imperium largitus clemens, & severitas Otthoni istud Ecclesiastica Disiplina valens rempesset. Nam licet concedatur Lupo quod Innocentius hanc dispensationem concessit, de qua tamen in alio dilonga Serpionibus nihil invenitur, profecto videmus hæc ad invidiam excitandam fuisse congesta, sive essent vera, vel falsa, vel falsa. Nam scilicet omnia esse deprehendimus id, quod post hæc narrationem admonens iustis prosequitur, videlicet quod ante Innocentium III. dispensationes concessæ omnes fuisse non prævia ad contrahendum, sed dumtaxat possessiones, male contrahi Matrimonii tolleraret dispensationes: & eni ipsi etiam a vero abesse id, quod ad modum conclusionem concludit: Adeque dispensationes prævia intulit Alexander III., Innocentius III. ac ejus Successores vim ampliorum, eam non tantum dispensationem concessæ ab utroque Gregorio, Miruo scilicet, & Secundo fuerunt prævia, & longe præcesserunt tempora Alexandri III., & Terti Innocentii, quarum eum meminit antiquos Auctores Petrus Cluniacensis Abbas in Epistole 28. lib. 1. ubi chrismatis deservibus efficitur, inter cetera hæc ait: Quid Angli Conjugia talidit, a quibus tetrores inhibuit, nisi novella eorum fidei timore shortit Sed eum ille, quæ Tyrannicus Gregorius bitor. lib. 5. cap. 28., & Aquilagenis Consilium impetratis prævia a Meroveo, & Lethario 5. 577., & relique omnes, quæ juxta morem suorum temporum, & antiquiorum scribit S. Bernardus Epist. 7. consuevit impetrari a R. P. cum fraude, tum importunitate, quod eum, qui ipsi obtinebant, usque uteretur a prævia non excusari arbitrantur. Hæc Bernardus: Malum, quod jam corde transierant, opere tanta tanti fuerunt non implere, assu tam licetia. Conterunt dolorem, sed non prævia impetratum, donec iniquo Papa impetrat prævia assensum. Constat sicut consuevit RR. Pontifices, etiam ante tempora Alexandri, & Innocentii tempestate austeriorem Canonum disciplinam eum eam in, qui resistentes Canonum nomini exercebat. Quæ omnia etiam observata volumus contra Librum Lævoij de Regis in Matrimonium Pontificis, in quo libro refert supra laudatam Legem ex Codice Theodosiano non penam, & binas formulae dispensationum, quarum altera tunc essent.

Conjugum nobilitatis eandem, qui contra Legem statuta Nuptias molles Plebejæ, & altera concedit eandem, ut Nepos meae cum Consanguinea in 2. gradu, quæ formula legitur apud Calliodorum lib. 7. Variorum cap. 6. n. 40., & 47., & deinde inferit, non Ecclesiam, sed Seculi Principes etiam vi. Seculum circa Impedimentum Matrimonii dispensasse. Significum hæc docemur solum offendendi utramque Auctoritatem Politicam, & Sacerdotilem potuisse specialem jurisdictionem exercere in Conjugiis, vel quia ut suo loco notavimus Matrimonium est Contractus Naturalis simul, Politicus, & Spiritusalis, vel quia conservandæ Pacis causa, Ordo Sacerdotilium ferebat in Christianis Principibus, illud idem, quod Imperatores Ethnicis consueverint.

IV. Ceterum potestatem hanc nuptiarum solum semper agnovit Ecclesia, & sibi eam vindicantibus R.R. Pontifices ab immemorabili consuetudine, nisi Episcopi ostendant speciali aliquo Privilegio hanc dispensandi auctoritatem super Impedimentis Matrimonii sibi competere, & quidem merito propter dubiam Sedis Apostolicæ reverentiam, cui potestatem Canonum obliuiscunt, & dispensatio divinitus nō commissa; item etiam quia Impedimenta, quæ dirimentia appellantur cum a solis Concilio Generalibus, & Rom. Pontificibus institui potuerint, & possint, in quorum Decreti potestatem non habent Episcopi; necessario sequitur solis Pontificibus reservari, quod in Impedimentis Matrimonii dispensandi aliquis argente necessarius, & evidenter Ecclesie utilis juxta Canonicas regulas separatim a S. Bernar. lib. 4. de Concilio ad Eugenium cap. 4. his verbis: *Ubi necessitas urget iurisdictionis dispensatio est, ad illius provenerit dispensatio iurisdictionis est, & verum iudicium a Petrobus Tidenensis in Sess. xxv. cap. 18. de Rescriptis, non ut notam, & regulam Pontificis dispensationibus, & consequenter ipsi Rom. Pontifici imponent, quasi illius auctoritas Generali Concilio subderetur, ut perperam ex hoc Concilio Decreto contendit Ludovicus Dapin, in Prologo suo Dissertationis 6. de antiqua Ecclesie Disciplina, & du Cassé in suo Tract. de Jurisdictione Ecclesiastica Tom. 1. cap. 10. §. 5. sed ut Patet Tidenensis, qui non ignorabat hæc regale consuetudinem adhuc Rom. Pontifici, quibus materia Dispensationum eam reservata, antiquum morem fidelibus omnibus commendatam, ut putaretur injuria, si aliquando a Rom. Pontifice alieni hæc dispensatio denegaretur, ut non ita committit, etiam cum Summis Principibus in iis Casibus, in quibus dispensationes sine legitime causa petite fuerint. Quod si casu contingeret Papam etiam sine legitima Causa dispensare, ex hoc inferri non deberet invalidam esse Pontificiam dispensationem: Supremæ enim quæ potest potestatem in hoc Canonum cap. *propositum*, si de Concessione præbendæ, quoniam illicite, quæ non esset fidelis Dispensator juxta Domini præceptum, valide tamen dispenseret, cum ad validam dispensandum causa non requiratur, quando qui dispensat nō illi, qui Legem tulit, vel ejus Successor, aut Superior, nam sicut possunt isti valide Legem abrogare etiam sine causa, ita sine causa potuerunt valide dispensare.*

V. Nunc vero quaeritur an Auctoritas hæc dispensandi in Impedimentis Matrimonii competat alii, & facile respondeatur Rom. Pontifici solere Notarius, seu Legatus Apostolicus specialis facultatem concedere dispensandi cum quolibetque Personis iura sua Legitimi sine exceptionibus V. g. in 4. not etiam in 3. Consanguinitatis, vel Affinitatis gradu, unde in hoc concedenda erant Privilegia, quæ aliquando regni, aliquando munus extendimus præ qualitate Personarum, & distantie locorum ab Urbe Roma, Regulariter lo-

quuntur.

quendo, de jure communi, neque Episcopi sibi vindicant hanc auctoritatem, quæ omnia Impedimenta introducta sunt Decreto Summi Pontificis, vel elicius Concilii Oecumenici. Neque eorum Episcopos, utpote inferior dispensare in Decreto, & Legge Superioris ex cap. cum inferior de Major. & Obadiencia, & ex Clementina in Romani a. de Electione. Dixi de jure communi, Nam ex speciali locorum consuetudine, aut Indulto Apostolico nonnulli sæpe aliquibus Impedimentis disponentibus dispensant, & quandoque etiam non habentes hoc speciale Privilegium, quæ quod non est licitum in Legge, necessariis fecit licitum eep. quod non est de Reg. Jur. in 6. Nec sinit exigui suave Regimen Ecclesiæ, & Pastorale Episcopi officium, ut gravi urgente necessitate possint illi suis Ovis subvenire, ne destituantur necessariis remediis, & ne gravissimis periculis exponantur Scandalorum, Peccatorum, Dissensionum. Ubi namque innoscescant conditiones, quæ requiruntur, ut Dispensatio in Impedimento a Jure Canonico constitutis dispensent, hæc dicimus requiri, videlicet: ut Impedimentum sit occultum, ut causa, & necessitas sit gravis, & argens, nec fecilis sit ad Sedem Apostolicam aditus, vel ad Nuncios, vel Legatos Apostolicos habentem dispensandi Privilegium, ut Matrimonium jam fuerit bonæ fide contractum, ut sit contractum in faciem Ecclesiæ, hoc est coram Parocho & Testibus, simulque debitis præmissis Declamatoriis, quævis in casu valde extraordinario; inordinabilem est vel Summum Pontificem Impedimentorum relaxationem sibi soli in his casibus cum tanto animarum periculo releveret. Habet etiam Episcopus hanc facultatem, cum jam contracto Matrimonio supervenit Affinitas ex incestu, aut Spirituali Cognatio ex Baptismo, vel Confirmatione proveniens; sive scienter, sive ignoret hæc Cognatio, & Affinitas contrahatur: Non ita vero si quis in illis gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsumptus, & culus magni si continuare ausus fuerit, hi enim casus a Tridentino excipiuntur in cap. 5. Sess. xxv. nisi fortassis non ex Constitutionibus hoc impedimentum non innosceret, cum æquum non sit punire innocentem ob elictum culpam, arguendo cap. non debet de Reg. Jur. in 6. Illud prætorum notare oportet; quod si elius addi, qui specialem dispensandi potestatem Delegatum habeat, non potest Episcopus uti hoc Jure illi concessio ex casu urgente necessitate, nam si elia via potest commode occurrere, cessat respectu Episcopi ista concessio. An vero omnes prædictæ conditiones requirantur, etiam quando Episcopus dispensat super aliquo Matrimonii Impedimento ex Privilegio, quod solum concedit Episcopus, quorum Sedes soni altera Minoris? Respondenti DD. distinguendum esse urgentem necessitatem a Privilegio, & dum concedunt urgenti necessitati securum conditionum, quæ jam regulum, quædam regunt de Privilegio, ad illud iniquum sufficere, ut adde quævis rationabilis causa, ob quam licite potest, & solet Pontifex dispensare.

§. II. *Sine Causa, illegitima est dispensatio, & sabreptitia, si ea supprimantur, quæ exprimi debent, super quocumque Impedimento ipso dispensatio petatur.*

VI. Optet Ecclesiæ, ut nunquam dispensetur in e. gradu, nisi iure Matrimonii Principes, & ob publicam causam. In secundo gradu, iniquum Tridentini PP. in mox cit. Sess. & capite 5. nunquam dispensatur, nisi inter Ma-

gus Princeps, & ab publicam causam. Jure merito igitur inter causas enumerandas, quæ Dispensationi profuturæ retulerunt. Prærogativa Dignitatis Regiæ, vel supremi Imperantis. Uiget eadem causa dum agitur de consecratione claustrorum alitjnas Familie, ut subiret defectu hæredis perire, & in bona talem conferrent; ut tamen, si in hac salva semper Audientia Sedis Apostolicæ, & sit, & esse intelligatur; ut in cap. 21. Sess. xlv. eadem Sacra Synodus declaravit, & datis opportunitatibus Summi Pontifices præstiterunt, qui in secundo etiam gradum dispensationis inter Personas inferiores Principibus, imo inter Plebeyos, & privatas ob causas, & fuit ista Matrimonia contracta cum illis Dispensationibus. Extremum necessarium in Ecclesiam adducit a Barboza in Collectaneis DD. ad Comest. Trident. & loco supra citato, sive ut dicitur in cap. xlii. l. q. 7. Merito em prærogativa ob insignes sapientia labores, vel pericula, puta in bello contra hostes Ecclesie. Præter his tantis pluri alie recensentur in jure, vel perunt a præxi Dispensationibus, quas etiam traxit propter Censuram frequentem, & earum usum in supplicationibus, quæ diriguntur ad Apostolicam Sedem. Harum itaque 1. est extinctio gravi litis venturis inter Oratores, qui volunt contrahere, vel eorum Parentes, Consanguineos, vel Affines super hæreditate, dote, & aliis bonis, adeo ut non ita facile alia via tolli possint, & extingui, 2. suppressio gravissimorum nedum inter Personas Publicas, verum & privatas cap. 2. de Dispensatione Impubertum, ubi bonum patris pro urgentissima causa dispensandi habetur. 3. Confirmatio, vel Conservatio Pacis, quæ Pax Civium plurimum consistit communi bono. Clementina *admodum de Sepulchris*. iv. Evitatio scandali, cuius nomina venit occasio, causa, vel periculum peccati, puta Incontinentie, Odii, Incontinentie, vel enjasis alterius gravius peccati, quæ regulantur loquendo ad vitanda scandala a communi jura distrahunt argumento cap. 2. de Novi Operis, enuntiat. v. Angustia loci, cuius nomine venit Lotus, in quo Puella non potest ducere, & habere vnum sibi æqualem, vel parem, nisi Consanguineum, vel Affinem, adeo ut si negateret dispensatio, Puella vel deberet inopie manere, quod est grave damnum; vel ovis, aut ad alium locum migrare, quod minus durum est, vel in suo Loto nabere inferius, quod bono communi non expedit, cum hujusmodi Matrimonia infelices solent habere exitus, & pax, maritalque amor abesse. Hinc etiam adesse loci angustia, etiam si Puella in loco vicino possit habere Maritum sibi parem, non Consanguineum, ut feb. die 18. Novembris 1570. decretatum fuit a S. C. Cardinalium ad instantiam Episcopi Mediolanensis. Angustia vero loci datur in Clausula solita apponi in Rescripto Dispensationis: *Dummodo prefata Gravis 300. Feculatorum numerum non excedat*. vi. Defectus Dotis conjugis, ut si Femina, vel nullam, vel incompetentem Dotem habeat ad nubendum equali extraneo. Porro tenetur adesse defectus Dotis, primo si careat dote competente ad nubendum patri in loco propriæ Originis, quamvis Dote alia esset sufficiens ad nubendum in alio loco, quæ durissimum est Forum abire extra suum proprium locum, ubi Parentum, & Consanguineorum, & Amicorum consorcio defunctæ acerbam viam transigere soleant. Secundo si Femina Dotem qualem habeat, sed in hoc involvum, & nullum haberet hæredem, qui ad hanc veliti Rudose accedere, & negotium Forum tamquam proprium assumit, adeo periculum inebat ne causa cederet, Consanguineus autem, vel Affinis eam ducere capiens, licet in se sit

scriptet cum spe utilitatis gerendi negotium Domi ratione sua Petitionis, vel alterius qualitatibus, & hanc ob causam non semel Pontifex dispensavit, & naut dispensat, quando de presenti dotem non habet, licet speret in futuram habere ex Donatione, Hereditate, Legato, sive ex Testamento, sive ab intestato, quae Dos debetur Marito ad sustinendum onera Matrimonii, quae statim incipiunt a die contractu Matrimonii, quo die requiritur Dos in actu, nec sufficit futura solum in spe. vii. Aetas Formis, quae videlicet suum eam extendit, vitam sibi equalis hactenus invenire non potuit, quod procedit de Puella, non de Viri ex Stylo Cutis Romanae teste Corrado in Praxi Dispensat. lib. 7. cap. 28. viii. Copulatio in Confingamta, aut alio impedimento irritis, iam uota, & ptopolata ex Prole iam suscepta, aut pregnantis, & hoc ex Stylo ejusdem Cutis, quae in hoc casu dispensat, ut consilium suum, & honori Molieris, quippe quae alia, val debet inuicem inuicem, vel certe viro equali habere non possit, & etiam ut evenerit scandalum, alia facile subornata. Notandum tamen, quod si copula fuerit inter Parigas impedimento effectui sub fiduciam, & spe facilius obtineat Dispensationem, id debet in supplicatione exprimi juxta infra dicenda. ix. Infamia Molieris orta ex eo, quod nimis similitudinet, et modo suspensio veritate fuit cum suo Confingamta, vel Affinitate, unde erunt graves suspitiones, licet falsa se invicem turpiter cognovisse, quod facti sunt Leonis X. ut ob hanc causam dispensationem largiretur, ut scribit Engel ubi agit de Matrimonio contra Interdictum Ecclesiae. x. Si Locos est ad lectus maris, ubi ob cantinas Piratarum, ac fidei Orthodoxae hostium etrapitiones, non facile haberi possunt Personae extraneae ad nubendum cum existeribus in tali loco. xi. Matrimonium autem ignorantio impedimenti bonae fide contractum in fide Ecclesiae enim promissis Disanalationibus, nisi ab his fuerit ab Ordinario legitime dispensatum, maxime, si jam est consummationem, & prole subsequens, quod si scito factum sit, vel Matrimonium contractum sit mala fide, & petatur dispensatio, hoc in supplicatione exprimi debet ex infra dicendis.

VII. Videtur modo notandum esse legitimam dispensandi consuetudinem aliquando posse conseruare ex pluribus simul sumptis, quando singula seorsum non sufficiunt juxta illud: *quae non possunt singula, juxta juvant* i. *rationes*, i. *Instrumenta* Cod. de Probationibus, unde si quae sufficiant causae, desiderant, sufficeret aliquando allegata Formis esse Parentibus, vel silem Patre destitutum, quod sufficit ut Orphans vere dicant, & praeterea filios, si ipsi Formis, vel vir habent filios ex alio Conjugio susceptos. Solum etiam aliquando Pontifex dispensat absque ulla causa allegatione, nec tamen dicitur tunc Summus Pontifex sine causa dispensare; cum sufficiens reputat illa peconieria Compensatio, quae exigitur impetruende in bonum commune, & pro usum, in Redemptionem Captivorum, in Expeditione contra Turcas vel Infideles, in Auxilium pro Missionariis Apostolicis, in Reparationem Ecclesiarum, aliorumque Piam Locorum Maritimationem.

VIII. Notandum ulterius est, non semper ob quemlibet ex dictis causis possit cum quolibet, & supposito quolibet Impedimento dispensari, quare quo major in suo Ordine est Impedimentum, eo major exigitur causa, & quia major Impedimentum est Consummatio, quam Affinitas, major requiritur causa ad dispensandum super illa, quam super illa. Ita patet major requiritur causa pro Cognatione spirituali, quam Legali, & pro gradu propinquiore, quam

quis quo proximior est gradus, eo minus decens est maritalis Conjunctio. Si-
que major requiritur causa pro dispensatione in secundo, quam in tertio gra-
du. Tandem ceteris paribus facilius dispensatio conceditur Regibus, Duci-
bus, Principibus, quam Nobilibus, facilius eorum Nobilibus, quam cum diviti-
bus, facilius cum divitibus alias honeste conditionis, quam cum Plebeis, quod
sane exposuerunt Tridentini PP. quando dixerunt: *in secundo gradu (a for-
tiori in primo) nunquam dispensatur, nisi inter magnos Principes, vel et pu-
blice cognatos*. Ubi primo *per secundum gradum* intelligitur secundum omnes
gradus Consanguinitatis, & ex declaratione S. Pii V. etiam Affinitatis ex eo-
pula licita, seu Conjugali, non vero illicita. Alias cum Affinitas ex copula
illicita se extendat solum ad secundum gradum, namquam posset dispensari
in ipsa, quod tamen est contra Communem usum Sac. Pœnitentiæ, quæ dis-
pensat super huiusmodi Affinitate ex copula illicita etiam in primo gradu,
præsertim post contrahendum Matrimonium, quando copula fuit cum Sorore
Uxoris, aut cum fratre Mariti. Secundo *per Magnos Principes* intelliguntur
necum Reges, Principes, Duces supremam jurisdictionem habentes, sed etiam
Principes Totautes, qui merito magni Domini vocari possent. Item Marchio-
nes, Comites Barones habentes Marchionatum, Comitatum, Baroniam. Item
valde Nobiles, hoc est ex principalioribus Nobilibus Locis, potentes, & divitiis
insignes. Quod si Pontifici indulgentia, ut supra diximus aliquando exten-
datur etiam ad inferiores Personas, & ob solum bonum privatum, ad hoc
moveret gravibus casibus, quarum prima est, si contraxerint Matrimonium
cum ignorata prohibitionis Tridentini. Secunda est, si jam prolem suscep-
erint. Tertia si longo ab hunc tempore Matrimonium fuerit male contrahum.
Quarta est scandalum ex separatione provenientem. Quinta, & ultima causa
est Clementia Principis, ut si Puella nobili sit pauper, & Patruellus suos
velit ipsam ducere, & honeste dotare.

IX. Præmissa cognitione causarum alicuius aggredimur expositionem iu-
rum illarum, quæ necessario narrari debeant in supplicatione, ne Jubeantur
obtinere. Proderit sane plurimum Romanæ Curie usum cognoscere, a quo
docemur ad quod generaliter notare oportet quodcumque sit Impedimen-
tum illud, cujus relaxationem quaerimus, & illud quod iamquam proprium
attribuitur Impedimento illi, super quo dispensatio postulat. Primo Impedimen-
torum exponi debet, quod causam præbet petitioni, illudque iter, &
in sua specie proponi debet, ut omni confusio, & equivocatio tollatur. Se-
cundo ubi plura adfuerint, vel diverse, vel ejusdem speciei, omnia debent si-
mul exponi; ut si duo sint simul Consanguinei, & Affines, vel in duplici in-
culo Consanguinitatis, & Affinitatis conjuncti. Tertio Impedimentum omnia
in eadem supplicatione debet exponi, quia dum Pontifex dispensat, cen-
setur semper dispensare sub iuncta conditione, *si aliud non esset* cap. 2. de
retr. & qual. Ordinam. de 6. Quod si ex duobus Impedimentis, unum sit Pu-
blicum, aliud occultum, Publicum debet proponi in Dataria ad obtinendam
dispensationem pro foro externo, utrumque autem in Pœnitentiaria pro foro
interno, non quia hæc dispenset pro Impedimento publico, sed quia si duplex
obstet Impedimentum, difficilius dispensat, eam solum super occulto, & hoc
est faciendum, siue prius pro foro interno petatur dispensatio, siue prius
pro foro externo juxta Cardinalem Declarationem. Quarto si copula addu-
catur pro causa dispensationis, narrari debet utrum hæc contigerit in alicui

retro sub spe facilius obtinenda dispensationis, Quinto si Matrimonium fuerit jam contractum, sed invalide, bonæ, vel malæ fidei ratio tollitur, & si hæc fuerit in utroque, quod præstabitur etiam in calo, quo dispensatio a Pontificatus petatur. Ulterius debet exprimi si Matrimonium contractum fuerit sub spe dispensationis scilicet obtinenda, idemque fuerit consummationem hæc mala fide, etiam si mala fides fuerit tantum in uno, quando petitur dispensatio in Curia Rom. licet ad hoc, ut Episcopus pro foro conferentis dispenseret, bona fides unius sufficiat. Quod si Matrimonium sit contractum cum bona fide, cum ignorantia scilicet impedimenti in utroque, sed clandestine, vel occultis denunciationibus, hoc quoque exprimi debet, cum hoc reddat difficiliorem dispensationem, hæc hæc exprimi debet, nedum quando contrahentes Impedimento Consanguinitatis, vel Affinitatis obstricti sunt, sed etiam cum quovis alio Impedimento dirimente affuerint exposuit Clemens V. in sua Bulla.

X. Ut igitur ad singularia Impedimenta descendamus, hæc dicimus exprimi debet si petatur dispensatio super Impedimento Consanguinitatis. Primo gradus, quibus inter se Oratores devincuntur, & in qua linea, Unde si tanquam in quarto gradu se esse Consanguineos dicereut Oratores, irrita erit dispensatio; non erit tamen e contra irrita, si exprimerint gradum proximiorum pro remotiore, tertium scilicet pro quarto, quia gradus propinquior includit etiam gradum remotiorem ejusdem, non tamen diversæ speciei, & propterea Pontifex, qui dispensat expresse in propinquo sibi exposito, censetur tacite dispensare in remotiore, si sint ejusdem speciei. Sed pone etiam in pluribus Impedimentis, nimirum, quod Oratores sint duplici vinculo Consanguinitatis conjuncti, & multo magis si plura habeant Impedimenta diversæ rationis, hoc est si sint conjuncti vinculo Consanguinitatis, & Affinitatis simul, vel Cognationis Spiritualis, id debet exprimi in eadem supplicatione, Secundo utare oportet non solum, si Oratores inæqualiter distant Comuni Serpente, remotiorem gradum, verum etiam propinquo rem dicendo, quod sint Conjuncti in secundo, & tertio gradu, & hoc exprimeundum est, non quia revera super propinquo gradu sit necessitas dispensationis, sed ut per speciale Breve declaratur proximior gradum non obstat, & hoc decrevit Pius V. in Constitut. quæ incipit *Santissimus* edita die 16. Augusti 1566. ibi: *otentia tamen postea super propinquo litteris declaratoris*; ex quo colligitur, quod si tenebatur hic gradus propinquior, invalida haberetur dispensatio, præsertim si contraheret, quod gradus proximior esset primus, puta si duo essent Consanguinei in primo gradu, & tertio, qui id valorem dispensationis omnino est necessitas explicatio 1. grad. ex Constit. Pii IV., quam S. Pius V. circa hoc non correxit, sed potius confirmavit illi verbi: *dandum primum nulla modo attingat, tam in eo S. S. namquam dispensare intendat*, (intellige nisi exprimerent) Et hoc confirmatur, quia non dicitur litteris declaratoris super hujusmodi primo gradu, sed necessitas est vera dispensationis super eo. Facta igitur hypothese, quod gradus propinquior non esset primus, queritur an sententia hujus gradus invalidam redderet dispensationem? Et respondendi debet affirmative, quia hoc declaravit Urbanus VIII. in suo Breve emisso die 1. Novembris 1624. in quo Pontifex declarat Officium toleratum, cui commissum fuerat executio Brevis, & potestas dispensandi auctoritate Pontificis, invalide dispensasse eum, qui cum quibusdam

Can-

Consanguineus in 1. & 3. gradu Matrimonium contraxerant, eo quod nullo fuisse mentione propinquioris gradus solum in supplicatione expresserant se esse Consanguineos in tertio, nec habuerant litteras declarationis secundum gradum non exhibere. Accedit alius tenentis Breve Innocentii X., quod refert Anecloten in lib. 4. ubi Pontifex declarat Vicarium Generalem Alesandrie Diocesis, cui commisserat dispensare super quarto Affinitatis gradu, nulliter dispensasse, eo quod cum essent conjuncti in tertio, & quarto, super tertio Oratores litteras declarationis non obtinuerant.

XI. Vix intelligatur inquit, quomodo contigisse hoc casu veritatem possit dispensationem impetiterem sepe remotiori gradu non esse septepetitam, si postea nulliter dispensarent cum illo, qui litteras declarationis sepe primo non impetravit. Temere si res attentius perpendatur potest id optime intelligi fuisse e Summo Pontifice impetrum ad vitandum scandalum, quod aliqui temerere videntes non esse dispensatum in gradu propinquiori si hujusmodi Impedimentum esset publicum, & nihilominus celebrari Matrimonium, quod ipsi crederent irritum; quare voluit hujusmodi litteras declarationis peti debere, quae tamen non petentibus si dispensatum pertinere ad totam incertam, quae Impedimentum esset occultum, & abesset petitiuum scandalum. Additur, quod hujusmodi litterae declarationis solum necessariae sunt pro Impedimento Consanguinitatis, & Affinitatis, quae solum de his Impedimentis agunt in Breuibz Pontificis.

Ut oculis ipsi iudicibus Graduum differentiae observentur, de quibus in superius dictis Regulis actum est, tamquam necessario exprimentis in Litteris ad Similissimum pro obtinenda Dispensatione super Impedimento Cognationis, varias Colas selegimus, juxta varias Personarum habitudinem, sive ex uno tantum Stipite, sive a pleribus provenientium, quorum ordinem exhibent ierarchice figuram

Arbor quarti gradus Consanguinitatis.

Arbor II. & IV. Gradus Consanguinitatis.

In Arbore A. ut apparet, Matthaeus & Joannes Sponsus sunt in quarto Consanguinitatis gradu, quia aequaliter distant a Stipite. In Arbore vero B. quia inaequaliter distant, Matthaeus & Catharina, sunt inter se in tertio, & quarta gradu Consanguinitatis.

Arbor

Arbor quæ sequitur ostendit Sponsam: & Sponsam conjunctis duplici quæso Consanguinitatis gradu ex duobus Stipitibus

Demonstratio evidens est, quia Sponsi conjunguntur ex duobus Stipitibus, nam sub utroque Stipite alternatim Pater, alterutrum Sponsi collocatur. *Alexius*, & *Alexius*, Causam vero hujus duplicis impedimenti exhibent *Antonius*, & *Eleonora* ipsi, qui sub dextero Stipite preperiuntur.

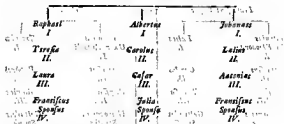
Causa idem contingit, si duo Fratres cooperantur in Uxores duas Sacerdos, aut si ipsi Sponsi descendant ex tribus Fratribus a communi Stipite, ut constat in sequentibus Arboribus.

Arbor duplicis IV. Consanguinitatis Gradus

... in eo quod duo Fratres acciperint in Uxores duas Sacerdos.

*Arbor duplex IV. Consanguinitatis Gradus
ex tribus Fratribus preceatibatur & Communi Stipite*

In computatione Graduum, qui notantur in hac Arbore observandum est quod repeti debet Descendentia Alberti fratris Raphaelis, & Johannis.

In sequenti Arbore, ostenditur, quomodo Sponsi quadruplici quarta Consanguinitatis Gradu sunt conjuncti.

Arbor quadruplici quarta Consanguinitatis

Demonstratio hujus assertionis ita procedit, Genitores Francisci Petrus, & Rutilia in tertio Consanguinitatis gradu conjuncti, praemissi dispensatione Matrimonium interunt, & similiter Genitores Magdalenae Joseph, & Laura, & huc sufficit animadvertere ut intelligatur, IV. Gradus ex utroque utriusque cum Jacobo, cum Thoma, & consequenter duplex IV. Gradus, qui quater-barur, Quomodo, vero hi Sponsi descendant manifestum, si se demum

Scipionem *Laurentius* est *Vit. Laura*, *Raphael* est *Vir. Gtrudis*, & *Alyfius* est *Vit. Terefa*. In hypothefi vero, quod vauitauerit *Catus* illi, pro quibus ad Rom. Sedem tacuisti requireretur, ut dispenseret super aliquo impedimento, superiores exempla normam suppediunt id dignoscendum etiam in his Casibus circumstantiam illam graduum, qui Nuptus coniugendus obflarent, promissa semper Suppium cognitione, & modum Descendentium ab illi.

XII. Tertium quod exprimi debet ab Oratoribus in petitione Dispensationis, de qua loquimur respicit Copulam iam fecutam, Scandala ex ipsa secutura, Infamatiorem Fœminæ &c. quæ res diligenter pro Causâ dispensandâ; & in hoc casu expausæ debent Oratores, utrum hanc Copulam habuerint sub spe, & fiducia facilius obtinendæ Dispensationis, etiam si unatenum pro, hoc est, siua solus *Vir*, siue sola *Fœmina* sub tali spe Copulam habuerit, alia subiiciat, & nulla erit Dispensatio. Quid patet ex præf. Causâ, quæ in concedendâ Rescripti Dispensationis hanc imponit clausulam: *dommodo Copula habita non sit et sine Dispensationis facilius obtinenda*, quod si non ex hoc sine, sed ex singulis variis Coniugum, vel Affines contingit, adhuc iuxta probabilitatem saniorum exponi debere colligitur ex Declarationibus S. C. quæ apud Carradum leguntur in lib. 8. cap. 7. Imo non solum Copule ille exponende est, quæ processu Supplicationem Pontifici porrigendam, verum etiam si iam sequatur, imo etiam quando habeat postquam Pontifex concessit litteras Dispensationis, sed videntur Delegatus eam sui executur, & hoc, his declaratum fuisse ab eodem S. C. legitur apud leandrum Scipionem loc. cit. n. 42. *Qui Romam misissent, inquit, pro Dispensatione, & habito amilicquod Littera fuerunt expeditæ contraxerunt, vel se cognoverunt, & ita errare est fuisse expeditas, & habere Datam ante Concédendam, vel Commixtionem, nullas Dispensationes est Congregatio Cardinalem transiit*. Et talem: *Congregatio Cardinalem sensuit Dispensationem reddi nullam ex Copula precedente Dispensationem ab Ordinatione factam, & impedire Matrimonii validitatem*. Verum tamen est, quod si Copula pluries fuerit hibita, non est necesse numerum declarationis, sed sufficit Copulam exprimere, quæ plurius non redditur difficilior Dispensationem.

XIII. Ille modo subiiciamus, quæ sunt necessaria in Supplicatione exprimenda dum petitur Dispensatio super Impedimento Affinitatis. Præter omnia illa, quæ hætenus exposuimus, ulterius exprimi debet nam Affinitas proveniat ex Copula licita, vel illicita, si petatur Dispensatio super primo, vel secundo gradu Affinitatis, tum quia difficilior conceditur Dispensatio super Affinitate orta ex Copula licita, quam illicita, tum etiam ut dispensatus cum eam impedimento Affinitatis concurreat impedimentum Publicæ honestatis, quod semper concurreat cum Affinitate ex Copula licita, quæ Affinitate expressa, censetur quoque tacite expressi Publicæ honestatis, & super ea tacite dispensatur, si exprimitur Affinitatem illa ortam ex Copula licita. Dixi: *si petatur Dispensatio super primo, vel secundo gradu Affinitatis*, tum si petatur super tertio, vel quarto, non est necesse exprimere ea quæ Copula orta sit Affinitas, cum certum sit quod illicita non excludatur ultra gradum secundum. Oportet etiam notare Lineam Affinitatis, quæ majori numeri est dæmonstrare Affinitatem in Linea recta, scilicet Nepotem Uxoris defunctæ, quam in Linea transversali, puta ex Sorore Nepotem Uxoris defunctæ, hæc enim

conditio non attenditur si Affinitas fuerit contracta ex Copula illicita, eo quod ex illa Copula non minor notabiliter speculatur vinculum, sed maior reverentiam obligant Affinitas ex Linea recta, quam transversali.

Porro refert hic Affinitatum Arborescentes, nam cum Affinitas ex Consanguinitate per proximam Copulam contrahatur, juxta illius gradum computatur omnino, duplicanti, & multiplicanti. Sicut igitur est Affinitas Arborum hic subnectere pro quibuscumque gradibus, inter quos Nuptus instituitur, nisi fuerit Pontificis Indulgentia impetrata.

Arbor Affinitatum.

<i>Uxor Fratris alio recta</i>	<i>Frater</i>	<i>Gradus I.</i>	<i>Soror</i>	<i>Vix Sororis alio recta</i>
<i>Uxor Filii Frater</i>	<i>Fratris Filius</i>	<i>Gradus II.</i>	<i>Sororis Filia</i>	<i>Vir filie Sororis</i>
<i>Uxor Nuptie Fratris</i>	<i>Fratris Nuptus</i>	<i>Gradus III.</i>	<i>Sororis Nuptus</i>	<i>Vir Nuptie Sororis</i>
<i>Uxor Pronuptie Frater</i>	<i>Fratris Pronuptus</i>	<i>Gradus IV.</i>	<i>Sororis Pronuptus</i>	<i>Vir Pronuptie Sororis</i>

XIV. Quod si petatur Dispensatio super Impedimento Publice honestatis, sciri est expresse an sit ex Sponsalibus, an ex Matrimonio, & si super primo gradu petatur, quia solius vinculum Publice honestatis in locis Matrimonium Ratum, quam Sponsalia. Dixi *si super primo gradu petatur*, nam si petatur super gradu remotiore, id expresse non debet, cum eo ipso quod petitur super remotiore, tacite innatur omni solum ex Matrimonio, non ex Sponsalibus, quippeque Sponsalia ex Tridentino Sess. xxiv. cap. 3. de Matrimonio inducant Impedimentum Publice honestatis solum dirimens Matrimonium cum Consanguineis alienius Sponsi in primo gradu.

XV. Jam vero si petatur Dispensatio super Impedimento Cognationis Spiritualis, queritur merito quoniam sint in Supplicatione exponende, & dicimus debere exprimi an sit *Filiatio*, an sit *Paterfamilias*, seu *Matrinitas*, V. g. an alter eorum levaverit de Sacro Fonte, an vero sit solum *Comparentis*, seu *Communis*. Quia indicatum est Matrimonium contrahi inter Patrem, & Filiam Spiritualem, quem inter Comparentem, & Matrem inter Filium, seu Commatrem, & Patrem ejusdem. Accedit quod Pontifex nonquam, nec vix dispensare solet in Parentatibus Spiritualem, quia Cognatio Spiritualis assimilatur aliquo modo Cognationi carnali. Sicut ergo indecentissimum est Matrimonium inter Patrem, & Filiam carnalem, sic etiam inter Patrem, & Filiam Spiritualem. Non, ego tamen Pontificem posse etiam in Parentatibus dispensare contentente originis causa, vi g. evidenti periculum vix Otiosum imminere, quia inter se tantalem Copulam habuerunt, & quamvis Sanchez affirmet nemquam legi Pontificem dispensasse ad contrahendum cum Impedimento Filiationis Spiritualis, eam tamen sepe in Compa-

serenitate dispensasse legator, nihilominus Vincenſius de Juſſis offert aliquod exemplum lib. 2. cap. 5. n. x74. Debat quoque ulterius exprimi ſi Cognatio Spiritualis ſit duplex, puta ſi diſcujus Prolem e Sacro Fonte levavit, & tenuit eandem in Confirmatione, vel ejuſdem Prolem unam levavit, alteram auſcult, vel abſque alterius prolem viciliſim levavit, aut teneat, ſicuti ſæpe diximus debere exponi multiplex vinculum Cognationis Carnalis, cujuſ Cognatio Spiritualis ſi ſimilodinem gerit. Non erit tamen neceſſarium exprimere, ſi quis pluraſqueſdem Filios e Sacro Fonte levavit, nec in Confirmatione tenuit ex Declaratione Clementis VIII. apud Garziam p. 8. cap. 3. n. 78. Sicque inque eſſe neceſſarium exprimere in Cognitione Spiritualis etiam habere ex Baptiſmo vel Confirmatione, quia, hoc parum matet, vel augeat.

Cognationis Spiritualis Diſſipata.

XVI. Quod ſi agatur de petenda diſpenſatione ſuper Impedimento criminis, etiam ſuper hoc ut ſubſcripta exeat diſpenſatio, requiritur quod Orator exponat, ad crimen ortum habuere ex machinatione in mortem conjugis, aut ex ſolo adulterio ſine machinatione, an ex utroque ſimul, quia ſuper Impedimento Criminis omniquam diſpenſet Pontifex pro foro æterno, ſi mortem Conjugis Defuncti alteruter eſt machinatus ex cap. *ſi quis vivente* 31. q. 2. *ſine alia ſp. Conjugii* (ibi dicitur) *perpetras manere jubentur, ſi machinatio probata fuerit & jure merito, na derat aſſa occidenda Conjugem ad ſine conſtituendi cum alia, obſente diſpenſatione. Si vero Impedimentum Criminis machinatione alterius perpetratum ſit occulget, diſpenſet quidem ſuper eo pro foro interno ſ. Præſentiarum, ſed nonniſi difficillime, & ex urgentiſſima cauſa, & gravioſam Penſionem imponit ſi diſpenſatur. Quammodum etiam ſi criminis Impedimentum ſine ulla machinatione conſiſſet, diſpenſaret ſuper eo, tam pro foro æterno, quam pro foro interno, quando adſit rationabilis cauſa, qualis eſſet ſi Oratrix diffamata, & in nuptia manere deberet, & ſcandala veroliſſime ſequereſque, non ſecundo inter eos Matrimonio: & demum diſpenſaret, ſi Matrimonium jam ſic contraham, utcumque invalido, ut ſi adſuerit Crimen adulterii cum Matrimonio.*

§. III.

§. III. *Explicatur Clausula si preces veritati nitantur, & tempus fiat-
tur, quæ causa veritas Dispensationis suffragatur.*

XVII. Præmissis falsitatem in Supplicatione principis posse contingere, vel circa Causam principalem motivam, vel finalem, vel circa causam solum impulsivam Dispensationis. Item eiros potissimum contingere pericli in Nomine, vel Cognomine Oratorum, id loco Oratorum præteritum Demetrii, in ipso impedimento, vel gradu illius. His præmissis, certum est per omnes falsitatem circa causam motivam, seu finalem, seu principalem, etiam si falsitas processit non ex malitia, sed ex simplicitate, vel ignorantie vicariis, et irritam reddere Dispensationis Rescriptum cap. *super litteris* de Rescriptis. Licet sit semel hac Doctrina, si in Supplicatione expresse fuerint plures causæ siueles, quasvis quolibet scorsim, etiam cæcis aliis, vasa moviles ad dispensandum. In hoc enim caso valida est dispensatio, si una vera sit, licet alie causæ in supplicatione expresse siue falsæ, quia *utis per inutile non debet vitari*.

XVIII. Certum insuper est falsitatem circa causam impulsivam non vitare, neque irritum reddere Dispensationis Rescriptum. Quoniam igitur in litteris Dispensationis exprimitur votum uæffe, ea semper finis censenda est, adeoque ex existente falsa, vitiosa, & irrita debet Dispensatio, quæ Ponsifex non soles absque omni cautela dispensare, & tunc locum habet illud vtilissimum Axioma: *ratu legis est anima legis* cap. *consuetudo* dist. 1. E contra vero si plures allegantur, delendum est ex Sylo Cens quænam ex ipsis sit finalis, & quæ impulsiva solum, & quando non constet de Sylo, standum est iudicio Prædicti Jodini, aut standum est Consuetudini, quæ solet in his similibus casibus observari, cui videendum si ex omni circumstantiis conjunctis aliqæ luceat, ex qua verisimilis possit de veritate concedenda iudicari. Accidere & illud potest, quod diverse concurrant hinc inde motiva, & perpenfis omnibus, ad hoc spectis, dubium an causæ falso allegata si motiva, vel potius impulsiva, & in hoc caso juxta glossam finalem in lib. 2. de Donatioibus, & alios DD. præsumenda est, quod si solum impulsiva, sique valere Dispensationis Rescriptum, quia quænam possimus, hinc debemus pro valore esse, ut patet ex pluribus Textibus, præcipue vero ex 2. *quæstio in Adversus* d. de reb. dub. Si vero perpenfis omnibus circumstantiis, ad hoc spectis debium, affirmet aliqui iudicandum esse pro causâ impulsiva, et Rescriptum infirmatur. Alii vero apud Anacletum in s. lib. Jns. Can. tit. 3. §. 9. n. 196. arbitratæ oppositum, quod *in dubiis tutius pars sit eligenda*, ubi agitur de fivore Mainmomi, quod est elevatum ad rationem Sacramenti.

XIX. Nonc addatur Casus erroris in nomine, & cognomine, ut quævis en vitæ dispensationem? Si distindendum esset hoc dubium ex præxi Cens, affirmative lententia audiretur, & juxta Forensium Consilium iterum querendum esset dispensatio. Verum non deesse illi, qui hæc distinditio procedat. Vel error iniquitate est talis, ut dispensatio credat si dispensare etiam ab eo, cui revera imperatus dispensatio, eo quæ Persona rei nomine indicata neqæ si dispensatio: vel error est talis, ut non propterea dispensatio cognoscatur dispensationem, siue hoc, siue alio nomine appelleretur. Si res hoc secundo modo se habeat, inquirunt non vitari dispensationem, quævis in
no-

nomine Personæ dispensatione erratum sit, quia dispensanti in hoc casu intendit contolere dispensationem petentis, qui sive sit Petrus, sive Paulus, numquam variis conceptum, & intentionem concedentis; proinde trias error est commisso per accidenti, ut tollat ex l. *si in nomine C. de Testamento ibi: si in nomine, vel Pronomine, seu Cognomine, seu Agnomine Testator erraverit, ut tamen de quo fuisset incertum sit. Error huiusmodi nihil efficit. Si vero res primo modo se habeat, probabitur videtur irritam esse dispensationem, quia dispensans intendit dispensare cum eo, cuius nomen endixit in premissis, non cum alio, licet enim Procurator intendere proponere indigentem dispensatione, tamen revera hunc non proposuit, sed alium, & revera ex relaxatione dispensator credit esse alium, quem dispensat ab eo, cui impetrator dispensatio est ergo quis ratione error variet cognitionem, variet etiam intentionem in dispensante. Ergo sicuti ex relaxatione dispensanti cognoscitur dispensandam esse Personam sibi notam, intendit etiam eandem dispensare. Quo posito concluditur hujus Secundæ Sententiæ Assertores, etiam Dispensationem, utpote scilicet non indigentem, nec petentem, nullam esse. Hoc tamen videtur ab omnibus admittendum, scilicet, quod si non error in Nomine, sed in Dispensatione Rescripto repetiratur solum error in notatione alicujus Syllabæ, vel litteræ, ut si loco Bernardi diceretur Betnardi, tunc dispensatio tenet; sicut etiam tenet, si quis habet duo nomina v. g. Jo. Antonium, & unum tantum exprimeretur.*

XX. Alter error inpetere potest, vel in nomine Diocesis, vel in Nomine Petri Oratorum, & inquit quid sit sciendum de impetrato Rescripto. Nullum esse hoc Rescriptum si error cedat in nomine Diocesis, citrum sit ex Verbis Tridentini Sess. xvi. cap. 1. *Committatur Ordinarius illorum, qui eas impetraverunt.* In supposito autem casu nullus Episcopus esse Ordinarius, qui possit exequi huiusmodi Dispensationem. Non Ordinarius Oratorum, qui ut supponitur non committitur illi ex officio Rescripti. Non Ordinarius Diocesis rhennæ, qui est contra intentionem concedentis Rescriptum, qui Nonnulli Ordinarius Oratorum delegare intendit. Si vero error ceciderit in nomen Petri (excepto casu quo dispensatio Matrimonialis Impedimentum petatur ob angustiam loci, vel ob locum ad litus Maris) talis error non advesceretur Rescripto, quia expressio Petri omnino non est necessaria. Limitationis vero ratio hæc est, quæ tuos locus esset causæ motiva, seu finalis Dispensationis; consequenter error circa illum, Rescriptum vitaret.

XXI. Postremus error potest contingere circa Impedimentum ipsum, aut gradum, & nullus dabitur hunc errorem reddere irritum Dispensationem. Limitari tamen potest responsio prima, nisi exprimeretur gradus propinquior pro remotiore ejusdem speciei v. g. Oratorum esse in tertio Consanguinitatis gradu, cum tamen essent in quarto solum. In hoc enim caso Pontifex expresse dispensat in propinquiore, tacite dispensat in remotiore. Hinc licet argumentum non valet a majori ad minus, quando major, & minus sunt diversæ speciei, alicui si in Supplicatione necius exprimitur pro minori v. g. Consanguinitas pro Affinitate dispensatio nulla sit, esse Vinculum Affinitatis sit minor vinculo Consanguinitatis, Velut tamen quando gradus sunt ejusdem speciei v. g. Consanguinitatis. Limitant 2. si in Brevis Pontificio Dispensationis committitur Ordinarius ex sola incursa Scriptoris irreprehen-

cir-

circa Impedimentum, dummodo Orator et sufficientibus Testimoniis probeat non fuisse ibi ipſi commiſſum errorem in Supplicatione, quia certum eſt, quod Pontifex veluit diſpenſare in Impedimento, quod ſibi vere fuit propoſitum, & error ille eſt penitus materialis, & intentio diſpenſantis, potius quam verba ſunt errandis.

XXII. Ut ad reliquam partem Noſtræ Inquiſitionis accedamus, in qua proponitur tempus, quo Cauſæ veritas Diſpenſationi ſuffragator præmittitur, quod quadruplex tempus in præſenti materia conſiderare poſſumus, & primo tempus, quo qui Diſpenſatione indigent mittunt Supplicationem, vel illam præſentant Pontifici. 2. Tempus quo litteræ Romanæ expediuntur. 3. Tempus quo litteræ ſibi datæ Ordineſcunt, vel alia Delegatus executioni demittat, & eſſe diſpenſat. 4. tandem tempus, quo ſcila jam diſpenſatione, Perſonæ diſpenſatæ conſtituent Matrimonium. Hoc poſito primo dicimus Cauſam Diſpenſationis motivum non debere neceſſario eſſe vetam, & exiſtere eo tempore, quo Supplicatio Romam mittitur, vel Pontifici traditur, quæ tempus, quod præcedit Diſpenſationem non conſideratur. Neque poteſt dici ſeu doleatur Orator ille, qui tuſſe modo non ſubſiſtente prævidet tamen exitum tempore illo ad quod Supplicatio referret. Accedit ulterius, quod Clauſula epponi ſolita in Reſcripto *ſi ita eſt: Si priori veritati æſtetur*, non reſertur ad tempus Supplicationis, ut claret infra patebit. Et quomodo ſupra diximus ſollicitatem circa Cauſam ſinalem vitare, & iuſtitie Diſpenſationis Reſcriptum, hoc tamen obſerare intelleximus, ſi ſollicitas illa adefſet tempore Reſcripti, vel executionis ejusdem, non vero tempore Supplicationis. Nec jura opponere, quod ſicut nullo eſt Diſpenſatio, ſi antequam Pontifex dei ſacraſtatem Diſpenſandi ceſſet ceſſa adducta pro obtinenda Diſpenſatione; ita nulla eſſe debet Diſpenſatio, ſeu conceſſio ſacraſtatis diſpenſandi ſcila a Pontifice, ſi non verifiatur cauſa tempore, quo mittitur, vel traditur Supplicatio Pontifici; ſiquidem illud eſt cauſam ceſſare ante Diſpenſationis Reſcriptum, & non amplius eſſe, erit fore, aliud eſt cauſam non verifiſcari tempore, quo mittitur, vel traditur Supplicatio, verifiſcanda tamen tempore poſteriore. Sicori aliud eſt filium jam natum eſſe mortuum, aliud eſt nœdum eſſe natum, ſed naſciturum. In primo caſu nullo eſt Diſpenſatio, quia illud cauſa expoſita non exiſtit, nec eſt eodem amplius exitura ex capite *quia circa* de Conſanguin. & Affin. In ſecundo caſu, cum tempore, quo mittitur Supplicatio, vel traditur Pontifici pro eo ſigno non dom concedatur Diſpenſatio, non eſt cor dicamus pro eo tempore neceſſariam eſſe ſubſiſtentiam, ſeu verifiſcationem cauſæ, quæ requiritur tunc quondam debet poni effectus.

XXIII. Utinam vero convenirent DD. in definiendo an Cauſa ſitilis Diſpenſationis neceſſario vera eſſe debeat eo tempore, quo Romæ expediuntur Litteræ Diſpenſationis, ſed neque in hoc conveniunt. Plures affirmant, & plures negant. Qui affirmant, afferunt textum capituli *ſi ita tempore* de Reſcript. in 6. in quo Bonifacius VIII. decernit eum, cui providetur de Beneficio Curto mandaverit Epifcopo Pictavienſi, non poſſe illud confeſqui ſi tempore Datæ Litterarum Papalium, ſeu impetrationis Reſcripti Pontifici non erat Orator Legitime tracti, id eſt & 5. innotum, quævis poſtea tempore Collationis ſibi ſcila ab Epifcopo, erit rectum nullo ſit. Addunt præterea ſcillum, ſibi, Verbo *in tempore*, quæ allegant alios textus concordantes, ac

tempus Data Litterarum Popularum isti infirmitudinem. Observant adhuc, quod Pontifex, vel Summus Pontificatus vere non est ille, qui dispensat, etiam dum alicui Ordinatio, vel Delegatus executionem committit, p[er]missio examine veniens presentium; Ergo ne dicatur Pontifex, aut Summus Pontificatus potius dissipator, quam dispensator, debet tunc vera esse clausula, quia sensu Clausula (*si preces veritati nitantur*) solite apponi in Rescriptis Dispensationis, videtur it esse: si causa mihi propolite vera fuit; sed causa propolite non dicatur vera, si tempore quo moveat Pontifex, vel Summus Pontificatus ad dispensandum non sunt vera. Ergo iniquum causa finalis Dispensationum necessario debet esse vera eo tempore, quo Romæ expediuntur littere Dispensationis. Qui vero oppositam tuerentur sententiam argumentum repetunt ex cap. *quoniam circa* de Rescriptis; ex quo inferunt, quod gravis Pontificia non habet vim perfectæ, & consummate Dispensationis, sed potius est mandatum de Dispensando sub conditione expressa, vel tacita, *si preces veritati nitantur*, vel *si ita est*, & consequenter iniquum sufficere, si causa verificetur solum tempore, quo Delegatus ex commissione Officii dispensat: & ad textum pro Contraria sententia allatum, & ad alios similes respondens eor[um] loqui secundum morem antiquum Pontificum, & Rom. Curie, quia p[re]fata illis temporibus Pontifex, & Curia Romana nulli alicui mandatum Dispensandi committebat, sed plene, & complete dispensabat, quo tempore utique debebat Causa subsistere. At secundum praxim Recentiorum satis notum non amplius complete dispensaret Pontifex, sed Dispensatio committeretur Ordinatio, ut ipsi habita sufficienti Informatione, & cognita veritate veniente, quando actu Dispensandum, erit temp[us], & actu dispensari. Videtur tamen prima Sententia magis consonare J. Canonico in citato cap. *si eo tempore*. Ubi vero Pontifex non providet Ottorem de Beneficio Curio, sed mandaverat Episcopo Pistiven[si], ut Oratorem provideret, si forte tunc vacaret, vel de proximo vacaturo, & tamen, quia Ottor tempore Pontifici Rescripti non habebat legitimam potestatem, licet postea tempore Collisionis eam adsecutus fuisset, Pontifex duxit hanc Collisionem. Ergo licet Pontifex ipse non dispuset, sed commisit Dispensationem Ordinationi, vel alicui Delegato, si tamen tempore Commissionis Apostolicæ non subsistat causa, & postea subsistat tempore executionis Litterarum Apostolicarum, nulla erit Dispensatio. Ex quibus patet explanationem, tum citi Caput, & similia facta ab Auctoribus aliorum Sententiarum esse consonam textui.

XXIV. Infertur ex his, quod si causa inutili deficiat antequam Ordinatus, vel Delegatus dispense, & nihilominus hic veli Dispensare, nullam esse hanc Dispensationem, quæ cessante causâ finali cessat Mandatum, cap. *si pauper* de Tribendis in 6. Quæ Ordinatus, ut Delegatus illente, & invalide dispensat in sequentibus Casibus 1. Si Puella parva, & chemat Romæ Dispensationem super Matrimonio impedimento ob Data defectum, sed antequam Delegatus ex vi Pontificæ Commissionis dispenset, Puella Datum competentem adiecit est alia via, post hanc litem, donatione &c. 2. Si Leprosæ te magno momenti, ex cujus motivo impetierat sui Romæ Dispensationis Rescriptum plene fuit terminata in favorem Canonici antequam Ordinatus dispense. 3. quando obicit sui Dispensationi gravis R. n. a. ab Licet angustiam, te i. antequam Obicitur actu dispense, Vt Equam commo-

cicentia firmum in Matrimonium exposulavit. In his inquam, & similibus Casibus non subsistit, & nulla est Dispensatio.

XXV. Novus Casus infregit quando causa finalis Dispensationis desinit esse post ipsam Dispensationem, sed ante Matrimonium contractum, unde merito quaeritur an subsistat saltem in hoc casu Dispensatio. Certum est Dispensationem subsistere, si solum post contractum Matrimonium esset Causa finalis, quia res tunc redacta est ad statum irrevocabilem; nam Matrimonium semel valide contractum posita Dispensatione ex causa vera subsistente, cum tempore Dispensationis facta ab Ordinario, cum tempore contracti Matrimonii sit indissolubile. Sicuti a pari si non aliquo Dispensatum sit, ut ad Ordinem Subdianconatus promoveatur, infraque Ordine resisteret causa, non prohibetur ad alios Ordines ascendere, quia res redacta nunc ad statum irrevocabilem.

XXVI. Ad difficultatem itaque propositam videtur respondendum, Dispensationem tunc amplius non subsistere, sed suum valorem amminere. Tactus est status in rap. *tam cessante de* Appellationibus, ibi: *Cessante causa cessat effectus* rur ergo, & in Casu nostro cessante Causa finali Dispensationis, cessare non debet ipsa Dispensatio, quae Privilegio equiparatur, quod cristiana motivo resisteret argumento cap. *suggestam de* Privilegiis, & rap. *finalis de* Prebendis, ubi dicitur Aduer non operantur alia intentionem Agentium, qui verie agenti in nostro Casu non censetur voluisse dispensare nisi sub hac conditione tamte intellecta dummodo causa maneat, alias illius dispensasse, si voluisset, an intendisset Dispensationem suam valere etiam in casu quo causa cessaret. Et non asserimus, siue Dispensatio habeat adum lucumessum, ne Dispensatio videretur Carenda in Quadragesima ob speciale infirmum, aut Dispensatio super Impedimento Matrimonii dirimente, quae ante ipsam contractum Matrimonium est successiva quoad illius effectum, & non est redacta ad statum irrevocabilem: siue habeat effectum commemoratum v. g. si quis dispensaret ab edendis Carnibus unico die propter febrem infirmum, quae independenter a Dispensatione non excusat, & interim manum miraculose reconvalescat, certe resistit Dispensatio. Fieri quicquid Causa finalis si deficiat, impedit Dispensationem fieri, seu executioni demandari a Delinquo Sedis Apostolicae, rur ergo non impedit quoque non iam in adum redactam, perseverare, seu ab Ordinibus executioni demandari per relevationem Matrimonii non possit.

XXVII. Nec jura reponere, quod vinculum per Dispensationem ablatum non amplius reviviscit rap. *ex tas de* Filiis Presbyterorum junda Glossa ibidem verbo *præstari*, & regula 73. Juris in 6. *Filiam legitime retrahere non debet, licet Casus veniat, in quo non potuit intebui*. Sequidem hanc ratio valet, quando vinculum, seu Impedimentum semel oblatum, ablatum, vel absque ulla etiam ratiis conditione ablatum sit, quod non constat in casu, de quo loquimur, nam juxta romanam usum hujusmodi Dispensationis contrahuntur sub hac conditione saltem ratiis: *dummodo causa permaneat*. Ad Taxiam in rap. *ex tas* responderet ibi Sernonius esse de Dispensatione Pontificis cum filii Sacerdotum, ut possint Ecclesias Paternas post mortem Parentum Sacerdotum administrare tenere, quam Dispensationem ibi decernit Pontifex non debere irritari, si cessarent causa solum postquam de facto virtute illius Dispensationis tam oblatum, quia ut pluries habetur in Ju-

re Canonico, dicitur quoddam Spirituale Matrimonium inter Ecclesiam, & suum Pastorem seu Rectorem: sique autem cessante istiusmodi causa Dispensationis in Matrimonio casuali, non cessat Matrimonium iure causae hecismodi cessante causa contrahendi; ita neque Spirituale Matrimonium inter Ecclesiam, & suum Pastorem, seu Rectorem, si post illud cesset Dispensationis causa finalis. Ad Regulam quoque 73. Junii in 6. respondetur ex Glossa ibi Seimonem esse, quando res redacta est ad statum irrevocabilem, & de facto Glossa ibi adducit exemplum de Matrimonio jam contrahito semel valide, & dicit non dissolvi etiam si superveniat causa, quae si supervenisset ante contrahendum Matrimonium, illius validum implevisset, Imo addit eadem Glossa interdum propter supervenientem causam impediri effectum illius, quod legitime iure dictum fuit, ut legentis prebitur unde non est universitatis verum illa regule, sed penior sive limitationes, ut in nostro praesenti casu.

§. IV. *Traditur Praxis Supplicationis pro impetrando Dispensatione pro Porrectura in forma Ordinaria super Impedimenti Matrimoniali determinationibus, & agitur de exortatione Litterarum Apostolicarum.*

XXVIII. Praemissa Dispensationes super Impedimentis Matrimonii non omnes expedit in eodem Tribunali, sed in diverso. Siquidem Dispensatio pro Impedimento occulto petitur, & expeditur in Tribunali scilicet S. Penitentie, cujus Dispensatio solum valet pro foro Conscientiae, ut dicemus inferius. Dispensatio vero super Impedimento publico petitur, & expeditur, vel in Dataria in remotionibus gradibus, videlicet in quarto, tertio, secundo, & primo, vel in Cancellaria in minoribus gradibus, videlicet in tertio, secundo, & primo, vel in Praefectura Brevium in proximis gradibus, ut in primo, & secundo Affinitatibus, aut in primo, & tertio, in primo, & quarto Consanguinitatibus, vel in primo Affinitatibus, & haec Dispensatio valet pro foro externo, seu potius pro utroque foro externo scilicet, & interno. Quod si coniugii Oratores pluribus inter se Impedimentis, quorum quoniam sit occultum, aliud publicum, petitur, & expeditur Dispensatio pro occulto in S. Penitentie pro Publico vero in Dataria, vel Cancellaria, vel Praefectura Brevium pro diversitate graduum modo dicto. His praemissis exponitur modus efformandae Supplicationis pro obtinenda, & dirigenda Dispensatione in foro Extremo.

XXIX. Quatuor sunt illae res, quae in hac formula utari debent. 1. requisita Scripturae. 2. Litae illorum. 3. Proprietas verborum, oportet enim quod verba sint usitata in Curia, clara, & simplicia, hoc est sine ambagibus, superfluis ceremoniis, & sine quibusvis miris. 4. Explicatio eorum, quae exponende esse superius diximus. Requiritur 5. quod iussu habuit Supplicatio S. Pontificis. Ut vero praxi reddiderit facilius, ponitur haec formulae Supplicationis pro Dispensatione super tertio, & quarto Consanguinitatis gradu pro foro externo ad contrahendum Matrimonium, illegata ca. si. Copulae praecedentis.

BEATISSIME PATER Exponitur humilissimi S. V. pro parte devotissimorum illius Oratorum Petri N. Lisci, & Paula N. Diaconi Florentinae; quod ipsi ahi scilicet se tertio, & quarto Consanguinitatis gradibus a nemine super praemissis invicem esse coniunctos, Oratur praedictis (huius exponatur ad deinde Opere ad finem facilius obtinenda Dispensationis, vel solum

infusa libidine victui) *Oratores incedunt, cogunt.* Cum vero *Pater S. nifi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier difformata, & innotata morietur, graviusque inde finadala possit oriri, Cupiam prefati Oratores Matrimonialiter copulari, sed quia obstante Impedimento huiusmodi defleuiam suam in hoc parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ Dispensatione. Supplicavit igitur humiliter S. P. Oratores prefati quatenus, cum eisdem Oratoribus, quod Impedimentum quærit Coniugum inter grade huiusmodi non obstante Matrimonium inter si publico servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in fave Ecclesiæ, Solemnizari, & in ea possimodum cernere habere, & illi valiant, Dispensari. Diffusionem vero ioculi gradui non obflare, devotæ, proleptus suscipiendum tandem legitimam manente dignitatem de specialis gratia, non obstantibus præmissis et Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, uniusque Contrarius, quibusque.*

Alia formula Supplicationis pro obtinenda Dispensatione super rectio Coniugum inter grade pro foro externo ex causa Matrimonii iam contrahi.

BEATISSIME PATER. Exponitur humiliter S. P. pro partu *discessum* illius *Oratorum* *Francisci N. Lati, Anan N. Dierici* *Flaventina, quod ipsi, ahas scientie* (quod si ignoraverit dicatur alius ignoranter) *se in terra Coniugum inter grade contraxerint Matrimonium* (hic ponatur etiam an sub spe facilius obveniat Dispensationem) *inter si di præfati in fave Ecclesiæ, & de fave contraxerint, ac consummarint.* Cum autem *Pater S. Oratores prefati in eusmodi Matrimonio cernere non possint absque Sedis Apost. Dispensatione, & si Divinam inter eos fieret gravia inde scandala possit veremittere oriri, Supplicavit igitur ut &c.* *supra sine Prædictis formalibus.* Curandum est postea, ut huiusmodi Supplicatio Ratum diligatur, quod fieri potest, vel per Episcopum, aut eius Vicarium Generalem, vel Episcopum Agentem, quem quidem Episcopus solet, ut plurimum Romæ habere, & pro expeditione eorundem mandandum, eo vel maxime si agatur de Incestu cum Coniugibus in secundo gradu, vel cum Affine in primo, annectendo, quia si aliquam deducatur Incestus apud Iudicem obveniat Dispensatione, & per Delegatum a Pontifice Dispensatio executioni demandetur absolvendo Incestuosos, tam in Crimine Incestus, & excessibus, quam etiam in penis, & deinde cum sic absolvi Dispensando, nullus Iudex Sæcularis possit amplius illos punire, vel nullo modo vexare, ut docet Viennensis de Iustis lib. 1. cap. 7. n. 203. usque ad n. 207. & Nos infra dicemus.

XXX. Legimus autem huiusmodi litterarum Executor ille est, cui in eisdem litteris demandatur executio. Solet autem demandari Ordinarius Oratorum, vel ejus Vicario Generali ex Trident. Sess. xxii. cap. 5. de Refor. Matrim., & ex nostro Sylo. Sæpius autem committitur Vicario Generali, in quo casu requiritur Episcopi exequi dispensationem, sicut nec Vicarius si committitur Episcopo, Sporell. Decis. 97. n. 107. Ubi notandum quod quicumque deputatus Executor nullum habet Jurisdictionem, nec potest litteras executivas, vel dare sententiam Oratoribus contrahendi antequam eisdem præfententur litteræ Apostolicæ in Originali, etiam si aliunde sciat illas fuisse concessas, ut notari committitur Vid. Hinc nullum etiam Matrimonium quod contrahunt Oratores ex eo quod sentiant litteras Dispensationis jam Romæ esse expeditas, vel eas jam habere in suis manibus, etiam si constiterit de Litterarum

propter Apostolica Scripta mandant &c. Ubi sciendum nomine Discretionis intelligi Prudentis iudicium consistens in hoc, ut sicut Delegatus juxta præscripta procedat, & simul attendat, an non ex Dispensatione Scandala, & alia gravia male oriantur, in quo casu dispensare non debet exigente sic discretionem. viii. Subdi. Pontifex *quotiens deposita per se omni specie ac quocumque modo, ac perinde etiam sponte oblati, a quo te omnino abstineas minuat.* Quibus verbis prohibetur sub gravi (solum enim in hac Littera Dispensationis superaddi hinc prohibitioni poena excommunicationis lre sententia) conjugis muneris receptio, etiam consistens in Esculentis, & Potulentis, quæ paucis diebus consumi possunt, ne docet Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 35. n. 72. adeo ut neque sub prætextu laborum in studendo Processu, in examinando Testibus, capiendi informatione &c. neque pro Sigillo, expeditione &c. possit delegatus quidquam recipere, pro vi declaratum fuit a Sac. Congr. apud Corradum lib. 7. cap. 6. n. 14., & alior. Quis vero hæc prohibitio attinet solum delegatum, non vero Notarium, hinc Notarius potest aliquid licite recipere pro examinando Testibus, & alia informationibus, hoc est quartam aurei, seu decani, prout declaravit eadem Sac. Congr. apud eundem Corradum luc. cit. Sicut etiam ipse Delegatus non quidem ante Dispensationem, sed solum post poterit aliquid sibi sponte oblatum a patribus recipere, quia tunc cessat ratio prohibitionis, quæ est ne numerus obsecratur unicus dispenser, prout notavi Sanchez supra n. 14. Persequitur ix. Pontifex: *Te de præmissis diligenter informes, & si præter veritatem aliter repereris, tunc etiam dispenses,* quibus verbis indicatur condicio de forma, adeo ut Delegatus invalide dispicatur, nisi prior cognoscatur, & reperiat proces veritatis sui, etiam si peritis rei preces veniant omnino minor proce sepe decerni S. Rota. Sufficit tamen hujusmodi cognitionem capere extrajudicialiter ex Tendent, Sess. xxi. cap. 5. de Refor. Meten. ibi: *Summario tantum, & extrajudicialiter,* nisi tamen aliquis obstatet contradictio, id quod debet etiam Parr. & Aldr in Scriptis redigi, prout docet Vincenius de Justis lib. 2. cap. 6. n. 267. Puto de eorum veritate se Delegatus informare debet, & ea cognoscere, quorum falsi, vel erronei expellere vult, & annullari Rescriptum juxta superius dicta. x. Si intercesserit inter Ortorem Capite lucetinoir ante Matrimonium, vel jam contractum sui Matrimonium cum Consanguineo, vel Affine, Pontifex dicit. *Ab his istas cessat, & expellit hujusmodi obsecras pro utroque foro.* Circa quod notandum ad hanc absolutionem non esse necessarium, si sit Sacramentalis Confessio, sed potest dari etiam extra Sacramentalem Confessionem a Judice Delegato; ita ut sic absolvi, deinde etiam pro Foro externo sint immenues a ponit, verb. gr. ab Excommunicatione, & alior, quæ ob lucetum incurriunt, dummodo Oratores in Foro aliquo externo, sive Ecclesiastico, sive Seculari nothum sint delati juxta ista dicenda, vel si sint delati, dummodo Sententia contra eos lata, aut ferenda parvi parvitas, seu satisfecerint juxta dicenda sub n. 12. Super addu xi. Pontifex: *Imposita eisdem &c. Salutaris Penitentia,* quæ Penitentia si dispensetur in forma Ordinaria, non est necesse, ut sit publica, etiam si delictum esset Publicum. Quis vero nullam Pontifex detinuitiam præscribit Penitentiam, relinquunt rebus Delegati imponenda per quatuor delicta, Personarum, Circumstantiarum, & temporum cap. 2. de Penitent. dist. 5. Sequitur xii. Pontifex: *& quotiens contra ipsos supra præmissa*

si in iudicium, quouando delicta fuerit, pariter iudicari. Que clausula censuram continet, & est de forma, adeo ut Dispensatio sit invalida, nisi prius Oratores actu, & ita effectum pariter Sententia contra eos lata, vel ferenda in eum, in quo ante Dispensationem propter Incestum delictum, vel propter male contractum Matrimonium in aliquo extraneo Foro fuerint delicti, vel accusati. Hinc una fuit, ut si valorem Dispensationis, si Oratores praestiterint interea executione de paulo iudicari in illo Foro, in quo fuerit delicti, vel accusati, quia Pontifex necessario sequitur, ut dum cum illis dispensatur, iam antea pariter iudicari. Quod si Oratores ob eorum delictum adhuc occultum in ulla Foro fuisse delicti, vel accusati, poterit, vel debet Delegatus Pontifici eos absolvere pro utroque Foro, tam a crimine Incestus, quam ab aliis excessibus, & deinde dispensare, adeo ut huiusmodi facta absolutione, nullus Index Sacerdotis, illos amplius puniat, aut vexare valeat propter Incestum, ut supra iudicavimus, testimonio Vincentii de Justis, xxi. Addit Pontifex: *& accepta Juramenta ab eis, quod sub spe facilius obtineatur Dispensationis Incestum non commiserint.* Quod iuramentum mentis exigit Pontifex, quia que in solo animo consistunt, novum iuramento probari possunt, ut vocat Barbosa de Officio, & Potestate Episcopi Alleg. 51. Sed circa hoc Notandum 1. si Oratores, vel unus eorum falso iuraverint negando nimirum se sub spe facilius obtineatur Dispensationis Incestum commisisse, Dispensationem fore nullam, unumque fore sublequeus Matrimonium, quia deest voluntas dispensandi in Pontifice. Potest tamen deinde ipsi Oratores succurri absque eo quod se ipsi infamem publice iterando iuramentum falso emissem, & iterum petendo novam Dispensationem pro Foro extereo, si nimirum recitanti ad S. Penitentiarium narrando sincere causam, qualiter eum ipsi ad praecedens falsum iuramentum fuerit dispensatum, & rogando, ut cum iuramenti falsi delictum, & nullum Matrimonii publice celebrari sint occulta, Summus Penitentiariorum dignetur dispensare ad evitanda Scandala verosimiliter nascitur ex eorum separatione, Cordas lib. 8. esp. 2. numero 22. Notandum 2. aliud esse Incestum committi sub spe facilius obtineatur Dispensationem, & aliud esse Incestum committi sub spe. Primum habetur, quando Incestuosi ideo peccant, ut facilius obtineant Dispensationem, seu quia sperant etiam admissio facilius Dispensationem obtineant; adeo ut spei facilius obtinendi sit causa, & motivum committendi crimen, & consequenter Scandalum, & ansa Periculi. Secundum habetur quando Incestuosi dum casualiter peccant, habent quidem spem obtineatur Dispensationis, sed non ideo peccant, ut facilius impetrent Dispensationem, adeo ut spei facilius obtinendi non sit causa, & motivum peccandi. Id bene vocandum est, xiv. Saldy Pontifex: *Disa mulier infamata, & inupta moreret, gravitatem inde Scandala possent verosimiliter exoriri.* Ad cuius Clausula veritatem non sufficit probabilis timor verb. gr. inimicitia inter Oratorem Consanguineos, vel incontinentiam Oratorum, vel quod mulier difformata non possit amplius competere nubere. xv. Si super tercio, & quarto gradu petita fuerit Dispensatio subdit Pontifex: *Distinctorum vero tertii gradus eis non obflare declarat.* Cuius Clausula ratio est, quia quoties Oratores inquisierit distans communi Scriptis debet necessitudo in Supplicatione exprimi etiam gradus propinquos, non ut super eo dispensetur, nisi esset primus, sed ut declararet eum non obflare, juxta superius dicta. xvi. Si ex precedente inter Ora-

to-

totae Copula, Ptoles ante Matrimonium jam sic concepta, vel si adhuc ante Dispensationem, vel Matrimonium timeatur suscipiende, vel si ex Matrimonio invalide contracto sit concepta, dicit Pontifex *Prolemque susceptam, se ges sit, & suscipiendam, exinde legitimam desiderando*. Quibus verbis datur secuti Delegato, ut legumet, vel legitimam decernat prolem legitime natam. Ubi notandum, quod huiusmodi legitimatio valet ad legitimandam Prolem quo ad omnes effectus tum Spirituales, tum Civiles (respectu subditorum jurisdictioni etiam temporali Pontificis, Verum quid egendum esset si Litterarum executor deprehenderet aliquod in precibus omissum fuisse de necessitate exprimendum?

XXXII. Profecto oportuerit Oratores consulere, ut novas Apostolicas Litteras procurarent, *perinde valere dictas*, ac si ab initio ita, & valide impetratae fuissent. In nova tamen Supplicatione enasci debet qualiter prius per errorem, vel falsitatem, aut omissionem alicuius necessarii exprimendi imperium fuerunt litterae Dispensationis, fideliter etiam exprimenda pluralitatem errorum, defectuum, vel falsitatem si plures in prioribus litteris iniectionis fuerint, alii uerum Rescriptum fuisset Subreptionem, Corrodes in lib. 8. cap. 5. n. 29.

XXXIII. Rescripti formam hoc usque explicitam, quam *Ordinariam* appellat DD., qua Pontifex imponit Orationibus summam aliquam solvendam, & erogandam in usus pro modo supra dicto, sequatur altera, quae vocatur in forma *Pauperum*, de qua in praefato. Dupliciter enim in Supplicatione potest allegari Orationum Pauperum pro obtinenda Matrimonialis Dispensatione. Primo veluti *causa finis*, & motiva Dispensationis, quod evenit, quando allegatur defectus Dotis competentis, de quo in Supplicationibus, vel ut *causa* per accidens, & ad id solum allegati, ut Dispensatio concedatur gratis, hoc est nulla impoſita taxa, quoniam dispensati in forma Ordinarie tenentur solvere. In hunc dispensandi modum in forma Pauperum introduxit Pia, & potentiss. Mater Ecclesiæ, ne Pauperes solutio impotentis confusum Dispensationis exeam, destituti manerent necessitate Dispensationis auxilio in Casibus etiam inter miserabiles Personarum uiminen occurrentibus, & hunc motum ipsi quoque Episcopi tenent, dum illi dispensare contingit in Casibus sibi concessis, nec aliis ex Privilegio, etiam si Divites illi fuerint, qui Dispensationem assequuntur, quæ in Diplomate Pontificis, quæ dum solet Episcopi ab Urbe distantes hæc verba habentur: *Perfata facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur, quatenus fuerit causa Dispensationis*. Hæc autem forma valet tantum Rom. Cum in casu Dispensationis ob Copulam, vel ob suspicionem Copulae inter decessores impedimento, vel potius ob Multarum diffinitionem, vel Scandala vetosceretur secutura, nisi inter Oratores Matrimonium sequatur. Illi autem ceteri solent veteres pauperes, & miserabiles, adeo ut cum illum gratia dispenseret, qui proprio labore, & industria tantum vivebat, illique confunderet verba Rescripti Pontifici: *dummodo ipsi sint pauperes, & miserabiles, & ex sui labore, & industria tantum vivant*.

XXXIV. Inferius itaque t. incapacem esse Dispensationi huius virum nobilem, qui habet bona sufficientia ad se alendum abique labore, & industria, qui non habet bona sufficientia ad honestam sui statum sustentationem. qui deficit conditio, quod ex labore, & industria vivat.

XXXV. Inferius 2. non omnes illi, qui ex proprio labore, & industria

vivunt, ejusmodi sunt Agricola, Artifices, Operarii Mercenarii, esse capaces Dispensationis in forms Pauperum, ut decernimus in Rota p. 4. Re-
cent. Decis. 552. n. 4. quia copulative requiritur, ut Personae dispensandae sint
Pauperes & miserabiles, & simul vivant labore proprio, & industria, ut pa-
ter ex verbis supra relatis copulative, & conjunctive apponitis: ubi anrum
dictum est copulativa, non sufficit unum probare L. finali §. *Fructus* n. Quia in
fraudem. Licet enim praedictae Personae vivant proprio labore, & industria,
experientia constat divites, aut sibi habentes esse, aut certe non ita esse
pauperes, aut miserabiles, ut non sint solvenda consueta taxa. Ut veto
in Casibus particularibus hoc dignoscitur attendendum est an, & quanti va-
loris bona in praesenti possideant, & vivant proprio labore, & industria. Sa-
ne ad rem praesentem sinit Pauperes, & miserabiles, quamvis habeant certam
spem, vel sui in futurum habendi bona ex Legato verb. gr. hereditate Con-
sanguineorum, vel Fideicommissis, quia in hoc attendi debet status praesens,
potentia solvendi taxam non futura, ut textus loquitur in cap. *Significavit*
de Officio Delegati n. 4. Animadvertendum praeterea est si Oratores, vel
eorum Parentes possideant, quantum sit eorum valor deducto aere alieno, &
aliis Oneribus ordinatis, quia non dicuntur bona alicujus nisi ea, quae su-
persunt deducto aere alieno, & aliis oneribus l. *Mulier bona* 72. n. de jure
Dotum l. *non possunt* n. de jure Fisci, Quod si Oratores minus 50 aureis in
bonis habent, regulariter censentur Pauperes ob taxam clarum in L. *non-*
nalis n. de Accusatoribus, ibi: *Namnulli propter Paupertatem, ut sunt qui*
minus quam 50. aureos habent &c. Ulterius ad dignoscendum utrum Orato-
res, vere sint Pauperes, & miserabiles debent attendi principaliter non ipsa
bona Oratorum, & Parentum eorum, sed fructus, quos ex eorum bonis per-
cipiunt, vel percipere possunt, si ea locarent, paria enim sint bona habere,
& pauperem esse, quando ex bonis fructus non percipiuntur. Rura p. 2.
diversar. Dec. 48. n. 8. Hinc si derrahendo ex alicujus, expensis, & com-
porando onera nihil, aut parum superfit Oratoribus, unde coacti sint vivere
solum proprio labore, & industria, vere dicendi sunt Pauperes, & miserabi-
les, neque tenentur vendere bona ad solvendum ex eorum pretio taxam,
quando ex fructibus perceptis, aut percipiendis, aut aliis, quae possi-
dendi solvere non possint. Hoc tamen adverterendum, quod si Oratores
ex una parte vivant proprio labore, & industria, ex alia parte pos-
sident bona, ex quorum fructibus annuatim vivere possint per duos, vel tres
circiter menses, consequenter si non integram saltem aliquam partem taxae
solvere valeant: tunc Ordinarius non potest absolutam Pauperis testimonium
Romae requisitam dare, sed debet fructus, seu redditus annuos Orato-
rum in Arrestatione exprimere, ut monet Corradus supra cap. 5. n. 22.
Ex hi.

XXXVI. Insertur Pauperes, & miserabiles non esse eos, qui quamvis
non possideant bona libella, & vivunt proprio labore, & industria, ex eo-
dem tamen labore, & industria, vel aliunde in promptu habeant negotabilem
summam, solum 10. Aureorum, quibus si non totam, saltem consuetam taxae
partem solvere possunt, secus si minorem summam debeant. Adverendum
insuper est utrum ambo Oratores sint Pauperes, nam Pontifex in pleneis di-
cit Pauperes, & miserabiles, & hunc esse Stylium Curiae Rom. monet Corra-
dus loc. cit. n. 2. De Justis l. c. cap. 7. n. 2. Quomodo autem notificari

beat Romæ hæc Oratorum Paupertas, habetur in Decreto Urbani VIII. nimirum debere hoc fieri per legitimam attestationem Ordinarii Oratorum, ad quem spectat dæos saltem idoneos Testes esse hoc examinare.

XXXVII. Sex axtem Clausulas solet Pontifex apponere in Apollantis Litteris Dispensationis in forma Pauperum. 1. *an dammodo ipsi sint Pauperes, & miserabiles, & ex his laborant, & indolis tantum eruant*, vixit Clausula intelligitur sita consistat ex dictis. ut. *an: te premis ab ideoque separatis*. Vi ejus Clausula debet Executor Litterarum Apollolicarum separare Oratores, si in eadem Domo cohabitarent antequam eos absoluerit, vel cum in dispenlet, ut. *an quando Oratores prævium lucrum commiserunt: diinde iam illis publicam Penitentiam imponat, qua alios deterreat a similibus committendis*. Vi ejus Clausula debet Executor Oratoribus talem imponere Penitentiam, ut Communicati palam innotescat, talismodi est, quod debeant aliquo Fado die in magno Populi concursu steta genuflexti, ante janum Ecclesie Cathedralis accensas in manibus tenentes, nisi forte Penitentia hæc ratione loci, vel Personarum esset valde ignominiosa, tunc pœnitendendi erit alia prudenti Executori; ita tamen ut juxta Pontificum præsumptum in ea severetur Publicitas. iv. Clausula est *ut Litteras Operam suam conferat Fabricæ, aut in aliud servitium aliquod Ecclesie, vel loci Pœ. factum tribus mensibus*. Vi cujus Clausula debet Executor per deurem adducere Oratores dicto servitio per dictum tempus antequam dispenlet, adeo ut nequa in die dispensare valeat, quia Pontifex prærequit dictum servitium, tanquam formam, seu etiamquam conditionem, ante ejus completam purificationem non vult dispensare. De Justis lib. 1. cap. 1. n. 154. Quod si urgeat necessitas Matrimonium celebrandi ob legitimam Probam, & quod Oretus sit jamjam ex prævio Incestu prexura, tunc debet Executor subibere Summo Domino Pape, qui in tali casa permitteret Matrimonium contrahi præstata timen ab Oratore oratione quæptimum tunc Matrimonio impendendi Operam suam in servitium Fabricæ Ecclesie, vel Loci Pœ. v. Clausula est: *Ni scandalum ex eo (intelligi Dispensatione) sit orturum*, quibus verbis injungit Pontifex Executori, ut non dispenlet, si pro eo quod impediatur, potius severtuta sine scandalo ex Dispensatione, verb. gr. graves inimicitie inter familias &c. vi. Denim Clausula, quam postquam prohibuit sub poena Excommunicationis late Sententia Executoribus aliquid muneris, vel pœmii pro exortione exigere, vel oblatum recipere, subdit Pontifex isti: *Absoluta, & Dispensata per te facta nulla sit robusta, vel mutata*, quibus verbis clare declarat iustitiam, & nullam Dispensationem in forma Pauperum, nullumque Matrimonium subsequenti, si Executor pro Exortione Dispensationis in forma Pauperum aliquid accipiat.

§. V. *Pœnitentia cupiatur Dispensationis inquirenda solum pro Pœnitentia a Sac. Penitentia, & ad Examinem revocantur Rescriptum Summi Penitentiarum, & Clausula in ea apposta.*

XXXVIII. Ceterum est quoad Matrimonium comprehensum in nullo gradus Consanguinitatis Sætam Penitentiam dispensare, quo vero ad Matrimonium invalida jam contracta ob occultum Consang. imped. dispensare in recto, & in quæto Consang. gr., minime vero in primo, vel secundo.

Cet-

Certum quoque est, quod idem Sacrum Tribunal dispensat in Impedimento Affinitatis in primo enim gradu tam ante, quam post contractum Matrimonium, similiter etiam dispensat in reliquis impedimentis de Jure tantum Ecclesiastico Matrimonium dirimentibus, aut impedientibus, occultis tamen. Ita communiter DD. in Constit. S. Pri V., quæ incipit *In omnia*, & ex Constitut. Innocentii XII. *Romani Pontifex* data A. 1692. tertio nonas Decembris. Opportunum ergo erit ea cognoscere, quæ in Supplicatione sunt exprimentæ, ut Dispensatio hæc pro Foro interno obtineatur. Ut igitur aliquo ordine in hoc examine progrediamur primo mouemus nequequam exprime debere sequentia. I. Nomen, & Cognomen Oratorum, sed ejus loco nomen aliquod fictitium Cajus, & Berta s. nomen Diocesis 3. gradus propinquior, nisi sit primos, sed sufficit exprimere remotiorem, si gradu inæquali videlicet secundo, & tertio distant Oratores a communis Sopore. 4. Copula inter Oratores prehabim, si spem excludat scilicet obtinende Dispensationis, addit Contractus 5. necessarium non esse novam Dispensationem a Sacr. Pœnitentiariæ impetrata casu quo Oratores post obtinentis, sed necesse executionis qui demodatas Dispensationis litteras Copulam totæ se remouerunt, vel Orator de novo Copulam habet eum Consanguineæ, eam qua modo vult Matrimonium inire, si in Pœnitentiariâ prius jam exposuit neculam Affinitatem ex precedente Copula habim prius eam eodem Consanguineæ.

XXXIX. Mouemus secundo necessarium exprimentæ esse sequentia. I. Impedimentum in sua propria specie. II. Pluralitatem, & multiplicatam Impedimentum si hæc pluralitas adsit, & quidem id fieri debet eo modo, quodammodo oportere exprimi in Superiori perat pro Foro externo, nisi tamen unum Impedimentum esset publicum, aliud occultum, quia tunc pro publico supplicat Pontifex in Detaria, vel Crucellariis, vel Prefectura Brevium pro diuersitate Impedimentorum, pro occulto vero dirigitur Supplicatio ad Sacr. Pœnitentiariam seruetur forms ibidem traditæ. ut. Iussu dispensandi causa, quæ debet esse aliqua ex recessibus alibi. Siquidem pro eisdem causis pro quibus in Foro externo solet Pontifex dispensare, potest etiam, & totæ ex ejusdem Pontificis concessione dispensare pro Foro interno Pœnitentiariæ, cum hac tamen differenciâ, quod Pontifex dispescere potest absque allegatione causis particulari, ut notauimus supra, non sic veto Pœnitentiariæ, quæ dispensat ex aliquo sibi allegata causa particulari ea recensitis loco cit. Plurimæque tamen solent allegari in Supplicatione Scandala, quæ, nisi dispescerent Oratores secuti sunt, veth. gr. ob præcedentem Copulam, vel ob Matrimonium jam contractum juxta dicta loco cit. iv. Exprimi debet si Matrimonium sit jam contractum, etiam in facie Ecclesiæ, & præmissis denunciationibus, nem an bona, vel mala Fide. v. Gradus Impedimenti Affinitatis, vel Consanguinitatis. vi. Si petatur Dispensatio super Cognatione Spiritualis Impedimento, debet exprimi nam sit Filius, & Pateritas, seu Maternitas, an sit molesta, modo alibi explicito. vii. tandem si petatur Dispensatio super Criminali Impedimento exprimentæ sunt, quæ dicimus eodem loco.

XL. Sequitur ex his falsitatem circa causam mortuam, seu finalem, autem etiam errorem circa Impedimentum, vel gradum violare, & invalidare, Dispensationem pro Foro interno, pro qua obtinenda eodem modo ac Supra, quo sit Supplicatio pro Foro externo, fieri etiam debet pro Foro interno, excepto quod nomina Oratorum, ut diximus supponuntur, & non sit in-

scipio Papæ, sed Summo Pœnitentiario hujus Exemplar, quod sequitur pro impetranda Dispensatione super Impedimento Affinitatis, in primo gradu Læne transverse.

EMINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE. NN. testis (vbi si ignorantur dicatur *ignotus*) *Impedimentum contrahit in sacre Ecclesiæ, & sacrosæ consensu Matrimonium tam Mulieris, quam Sororis prioris nuptiæ tenevit, cum autem absque scandalo separari non possit, & Impedimentum sit erutum hemiline sapienter pro absolutione, & Dispensatione remedia (si filio prole sit jam concepta additur) ac potius suscepta legitimatorem. Dignetur Eminentia V. responsum dignæ Florentiam ad NN. (hic ponatur nomen) in jure Canonico (vbi in Theologia, si sit in Theologia Laicæ) Doctoris quod si in loco ubi est Otior Personæ hæc charta denique insignita non reperiretur, omisso verbo dignetur addit) & quia te Deutoris loco aulæ reperitur Confessorius in Jure Canonico, vbi in Theologia Doctor, vel alius ad exequendum privilegiatus, dignetur. E. V. providere, & dispensare, ut etiam aliæ exequi valeat, & responsum dignæ ad me infra scriptum.*

Exemplar Supplicationis pro Dispensatione super eodem Impedimento Affinitatis ante contractum Matrimonium.

EMINENTISSIME, ET REVERENDISSIME DOMINE. Expositæ humiliter E. V., quod postquam Titine NN. cognovit Cajam N. postea igitur Impedimentum, bona Fide (vel constans Impedimento) realitatem habuit de contrahendo Matrimonio tam Sorore illa Caje. Cum autem Impedimentum fuerat occultum. Testatus esse publicum, & nisi ad suffragium deduxisset scandalum exornatum verecundissime exortatus sit, cupit Deo ad vitanda Scandala, & pro Confessione sua gratie de premissis, de quibus summe debet absolvi, & dispensari. Quare E. V. humiliter supplicat, & super hoc de opportuno remedio Autoritate Apostolica providere dignetur. Dignetur quoque &c. ut supra. Inscriptio Litterarum sic fiat. Eminentissime, ac Reverendissime D. Cædricæ Majoris Pœnitentiarii Romani, quo mittitur juxta morem statutum Litterarum, quæ reperiuntur si forte priores fuissent duperdite. Et hæc sufficienti de precibus. Modo quæ sequuntur, adnotationes respiciunt ad ipsam Sacre Pœnitentiarie Rasterum.

XLI. Scilicet igitur est Stylum Sacre Pœnitentiarie tu concedendæ Dispensationis Litteræ pro Foro interno non esse eundem, ne antiquum, ut patet ab alterutra consulenti, & consistit ex sequentibus Clausulis, quarum aliquæ vetæ sunt ab antiquo diversæ, & quarum potissimæ hæc aggregantur expletur. Igitur Summo Pœnitentiario post suum Nomen, Cognomen, & titulum sic habet 1. *Discreti Viri Confessori, Magistro in S. Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatione ab Ordinario pro latere presentium ab infra scripte specialiter eligeat, vel in Jure Canonico re ipsa sit insignitum aliquam publicam Universitatem, vel Academiam. Hinc inferatur 1. si quis sit vir doctissimus, & sit Lector, vel Professor, qui publice docet, vel etiam examinatur, jam etiam approbatus, licentiatum existat, sed vetere non sit laureatus, hunc invalide exequi præstare licet, nullumque fore Matrimonium inde contractum etiam in Foro interno. Inferatur 2. Lectores, & Professores Regule-*

tes, qui juxta sui Ordinis statuta votantur Magistri in Theologia, vel in Jure Canonico non posse easdem litteras valide exequi, nisi littere officiali et ipsa futura decorari in publica aliqua Universitate, vel Academia, vel nisi a Ste Sede Apostol. concessum sit ipsa specialis Privilegium, prout de facto concessum fuit Lictoribus Johannis Ordinis Seraphici ab Innocentio XI. die 27. Novembris in Bulla *Exponi nobis* licet. Confessarius Societatis Jesu per totum Praepositum Generalium, vel de illius litteris ad id specialiter Deposuit a Gregorio XIII. die 3. Aprilis 1582. decretum ejusmodi Confessarii sui a Locorum Ordinarius approbati, quod Jesuitarum Privilegium comprehendit alia Regulatibus mentionibus, qui continentur in Privilegio Jesuitarum docentium Sanchez, Rodriguez, & alii. Requiritur et, ut Executor Litterarum Sacrae Penitentiae in Confessarius approbatus ab Ordinario, ut clare patet ex tenore verborum; non est tamen necesse, ut sit approbatus ab Ordinario illo, in cujus Diocesi sit executio Litterarum Penitentiae ob Declarationem Cardinalium apud Vintennam de Jusu lib. 1. cap. 8. n. 99. Requiritur ita, ut sit simpliciter electus ab Ordinario, cui concessa sunt litterae Dispensationis ad exequendum, ut clare indicant verba Clausulae. Verum tamen est, quod si Confessarius specialiter electus, vel tenus exequi, vel ob nimiam rigorem rationabiliter displiceat Orami, illum potest variis, abeque benigniorem eligere, ut scribit idem Corradus lib. 7. cap. 4. n. 72. attestans Saer. Penitentiam saepe de hoc interrogatum us respondisse. Quando autem in loco Orationis nullus reperitur talis Confessarius, tunc superiorda Clausula variatur, & ponitur haec alia: *Discretis viris Confessariis ex approbatis ab Ordinaria*. Vi totius Clausulae potest quivis approbatus ab Ordinario illius exequi, etiam si Doctus non sit, vel alius per litteras specialiter Deposuit.

Secunda Clausula est: *Discretis tunc summis, quatenus si ita est &c.* quibus verbis indicatur Examinatorem debere examinare Penitentem solum, & videre num praeter veritas conformatur verb. gr. Maximamque sit iam concessam, an Impediturum sit vere occultum, an Scandala sui verosimilibus obviatura si fietis separatim, vel an alia Causa fualu addita subsistat. Quod si praeter veritati non conformari deprehendamus, dispensari non valet, bene vero, si veritati nihil dignoscimus, in quo debet sequi fidem Penitentia, nisi alia Confessarius extra Confessionem certo scires praeter veritatem non nisi, in quo casu non deberet, ut possit valide dispensare, quatenus oppositum mentiendo, vel opinando Penitens esseveret. Hoc Penitentia examen prius aliqui non pertinere ad substantiam, & formam Dispensationis, quando in Litteris haec Clausula apponitur *si ita est, vel si praeter veritatem evanescit*. Si vero in Clausula dicitur hoc alio modo: *quatenus ita esse per diligentem Oramis examinationem invenitur*, nra erit Dispensatio non praemisso Oramis Examine, quia sic requiritur tamquam conditio hoc praemissum Examen.

Tertia Clausula est, *Actis prius Sacramentali Confessione*. Haec Clausula est de moderato Stylo Curiae, unde vel mirum si DD. antiqui doceretur ad valorem Dispensationis per Confessionem faciendam in foro interno quo praeterquam Confessione, quae tamen hodie requiritur: namque Penitens prius alteri tunc Confessio, & ab incestu, aliisque peccatis absolute nullo sit peccato mortali in Conscientia gravatus: alias si Confessarius ad Dispensationem

electus dispenset extra Sacramentalem Confessionem, nulla sit Dispensatio, ut clare constat ex sequenti Clausula.

Quarta Clausula est: *in foro Confitentia, & in ipso actu Sacramentali Confessione, & non aliter, nisi alio modo.*

Quinta Clausula est: *hac sublata occasione, si qua adhuc existat, amplius non datur Sorore peccandi.* Quibus verbis significatur, quod si ex audita Confessione Oratoris dignoscatur prudens Confessarius eandem Oratorem adhuc versari in proxima occasione peccandi cum Sorore illius, cum qua Matrimonium invalide contraxit ob Affinitatem ortam ex prævia Copula cum eodem Sorore, non debet Dispensare, nisi prius occulio sublata sit, alias non servaret conditionem necessariam servandam.

Sexta Clausula est: *inipsum et pro tam enormis libidinis exitu si gravi Penitentia salvari, et Sacramentali Confessione Pauciores singula scilicet mensibus, et minimum semel, aut quoties tibi videbitur.* Quibus verbis habetur Confessarium debere necessario imponere Penitentiam, ut per totum suum viam decursum ad minimum semel in mense confiteatur: quod si Penitentiam non præstiterit, mercedem peccabit toties, quantum in mense semel Confessionem omiserit. Præter dictam Confessionem alia debetis seluare Penitentiam Operis (nisi a S. Penitentiarum sui determinasse) imponere Penitentem secundum regulas prudentie atque qualitate delicti, & Personæ, adeoque inspectis infirmitatibus gravius reuera sit, & dici possit, ut constat ex prioribus verbis dictæ 6. Clausule. Porro huiusmodi Opere in Penitentem salutarem inopugnanda possunt esse, vel Opere Religiosa, vel Opere Charitatis erga Proximum, vel Opere Mortificationis, ex quibus seligit prudens Confessarius quæ sibi secundum quantitatem, & qualitatem magis opportuna in Domino videbuntur, sentiens, ut dixi qualitate delicti, & Personæ; ita tamen, ut semper salvetur, quod Penitentem sui gravissimum.

Septima Clausula est: *a quibus Sacramenti, Censuræ &c. absoluti in forma Ecclesiæ confecto,* quibus verbis datur facultas absolvendi Penitentem a quibuscumque sententiis, & Censuris et hunc eamdem solum effectum, & in eo absolutione debet Confessarius uti ee forma, quæ tui solet Ecclesiæ in foro Sacramentali.

Octava Clausula est: *dammodo Impedimentum præfatum sit occultum, alius non possit dispensare, & si dispensaret, nulla esset Dispensatio, maxime ab defectum Potestatis in Summo Penitentiarum, & consequenter in Delegato, cum S. Penitentiarum solum a Pontifice concessa sit facultas Dispensandi, quando delictum, seu Impedimentum est occultum.*

Nonæ Clausula est: *& Separatio inter latrem, & Mulierem fieri non possit absque Scandalo: ex cohabitatio vero de Incontinentia probabiliter estimanda tibi usum fuerit,* quibus verbis indicatur, quod si pariter Coniuges possint sine Scandalo separari, vel si separari non possint, tamen possint absque ullo Incontinentie periculo simul cohabitare tamquam Frater, & Soror, debet Confessarius denegare Dispensationem eos ad id inducere. Unde si Confessarius ex præteritis, vel presentibus, aut consideratis, considerandis Personarum, & eorum circumstantiis prudenter iudicet Coniuges putativos posse absque scandalo separari, aut non posse vivere, & cohabitare simul sine Incontinentie periculo tamquam Frater, & Soror, potest finem cum illis Dispensare. Si vero sine ullo scandalo separari possint, pro ut potest occidere, quando Co-

Conjuges putativi sui viagi, & in loco Dispensationis suę peritus ignoti dabit eos ad Separationem inducere, nec potest cum ipsis Dispensare, nisi fortasse sibi invicem ita affecti, ut nullo modo velint separari, & si denegatur Dispensatio, nihilominus in paucis malo tunc patimentibus provideretur cum ipsorum proprio Scandalo; insuper si probabili, ac pœdans ædifici spes, ut sine ullo periculo reconversionis possent simul cohabitare tanquam Frater, & Soror (quod tamen nunquam, aut rarissima sperandum est, maxime inter putativos Conjuges inveter) nonnulli dicunt, quod tunc necesse erit, ut de hoc Confessarius experienterum capias, & si aventus doceri, eos non posse ex una parte separari sine Scandalo, ex alia parte summi cohabitantes, sine incontinentiæ periculo, tunc poteri Confessarius Dispensationem exequi.

Decima Clausula est: *aliud autem adfert Canonica Impedimentum*, quibus verbis indicatur, quod si Confessarius prius Impedimentum in Litteris expressum dignoscit Pervenientem laborare alio Impedimento, non expresso non poteri Dispensare etiam bonæ fide, & invincibili ignorantia illud non expressum Permittens.

Undecima Clausula est: *Diffa mulieri de aulitate prioris Consensus revocata, sed ita cante, ut Litteris debeat nonnumquam detegatur*. Sed de hujus Clausulæ sensu, & adimplerione infra Speculius agemus.

Dodecima Clausula est: *Matrimonium secretum ad vitandam fraudem, hoc est sive presentis Parochi, & testium de anno contrahi possit*.

Decima tertia Clausula est: *Præterque susceperim, si que sit rursus legitimum decretum in foro Conscientiæ tantum*. Circa quam Clausulam.

Notandum 1. quod si Matrimonium debuit permitti Denuntiacionibus jam erit celebratum in facie Ecclesiæ cum bona fide, saltem ex parte unius ex Conspicuebus, qui bona fidei dures aulam tempore Cœncipionis. Proles ex hujusmodi Matrimonio, quoad omnia in utroque foro censetur ipso Jure legitima, argumento 1. sicut 6. d. qum tunc lei, vel aliam Jura; & in principio Iustit. de Patria potest. & capite 2. qui filii sunt legitimi.

Notandum 2. quod si Matrimonium fuit contractum mala fide ex parte utriusque, & deinde proles fuit concepta ante Dispensationem, virtute dictæ Clausulæ legitimatur in foro Conscientiæ Proles quoad omnes effectus Spirituales, hoc est, quoad Beneficia, Ordines, honores, & dignitates Ecclesiasticas, nec quoad effectus temporales Civiles, & Politicos, successionem videlicet, hæreditatem, Feuda &c.

Notandum 3. Quod si Matrimonium prius mala fide utriusque parte contractum, postea post Dispensationem revalidetur, & ex ipso Prole nascatur, hæc erit legitima quoad omnes effectus tam spirituales, tum temporales.

Notandum 4. Effectus supradictos valere in foro Conscientiæ tanquam ut patet ex ultimis verbis Clausulæ: *nullatenus vero in foro æterno, casu quo Impedimentum fuerit manifestum*.

Notandum 5. Hujusmodi Proles legitimacionem fieri debere in actu Sacramentalis Confectionis, ut patet ex verbis consuevi Potestantium sic dicentibus: *ut proles, si qua sit legitima decretum in ipso actu Sacramentalis Confectionis, & non aliter, nec alio modo*.

De-

Decima quarta Clausula est: *Huiusmodi absolutio, & Dissolutio Lateri in foro iudiciorie nullatenus suffragetur*, Vi cujus Clausula habetur, quod si Impedimentum desineret esse occultum, & quocumque modo fieret publicum, non obstante Dispensatione in foro interno obrente a S. Pœnitentiaria. Ordinarius ad evitanda publica Scandala debet separare Coniuges, donec pro foro etiam externo obveniret Dispensatio.

Decima quinta Clausula est: *Nullo super his adhibitis testibus, aut litteris dotis*, quæ verba inducunt Confessarium in exequenda Dispensatione ex mandato Sacre Pœnitentiæ, non debere adhibere testes, nec dare litteras Testimoniales de huiusmodi facta Dispensatione, sed debet exequi solum in foro Sacramentali, & in foro externo relinquitur gerere oportet, ac si nihil foret omnimode.

Decima Sexta Clausula est: *presentibus tenetur, quas sub pena Excommunicationis lata sententia latere tenentur, itaque nullam eorum exemplum extra*. Quibus verbis ostenditur Confessarium iob gravi (pro quo solum imponitur Excommunicatio) tenetur dilatare, vel alio modo comburere, vel in profectum projicere &c. ut non amplius possint esse usque, nec probationi pro foro externo, quod precipue intendit S. Pœnitentiaria. Possit nihilominus Confessarius pro sui, & aliorum instructione abique Excommunicationis metu Litterarum Pœnitentiariæ novum exemplum sibi scribere, nam Pœnitentiariæ mens est authenticam documentum in debitis juris forma probant prohibere decerni, ut advertit Gobat Tract. 5. capite 34. numero 273.

Decima septima Clausula est: *Nunc lateri restituitur* quibus verbis graviter prohibetur Confessario litteras Pœnitentiariæ executioni demandare restituere Pœnitenti. Dicit executioni demandare, quis si Confessarius a Pœnitentiæ electus ad dispensandum, vel nolle, vel tardare æsequi, deberet certe plius relinquere Pœnitenti, ut possit alium magis benignum, ac promptum Confessarium eligere.

Decima octava Clausula est: *quod si restitueris, nihil ei presentis litteræ suffragentur*, hoc est nil suffragentur Pœnitenti pro foro externo: Si enim Confessarius iam excurrit sit pro foro interno Dispensationem, & postea restituerit litteras Pœnitenti, cum valor, & effectus pro foro interno tolli non possit, nec dispensatio iterabitur.

Tandem e re ergo Litterarum Sacre Pœnitentiariæ solet inscribi *gratia subeque*, quod denotat, nec Officialis Pœnitentiariæ, nec Executores Litterarum posse aliquid exigere, vel acceptare etiam sponte oblatum, etiam sub prætextu laboris acce Dispensationem, licet post aliquid sponte oblatum accipere cura conscientia possit.

§. VI. *Obtenta Dispensatione super Impedimento dirimentis novus requiritur utriusque Coniugis Consensus in idem Matrimonium.*

XLII. Huius propositionis veritas expressè habetur in 1. Napsie 30. n. de Reg. Juris in canonis sessiolet 37. q. 1. & deducitur ex ipsa natura Matrimonii contractus, qui antea nullus, & invalidus fuerat præperea Impedimentum dirimentis, quod Personæ ad contrahendum reddidit inhabiles, sed eliminatis eadem propositio probatur ex Litteris Sac. Pœnitentiariæ, in quibus dicitur:

1000

tam eodem Latere, dicta malicia de nullitate prioris consensus certiorata; sed ita tante, ut Latere delictum nunquam detegatur, dispensis, quæ verbum eam continuationem in Dispensatione apponit, quæ Dispensationis ejusdem formam inducit, non solummodo tequivandi consensus L. qui heredi. L. medius u. eodem, inevitabiliter ad valorem illius hanc tequivandi consensus requirunt eap. cum distilla de Rescriptis. L. diligenter §. u. Masdani. & ita respondisse Clementem VIII. notum est Basilii Pontifici in libro 4. sui Tractatus de Matrimonio capite 25. numero 5. Quomodo autem ad hec possit hic labor hic angustia Confessarii.

XLIII. Sanchez libro 2. de Matrimonio disp. 36. quem approbat Cardenas in explicacione primæ Propositionis laici damasceni ab Innocentio XI. Dissert. 1. cap. 3. art. 13. qumst. 3. ubi contrariam opinionem extra etiam necessarium subijci hinc damnationi, hunc modum proponit eom. 676. nempe quod consensus Impedimentum dicat alteri Conjugi ignoranti se in actu prioris Matrimonii non habuisse consensus, in quo asserendo nullam intercedit mendacium, eam idem est aon coactis, se nullum, & iterum consensus præstis propter Impedimentum diximeas tunc ignorantiam, & deinde roget alteri Conjugem, ut ob id de novo coactis. Addu eamen ipse Sanchez, & mentio modum posse esse valde periculosam, maxime si adhibeatur a Femina Impedimenti coactis eam vito igitur nullatus propter Matrimonium; Nam in Vito sic interpellato a Femina potest oriri gravis suspicio de aliqua fraude uxoris, & inde gravis discordia, & gravis Scandalum, & propterea aon esse adhibendum, idcirco in tali caso recurrendum erit ad aliud remedium, quod Sanchez ipse loco citato num. 5. deducit ex Innocentia Amoris, quæ in Conjugibus aliquando excitat Penitentiam statim eorum; ita ut Conjuges aon coactis Impedimenti, & quam aon late uniati ab altero, respondere teneantur se firmam in Amore esse, nec sui statim quoniam penitentis, nec potius. Veram aon videtur hoc remedium sufficere. Primo quia, quando non monetur Conjuges igitur Impedimenti dimittenti, saltem in genere, videtur ignorata Dispensatio Impedimenti, quæ concessa fuit sub expressa conditione, ut manifestaretur Conjugi igitur. Secundo quia difficile est; imo secundum aliquos Doctores impossibile, quod Conjuges ignorant Impedimenti, se invaliditatis prioris Matrimonii præter vetum, & realem consensus ad renovandum Matrimonium, quod puit invincibiliter fuisse validum. Quare Conjuges igitur consentiet, vel saltem procederet timeri potest, quod consentias solum ocreas ad consolationem alterius, non vero animo vere revalidandi Matrimonium, quod invincibiliter credit validum. Non nego tamen, quod possit Conjuges igitur vere consentire, dato quod ejus menti occurrat aliqua suspicio, seu cogitatio de oallute Matrimonii; sed si aon occurrat. Et quia consilare non potest, quoadam occurrat, adeoque nec consilare potest aa serio, vel solum ocreas consentias, idcirco dictus modus displicet Pontio lib. 4. cap. 25. num. 4. nec videtur sibi opportuni.

XLIV. Mellius eosetem dicendum, quod Conjuges Impedimenti coactis nullum ita periculum, nullamque grave subeat incommodum revelando nullitatem, ac diceado alteri Conjugi se invalide coactis, sed se velle in Matrimonio persistere, & optare coactis alterius, qui si obstaret etiam inter solos Conjuges (dummodo Impedimentum se occultum, ita ut nullo mo-

do probari possit, & jam si per Dispensationem ablatam) Matrimonium re-
velidetur, & ne juxta præscriptum S. Pontificatus nullus primi Matrimo-
nii certioretur, consensus ex utraque parte renoveatur, & delictum par-
tie confectæ nunquam delegatur, & ut procul dubio illi agendum obdixit fu-
perius. Quando vero nullitas prioris Matrimonii clare aperta non possit sine
scandalo, & sine magno periculo, & incommodo, maxime si parti confectæ sit
mulier, ex cuius manifestatione possit in Marito suboriri carnis sceleris
scelerum nulliter Matrimonium, cui si non lausare eb exore, inde ipsi gravi
sequetur damnum: In hoc caso, in quo tota sita diffinitio, debet excogitari
modus, quo ut utroque contrahere novus præteriti consentitur in Matrimo-
nium, qui modus secundum aliquos esse potest, si pars confectæ nulliter
alteri dicat se regi scopolis, quod sibi non clare constet utrum vice embo
consenserit in Matrimonium, quando etiam Procho conveniatur, ut illud
celebretur, si optare propterea illius consensus revocationem pro qua
consensus sua, quod si sequitur (inquit) Matrimonium convalescat, &
quod sufficiens Coniux igitur certioratur de nullitate Matrimonii, neque
mentitur dicendo se non meminisse, quid faceret, quando coniecit, quia
vere nesciret se nulliter contrahere, cum ignoraret impedimentum
posse deprehensum.

XLV. Alius modus inquit alii esse potest, si mulier a septe occasio-
ne propter Maritum rogat, vel a contra Maritum Uxorem, ut a se ipsi me-
ritum habendum in Matrimonio, aut in honorem illius Festivitate una
occidentur per novum consensum inter se ipsos contrahere, vel renoveni Matrimo-
nium perinde ac si primum fasset nullum. Quod si sequitur, Matrimo-
nium convalescat, consensio enim opposita periode et si Matrimonium fasset
nullum æquivalere certiorationi nullitatis, quia de novo præstatur consensus
ac si prius esset nullus. Neque dici potest, quod talis consensus si pars
Confirmatorius primi consensus invalidi, non vero renovatorius primi consen-
sus. Supponitur enim, quod Coniux impedimenti inferri ex motivo compendi
majorem gratiam ex Matrimonio, intendit contrahere quantum potest, & de
hac intentione constet Uxoris, nam si huiusmodi intentionem vi non haberet, ne-
que renovaret consensum, sed præsepe approbaret consensum datum, & non
vridetur Matrimonium, ut etiam infra dicemus. Neque enim dici potest
prædictum modum esse contra mentem Pontificis Dispensationis, qui vult, ut
pars inferre certioratur de nullitate prioris consensus, qui in casu non videtur
fieri, quæ per Episcopum interpretamur nolle Pontificem fieri expli-
citam certiorationem in casu periculi gravi damni, sed solum implicitam,
quæ sufficiens haberi adhibendo aliquem ex iocundis modis. Cujus ratio
est, quia ut patet ex formula Dispensationis, Pontifex vult, ut certioratio
sit in casu, ut delictum perit infamia minime delegatur, Ergo enim pru-
denter eruditur nolle ad ipsam uxorem certiorationem obligare, quando
ex hoc secutum sit grave scandalum, & delictum pariter delegi possit, se-
cus quando nullum timetur incommodum.

XLVI. Sed quis dicendum, quando si edubentur Cruxes, aut modi
proxime recensiti, adhuc remanebunt timere ne oriatur in vira suspicio
nullitatis Matrimonii, unde grave scandalum et notabile damnum imminere
Uxori? Ad hoc respondet Sanchez loco citato, & Cardenus supra n. 677.
posse in tali casu ad primum deduci optimum, quæ docet il renovatum
Ma-

Matrimonium non esse opus, ut manifestetur illo modo Conjugi ignaro Nullitatis Matrimonii, sed sufficere si Conjugi consensus impedimentum absque ulla data notitia nullitatis prioris Matrimonii causae ceteri, ut alteri Conjugi ignarus renouet consensum suum petendo ab ipso maritalis societatis indissolubile vinculum renouari, quod si ille annuat, utro citiusque pacta confirmant, mutuoque consensu iterum consociantur. Ratio istius DD. est, tum quia Pontifex non damnat opinionem minus probabilem, & minus iam vigentem circa valorem Sacramenti in casu, quo propter urgentem necessitatem non possit ad praxim deduci opinio iustior; tum quia extrema necessitas facit, ut quae in communibus circumstantiis sunt indecentia, in hac circumstantia talia non sint, quia reuera indecens quidem est, & magna irreverentia Sacramento interrogari si quis baptizetur in luxurio, quando habetur copia aquae naturalis: Ceterum si luxuriam adhibeatur deficiente aqua naturali, & hanc extrema necessitate baptizandi nulla sit irreverentia Sacramento Baptismi tum etiam quia licet huc opinio seculis praedictis circumstantiis, Scandalo &c. sit minus probabilior, illis tamen interuenientibus potest admitti tamquam probabile, quia non est novum, quod aliqua opinio, licet de se parum probabile, tamen illius usus cohaerens sit.

XLVII. Quod si neque hic consensus extorqueti possit, quia Maritus vel. gr. ignarus molitans Matrimonium requirit de concubitu, vel non vult respondere, vel potius aperte dissentiat, & ex alia parte potius valere Matrimonium prius contrahitum vult eo usque, & Uxor sine Scandalo, vel periculo notabili damni nequei dissentire: dicunt laudari DD. quod licite Debitum reddere possit, intendit si possibile est Matrimonium contrahere per Concubitu assidu maritali habitum; nam utque vii, cum cum potius vere esse suam uxorem ad ipsam tali assidu accedit, & ratio eadem est ac superior, quia quod extra necessitatem parum probabilior habet, accedens necessitate facit, praecipue favore Auctoris, acquirit sufficientem probabilitatem.

XLVIII. Ceterum mihi cum Anacleto in Jus Canonicum in Appendice de Impedimentis Matrimonii §. 13. & ultimo u. 65. etiam interuenientibus praedictis circumstantiis, in praxi probabilis hae opinio non apparet, quia licet concederem ob periculum Scandali, vel graui damni auerrendi, & adhibita condicione in contrahendo, cohaerere posse celebrationem Matrimonii, ut dictum est a simili in Baptismo collato in graui necessitate sub materia dubia; nullatenus tamen cohaerere potest copula inter huiusmodi Coniuges, qui prius invalide contraxerunt, quod sic ostendo. Opinio, quae affertur revalidari Matrimonium nullum per hoc, quod Conjugi ignarus lapidimen-
tationis fide inducitur ad euentum, etiam non monetur de nullitate Matrimonii est parum probabilis, nec potest ad praxim diduci scilicet omni circumstantia damni, & Scandali, ut concessit idem Sanchez, & omnes fidei debent post decretum Innocentii XI. de sequela opinionis probabilioris, & iustioris, ubi agitur de valore Sacramenti; ergo neque potest ad praxim deduci etiam accedens huiusmodi circumstantia: Nam ideo primus qui consensus praestitus a Coniuge ignaro nullitatis, est consensus praestitus ex errore circa substantiam, in quosum, quod potius consensit in Coniugem, quem suum per Matrimonium antea contraxit inuincibiliter esse putat, sed etiam accedente huiusmodi circumstantia, nullaque certiora-

tionem fœdæ unitatis Matrimonii Conjugi omnino ignaro intet venit idem ex-
tor: ergo in utroque casu stat nullitas Matrimonii, quæ posita utrumque
potest corroborari ejus us: ergo neque circumstantia Scandalæ, aut damni
quidquam facit, quoad corroborandum illa, quæ sunt inviolabile mala, cujus-
modi est Copula fornicatoria, quæ in casu intervenit; quæque nō nescit
circumstantiam perire damni, etiam vitæ, non potest corroborari.

XLIX. Eodem modo non libenter adprobo Matrimonium in casu viti-
dati, per hoc, quod contrahentes affectu maritali se cognoscant, quia qui
putat Matrimonium antea deus celebratum fuisse validum, non videtur
per Copulam affectu maritali habitum revivificare Matrimonium, sed solum
adprobare Matrimonium invalidum, quod putat validum, & aliam eadem
Copula a Coniuge consensu unitatis habita, non fuisse sola ad validandum
Matrimonium; sed approbatio Matrimonii invalidi, quod ex errore repu-
tatur validum, non est ipsius revivificatio, vere igitur non tavalidatur, neque
est licitus usus: ergo absolute purgò dicendum Conjugem ignarum in-
ducendum esse ad tenendum consensum fœdæ mentione fœdæ implicitæ
nullitatis, per hoc, quod Coniux consensus dicitur v. g. sub uno consensu de
valore Matrimonii juxta ea, quæ supra diximus, & ideo non posse licite
reddere debitum, quoad aliter Coniux per novam consensum nolite illud
revocare quatenus opus est, & in hac deliberatione persistat donec aliter con-
sentiat, non obstante quocumque suo incommodo.

L. Sed modo dubitaret, quando Matrimonium aut nullum ex solo de-
fectu unionis Conjugis, an requiratur novus utriusque consensus, ut validum
reddatur? Ceterum est ex cap. r. & ultimo de Coniugio Servorum requiri
novitiam nullitatis, & errorem, utrumque utriusque consensus, quando Ma-
rimonium fuit nullum ex defectu consensu proveniente ex errore circa
Personam. Difficilis est, quando non adfuit defectus consensu ex dicto
Errore, sed unus v. g. fidei, vel ex gravi timore sibi coactus ad id iussu
coactus, an sufficit, quod hic consensus tantum ponatur? Cui difficultati
negative responderet, quis requirere, quod par ignara nullitatis, de ea
cognoscatur, & deinde ipsa quoque consentiat, tam propter fundamenta su-
perius allata; iam etiam quia defecit Consensus ex parte nominis Contra-
hentis Jura Divina, & Naturali denegit, & irritat Matrimonium. Denique
quia (ut supra notavimus) Clemens VIII. specialiter super hoc interrogatus,
animadvertens primum illum consensum pertinuisse ad irremam, neque le-
gitimam, neque idoneam, respondit pro Matrimonio confirmatione esse ne-
cessariam in novum consensum utriusque, illius utemque qui Matrimonium per vim
contractu, & simul alterius, qui vim ejusmodi ignotam, ultro, ac libenter
eodem se Matrimonio obligavit, ad ipsa præterea hac conditione, ut propter rō-
moneretur Matru, qui jam libere consentiret, de Nullitate Matrimonii. Ita
DD. communiter. Clementis VIII. responsum legitur apud Comitolum in lib.
1. Responsum Moralium quæst. 110. & fuso de eodem agit Ponera de Ma-
trim. lib. 4. cap. 24. 25. Maximi tamen faciendum arbitrat id, quod
proponit Generus Theol. Moral. Tract. 9. cap. 7. q. 8. Confessatis, &
Proterius quibus casus ille contigerit, debet eisdem consulere Episcopum,
qui rebus omnibus perpensis et delectabit, quod opportunus iudicabit, ut
ignaro conjugii utrum Matrimonium declaretur.

Hoc nam vocate volumus, non decile casus, in quibus Dispensatio-
nes

nes conceduntur, per quas renovandi consenses necessitas tollitur, quæ Dispensationes dicuntur *in radice Matrimonii*, ut constet ex Clementis XI. Litteris, quæ incipiunt *Applique dispensati*, & ex aliis Clementis XII. recipiendis *cum dedem*; sed hæc conceduntur gravissimis argutibus causis, & cum Impedimentum irritat Matrimonium dixerint per legem Ecclesiasticam, & non tantum parti remiserint, illi scilicet, quæ super eodem petiti dispensant, & per hanc Dispensationem effectus illi de medio tolluntur, qui ob hejosi-modi Matrimonii nullitatem ante iudicam Dispensationem, et etiam ipso contrahendi Matrimonii actu producti fuerant, ut juxta Clementicam *Quasi-am* de immunitate Ecclesiarum notat Benedictus XIV. in sua Synodo Diocesana lib. ej. cap. 21. num. 7.

C A P U T VIII.

DE RITIBUS, QUIBUS SACRAMENTI MATRIMONIUM IN
CATHOLICA ECCLESIA SOLET ADMINISTRARI.

I. **N**on sicut de Reliqua Sacramenta, etiam Sacramentum Matrimonii quibuscum Ritus instituit, persisteretque. Hæc Multi Gentes singulas uniusque adeo eorum est, ut Tridæta tereget occurrat, quæ de hoc Argumento differant cumulatissime. Inter hos ritus reccoluntur Virides Ritu-um, Accensio Fontæ cerei, Epithalamia, & alia plura, quæ colligit J. B. Castiles in suo Opere de Ritibus Neptunum. Plures enumerat Thomas Godevinnus in Volum. in. Antiquitatum Sacrarum, & Jo. Seldenus in Opere, quod inscribitur *Uxor Hebræa*, ubi agit de Ritibus, quibus Habent se suis Nuptiæ ceteris. Hæc etiam pertinet Ciceroni ad avvertenda Maledicta, hordei conspectum ex conspersione, idest sacro libo Gentiliem deterruam, & ab Iuda Orientalibus superstitioso suo servatum, inhibituque ex Alexio de Manexas Adhæc VII. Decreto xiv. Synodi Dispositum ex interpreta-tione Jo. Farundi Rualin, Funiculi etiam, quos *Tely* appellat, Numerus septuagintus farcelorum, Lurea vas, Arbor Arethomara, aliique Sinen-sium Ritus plures ex Apostolica Sede damnati, & postremo a Benedicto XIV. in sua Constitutione, quæ incipit: *Omnem sollicitudinem*, ut de reliquis omnibus sileamus, de illis modo agere, quæ Catholice Mater Ecclesia observavit, & nunc observat, & quos mulgeo demum mordere presumunt Hæretici. Quia vero mutata antiqua Latine Ecclesie Disciplina, ipsa quoque Ritus immu-tari coegit, colligimus ex Aetiquis Monumentis veteres Ritus, & ex ho-dieris Rualibus recentiores. Sic agitur.

§. I. *Distribuantur Aetiqui Nuptiarum Ritus Occidentali, & Orientali Ecclesie.*

II. Horum rituum explicationem suppeditat Vir Cl. Edmundus Martene in sue egregia Collectione T. 2. lib. 1. cap. 9. n. 3. ubi post narratam compendiosam Nicolai I. descriptionem to Responsis ad Consilium Bulgarorum cap. 3. ita prosequitur n. 2. & seq. In primis ergo precedebant Sponsalia, seu

seu futurarum Nuptiarum promissa foedera, quæ ex Concilio Remenſi A. 1589. ex Coloniensi 1280. cap. 10. ex Statutis Synodalibus Guilelmi Gubarnatoris Macloviensis Episcopi coram Parocho, vel ejus Vicario, idque in Ecclesia, & non alibi, nisi da Ordinarii licentia gratis concedenda quæret, vel tribus saltem Testibus presentibus, atque sine aliqua lu- venom perolantia fieri debebant (Addidit Synodus Wirgomenſis anni 1240. cap. 14. *de jejuna saluta*) Deinde consueverant Tabulae Matrimoniales passæ, seu conclusionis iurori Matrimonii convenientes, quæ Tabulae signatorum eorum, qui interfuerant anulis obſignabantur, inter alios vero subscribebat Episcopus, ut testatur S. Augustinus Sermone 332. quæ harum Tabularum perſepa manſit, validæque iura deducit Argumenta ad probandum, non explenda libidinis, sed sola liberorum procreandorum caussa Matrimonium esse iucundum. Postea futuræ Sponsæ Arctus porrigebat Sponsos scilicet Anulum, quem propterea Anulumpronubum nupcialis Terrolianus libro da cultu fornicarum. Huius ritus meminit Gregorius Turonensis in lib. de Vita PP. cap. 20., & S. Isidorus libro 20. Etymol. duorum Anulorum meminit, quos aureos fuisse ait, Leo Allatus lib. 3. de perperis confessione Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ cap. 26. n. 15. alterum dicit argenteum (Hebræi quoque argenteum adhibebant, aut ex lapide Onychino, corpus materiei aut Anulus S. Anon, & Anglus Desperæ, quarum primas Romæ, alter Perusie asſervatur, ut vulgaris opinio est.) & alterum aureum, quem non in Sponsalibus, sed post contractam consensu mutuo Matrimonium benedicendum, dandumve Sponsæ docet Ecclesiæ Galliarum libri Rurales, & in tertio digito ratiocundum (quamvis in quarto olim gestaretur, ut patet ex S. Isidoro lib. 2. da Divinis Officiis cap. 19.) Antiquæ Gallie per solidum, & danarium, secundum Legem Jaheam Sponsalia celebrabant, ut patet ex formula 5. ex vulgatis a Hieronymo Bezuonio, & in formula 75. Lindembrogit, & apud Frædegarium cap. 28.

III. Conſuetudo ad celebrandas Nuptias die Sponsus, & Sponsa benedicendi, a Parentibus, aut Paranympo, qui ut docet S. Augustinus Sermone 193. erat Amicus iuretor conficiæ secreti rubicundus, scribebatur Secordoni ad Portas Ecclesiæ, qui secundum quoddam eor interrogatus dabatur de Fide, quam profitebantur. Deinde datus sibi inuicem dextra exigeret rō utriusque consensum, in quo rerum Sacramenti Matrimonii essentiam reſpondebat auri- qui. Hic societatem aut Ritum ab Exemplo Tobæ pentus, cujus meminit Ter- tullianus in lib. de Valens Virginitas cap. 11., & S. Gregor. Naſian. ad Apyſum scribens apſt. 57. Porro in primis Nuptiis nudæ, in ſecundis vela- tæ jangebatur manus, ut videtur eſt in Codici Victorino. Contractus per con- ſentum Matrimonio, benedictioque, ac manot ſiniſtræ Sponsæ impoſito anolo, ſuſſiſque nuntiis, quibus novis Coniugibus beas præſtabatur Sacerdos, Ora- tionibus, in Eccleſiam introducebantur, ubi Miſſa celebrata ante Communionem Nuptiar ſolemniter benedicebat. Hac benedictione carebant Viduarum Matrimonium ex S. Caſſio Sermone 289. in Appendice novæ editionis S. Au- guſtini, ex lib. 6. Capitular. cap. 230., & ex Durando in Rationali lib. 1. cap. 9. Dum cantaretur benedictio Valum purpureum in ſignum podoris ſuper Sponſum, & Sponſam expandebatur, ut inquit S. Ambroſius pluribus in locis maxime vero in lib. de Virginit. cap. 25. in exhortat. ad Virg. cap. 6., & Epit. ap. Similiter, & Syriacus Papa in Epit. ad Mediolan. Eccleſiam Bigams, qui Benedictionis Nuptiali carebant non velabantur. IV.

IV. Denique ex notis Nicolao Papa, post hæc de Ecclesia egressi Coronas in capibus gestabant, quæ in Ecclesia ipsa solebant reservari, cujus Ritus Præxim valere est apud Palladium in Lausica cap. 8. Evagrium lib. 6. histos. cap. 3. Gregori. Taron. lib. 1. cap. 46., quæ Corinæ sanctam Thesauri præferebant, ut constat ex Actis S. Asanasioris apud Bollandam 1. Maii, ubi de Sponsu Americis, Eas eorum Coronas propriis Sacerdotum membris impositas fuisse, colligere licet ex Actis MS. S. Alexii. Primus Bigemi, & Trigemi non coronabantur, & ex D. Hieronymo in Epist. ad Geronymum etiam Ecclesiam Elemeusius privabatur, publice subieciabantur Penitentiae, & ab Ecclesiastica Communione aliquando crebantes, ut constat ex Concilio Ancyrano can. 19. Neocesariensi, Laodiceo &c.

V. Ex Missali Gelasiano, & MS. Codicibus Remensi, & Gelloniensi discimus Sacram Communionem olim apud Latios Sponsi imperituros fuisse. Idem Graecis quoque usitatum fuisse ex Theodosiandine Epistola ad Naucracinum constat, & etiam Rituale ad usum Remensi Provinciae editum A. 1585, addit quod Sacerdos Aoulum Benedictus 13. postulat denarios, quosdam tres annis cum Anulo Sponsus accipiebat, & reliquos 10. sibi Sacerdos reservabat. Neque hic præterendum est Theodosii Caesariensis Episcopi Seruianum in suo Capitulari n. 14. Spicileg. Tom. 9. In primo Coniugio debebat Presbyter Missam agere, & benedicere ambobus, qui postea abstinendum se ab Ecclesia 30. diebus, quibus peractis potuerunt 40. diebus, & vacabant Orationi, & postea communiebant eam oblatione. Huc quoque, & illud referri potest, quod ad verum in Missali Gelasiano, & Remensi, & Gelloniensi MS. ante annos 900. exaratis, in quibus in Missæ Nopticeum habere insit actum ad tenebrarium, & annualem Nuptiarum diem, uno die eis Ecclesiam intrare liceret. Ephebus vero ex Gregorio in Excerptis cap. 110. scribit: *Si quis Coniugem suam, si fieri potest non Capite volentem, sed solummodo creandum liberum gratia autem iste processit, seu de ingressu Ecclesie, seu de sumenda Domini Corporis, Sanguinisque Mysteria, suo est relinquendus iudicio, quia a nobis prohiberi non debet, cum ei iuxta præfinitam Sententiam etiam liceat Ecclesiam intrare. Verumtamen quia ipsa admixtis Coniugii sine valutate Ceræ fieri non potest, ideo aliquando Sacri Loci ingressu abstinendum est, quia voluntas ipsa esse sine ulla nullatenus potest.* Ubi vox voluntas toto hoc in testamento pro voluptate sumi videtur.

VI. Ad Rituam etiam Nuptiarum pertinebat tempore, quibus eam Castitate commercium, gaudisque vitæ, quæ Nuptias contrari solent compari nequibant. Quæ autem finitæ hæc tempora in superioribus cepisse notavimus, observabatur quoque h. 12. Matrimoni celebrandi. Ne Nuptia post prædixum fierent vetari Concilium Ratisburgense anni 1072. cap. 13. Mane, & non a Placidio, nec vero aliquam noctem celeberris, Mediolanensi Ecclesie Acta Facie 1. decieverunt, quibus concionum Canones Medolnenses A. 1379. Non ante solis ortum Concilium Turonense A. 1583. Nec ante quartam matutinam Concilium Remense ejusdem anni, neque diebus Dominica ante Missam Dominicalem, quod vocabant Statuta Jo. Episcopi Nannerensis n. 5. Neque in octavo. Locos itaque etiam observabimus ubi contracti Matrimonia possent. Ecclesiam, & ante illius Altare Magus debuisse celebrari Matrimonium Acta Iudicie Ecclesie Mediolanensis P. 2. testantur. Idem habet Statuta Synodalia Guillelmi Gubernatoris Episcopi Maclovienfis ad valvas Ec-

clerici consuevit contrahi, videre est in variis Ritualibus, & ad Sponsæ Ecclesiam si Sponsus, & Sponsa diversæ fuissent Diocesis, & Parochiæ. Guilielmus Major Audegavensis Episcopus Spicilegi Tom. II., & Concilium Senonense sub Tristando a. 4. c. 5. Sub Anathematis interminatione iuræ Matrimonii in privatu Orationis prohibebant, aliquando tamen celebrata fuisse leguntur in domo nubentium thalamo adstantium, cuius Ritus exemplum præbent Acta S. Amatoris Episcopi Antiochenensis apud Bollaudum a. Maii, & Theophylacti lib. 1. historię Mauritanie, & Martini Parisi in descriptione Nuptiarum inter Fridericum Imperatorem, & Elisabetham Angliæ Regis Sororem, atque ita celebrari etiam nunc posse, modo addi Patrochus, & servetur Tridentini Concilii forma, scribit Sanchez lib. 3. disp. 25. n. 20.

§. II. *Expinitur Ritus Matrimonii juxta Ecclesiæ Romanæ Consuetudinem.*

VII. Patrochus admonitus de aliquo Matrimonio in sua Parochia contrahendo, primum cognoscat ex his, ad quos spectat, qui, & quales sint, qui Matrimonium contrahere volunt: An inter eos sit aliquod Canonum Impedimentum: Utrum sponte, & libere, & secundum honestatem Sacramenti veluti contrahere: Utrum sint ætate legitimi, & vir saltem 14. Mulier vero 12. annos expleverit, & utique sita iudicentia Fidei, cum ex deinde filii sua docere debeant. Finit deinde Denunciationes tribus continuis diebus Festis iuxta Missarum Solemnem juxta præscriptum Concilii Tridentini eorum inter quos Matrimonium est contrahendum, & hæc denunciationes, si Vir & Mulier sui Patrochi diversæ in utraque fuerit, quibus peractis, & nullum legitimum opponere Impedimentum, ad celebrationem Matrimonii procedatur.

VIII. Patrochus itaque Matrimonium celebraturus in Ecclesiæ Superpellico, & alba Stola indutus, adhibito uno saltem Clerico Suppellicio pariter induto, qui librum, & Vas Aquæ Benedicte cum Adiperculo deferat coram tribus, aut duobus Testibus Virum, & Mulierem, quos Patrum, vel Propinquorum suorum præsentia cohonestari debet, de consensu in Matrimonium interroget, utroque singillatim. Mutuo Contrahentium consensu intellecto jubet eos invicem jungere dexteras dicens: *Ege conjungo* &c. vel alius utrius verbi juxta receptum nris, atque Provincie ritum. Postea eos aspergit Aquâ Benedictâ: Benedicunt deinde Anulum, & Sponsæ acceperunt Anulum de manu Sacerdotis imponi in digito Anulari. Suscipit manu Sponsæ, Sacerdote dicente: *In Nomine Patris* &c. formæque Adionem perficit dicendo: *Confirma* &c.

IX. His peractis progreditur ad Benedictionem Nuptiarum juxta Ritum Missali Romanæ incipiens Missam pro Sponso, & Sponsa, quam profecturus usque ad *Pater Noster*, & antequam dicat *Libera nos quasumus Domine* stans in Cornu Epistolæ versus Sponsum, & Sponsam ante Altare genibus flexis dicit super eos Benedictionis Orationem; tunc reversus ad medium Altaris frangi hostiam more solito, & postquam sumptis Sacramentum eos communicat. Post *Ite Missa est*, antequam dei Benedictionem reversus ad Sponsum, & Sponsam novam addit super eos Benedictionem, qua perfoliata eisdem movet Oratione gravi, ut sibi metipsi servent Fidem, & casti maneant Orationis tempore, & præsertim Jejuniorum, ac Solemnissimum, & vir uxorem atque uxor virum diligat, & in timore Dei permaneant, postea eos asper-

aspergit, & dicto *placet tibi Domine* dicit Benedictionem, & dicit, ut solitum est, Evangelium S. Iohannis.

X. Continentiæ Conjugatorum prima Nuptiarum nocte fuit a primis Sæculi ab exemplo Tobie instituta disciplina, licet hujusæ Institutioni legatur primùm Decretum in cap. 13. Concilii Carthaginensis. IV. ejus verba cavet Egbertus in Excerptis cap. 88.. & quasi ex Concilio Valentino cap. 101. retulit Butchardus lib. 9. cap. 5. *Sponsa, & Sponsus* (verba sunt laudati Concilii Carthaginensis) *sam benedicendi sunt a Sacerdote, a Parentibus suis, vel Paranympis offerantur, qui sam Benedictionem accipiunt, eadem autem pro reverentia ipsius Benedictionis in Virginitate permanent.* Eundem disciplinam subsequenter temporibus plures alie Ecclesiæ tenuerunt, ut constat ex lib. 7. Capitularium Regum Francorum, & ex Pontificalibus Ecclesiæ Lugdunensis, Tarentensis, Leodienfis, Mediolanensis &c. Imo apud Græcos idem usus obviat teste Balsamone in Supplemento Canonum, & constat ex lib. 5. Juri Orientali pag. 367. De continentia servata a Conjugibus alius anni temporibus nos docent Dettum plurimus PP., & Conciliorum, que in Jure Canonico tenentem, Atque utinam laudabilem hunc morem imitaretur hujus nostri Sæculi moras, quod optaret Ecclesiæ, que eam dolest introducat, & per longa Sæcula approbata Cætemonia impossibilibus judicaret, illat quodammodo tenenti laudat, optavitque dummodo hoc vere laudabile, & moris consuetudinem, non autem Ritus Sacramentalis Sacramentum Matrimonii deformaret. De huius Cætemonia præter ea, que scripserunt Tiraquellus, Nevastanus, Budonius, Suckius, Terculianus, Madus, Rhodiginus, Læssonus, & alii, exstat penitus libet Italico idiomate inscriptus *Criminali Noziali di tutte le Nazioni del Mondo*, Vanetus editus anno 1685. ubi quidquid desiderari potest circa Nuptias, & eorum Ritus habetur.

XI. Ab his ritibus non moleum disceperit Orientali Ecclesiæ, in que Conjugio copulandi præ Sæpi Templo Foribus consistunt, Vix quidem a dextris, Mulier a sinistris. Anuli inserim duo Aurei, & Argentei in dextra Sacro Mensæ parte reponuntur sinistram aliet, & aliet dextrosam respiciens, & teneat ex Sponsa a Sacerdote tertio signatis in capite, accensisque Cereis in manu tenent in templum adlucitur. Crucifamites tum adoleat, & jubileantur varie quæss. Acceptis deinde Anulis Sacerdos donec primum viro eorum, tam ingenteum mulieri, & diali viro *Sabbathar Sirve Dei N.* propter *Anulum Dei, in Nominis Patris* &c. deinde dicit *Mulier Sabbathar Anilla Dei N.* &c. eumque ut id unumquemque hoc dixerit Quam lupet eorum Capiti facit Anulis, & utrumque dextris eorum digitis immittit. Deinde tenens Nuptorum Anulos tomnat assiens Paranympus, Sacerdos vero Ottrionem prosequitur, & fit dimissio, nisi voluerint Nupti eodem tempore coronari.

XII. Quid Cotentionis hic servatur. Ingressiantur in templum Sponsi cum Cereis assensu præcedente Sacerdote tum Thymbulo, & tenente Pålamm: *Bratiamet qui timet Divitiam.* Populus autem in unoquoque versa dicit *Gloria Tibi Domine Noster. Gloria Tibi* deinde alternatim Diaconus, & Chorus Collectam recitat, quam consulit Sacerdos elata voce. Respondeat Choro: *Amen*, & Diacono: *Domineam primum.* Tum Sacerdos elata voce tertio ora similiter respondentibus Choro, & Diacono; & post recessum

Orationem Sacerdos Coronam accipit, & primo coronam Sponsam dicens: *Coronatur Servus Dei N. propter Auxilium Dei N. in Nomine Patris &c.* deinde enquit Sponsam dicens: *Coronatur Auxilla Dei N. &c.* tum benedictis eiter, tribus nempe vicibus dicens: *Domine Deus noster Gloria, & honor corona illis:* deinde sequuntur alie varie preces, quibus expletis in modum, proferitur commune poculum, & benedicti illud Sacerdos, Deinde accepta in manibus communi poculo distribuit ipse usque tertio, Viro primam, & deinde Uxori: Et concessim deducens eos Sacerdos, pronubo retro sustinere Coronam, vertitur in Cuculi, sive Chocem formam, & causae Sacerdos, & Populus varios modulos, post quos tollantur Coronam, & adduntur novae preces. Ingreditur deinde Sacerdos, & bene ipsa precantur Assantes, & postquam osculis se mutuo exceperint, sic a Sacerdote perfecta dimisso. Octava vero die Coronam solvantur, Hac sigala videri possunt apud Jacobum Gortium in Rituali, sive Euchologio Græcorum.

XII. Ex his omnibus breviter repetitis a Rursusbas Ecclesiarum, videntur profecto luerissimè Hæretici Cærimonias hæc superstitionis excusare; non ignorare se obsequium superstitionis Naturam, quæ *vana est, nimisque Religio*. Vana si falso Numini exhibeatur, nimia si mores excedat, & bene non colitur Numen bonum, quo vicio profecto carent memoriam Cærimoniam, utpote quæ ab Ecclesia approbatæ, a Sanctis PP. usurpant, & Oraculo Tridentinæ Synodi confirmatæ in canone xl. Sessionis xxiv a qua Anathemati subiacentur ii, qui Benedictiones, & alia Cærimonias, quibus Ecclesia in Nuptiis utitur, audenti damnare. Unde utrum enim illis potest, quod utraque Ecclesia Orientalis, & Occidentalis, & Ecclesiarum omnium Pastores in his ritibus convenerint, & ab omni re ipsa memoria eisdem Cærimonias observant, nisi quia in Apostolice Traditione, paucis exceptis, illas originem habuisse competerint? Cum igitur hos Ritum tota dei orbem frequenter Ecclesia, qui ita faciendum sit discurrere, insignemque infantia est, eisdemque Ritum contemnere est hæretico abire Spiritum, & cum Novatoribus delirare; quod nos maxime detestamur, quibus mens fuit Christianam, & Catholicam de Sacramento Ecclesie Doctrinam exposere, hæreticorum Cavillationes infringere, a Peregrina Doctrinis abstinere, & contra hoc nostrum ad suum illum dirigere, quem Dogmaticorum Academia suam esse cognovit, in corripit Fidei, veram Pietatis, & Religionis incrementum.

TOMI SECUNDI FINIS.

M O N I T U M

STUDIOSO LECTORI

M Atrimonii Teadatum juxta propofitam Methodum beccitatis inferui-
tus exploravimus; neque tamen peccipuas Controverfias omiffimus, &
fuprema illa erum Capita, quæ ad Sacramenti hujus dignitatem
extolendam neceffaria credidimus, & ad diligendum illius Peccum maxime
utilitosa. Poſſent præſtito huius Argumento accomodari Quæſtionæ illæ, quæ a
Ludovico Behemero, & Gerardo Felſman examinaantur, ubi differat de Ma-
trimonii imparchæ, & Jure Liberarum ex iis notorum; tam illa, quæ dila-
tidantur ab Henrico Linsd, ab Henrico de Coſteji, a Mattheo Blutio, a Jo.
Navio de Matrimonio ad Morganiſticam; tam illa quæ a Theodoro Paulo,
Georgio Chriſtophoro Becintebach perpenduntur de Matrimonio Perſonarum di-
verſæ Religionis; tam illa, quæ a Stephano Waga, & Jo. Niſſelæ Heetia
examinantur, ubi agunt de Matrimonio in Articulo Mortis contracto, & de
Matrimonio putativo; tam illa, quæ Samuel Fridericus Willenber in ſuis
ſecleſia Juris Matrimonialis expendit, de Matrimonio Virgineo, de Matri-
monio Amazonico, de ſecundu Nuptiis quinquagenariarum Conjugum, & de
Matrimonio ſimulato; tam denum illa, quæ moventur, & diſcutiuntur a P.
Cl. Feſtaſſio Mazzæi in Rom. Curia Adjuſtato Peimario in ſuo egregio Opera
itecum Roma edito de Matrimonio Conſcientiæ. At quæ non videt, quam
immane exerceſcet labor, & quanto tempore opus eſſet, ut hæc ſingula, licet
ſummariæ, nihil tamen minus attente ſcruſcentur. Satis itaque me ſuffi-
ſam acſtreat, eo huius Appendicis loco addere, quæ Normam teadunt Matri-
monii Conſcientiæ, & Morganiſticæ (nam ſecetæ Matrimoniorum ſpærit
altiorum quærant indolentem) non cetera illis, quæ Aſatbolui u Conſultatibus hanc
diſſecere, non obſcure innuunt, ut Bohemiæ noſcitur ad Tit. Decretal. de Clau-
deſſ. Deſponſ. 55. 56. ſed reliquis, quibus Ecclieſia (ſi ita expedire ſcontin-
gat) oſenſum peccet, cum nihil in illis deſcehendas, quæ fidem obamheet,
& diſciplinam ſanciet; ſiquidem Matrimonia hæc ſecum Parentis, & duobus
Teſtibus contrahuntur, aliquibus præteomiſſi, quæ ad illorum Subſtantiam non
pertinent, aliſque additis conditionibus, quibus unum diſfert ab alio, eſſen-
tiale in hoc conveniens, quod in illis ſuſcitur. plerumque conditiois Conju-
guſum, quod ſtam contrahuntur. Satisſimè regulatitæ conſeſſa Pluræ ex
Matrimoniis Conſcientiæ nati, in hereditate, & dignitate Parentum, quæ
Morganiſticis denegantur, qui a Potete ſuſtuli, & inſignibus totis obſervent, nec
ia aliis eſſeſdem homie, & theſauritæ ſuſtendunt, arcibus, peccat. aliſque etiam
poſſio ſibi deſignatis contracti, donec huius poſſiſſa a Potete voluntate conſentia, ſeu
revocatione tollatur. Illa igitur, quæ huic addere deſervimus ſunt Eugenia Li-
tæra Benediſſi XIV. Pontificis Maximi Venæabiliſſis Patriſibus, Patriarchis,
Primateſibus, Archiepiſcopis, & Episcopis ad hæc Matrimonia pertinentet,
deinde alias annuſſis ex illis Bullarum deſumptis, ſive Littærat, ſive Con-
ſtitutiones, quæ pro varietate Caſuum Matrimonialium edidit, quarum nego-
mentia in ſequenti pagina indicantur.

I N D E X

ARGUMENTORUM SCELECTARUM CONSTITUTIONUM EX
BULLARIO BENEDICTI XIV. PONTIFICIS MAXIMI, QUÆ IN
HAC APPENDICE LEGUNTUR.

I.

Matrimonia occulta quibus, & quomodo sint permittenda, quibusque cautelis celebranda, & in A'is describenda: quomodo consulendum educationi, & indemnitati prolis.
Satis Vobis &c. Bullarii Tom. I.

II.

Quæstioni propositæ an Filii ex adulterio procreati legitimentur per subsequens Matrimonium disetendo rescribitur.
Reddite Nobis &c. Bullarii Tom. I.

III.

De Matrimonii validitate inter virum Judæum, & mulierem Hæreticam. *Singulari Nobis &c. Bullarii Tom. III.*

IV.

Super abusu Libelli Repudii Converforum a Judaismo ad fidem Catholicam. *Apostolici Ministerii &c. Bullarii Tom. II.*

V.

Declaretio cum instructione super Dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda.
Matrimonia, quæ in locis Fœderatorum &c. Bullarii Tom. I.

VI.

Sponsis Catholicis, qui in Fœderati Belgii regionibus coram Civili Magistratu, aut Hæretico Ministro dumtaxat mutuum consensum in Matrimonium de præsentî declarant, quælibet Conjugalî consuetudo interdicta decernitur, donec Matrimonium ad formam Concilii Tridentini rite celebraverint. *Reddite sunt Nobis &c. Bullarii Tom. III*

MA-

MATRIMONIA OCCULTA

Quibus, & quomodo sint permittenda, quibusque censuri calebrenda, & in Adm. describenda, quomodo consulendum edocetioni, & indemnitati Proli.

*Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus,
Archiepiscopis, & Episcopis*

BENEDICTUS PP. XIV.

Sic vobis compertum esse non dabitemus V. F. cum semper fuisse pax semper ca-
Matris Ecclesie vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, Maguum re fuit ut
ab Apostolo nuncupatum, publicis, & palam e Fidelibus celebraretur. Mitrimo-
Quod quidem, ut diligenter, quam ante seculum fuerat, in posteram eb om-
nidus observarent, S. Trident. Synodus Lateranensis Concilio sub Innocentio
III. celebrata vestigiis inhiando precepit, ut in posterum antequam Matrimo-
nium contraherent, ret a proprio continentium Parocho tribus continuis Quid in-
diebus festis in Ecclesia iuxta Missarum Solemnem publicetur, deindeque tem hic de
nullo legitimo concensente Impedimento, ad illius celebrationem in facie re dispo-
Ecclesie coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, suo Ordinatio-
nem, & duobus, vel tribus Testibus presentibus rite procedatur. ut Con-
solu etiam eadem S. Synodus apud Parochum diligenter librum custo-
diti, in quo Conjugum, & testium nomine, diesque, & locus Matrimo-
ni describeretur.

§. 2. Provide tamen huiusmodi leges tanta auctoritate saluberrime in-
stitutæ præter horum temporum conditum sensum præstare vixi sunt, & ener-
veti propemodum reddi, ob Matrimonio usu nimis recepte, quæ occulte adeo
celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest, obliteretur, & in te-
nebris ignorantie perpetua jaceat conspecta. In more alienum possum est,
ille celebrari nullo prævia facta denunciationibus, coram solo Parocho, vel
alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita presentia tantum duorum testium
appositis e contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est su-
spensa, eademque peragi sepe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illem,
jussu tamen oculis, vel eo temporis momento, quo semota alienis co-
jussus presentia, scientia inde Matrimonii, præter Parochi, contrahentium,
testiumque personarum, alios penitus effugiet.

§. 3. Quantum a Sacramenti dignitate, & Ecclesiasticarum legum præ-
scripto occulta hæc Matrimonie, Conscientiam vulgo nuncupata, ut plurimum re-
ebhorreat, seu supertine conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad ex-
tensus illorum effectus converterit. Illic enim gravie oritur habere peccata, priore
præsertim veto eorum, qui Divini Judicii interminatione possibunt, priore
ore, cum qua contraxerunt, relicta, cum aliis spe futuri Matrimonii de-
cepit, & in impem secum vivendi licentiam obducta pium contrahere pro-
mittunt. Quorundam veto mentem ita prave cupidines excecant, ut no-
vum contrahere sacrum Matrimonium audeant post alium secreto indem
contrahum, & nondum priore Conjugis morte solutum, seseque magno sce-
lere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentia deveniunt, ut in hujus
pre-

Ecclesiæ
semper ca-
re fuit ut
Mitrimo-
nii palam,
& publico
contraherentur.
Quid in-
tem hic de
re dispo-
ut Con-
linam Tri-
dentium?

Deploretur
contractus
illic.

Episcopi ef-
fusus re-
confentur.
rum etiam
deploretur
qui ab
occultis
Matrimo-
nii progr-
dunt.

magni Sacramenti contemptum post primæ secreta iniras, alterius, aut publicæ, aut privarum noctis contrahendo sese audeat polygamia patris inmoderate non perhorrescent. Age vero quam gravis, quam nullo patioferenda ex his Matrimonii mala cernitur. Si enim ad quemcumque Matrimonii suspensionem submovendam, vitam seorsum a muliere vivere coarctari, sollicitus est illic individuum vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini. *Adhæretis bonæ auri suæ, & erunt duo in carne una.* Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est, qui illam crimini non arguat, & utpote detestabilem in scandali mercedem non traducat. Neque illa per scandalum dispendie pendat subsecuta celebratio occultæ Matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

§. 4. Leviora quoque damna non sunt, quæ susceperit proli irrogantur. Sepe enim contingit illam a parentibus, & a mente præsertim avocata, nec pia, nec liberaliter iustitia; sed incertis fortune casibus obiectam relinqui, iustitiam parentes ipsi contra naturæ legem ipsi nefario illius vitæ insidientur. Ubi vero tam immane facinus perentes deterreat, illoque ad sobolem vitandam, instruendamque bonarumque ipsa compellat, alia immineat libens susceperit ex oculis Matrimonio lugende vitæ aciem faciliorem, & bonorum iactura pro quorum possessione assequenda quamvis elemens iura Saugum, aliis tamen creantur necesse est propter occultæ parentum Matrimonii, & ademptam legitimam, & filiationis probatorem.

§. 5. Hæc enim malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta Matrimonii contracta a *Falsis Fam. contra Patris* iuste discutienti voluntatem, ex quibus quam gravis incommoda exoriri solent neminem laet. Quid plura? Adeo invaluit malum, ut quandoque in minibus Ordinibus constituti, Pastores, & Beneficii ad Divinum cultum, & Ecclesiasticam omnia mixta, etiam post initum clam Matrimonium ruinaverint, sibi quædam Matrimonii iniquum locum miseriamque pepererint.

Moni natus
Episcopi
ne facile
proclama-
tionebus
dispensari.

§. 6. Detestandi hæc igitur potius uberibus lachrymis, quam letiore calamo explicanda malorum congestio, cum ex hac Apollonice Sedis Speculatione sibi vindicet nostram vigilantiam non possumus, quin Vos ipsos V. F. in patrem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, & Zelum externum ad custodiendas vigiliis noctu sopor Grege vobis credito, quem locustæ horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum namque periculi non infrequens occasio Voc reddat difficultatem ad remittendum publicationem, a quibus conseruendi Matrimoniorum sape per malitiosum suggestionem perituræ dispensari. Quam easit, soleriterque opareat ea in re Episcopus versari, non obsecro vobis a Concilio Tyd. exhibentur argumenta. Si enim (aut eadem S. Synodus) probabili fuerit suspicio Matrimonium malitiose impediri posse, si præcesserint denunciations, tunc vel una iurium denunciatio fiat, vel scilicet Parocho, & duobus Testibus presentibus Matrimonium celebratur, & deinde ante illius consummationem denunciations in Ecclesia fiat, ut si aliqua sollicitudo impedimenta, sicuti de se gestos. Præterea licet Episcopo iustitiam sit omnino super denunciationsibus dispensare, hæc tamen facillime, non a sola dispensatione voluntate proder, sed a Tidenano coercetor aitis prudentem, discretumque arbitri legibus, quod idem est ac legitimam causam dispensationis requirere.

§. 7. Parem, quoque imo fortasse majorem vigilantiam necesse est a vobis adhiberi ac post remissas denuntiationes celebraretur Matrimonium coram Patrobo, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato presenti- bus duobus, vel tribus Testibus confidentibus ne ulla celebrationis notitia vel rumor atatorum. Id enim, ut ad prescriptum Sacerdotum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quavis, & vulgaris causa, sed gravis, ut- que, & urgentissima requiritur. A Sacro Nostrae Pœnitentiariæ Tribunali copiosissimum casu sit potestas ita celebrandi Matrimonium, quo vir, & fir- mina in figura Matrimonii publice degentes, de quibus nulla viget criminis suspitio, in occulto tamen concubinato perseverent. Facile enim quisque con- jiceret, quam absconum esset eos a statu damnationis per gradum Sacramenti revocandos ad publice contrahendum Matrimonium pervenire concubinationibus compelli. Hanc vero proxima vobis doximus proponendam, non quia dispen- satio præmissa cesset solum congruar, cum alii similes, & fortasse urgeantiores, esse possint, in quibus dispensari expediat, sed quia Vestri Pastoralis Officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa dispen- sationis, ac Matrimonio occulto celebrata luctuosos habeant exitus, quos anti- mo cordis dolore recensuimus.

§. 8. Hunc porro in Scopum vos hortamur, & impense admoceamus, ut per- sonarum Matrimonium secretum contrahere petentium diligens sit a vobis in- quisitio. An scilicet ejus qualitas, gradus, & conditiones sint, quæd probe exposcant: an sui sui, vel alieni Juris: an *Pluri Pæni.* quorum Nuptiæ Parti- joste discentienti sui invise, ab Episcopo ereuli, quod geritis, munere, nimium esset alienum, facilem præberi sibi inobedientem occasionem. An re- sit de personis Ecclesiasticis, nec in monachis Ordibus constitutis, Pen- siones, & Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabili illorum revo- catio in statu uxoris congruis remediis postea compelleretur. Potissimum vero curret vestra sollicitudo aequam secreti Matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clari, & a quavis fraude immanis exhibeant documen- ta statui liberi ad everrendum ab eis, qui improbi sunt ingenii, polyga- mie periculum.

§. 9. Quod attinet ad Ministros secreti Matrimonii, volumus ad id mu- neri deputari Parochum alterius ex contrahentibus, quem notitia personarum, experientia, & diuturni rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorum effugisse præsumuntur. Si quæ tamen vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi exposcere videantur, gravi impellente causa, ia- alter Sa- cerdos a vobis eligatur, qui probitate, doctrina, & obsequii moerita pe- rerenas.

§. 10. Unum tamen, aut alteri Sacramenti Ministro a vobis deputando De quibus districte precipitur ne Matrimonio interit nisi prius parentum charitate co- adjuges in Domino muneris subolem procreandam regereerari quamprimum oportere Sacro Baptismo lavare, ac Christo Jodici districtam reddiderat esse rationem, nisi filio, ut legitimos agnoverit, eosque piane, bonis moribus imbuetur, & frui petantur bonis temporalibus a Majoribus in supremis ta- bulis relictis, val provide legum audientate delatis.

§. 11. Celebratum aetern Matrimonio, iudicare a Parocho, vel alio Sacerdote, Documen- torum quorum est, exhibeatur Episcopo illius Scriptum documentum cum nota- lecti, & temporis, restumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea dili-

ab ejus
Ministro
statim Epi-
scopo est
exhiben-
dem. De
scribere-
dum postea
est hoc
Matrimo-
nium in li-
bro distin-
cto, & cau-
tissime cu-
stodiendo
diligenter incumbere, quod ad perennem gestus ieiuniorum prefatum docu-
mentum fideliter transebas in libro proferat distincto ab alio, in quo
Matrimonia publice contracta de more adnotantur. Huiusmodi liber pro Ma-
trimoniis secretis apposite compactus clausus, & sigillis obligatus in vestra
Episcopali Cancellaria eamte eui custodiendus; & eo tantum eade resignet,
& apertus vestrae auctoritate licentia pariamini, quo alia id genus Matrimo-
nia describi oporteat, vel ad sibi vindicari iustum administrandae necessitas,
vel demum aliquod documentum ab eo expellat verum interesse habente,
quibus probationum aliam perendam non sapient copia. Sedulo
tamen animadvertentes, quod re absoluta denno claudamus, & Sigillis, ut
antea, obligeamus. Fides, seu attestaciones clam celebrati Matrimonii a Pa-
rocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gesserit exaranda, Vobisque exhiben-
dum, transferibitur in dicto libro pro ut precem de verbo ad verbum a
personis vobis deputanda, quae spem omnes Insigniam, probantque nomicas
loculentum habeat testimonium. Fides vero, & attestaciones ipse in secre-
tissimi loco sicut testetur e vobis serventur.

Proles ex
Matrim.
Consi. note
debet tem-
pestive ha-
bitari Epi-
scopo a Pa-
rentibus
denunciari,
& describi
in libro
quoque
centissime
custodien-
do.
§. 12. Quod si ex occulto huiusmodi Matrimonio prolem nasci con-
spiciat eadem mueretur saltem aqua Baptismi in Ecclesia, in qua alius infan-
tibz hoc Sacramentum inditum conficitur. Et quia ad operandum eam
autum Matrimonium facili est in Libro Baptizatorum nullam fieri mentio-
nem parentum, & eorum nomina consilio reticere volumus, ut expressis
mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque Defuncto, ab illius Minister
proles vobis denunciatus dictaque denunciatus fiat, vel immediate per
Parentes ipsos, vel per lucas notam eharitatem exarati, vel per fide
gram Personam ab ipsis parentibus designatam, ut sentio, & elem vobis con-
fiet, quod proles tali loco, et tempore vel iocato, vel felio expressis omnibus pa-
rentum Baptizata, est legitima, licet occulto Matrimonio fidei procreata. Quae
sana omnia cum vobis innotuerint, ne illorum exordia memoria in libro fide-
litate describenda ab eo, cui facta a vobis est potestas adnotandi Matrimo-
nia occulte celebrata. Liber in quem Baptizatorum, ac natusque parentum
nomina referretur, quemvis distingui debet ab elenco Matrimoniorum; ne-
dem tamen diligenter iidem censili in Cancellaria Episcopali clausus, & si-
gillis obligatus, erit custodiendus, precum librum Matrimoniorum eamte cu-
stodiri supra mandavimus.

Evangeliz-
andum est
Matrim.
Consi. si
proles non
Baptizata
sit suppres-
sus Paren-
tum nomi-
nibus, & ex
aliquo Matrimonio occulto procreatus fuisse laborem, & baptiza-
tam suppressis Parentum omnibus, nulla praestita Vobis notitia, ni par-
erat ab illius parentibus infra iugum dies & nativitate nuntiandos.
§. 13. Quia vero nonnulli dasset non possunt, qui propriis Confi-
entis vocibus obfiterentur, & nostrum huiusmodi mandatis parere negligat;
debita potestatem distributione pro modo culpe a Vobis puniantur. Quia
imo cum sita Nobis experientia compertum sit in huiusmodi negotiis
homines, in terram oculis declinantes ob homines expressus tardiores
effici, & a recta agendi summa revocari; mandamus idcirco, Matrimo-
nia occulte a Vobis evangelizari & nota fieri, si certo Vobis confiteri
ut aliquo Matrimonio occulto procreatus fuisse laborem, & baptiza-
tam suppressis Parentum omnibus, nulla praestita Vobis notitia, ni par-
erat ab illius parentibus infra iugum dies & nativitate nuntiandos.

A Ministro
Matrim.
Consi. me-
§. 14. Ne autem contumacia, & inobedientes violam fidei, prodigum a
secreta Pastores suos infamantur; sedulo a Vobis cunctandam est, ut Parochio,
vel alio Sacerdote pro secreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando,
Coniuges clare, & aperte moneantur ea lege, & pacto illis permitti secreti
Ma-

Matrimonii celebrationem, ut soboles iode procreanda, non solum regere-
rent Sacro Baptismo, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum note-
loci, & temporis admonitione Sacramenti, ac sincera indicatione parentum,
a quibus orium habuit, quemadmodum supra permissum est. Alioquin
Matrimonium licet contractum data per Episcopum sanctæ fide, et lu-
cem professum in gratiam filiorum, & ad propolandum ab illis gravem,
nulloque pacto ferendam iactem.

§. 15. Volumus denique, ac mandamus, fides, seu attestaciones Matri-
monii elem. nisi, & sobolis ex eo procreant excerptas ex dictis libris
modo, quo dictum est, apud Vos eorum custodiendis tenam promereri
fidem, quantum sibi alii libri Patrochales Baptismatis, & Matrimonii
videlicet confueverunt.

§. 16. Hec a Vobis V. F. in hac temporum calamitate observari enixe
precipimus ad communem numerum salutem, & ad prædictum Ecclesiasticam
disciplinam, propriè invalescentem hominum malitiam nova semper decessimen-
ta vel patientia, vel infirmitas. Ceterum nobis huc Litteris subijta no-
tumus ea validiora remedia, quæ huic malo in diem ingruenti consua di-
geret prudencia vestra ad Pastorale Officium committat obevendum. Vobis
interius patriæ Chariatis, & benevolentie iussu A. B. imperamus.

Datum Romæ apud S. M. M. die 17. Nov. 1743. P. N. A. 2.

QUÆSTIONI PROPOSITÆ

An Fili ex Adolescentio procreari legitimus per subsequens Matrimonium
differendo rescribitur.

Venerabili Fratri, Archiepiscopo S. Dominici in Insula Hispaniola.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Redit nobis altero ab hinc mensē sacre Litteræ tom. 7. Mali pro-
xime elapsi ad nos S. iuxta, ac Typa impressæ, quibus occurren-
tem huius ejusdem sibi speciem enarra, & nostram super eo Sen-
tentiam requirit. Non se latere abusus vellem nec diem vacuum habere,
quum gravissimæ assidue curæ, atque negotiis nos iam occupemus,
quam penè iam obicimus; in huius præsentium suspensibus seram, quibus
usque consistamus, & quantum semper ad vestras quoque curas pervasisse
non dubitamus. Sed tamen n. compertum in comibus, quantum se facimus,
Venerabilis Frater, & quanto dignitatem Episcopalis characteris, quo præful-
get, in honore habemus, aliqua temporis spacia reperire, & colligere stu-
dimus, atque in evolvendis privaræ Bibliothecæ nostræ libris inspicimus,
quo possemus præcipue his re quædam respondere. Quod quidem præ-
sentibus nostris Litteris facimus, cum tamen ex officina Apostolicæ Sedis,
quam metita licet imparibus, obicimus, sed æream sustentemus personarum
nostrarum privaræ, iuxta viæ ætas fere omnia in Sacram Canonum studium.

Tom. II. Pars II.

Y

quam

quamvis non magna fortitudo fructu, exacta est. Neque enim visa nobis est ea quaestio Pontificiae decisionis Oraculo indigere, quemadmodum ex inferius dicendis Fraternitas tua probe poterit intelligere.

**Præf. spe-
rit, &
dubium,** §. 1. Inque casus est. Vir nobilis uxorem rem habuit, stante Matrimonio, cum libera Muliere, pari cum ipso utrumque nobilitate, duosque filios ex ea procreavit. Defuncta vero uxore Matrimonium contraxit cum prædicta Muliere, quæ duos, ut præfertur, filios ei pepererat. Horum alter jam mortem obierat, atque illa procul dubio uxor erat prius uxore in vivo agnata. Alter superstes est, sed nondum scitum est exploratum, an eadem prius uxore viveat conceptus, aut natus fuerit. Dubitatur de utroque an legitimi sive Spani sine habendi, seu potius, an per subsequens Matrimonium cum ipsorum Matre contractum, ambo censendi sint legitimi.

**Regule ju-
ri quod
legitimus,
non proli-
ante Ma-
trimonio
procreta** §. 2. Porro, admissa Civitatis Jura regala, quæ non verissimam iudicamus, quamque, ut paulo infra parebit, a nomine in dubium revocari posse adhiberetur: quod nempe; licet proles ante Matrimonium nata, legitimata sint per subsequens Matrimonium inter parentes rite contractum; utrumque ut duxerit locum habeat, quum Copula iurtester inter liberum, & liberam, non autem ubi alter ex parentibus Matrimonio ligatus fuit; quæ enim Proles rite secundas Nuptias nate nequaquam sit legitima, quævis Aliuter, post mortem prioris uxoris, verum, & legitimam eam ejus Matre contrahat Matrimonium; hæc utquam regula semel admitti, evidens est si illum illum premortuum, qui natus est prius uxore superstite, legitimum non evasisse per Matrimonium eum ipsius Matre contractum, postquam prius uxor e vivis excesserit.

**Filius ex a-
dultorio ge-
neratus, &
natur con-
suetudine Ma-
trimonio
non legiti-
matur per
subsequens
Matrimo-
nium.** §. 3. Quod vero edictum filium adhuc viventem attinet; si constaret scilicet hunc verum esse post mortem prioris uxoris, quam illius Præter habuerat, quamvis ea superstite conceptus fuisset; in arduum illam controversiam deduceretur, quæ inter Doctores, ut nosti, agitur, an scilicet pro statuenda prole legitimatione, ejusdem natiuitatis tempus attendi debeat, an legitimationem habenda sit ratio temporis ejusdem conceptus; in qua rursus versis, scire, ut prædicimus, arduum, cum invenitur textus textibus contrariis, eumque Doctores Doctores, Tribunalia Tribunalibus edvertitur, si a nobis iudicium nostrum in talibus parvolutis, ut proponendum foret, non aliter

Dubitari id a nobis sciret, quam secundum Sententiam, in Tribunalibus, & Censu possit ab illius regionis receptam, in qua esset pronuntiandum.

**utior esse
uxore de-
finita.** §. 4. Cum vero hætenus, ut scribis, interrum sit, quo tempore filius ille vivens conceptus, quoque in lucem editus fuerit, solumque conside de morte prioris Uxoris, & de secundo cum altera muliere Matrimonio; super-

**In dubio
servandum
proli.** vacandum, extraneumque remaneat examinare præsertim controversiæ, an ad effectum legitimationis Prole, tempus natiuitatis duxerit, an etiam tempus conceptus attendi debeat. Sed in hac hæc circumstantia, quum certum sit Matrimonium inter illius Parentes rite contractum, interrum vero tempus, quo filius idem conceptus, & in lucem editus fuit; si nostrum de eo iudicium exquireretur, filium hunc legitimum referemus, quum iudex in dubium debeat in bonum, & commodum Prole propensior esse.

**Textus
quodam
tenus argu-
it.** §. 5. Equidem intelligimus hanc nostram responsionem neque desiderio tuo, neque præconcepæ opinioni sensualem. Non destitit, iugum; propterea quod utraque prædictus filius, per subsequens inter parentes Ma-

trix

matrimonium, legitimaret scilicet declarati vellent: Neque porro opinioni, quam foveo; eo quod existimet filius etiam ex Adulterio procreatus legitimari, superveniente Matrimonio inter Adulteram, & Patrem, Coniugum iam defuncta. Verum equo animo fecisse volumus, nisi ad hæc assensuendo respondere quod filii ante Matrimonium nati legitimantur utique per subsequens Matrimonium, si tamen ex soluto, & soluta fuerint procreati, ut, inhærendo Casconit questionibus, demonstratum fuit a prædecessore nostro Alexandro Papa III. in *Cap. Constat*, *qui filii sint legitimi*, sacus autem si idem orti sint ex Patre, quæ de eo tempore tum alia Muliere Matrimonio conjuncta erat; hæc et postea ex vivis soluta, aliam illam duxerit, ex quo prolem susceperat; ut idem Alexander III. respondit in *Cap. tanta*, *qui filii sint legitimi*; cuius verba sunt quæ sequuntur. *Tanta est vis Matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum Matrimonium legitimi habeantur. Et autem vir, uxore ante sua, aliam cognoverit & ex ea Prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, aliamque sibi in tria fideat, & ab hereditate repellatur, præsertim si in mortem uxoris prius aliter eorum aliqui fuerit machinatus.*

§. 6. Neque vato possetur huius verbi commoveri debet, ac si ex illa colligi posset, minime ab Alexandro desiderum fuisse quod proles ex Adulterio suscepta per subsequens Matrimonium legitimari nequeat; sed idcirco nec ledi duxerit, quod nampe Proles legitima non fiat, si contra vitam procreatus uxoris alterius ex Patribus Adulteris machinatus fuerit. Etenim adversa, ut te oportet verbum illud a Pontifice interpretari, *perferimus*; quod idem sonat, *ad magis magis*; ita ut vera Decretalia illius Sententia sit, quod cum proles ex Adulterio suscepta pro spurca perpetuo sit habenda, & ab hereditate repellenda, etiam si legitimum postea innotet totæ Patentes Matrimonium; melius magis id potest, ubi eleruat in priori uxoris mortem fecit machinatus. Ex quo minime sequitur quod proles ex Adulterio nata, machinatio ab illa legitimet per subsequens Matrimonium sed palam sit, oppositum prolem ex alio anno susceptam; ideoque per subsequens Matrimonium eamquam legitimandam, multo maiori ratione legitimamur quam si sit ex parentibus Adulteris contra vitam procreatus uxoris sit machinatus. Quæ de te opinio, opportuneque dissentit Gonzalez in *cap. 6. nam. 6. qui filii sint legitimi*, per hæc verba: *Agens Alexander III. de uxore ad magis: nam si filii spatio non legitimum per subsequens Matrimonium, magis magis per Matrimonium alium, quod est quod testatur, quam aliter in Conjugat in actum Conjugat machinatus est.*

§. 7. Sane et de illiusmodi annis fuit dispositio talæ Decretalis Alexandri III. in *tit. cap. tanta*. *Qui filii sint legitimi*; quævisque ultro fuerit, communem D. hinc opinione tam esse, quæ nupet a nobis expressa fuit, ut sententiam prolem ex adulterio procreatam, per subsequens Matrimonium namque legitimari. Verumtamen aperta d. aliter nesciam Sententiam, quantumvis communis Canonistarum calculeo computabam, apud te velere, nisi eadem in textu Canonico fundata sit, illique reciteret; hæc autem Sententiam, de qua agitur, minime dici posse Casconit textu innotam esse; quoniam inspicere præcise Decretali Alexandri III., non quidem mendo, sique contraria, potest jacer in eodæ Decretalium collectione a Gregorio Papa IX. confecta, sed in sue integritate, manifesti, ut putat, agnoscitur, adeo Pontificem illegitimam declarasse prolem illam ex Adulterio procreatam, quamvis

Rationes
Archiepiscopi
scilicet
contra
sententiam

ej. & Petet, defunctæ prince uxore, Adulterum sibi Matrimonio junxisset, quia emortuam Alexandri ætate vigeat adhuc ea disciplina, quæ interdum erat Adulteræ, etiam post mortem prioris uxoris, Matrimonium cum adultero valide contrahere; & quæ tota Decretali pericula, periculum est, in eo esse patris adulterium, adfuisse etiam machinationem adulteræ contra viam prioris uxoris. Quibus positis, deinde conclusum, quod quum, juxta præsentem hecelsm disciplinam, adulterium præteritis non haberet pro impedimento dirimente Matrimonium inter mæchum, & mæcham nisi conjunctum sit vel eam machinatione, vel eam fide dicitur furori Matrimonii; eumque in proposita fide speie nullum indicium esse machinationis in prioris uxoris necem intencatæ; nullum propterea adduci viles obseculum adversus proli legitimationem, sequitur item inter ipsius parentis legitimo Matrimonio, itaque adeo totum illud systema firmetur, ut potius, debilitetur; imitum, subsequente Matrimonio, legitimam prolem etiam ex adulterio susceptam, quoties adulterum non excedat eum machinatio adversus prioris conjugii vitam, aut promissum Matrimonii post prioris conjugii mortem inter adulterum contrahendi.

§ 8. Profecto, ac iugiter loquimur, Venerabili Frater, displicet nobis tua hæc ingeniosa innocinatio, in qua scilicet quid arrogatim, & eundem, quum prius ulla, introspicere videmus, Nihil etenim periculosum meoet, opinione Disquisitionum communis non ita facile præsumenda esse; idque dicimus ex celeberrimo vellese Melchiorre Cano, qui in suo Tractatu de locis Theologicis lib. 8. cap. 7. ita de communibus Canonis Scutentis, in his, quæ perunt in doctrinam Canonum, loquitur: *In hujusmodi Conventionibus interpretatione Ecclesiæ Juris, & administrandi eandem consue Jucunsultorum Sententiam amplectuntur. Qui cum in actionibus, vel Judiciis Ecclesiasticis, sit sensu, & non tantum Jurisconsultorum amum diceretur, fuit dubio, fuit illorum judicio Ecclesiæ servaret.*

De rebus
tuo textu
Decretalium
In Decretalibus index
to in Cle
mone, mul
ti refecit
sunt in
dicate Pon
tificam,

§ 9. Præterea minus tæle nobis videtur de compilatione Decretalium Gregorii IX. judicare. Non hic agitur de Gratiani Decreto, quod, utpote prius ædificatum consecutum, tantam vim habet, quantum textus in eodem adducti ex se ipsi habere solentur. Non agitur de aliquo ex aliis quinque Decretalium Compilationibus, quæ Gregorii IX. opus præcesserunt, & quæ tam nonnullæ a privatæ auctoribus concinnatæ sunt. Rei est ille textus ille compilatione, quem Gregorius Pontifex a S. Rymundo de Pennaforti doctorum, iussu, quamque approbatione Pontificis manere, intendit ut ee sole deinceps in Tribunalibus, & Scholis deberet usurpi. En illius verbi in Prefatione Decretalium: *Volens igitur ut hæc tantam compilationis universi utantur in Judiciis, & in Scholis, definitis prohibemus, ut quis presumat aliam facere, absque auctoritate Sedis Apostolicæ.*

§ 10. Non ituit Gregorium, multa in Decretalibus refecisse fuisse etiam compilatione quum idem Pontifex in dicta prefatione hoc ipsum innuere, in verbis: *refecit superfluit*; voluit tamen singuli Constitutionibus præfixum manere nomen eorum auctorum. Idem quoque Gregorius, & deinceps præfixit Bonifacio VIII. in sua Compilatione libri 6. Summam Decretalium a Romanis Pontificibus condactam, quibus, licet multimode ubi opus fuit, se immovent, atque truncat, nihilominus præfixum reliquit Auctorium nomen: siquidem ipse Bonifacius sic loquitur in Proemia. *Pluribus plene cõstat, reliquit quibusdam ex eis abbreviatis, aliquibus in to-*

co. vel in parte mutatis, multisque correctionibus, detractionibus, & additionibus prout exprimitur videretur, factis in ipsis. Constitit etiam Clementem Papam V. partim modo se gessisse, de n. suo Clementinum libro isolatum Concilio Viennensi Constitutiones tanquam a se ipso factas in eodem Concilio, quamvis, Syllodo petitis, eas retinuisse, atque mutasse, ut testatur Joannes Andreas in Glossa ad constitutionem eandem Clementinam. Deumque per priores fratres illas retractari, qui aliquas, & paucas in istam referre poterant; aliquas mutaverunt quoad verba, mente servatas; in aliquibus mutati, & verba detraxerunt, & addiderunt; & his, licet non sub lit. in Concilio publicata fuisset, tamen sub nomine Concilii reservari. Quod patet testatur Bernardus Gualonus auctor illius MSS. in suo Codice manuscripto, qui in Bibliotheca nostra Viennensi asservatur; idemque legitur in duobus distichis de vita ejusdem Pontificis a Bilazio publicatis.

§. 51. Quo ita se præbuit Pontifici, Gregorius, Bonifacius, & Clemens exemplum, siquidem sui Tribunos, aliorumque dactylorum Jurisconsultum, qui veteris legis, Rationis prudentiam, & præcedentium Imperatorum Codices in Corpus legis nostræ Civis redigentes, non debuerant, quæcumque opus erant, emendare, corrigere, & innovare; & nihilominus Aediarum nomines singulis Rescriptis, & legibus præfixis relinquere; ac ordine nimis expressis Jesuitarum Impressoris approbationem, cujus hæc verba sunt, in promulgatione Pandectarum, & Codicis, Senatus, Populoque Constantinopolitano pericrisps: *omnia autem a nobis antiquitati habita ista servaveritis, ut omnia Prudentum sapientiam tradere nullo modo possimur; sed quoscunque eorum, qui auctor legis sunt, nostris Digestis inscripitis ist. ut si quid legibus ratione supererit, vel supersit, aut minus idoneum visum esset, vel adscriptum, vel diminutionem necessarium visum esset, Et infra: Non omnia quidem ut scribis servavimus, legum autem veterum nostram facimus: Et alibi: Nominibus veteribus relicto, quæquid legum veterum decemum, & necessarium fuit, hoc nostris emendationibus servavimus.*

Cap. Tunc,
concordat
eum Cap.
Significasti.

§. 52. Sic igitur prædecessor noster Gregorius IX. suam consiliis jussu Decretalem compilationem, quæ hodie in S. h. y. s. & sic fieri videtur, est. Quæstio de- que abrogata aliis prioribus, publice audari, & Pontifici confirmatione mæ est. hoc innotuit. Hæc collectæque innotuit volumi Decretalem Alexander III., dempsit ex ea verba illis, quibus, *ut sententia*, indicabatur, Matrimonium, de quo ibi agitur, dactyl ex capite irrogam, & nullum fuisse, nihilum & quia eum adultera concessam fuerat, & innotuit in necem prioris uxorem per- cesserat. Resolvit vero alia verba, ex quibus, *ut jussu*, considerari, eruitur Sententia superius a nobis exposita, quod nempe prolix ex adulterio procreta nequiquam legitimatur per subsequens Matrimonium post mortem prioris uxoris iam Adultera concessam. Non tamen ex in Decretali nomen Alexandri III. delevit. Omnia hæc pro concessis intermi habeo. Verum his positis, quidem inde pro Sententia eas erui posse possit Pontifici Gregorius ita se gerere, imo non aliter debuit fieri, quam fieri. In animo illi erat hoc dicit in nova Compilatione Decretali Innocentii III., quæ incipit Significasti, quæque legitur sub titulo *De eo, qui duxit in Matrimonium* &c. In hac decretali Innotuit III., quæ posterior est aliis ab Alexandro III. editis, manifestum deservit (quod & ipse agnovit) Matrimonium inter adul-

ita est. hoc
est. hoc
videtur.

adulterum, & adulteram confiteri posse, nisi machinatio sepe dicta, hoc pro-
missio totius Matrimonii praecedat. *Discretus vestra*, Innocentius ubi,
per Apostolicis Scriptis mandamus, quatenus, nisi aliter eorum in mortem
desoluta uxoris fuerit machinatus, vel, ea vivente, sic scdm dederit de
Matrimonio contrahendo, Matrimonium illud legitimum iudicet. Quam au-
tem Gregorius collocare vellet in sua collectione cum Decretalem hanc In-
nocentius III., tum alteram Alexandri III., plane vides, necesse illi fuisse
abjicere ab hac Alexandrina Decretali verba illa, quae, tuo iudicio, nulli-
tatem Matrimonii inter adulterum, & adulteram statuebant.

grandum
terru De-
cretallum
prout
eant in Co-
gnes juris.

§. 13. Nunc igitur, bina scde differendo, iterum quaerimus: quid eisdem
illud est, quod contendis? Filice ne illos, de quibus agitur, legitimus esse,
propterea quod, juxta Decretalem integram Alexandri III. pro legitimum ha-
bendi essent? At nihilominus illegitimi sunt, quis tales ab Innocentio III.,
& Gregorio Nono declaraverit, & quis, nisi ipsorum scio, nonnullis jam
Saecula post horum Pontificum mortem in laetam sunt editi. An manifestum
fieri cupis, te scilicet Sacrorum Canonum funditus callere, neque con-
sentiri esse his, quae in Gregoriana compilatione leguntur, sed aliis ad ipsius
fontibus doctrinam tuam repetere? Nihil tibi controversum nobiscum de hoc
est, Venustabili Frater; diligentiam patris tuam commendamus, studium
laudamus; nemo tibi succentia poterit, quod integram Decretalem inspicere
velis, ubi in aliquem incideris, quae in Gregoriana Compilatione de-
prehenditur decurrit. Verumamen meminit, laudandam quidem illius
diligentiam esse, qui Decretalem integram consulit, ut eam, quae integra
non est, perfectius intelligat; quemadmodum optime advexit clarissimus An-
tonius Augustinus in sua praefatione, Gregorio XIII. Pontifici Maximo inscrip-
ta, quam praemisit Volumini quatuor priorum Compilationum Literarum
Decretalium, quae ipse edidit; quibusque deinceps quintum adiecit Inno-
centius Canonis: Sed neque probandum scito, neque ferendum quod quis
ad integram Decretalem confugit, ubi perspicua, & dilucida est illa, quae
aliquo modo mutilata sunt, & siquid huic deesse dignoscitur, id eo subente,
ac volente discedum suum, qui systema ad hunc effectum pollebat auctorita-
te, usque de causa detrahendum, ut disciplina, quam ipse Legislator servari
voluit, in tuto poneretur; neve iustitiam illam, & omne contingeret, si to-
ta Decretalis novae Compilationi intexta fuisset.

Decretalis
integra
concedat
in iudici-
alibus
causis inter
arguit.

§. 14. Hucusque differimus, tum tibi permittentes asseritum, quo pro
certo ponis, aliquando interesse discretum inter Decretalem integram Alexan-
dri III., aliamque contractam, & quidam in integra Decretali nullum decla-
rari Matrimonium ibi telum ex duplici capite; tum scilicet quia inter adul-
terum, defuncta uxore legitima, contractum fuerat; tum quia machinatio ac-
cesserat in vitam prioris uxoris; & ex utroque praefato Capite simul consi-
detaro, prolem illegitimam censeri: Mortalem vero Decretalem validum ad-
mittere Matrimonium cum adultera contractum post mortem prioris uxoris,
& tunc solum huiusmodi Matrimonium nullum in ea statu, quando machi-
natio intervenit; sed prolem nihilominus illegitimam declarari tam in uno,
quam in altero caso, eam scilicet a causa simplicis
adulteri, ex quo eadem proles progenita fuerat; quam ex causa praecedens
patrum machinationis in necem legitime uxoris. Hec inquam, tibi
hactenus concessi volumus. Nunc vero tandem aggredimur demonstare, De-
cret-

arctiorem sem integram, quam minus integram, sibi metipsum perfectius consti-
tuo, eandemque proutus esse utriusque Sacramentum.

§. 15. Integra Decectalis, quæ refertur tom. 6. pag. 2. *Comitissam col-
lethoum Harduini* pag. 1819 ita se habet, *Memimus aut fraterni-
tati tua, super causa, qua inter P., & R. de quadam heredi-
tate inter, quod idem P. nomine Sybille uxoris sue petebat, ut
tali modo scripsisti, ut si constaret, prius inter eos contrahant, inter R.
Patrem, & Matrem, post sicut naturalem, Matrimonium suum contrahant,
eam, cum appellatione ramæ, legitimum esse denotaret, & ab hereditate
paterna propter causam prædictam nullatenus debere repelli. Tanta igitur
in Matrimonio, et qui contra sunt genti, post contractum Matrimonium ha-
bentur legiti.*

Hic statuit integra Decectalis quod filii nati extra Matrimonium, ex
soluto, & soluta, accedente postea Matrimonio inter ipsorum Parentes, le-
gitimi sunt. Nec aliud potto statuitur in Decectali minus integra, quæ sic
incipit: *Tanta igitur in Matrimonio, et qui contra sunt genti, post contractum
Matrimonium legiti habentur.*

§. 16. Progredditur integra Decectalis, & casum ponit, quo aliquis ux-
oris adulterium admittit, & filium ex eo habet. Adultera vero machinatur
in vitam legitimæ Conjugis; & hac deum defunctæ Matrimonium inter A-
dulteros contrahitur. *Verum quoniam P., altera quam in Matris sui contin-
etur, habet significationem, quod Pater sum, vivat exors, Matrem R. tenet, ut acco-
et cum in adulterio potuisset, & quod in mortem ipsius uxoris Mater sus-
citavit machinatur. Hic vero Pontifex docet, quod in huiusmodi casu con-
stat, dummodo probationes legitimæ suppetant. filius censendus erit spu-
ritus, præsertim si machinatio Matri in vitam prioris uxoris præcesserit:
Fraternitati tue &c. quatenus rei veritatem inquiram, & tibi constiterit, quod
vixit uxore, Pater prædicti R. Mater ipsius publicè abusus fuisse, sem
spiritum, & ab hereditate repellendum, præsertim si Mater ipsius in mortem
prioris uxoris facit machinatio, debeat, quoniam inter se legitimum Ma-
rimonium contrahere non priverat.*

Hunc ipsum casum expendit Decectalis minus integra, & eandem om-
nino definitionem pronunciat; spiritum scilicet esse prolem ex adulterio pro-
genitam, quævis Matrimonium, uxore defuncta, inter Adulteram, & Adul-
teram contrahitur, præsertim si aut hæc, aut illa machinatus fuerit adver-
sus vitam prioris uxoris: Si autem vir vivente uxore sua aliam cognove-
rit, & ex ea prolem suscepit, licet post mortem uxoris eandem duxerit,
alibi minus spiritus erit filius, & ab hereditate repellendus; præsertim si in
mortem prioris uxoris adulterium etiam aliquid fuerit machinatus.

§. 17. Integra Decectalis, dum de adulterio loquitur, nihil aliud ad-
dit, quam vocem *publicus*, quæ ad criminis probationem refertur, nec ul-
latenus sensum immutat circa id, de quo nunc inquitur; quod ad machi-
nationem attinet, integra Decectalis hanc ponit ab Adultera factæ intenti-
onem; at minus integra eandem machinationem consistere, sive ab Adultera,
sive ab Adultero processit. Sed neque illud ad præsentem questionem facit.
At vero tam integra, quam minus integra Decectalis in eo conveniunt
quod uterque docet prolem ex adulterio procreatam, spiritum esse, nec
eguntur, quævis accedente Matrimonio inter adulteros post mortem le-
git.

L. in eo
quod filius
sol., & sol.
legitiman-
tus per
subsequens
Matrimo-
nium.

II. In eo
quod ex
adulterio
progenit
legitiman-
tus non
est.

Nec esse im-
portant
differentiam
quæ ad rem
pertinet.

gidius uxoris, in utraque autem, quum de machinatione agitur, verbum illud, *praesertim*, de quo supra dicebamus, Dumque in aduersum inter se conueniunt, frustra exaggeratur praeterea inter integram, & minus totam Decretalem discordia.

Obijciunt quod in Decretali integra ad adiuturum super in altera minus integra desideatur. Sic enim concludunt integra Decretali ponitur si sit (quemadmodum saepius fideliter exposuimus). *Quoniam inter se legitimum Matrimonium contrahere non potuerunt*; Quum quidem in verbo in Gregoriana Compellatione non sunt soluta. Hinc autem pro argumento tibi facile erunt, ut alias. Alexandrum III. declarasse, Matrimonium inter Adulteros, & Adulteros sumpsisse nullum, & irritum esse, ob idque illegitimum esse prolem ex adulterio susceptam. Atque in hoc manifestum, te iudice, est deservientis inter Decretalem integram, & mortalem; dum hoc validum admittit Matrimonium inter Adulteros contractum, et nihilominus eorum prolem spuram declarat, neque per subsequens Matrimonium ullo modo legitimandam.

Ratio verba intelligenda sunt de machinatione.

§. 9. Plane si ista tantum repocaret, Ven, Frater, non equum de nobis iudicium feres. Nos enim praemissa Decretali verbi exacte referre, ea quae iusta laeas penitus nequaquam omittimus. Verum id, quod ex illius infertendum esse argumet, nos inde colligi posse non abicramus.

Etenim verba illa; *quoniam inter se Matrimonium contrahere non potuerunt*; connexa immediate sunt cum illius *praesertim si Matris ipsae in morte peioris uxoris fuerit machinata*. Ac proinde (ex regula iurisperitorum, juxta quam *relatio fit ad proxima*) declaratio nullitatis Matrimonii non quidem in precedenti adulterio funditur, sed in machinatione aduersus vitam legitimae uxoris; circa quam nulla inter nos, neque etiam inter alios est controversia.

Quae in eo casu cum adulterio conjuncta erat,

§. 10. Praemissa concedat etiam verba illa: *Quoniam inter se legitimum Matrimonium contrahere non potuerunt*, non tantum ad machinationem prolo omne enunciatum refertur, sed ad idem id, quod in integris Decretali expressum fuit. Porro in integro Decretali contextu agitur de Matrimonio post praeteritam uxoris mortem, non solum inter adulteros, sed etiam praevia machinatione in praeteritam uxoris mortem, contractum: *Nobis significavit quod Postea fuit vivente uxore, Matrem R. etiam & iam in adulterio potuerat, & quod in morte ipsius uxoris Mater fuisse machinata*. En dicit talis Matrimonii circumstantia simul unari; ex qua sequens quod quicquid ea verba: *Quoniam inter se Matrimonium contrahere non potuerunt*, referri debet ad totam facti speciem cum fuit circumstantia in Decretali expressa, nunquam inde inferre poteris quod integre Decretali pro nullo habeat quodlibet Matrimonium, inter Aechot contractum post obitum legitime uxoris, sed illud duntaxat, quod ibi expeditur, nullum iudicatum fuisse, quia si praecesset machinatio in praeteritam conjugii uicem. Nobis autem integrum erit asserere, quod licet validum inerat Matrimonium inter Adulteros, deservente machinatione, aliisque circumstantiis de Jure Canonico illud irritantibus, atroxem prole tempore adulterii, habuit, illegitima semper erit, ad nunciam etiam Decretali non mortalem, quae ita statuit: *Et si tibi constiterit quod*

vivente uxore, Pater predidit R. Maure ipsius publico abusu fuisse, eum spem, & ubi hereditate cepedudum, praeferim si Mater ipsius in mortem prius accessisset faceret machinosa, detestatur.

§. 21. Sed quamquam constitutum te videas velidissimum praesidio, quod, ad Sententiam tuam sustinendam in integra Alexandrina Decretali constituta; itamen pro ea, qua polles, etudiuimus Ecclesiastica copia, in aliud te recipies propagatulum, asseveratur Matrimonium inter Adulterum, & Adulteram post mortem prioris uxoris contractum, juxta veterem disciplinam, pro nullo habendum esse; cum adhuc aetate Alexandri III. hujusmodi disciplinam viguisse; et deinde immutatam esse temporibus Innocentii III., cujus Decreto, ad invitandum Matrimonium inter Adulteros, praeter adulteri actum, requiritur corpus, hoc machinatio in mortem legitimum Conjugis, aut promissio unpericuli, post prius Mortis solutionem, inter Adulteros contractum.

§. 22. Non adeo tempore abdamus, & cito, ut Canonica disserta-
tionem super hae questione contemere valeamus. Nihilominus pro-
dam observare studabimus, quibus satis, superque tua referat affectu. Sa-
ne et abbas S. Augustini testimonium relictum Canonis Denique 31. quod, t.,
in quo sic legitur: Denique mortuus viro, cum quo verum concubium fuit, si
fieri potest conjugium, cum quo praecessit adulterium. Profero non ignoretur
Jacobum Cujacium asserere in Cap. 1. de eo, qui duxit in Matrimonium &c.

quod ibi legendum sit: *Marito mortuo, cum quo verum concubium fuit, si*
et verum concubium non potest, cum quo prius adulterium fuit. Sed expla-
nare quousque habemus in pluribus Varietate Codicibus particulam illam *non potest* Ca-
in Augustino desse, sicut desit in praedicto Canone Denique; quod etiam
si animadvertere, quod Gratiani Opus, jussu Gregorii Papae XIII. recensue-
runt, & emendarent, ut videtur est in Gregorii Decreto ipsorum opera ad-
to. Gratiani hujusmodi loci controversi lectionem procul dubio statuerat tua,
pro ludo eruditio, peneitiam existimabit ex editione Operum S. Augustini,
quae studio Monachorum S. Mauri in Galia prodit. Sedit Doctorum locum in
Canone electus habetur lib. 1. de Nuptiis, & Concupiscentia a. 10., quae in
editione Mssorum legitur Tom. 10. p. 286. hisce verbis: Denique mortuo
viro, cum quo verum concubium fuit, si fieri verum concubium potest, cum
quo prius adulterium fuit. Ab hac igitur occulta editione tibi particula
non; quae quidem tu nulla alia apparet, si setum contextus editio-
tis pie oculis habueris. Augustinus enim, mox ante verba, de qui-
bus disputatur, probandum sibi proposuerat (ut reuera patet) non solum
matrimonium, quod insolubile est inter viventes, si uxor Meretricis dese-
rat, & ad alienae concubinae mures; idque confirmando, addit, quod
concubium illud pro adulterio haberi non posset, si primum legitimum
Matrimonium dissolutum fuisset: cum alius quippe adulteri non esset, nisi ad
ultraparum Conjuges permutarent. Hoc posito quidem bona fide legendum
puerba: si fieri verum concubium non potest? ubi ostendit scopus n. esse con-
spicitur, ne demonstrato sine duratione Matrimonii: Denique mortuo viro,
cum quo verum concubium fuit; sine enim adulterio, & interitum uvi legiti-
mi Matrimonii faciat: fieri verum concubium potest, cum quo prius adul-
terium fuit.

§. 23. Nequa vero a nobis expedit plenam hoc loco proferri historiam
Tom. II. For. II. 2

Urgetur o-
bjectione tam-
quam inni-
ta veteri
Ecclesiam di-
sciplina.

Autoritas
S. Augusti-
ni pro va-
litate ma-
trimonii
post adu-
lerium.

Affectus
ad hoc co-
latus
1618-20.

Constat
de-

disciplina disciplinae, quae super hac re sequentes Szentii in Ecclesia obtinuit. Huiusmodi inquisitioni unum profectum excederat Episcopus secundum, verum quia tibi periculum esse videretur quod ipsi inter Alexandri III. edicti censuretur matrimonio, quæ inter Adulteros quomodocumque fieret, facti erit inter illius verum teimetur inquisitionem brevis eorum collatione.

Testimonium Gregorius.

§. 24. Non longe quidem ab Alex. III. astat, ut optima nostri, distat Gratiani Decretis compilatur, qui inter Alexandri Pontificis temporis omnino annis fuit illud opus vulgatum. In hunc eandem controversiam tractat in *Causa 31. quæst. 1.*, & pro utraque Sententia, ut scilicet, textus discordantes, adducit. Cum vero Gratianum anallitit eandem Causa, quo statuitur de quibus moribus multum moratur, quoniam adulterio polluit, cum ex matrimonio conjugatur; hunc textum cum aliis ibi relatis, neque contrarium statuendum ita conuenit *his subaudiendum est. nisi prius peccata penitentia, & si nihil in mortem vici manifestus fuerit; vel si ueretur viro, fidem adultera non dedit, se sanctorum iam sibi in Coniugium, si viro eius superuenerit.* Verum Gratianus, inquit, non habet sententiam, quoniam textus eandem habere collocationem. Naque id eadem. At gravis est auctor, & Canonem valde positum neque ipse ea scripsisse, quoniam modo recitamus, si utro ille (quem diximus in tempore Alexandri facti incidisse) locum obtinuisse discipulus, seu lex, vigore cuius ob solum præcedens adulterium, matrimonium habere positum, post mortem legitimi Coniugii inter Adulteros contrarium.

Item Innocentius III.

§. 25. Similiter inter Alexandrum III., & Innocentium III. Pontifices vix quadraginta annorum spatium intercedit; quoniam Alexander ad Pontificatum in Cap. 5. tum auctus suæ anno Domini MCLIX. Innocentius vero anno MCXCVIII. *hic autem, ut supra inquirimus in sit. 10p. Significat. De eo, qui duxit in Matrimonium &c.*, proueniat verum, & legitimum existere matrimonium inter Adulteros, & Adulterum post priorem uxoris mortem: *nisi aliter suum in mortem defunctæ uxoris fuerit manifestus vel, si aliter sibi fidem dedit de matrimonio contrahendo; quod etiam ipse concedit, dum affirmat Innocentium III. eorum hunc disciplinam in Ecclesia iuxerit. Sed cum Innocentius nequaquam dicat se eorum per hoc disciplinam inducere; quoniam immo, ad questionem sibi propositam ab Episcopo, dicit a Capitulo Spoletano, professus se responditur per Gratianum præscripta: Nos igitur inquisitionem vestram secundum formam Canonem respondentes &c.* evidens est, iam prædictum, & etiam ante tempora Alexandri III. validum habitum fuisse Matrimonium, quod inter Moechum, & Moecham, legitimis cupitis soluit, & prædictis iniquitatibus circumstantiis non coequebantur, contrahatur. Equidem in Compilatione Decretorum Gregorii IX. minime reperies relictos verbi; *non igitur inquisitioni vestra secundum formam Canonem respondentes; sed eorum loco hinc alia leges; aut igitur inquisitioni vestra taliter respondentes &c.* Verum, quoniam res eorum erat cum ad Canonem Doctorem, qui vulgatis Decretorum compilatione utiqueque accitetur, integram Decretorum consistere mavet; eandem ratione eorum agendum esse iudicavimus. Naque eum prædictis verbis *secundum formam Canonem*, in Decretis minus integra desiderantes, legantur iuxta in integris Decretis, quæ nos quidem minime abutimur, dum cum id Decretis minus integre sensum non comprehendimus, sed illatissimum, advocamus.

Qui professus se secundum Canonem respondentes.

§. 26. Ego inquit quod ad Innocentium III. attinet. Sed nonum immedus.

aliis aliis.

mediatus illius predecessor Celestinus III., in *imp. rom habet*, *Di eo, qui ex Cepiam duxit &c.* nulla decessit Matrimonia inter Adulteros post prioris Conjugii habet. *matrem consilia*, etiam non interveniente machinatione, sui ipsorum fuerunt Matrimonii?

§. 27. At vide ne forte, in hac Decretali pro se alleganda, hallucinor. *Exponitur hujus Decretalis causa.* Quidam Joannes uxorem legitimam habebat, Altiham nomine, ipsique simul adulterii confutatio cum femula inestituebat. Quam vero semel sacerdoti Ecclesiastici praesente adfectu Adulterium dimissile, postea tamen in idem relabant scelus, vivente adhuc prima uxore, revera ad famulam contubernium, in eoque quasi matrimonialiter per decennium perseverare, unde & deinde filios ex ea procreavit. Defuncta demum uxore, quam confutaret Pontifex (quem aliqui non Celestinum, sed Clementem III. hujus Decretalem fuisse autumant) quidam statuentum esset de hujusmodi Adulterio, qui in eodem prava consuetudine adhuc perseverabant; tale dedit responsum; *ut separantur omnino*, & eis competentis poenitentia injungeretur, perpetua communicatio indicaretur; herba periculosam sententiam ipsorum pervacuit, gravique sceleris, quo Ecclesiam perturbarent.

§. 28. Ex ipsa simplici hac rei narratione facile agnosce non ibi quæ- *Unde poterit uxoris de- elictus sceleris?* sitionem fuisse de validitate, an nullitate Matrimonii post mortem prioris uxoris inter Adulteros contrahenda; sed de poenitentia Canonica adverte- visum cumen interroganda; quæ quidem hujusmodi sunt, ut non modo ipsa Adulterii prohibitorum fuerit matrimonio invicem copulari; Sed etiam iuxta alie quilibet persona matrimonium contrahere; *presertim cum in diu sua ambo processerint, & jamda publice in adulterio, & peccatis ex ista similitudine pederantur, Eritiam in gravi scandalo perturbaverint*; ut eadem Decretale protulerit.

§. 29. De validitate quidem Matrimonii inter Adulteros, & Adulteram ex insinuo egit Alexander III. in Epistola sua Decretali, quæ tamen *Alia, III. mor ex co- deum adt* nostra compilationibus inserta non est, sed reperitur in Actu Constitutionum *in Decretali canonis* collectionis Heidemii præfixæ, Tom. 6. part. 1. pag. 1838., ea vero sic habet: *Ex presentiam latere transgressi peripimus quod iam ipse quendam adulterii uxorem in adulterio pollueret, poenitentiam inde suscepit. Sed poenitentia in eandem incidit, Diabolo instiganti ratiom; ut eandem mulierem; viro discessit sibi in matrimonium copulavit, eamque esset in presenti pro conjugio retinere.*

§. 30. Super his autem quom Alexander III. iudicium requisieretur, respon- *In que vim dem adt machinationis et omnia videtur.* dit, non (quod in quidem vellet) matrimonium ratione adulterii, invalidum fuisse; sed nullum ebnoxium fore, si machinatio, cui promissio nuptiarum intervenisset, *Pecum quoniam non di saluti animarum ipsorum, felicitate compellunt in Domine cogitare, Peccatorum tua &c. quoniam rem ipsam diligenter inquirat, & si sibi consistens, quod ille, vel illa in mortem prioris sui fuerit machinatus, vel si, te viventi, fidem ipsi mulieri dederit, si ram in Conjugem recepturum; illi non difficiat poenitentia sepere.*

§. 31. Neque hic sicut Alexander, quon etiam dicit non omnino, quid *Non tem- ta pubet* jarius esset, si saltem adulterium præcessisset; tunc enim nequaquam matri- *ta pubet* monium irritum fuit decessit; (quod utique non sciret, si hujusmodi *procedi de* disciplina eo tempore viguisset; quemadmodum supra de eo matrimonio pro- *muo.* nunciaverat, in quo, immo adulterio accessisset machinatio, cui pioni- *fu-*

futuri conjugii) sed jubet procedi in causis secundam canonicas regulas quod si
matrimonia ista non constiterint, in suis ipsa juxta Ecclesiasticam consuetudinem, &
statuta statim procedat. Si autem quatuor quidam in hoc de corpore Ecle-
clesiasticis, & canonice statuta differerent, responderis satis probabile vi-
deri respectu Alexandrini ad Concilii Tolosani VI., anno sexcentesimo
vigesimo octavo celebrati, constitutum, quod exat. Cas. de huj. 33. quæst. 1.
& in quo prescribitur methodus cum sit interdictum, qui post penitentiam po-
bituram pariter in idem reciderent crimen, pro quo subiecti fuerant poeni-
tentie. Canonem hunc, quam ibi vacaverit, legere poterit, atque perpen-
dere; sed frustra in illo querat nullitatem matrimonii inter Adulteros ip-
so jure statutum; desolentibus aliis tentantibus circumstantiis a nobis plu-
res memorari.

Objecit
ad v. c. i. n.
Alexandri
in l. p. p.
p. p. p.

§. 36. *Nizamen quod ibi statutum non reperitur, alibi se sine ulla la-
bore invenisse affirmas, in nolles nempe collectione Gregoriana sub titulo
l'epetris allato. De eo, qui dandis in matrimoniis quam potius per adults-
rium. Cap. propositum. quod est ipsius Alexandrilli., ab eis legitur: licet
autem in Concilio habetur, ut nullus copulet in Matrimonio, quam prius
potestatem adulterio, & illam maxime, cui fidem deditur, acce. Jam videret
vel quo manifestata est in antem maxime, & quidem validum sibi argumen-
tum dicit supplicare in ea voce maxime, qua indicari videtur rebus ma-
trimonii inter Adulterium, & Adulteram (de quo Porrolex in superiori-
bus locatis etiam) eorum non concititate machinatione, nec danda fide fu-
turi matrimonii.*

§ 33. *Forte pariter, nos, silverii hinc responsionem nostram compen-*
santes, grammaticalem controversiam tecum agere velle de significatione
illius verbi maxime; ex quo de re a nobis conatium isti librorum veterum Ca-
nonistiarum, praesertim Abbatis, qui in cu. sup. propositum credidit sustine-
re vocem illam maxime in reliquo textu aequipollere adverbio solum. Verum si
ita de nobis opinari fuerit, ita ex se fieri non debet respondere, non sibi
solum esse notam, summamque colligere; nos enim in veterum inquisi-
tione, nequegram huiusmodi regni, levibusque fundamentis innitimus, &
questiones istas proferi veremur.

§. 34. *Inter* respondendi veram Alexandri Pontificis mentem circa ea, de quibus tunc agimus, minime errandam esse ex aliquibus verbis, quae ipsi excideret potuerunt, de his aliam omnino gratificationem deservire. Sed videndum esse potissimum quid ipse scripserit, quam data opera eam pertulerit gratificationem, quam pie mandans habebamus. Porro Alexander in cit. *sup. prescripta* respondit Abbati S. Albani, qui ab ipso gratulatur quodam fieri letum

5. 15.

§. 35. Questionem hanc definiendam sumit Alexander in citat. *cap. propostum* Regula per
propostum atque ita desolvit ut precipuum equatur, prudentique ratio-
 nem ab illo habere esse dignoscatur, eaque definitio unica est attendenda. *interpec-*
 Si enim, dum Legislator de principali argumento verba facit, quidpiam *tandae glo-*
 ab ipso extrinsecum minus recte dictam esse conparatur, minime debet eun- *hanc Sen-*
 dem hanc satis eorum, aut Legislatori vitio verbi, aut in vernis pre-
 iudicium trahi; neque potest pro regule juris id accipi, quod sic ab eodem
 Legislatore, veluti prætereundo, dictum fuisse apparet; preteritum quum ip-
 se, opportuniore occasione oblata, iudicium suum super eadem re aperte
 declaraverit.

§. 36. Nos totum in hoc precipuo casu versamus. Idem nimirum Ale- *Alcmoni*
 xander, cui in cit. *cap. propostum*, ea verba exciderant, quibus, ut ribi vi- *mens aliud*
 sum est, negavit videri matrimonium esse posse inter Adulteros, defuncto *de iura et*
 legitimo Coniuge, etiam absque alio irritantibus circumscriptis; item inquam *valere.*
 in illa sua Decretali, quam ex collectione Conciliorum Hardoni supra retu-
 limus, quem directe ab eo quæretur an vultum censendum foret huiusmo-
 di matrimonium, nullum illud esse responsum, si machinatio, aut nuptiarum
 promissa interveniant. Igitur Pontifex hoc ipsum firmes in *Cap. Super eo.*
De eo, qui dedit in matrimonium etc., ubi sic habet: *Super eo vero, quod*
de latere perfectionis tunc licet quæstio, an liceat cum ea sit matrimon-
ium contrahere, quam, alia sua uxore invenit sibi de facto matrimonio co-
pulavit; tunc sollicitudini animæ respiciendum, quod si adultera est in mor-
tem alterius aliquid machinata, sive esse fidem dedit; quod eadem defuncta,
hanc esse adulteram, sciendum Canonibus ab ejus consensu perpetuo prohibetur;
et hoc prohibetio perpetua est observanda: Quibus verbis: perpetuo prohibe-
tur. et, prohibetio perpetua est observanda, pro ea, quoniam polles, Canonem
scientis, plene intelligis, impedimentum designat, quod a Doctores diti-
mo appellatur, illi, quæ per hujus Decretis contextum, ad casum præce-
dens machinationis, cui patet consuetudini coarctari.

§. 37. Superest nunc, ut, licet prolixius jam hac Epistola avertere, quam *De aliis ad*
 nobis in eo propositum fuerat, aliqua tamen addamus, quæ adhuc legere non ab Episcopo *gumentis*
 gravetur, quemadmodum præmissis huc usque animi potestatem adhibuisti, illas.
 Nec enim levissimis prætermissis, quibusdam et nobis peccatori decet ex his,
 quæ in lictis Fraternalium tum graviora sunt ponderis, et momenti.

§. 38. Legitimationem patris ex solo, & soluta proceat, quæ sit in virtute *Sacramen-*
 per subsequens matrimonium ex Sacramenti virtute derivantem esse patet, *ti.*
 etiam Alexander III. auctor, qui ait: *Tanta est calix vit Sacramenti, ut*
qui extra facti fuerit, post contractum matrimonium habeantur legitimi. Un-
 de igitur quod si ibi ex vi Sacramenti legitime, nihil obstat quominus
 filii pariter ex adulterio susceper, tant Sacramenti virtute, legitime evadant.

§. 39. Verum ubi e re legatur *facta est vit Sacramenti*, nos legimus: *Emendare*
sane est vit matrimonii, quoniam illa in firmiorum est in Decretali Alexandri
III. Cap. raris. Qui filii sunt legitimi; Quod si ad integram Decretalem
 quæ apud Hardonium est, de more provocet; rogamus ne te pigeat in mæ- *Legitima-*
 gnum quoque oculis conferre: ibi enim, loco verbi *Sacramenti*, edocuit *di vis non a*
 reneries alius *Matrimonii*. Nec aliter profecto res se habere poterat, Vis *Sacramen-*
 enim ad huc *Matrimonii*, quæ Sacramentum est in eo est posita quod *to, sed a*
 gratiam sanctificantem confert, quod unigenitum hypostaticam verbi Divini cum *Legitima-*
 hu-

facile pro-
venit.

humana natura repugnans, indeque illud, quod Christus cum Ecclesia per gratiam coniungitur, non autem in eo sua est quod spiritum prolem legitimam efficiat. Neque hanc efficiam Jeleni Christus tribuit matrimonio, quem illud ad dignissimam Sarraceni novæ legi evertit; sed id ab Ecclesia institutum est, ut placuit, pro auctoritate sibi concessa, steruere ut proles extra matrimonium, non tamen ex adulterio procrearetur, per subsequens matrimonium legitima fieret.

Ubi exam-
plo legiti-
mationis
proli inco-
gnita.

Ostenditur
non apertè
ad legiti-
mationem pro-
lis adulteri-
ne per sub-
sequens Ma-
trimonium.

§. 40. Denique addis magis abominatam canonibus legibus esse prolem incestuosam, quam sit proles adulterina; ideoque cum illa ineptum legiti-
ma sit, hanc etiam pati, ut majori ratione legitimam possit. Porro legiti-
mae proles incestuosa ope dispensationis, quæ datur in *radice Matrimoni-
i*. Ut autem obviemus huiusmodi dispensationi, quæ non sine urgentissime
causa concedi consuevit, requiritur quod proles nata sit ex copula non ma-
nifeste fornicaria, sed punitive matrimoniali, quodque impedimentum, quo
matrimonii nullitas adulescit, non a Jure Divino, sive Naturali, sed a Ju-
re dumtaxat Ecclesiastico proveniat. Sicque, si non elier, legitime pro-
les incestuosa, vigore dispensationis, quæ datur, in *radice Matrimoni-
i*. Tuum modo est huiusmodi circumstantias ex parte ad legitimam prolem ex
adulterio genitæ, quod sine operi ingenui nostri remissionem excedere faciat.

Admonitio
Pontificis.

§. 41. Hactenus Fratrem tuum in te satisfecere studimus, quod nobis li-
cui per angustias temporis, ut plurimum somno detrahit; metum gerentes
in hac Epistola, ut tanto dicebamus, privati Doctoris personam. Nunc da-
mus Epistolæ nostræ finem faciemus, Supremi Petitoris partes resumimus, ut
Apostolicam tibi benedictionem impertiamur; utque pariter te admonēa-
mus, quod quum es, quæ ad nos scripsisti, e Jussu Henningio Bochemero
(quoniam nullam de eo mentionem fecisti) in manus, eaque desu-
ptis ex ejus Opere de Juris Ecclesiastico Protestantium Tom. 1. pag. 287. &
sequentiibus juxta tertiam editionem anno 1730. Typis impressam suam lau-
dabilem foret industria tua, si eo Auctore usus esset ad Venerabiles Eclesiæ
Catholicæ doctores illustrandas, cui si ipsum in eis, in quibus nobis adver-
sarius, confutari aggressus esset; in reprehensionis te obnoxiam fecisti, dum
illius opus perlegere, eaque quam tacitis transcribere usus es, ut ad impu-
gnandas Canonice Jurisprudentiæ Sententiæ inter Orthodoxos communiter
receptas, nullam non excederes. At ut forte patenti hujus muniti libertatem
in malam partem accipias, tibi persusum volumus, non manus fuisse Char-
itatis affectu nos te complendi, ac Fraternitati tue fuisse omnia ex animo
deprecari.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 5. Decembris 1744.
Pontificatus Nostri Anno Quinto.

DE MATRIMONIO

Validitate inter Virum Judæum, & Mulierem Hæreticam. Exponitur
Leges Hebræorum, & Leges Imperiales, quoad Virum; Canones, &
Ecclesiastica Consuetudo atque vii, quoad Mulierem.

*Dilecti Filii Nostri Humilis S. Maria in Porticu S. R. E. Presbytero
Catholici Duci Eboracensi concelebrato.*

BENEDICTUS PAPA XIV.

Singulari Nobis consolationi, & Universis totius Urbis Ordinibus exem-
plo est illa tua, quem assiduam cernimus, & audimus exercitatio in
pietatis muneribus abundis, usque in primis, quæ decent Ordinem
Sacerdotalem, quo Tote s nobis facti in privato Sacello Nostro sumus.
Judeum tuum ad Catholicam Fidem accedere cupientem cum sis propo-
diem Sacro Baptismo lavero expiatus, munus e hinc ostendit ea verba
sempre in mente gerere, quæ juxta Pontificale Rom. in tali Consecratio-
ne promittimus: *Sacerdotem enim oportet offituri, benedicere, præfisse, pae-*
disare, & baptizari.

§. 1. At exorta ac suscepimus hæc controversia est, utrum scilicet cum
Hebræis & Secta Præstansilum uxorem duxerit, quæ sui hæresim ejuravit,
not ejuratum parum est, otium, inquam, initium ames Matrimonium, post
suscepum ab Hebræo Baptismum, sit iterodam. Te igitur hæc nostra
figuolæ certum facimus, ambos postquam Catholicæ Fidei nomen dede-
runt, per Baptismum alter, aliam per Hæresis detestationem, sursum esse Ma-
trimonii vinculo conjugandos. Nam quod nunc iuratur, initium omnino
fuit propere impedimentum dissimulans, quod vocatur *Dispositio iurata* in qua
re dissolvenda Sermonem primo de Viri, tum de Muliere instituitur, dili-
gentes investigantes, an eorum oisne dum connubium nisi illius esse im-
pedimentum videntur iuratis.

§. 2. Initium igitur a Viri sumimus, ac benehæc iudicemus quidquid
hæc in re tam Hebræis lege finem, tam Principum decretis constitutum
sit; omnis Sæctis Ecclesiæ Commibus, cum nullo modo possit in accomoda-
ri, qui nunquam in ejus finem admitti sunt. *Quid enim tibi de iis, quibus virum
fuit fuit iudicare?* Sic S. Pius Epist. 1. ad Cor. esp. 5. scriptis, ejus
verba opte ab Urbino III. Prædesultore nostro ad rem nostram accomodare
sunt cep. *Gaudemus*, de Divorciis.

§. 3. Deuteronom. esp. 7. tantum est na Hebræis liceret cum iis for-
minis. quorum Religio non esset eadem, Matrimonio copulari *Nasisthen cam*
in fides, nec miserebuntur eorum, neque sociabitur eis ne conjugia, filiam Matrimo-
rum non dabit filium ejus, nec filiam illius accipiet filium suum. Et in lib. 2. uti cum
Eidem esp. 10. hebræos Satheniam cum eodem Eldra publice conquestum
de Hebræis esse, qui Uxores duxerunt infideles, ibidem legitor consilium ab
eo capum, quod hic verbi exprimitur: *Pat transgressisti, & duxisti Uxo-*
res alienigenas, ut adderetis super delictum Israel, & nunc date confes-
sionem Deum Dea Patrum vestrorum, & facite, placitum ejus, & separa-
mini a populo terra, & ab antiquis alienigenis.

Commenda
tus pietas
Sereniss. &
Emigantiss.
Cardinalis
Ducis, Eboracensis.

Dubietas
an Judæo
baptizato,
& muliere
ab hæresi
ad Catholi-
cam fidem
converti
debetet in-
ter eos Ma-
trimonium.
Resolvitur
affirmative.

Leges Ca-
nonice de
Matrimo-
nium
Judæum
dixit non
afficiunt.

Hæreo
cum Leges
tam
Matrimo-
nium
vetant.

§. 4.

Certum vi-
ro con-est
Lige Mayn
iudicium
esse Impe-
dimentum
dilectionis.

§. 4. Verum non viderat his Sacrum Litterarum testimonium adici posse impedimentum *disparitatis castae* Matrimonii diuinae Hebraeorum cum mulieribus alienigenis. Primita quidem supradictus Deuteronomi locus id cap. 7. explicari commodè de interdicto potest, quo illicita quidem sunt hominibus Matrimonia, non infesta, ac irrita. Hoc magis, magisque confirmat, quod lib. 3. Reg. esp. 11. legitur, jam iam scilicet Deuteronomi lege Salomonem plures uxoris duxisse ex illa gentibus, cum quibus connubia habere prohibitum Peccatis a Deo fuerat, quas quidem non Concubinatum loco ab ipso hibitas fuisse Sacri Textus indicat, cum septingentas Reginas, & trecentas Concubinas omnino distinguit. Accedit praeterea Simplicii exemplum, qui Daliam uxorem habuit ex Goganius progenie ortam, & sexcenta alia praetermissimus, quorum vim ingenue faceret celeberrimus Theologus Dominicus Sotus in 4. Sect. dist. 39. q. unica a. 1. licet in senio videretur illa Deuteronomi verba de impedimento agere non impedire, ne loquuntur, sed dirimere.

Silium re-
spectu om-
nium Na-
tionum ex-
tra Terram
Canaan.

§. 5. Dauid vero eisi Soti sententia veti esset tamen impedimentum dirimens non ad universos omniaque populos peremerit, sed ad septem Nationes iudeum, id est Hebraeos, Gergesios, Amorrhios, Canaanos, Phetizios, Hevzoi, Jebusios, quae scilicet Dauidem. c. 7. exprimitur, id vero multo potius sufficit, ut impedimentum disparitatis castas in Hebraica lege inter Hebraeos, & mulieres alienas castas, & cuiuscunque Nationis, habuisset juxta egregiam S. Thomae doctrinam, qui in 4. Secien. d. 39. q. 2. a. 2. ad 1. sic scripsit. *Dicendum, quod in veteri lege de aliquibus infidelibus erat primum, ut cum illis pisset iuxta sanctorum, & de aliquibus prohibuit, spiritualiter quidem erat prohibuit de infidelibus in Terra Canaan, qui memoratis paulo ante gentes comprehendunt. Quod vero praedicta Lex Deuteronomi ad cap. 7. dumtaxat teneantur iuxta Canaan habitantes, non autem ceteris, licet additi diversae gentes Religionis, id clare percipitur ex cap. 25. ejusdem Deuteronomi, ubi videtur Hebraei concedit eam captivam uxorem ducere eciam factam ipsi egregia videtur. Et videtur in *numeri Captivum mulierem pulchram, & adamanteam, volensque habere uxorem, dormit cum illa, & int uxir tua*: quod quidem, & S. Thomas animadvertit l. c. in responsi. ad 1.*

Silium
Eisram in-
telligi po-
tiss de di-
sparietate
quo ad tho-
rum.

§. 6. Cum autem Esdras filius Isaac a mulieribus alienigenis separaverit, non illud hinc sequitur necesse est, quod in nimirum Deuteronomi caput 7. interpretatus sit, ut ob disparitatem cultus irrita, infestaque matrimonia esse jussit; quinimo illud in eam partem accipi potest, ut manente eodem matrimonii vinculo separatio quod thorum fieret; nam tamen ut jure polygamiae nubere liceret viris, velis esse mulieribus de thalamo cognare, aut variis concubescere, ut ipsum ad Judaicam accederent Religionem, ut sapienter animadvertit insignis Theologus Gualterus Estius lib. 4. Sen. d. 39. §. 3. veti. *Quod si dicat Esdras*. Id eum S. Augustinus auctoritate confirmavit, qui in lib. de Adulterio. Conjug. cap. 18. de Matrimonio ab Esdra separatam, tamquam de venis loquatur, licet non legitimum, utpote contractis Dei praecipio non satisfactae.

Leges Im-
punitas
impeda-
munt qul-
bus mari-

§. 7. Ex dictis liquet incertum esse ex Lege Moysica Matrimonia Hebraeorum inita cum mulieribus exoticis, & Religione aliena habentibus impetere. Neque hinc argui potest eadem Lege cautum fuisse, ut variisq. mo-
ds

de matrimonia inconvenerunt, ob dispensationem cultus, dissimulati tunc contra impedimen-
tione, idem quoque sentendum de Principum legibus observamus. Lex de immuni-
tatis unius, quæ ad hunc nem pertinet Theodosii est, quæ incipit, *Non quis*
sub titulo Codicis de Judaica, cuius hæc sunt verba: *Non quis Christianorum*
militum in Matrimonium Judæi accipiat, neque Judæi Christianus Conju-
gium faciat, nam si quis aliquid hujusmodi adierit, adulterii vim in-
venit hujusmodi criminabitur. Verum dux hie occurrit difficultas, prima
quod hæc lex, utpote a Latino Principe condita nullam habere vim in Mi-
trimonium debet: Legne illæ quomodoque intelligi non possunt præteri-
tore Ecclesiæ, sic Ektius citato loco ad §. si quis obstat. Graviter aliter est.
Nam Theodosii Lex, Hebræi cum Christianis Matrimonium ob scelus inder-
gationem, non quidem ut istum, sed ut adulterium levissime damna-
tur. *Leges autem Imperatorum dixerunt ista Matrimonia, ut adulterii*
quære, propter gravitatem peccati, non propter utilitatem Matrimo-
ni. Idem Ektius.

Lex alliga-
tur periam
et hie di-
scitur
tali, ut de
vulgi. Ma-
trim non
loquuntur.

§. 8. Quomobrem si in Matrimonio, de quo nunc agimus impedimen-
tum dispensatio cultus impenditur, impendendum erit, an illi mulier obco-
xia fuerit, quod ut negoliantur digniter est persequendum nam Jure Ca-
nonico tale impedimentum deennum fuerit, non communis Ecclesiæ Catholi-
cæ consuetudine statutam, præsertim ut mulier Protestantium hæretici sine
hæc consuetudine renuntiat. Nam si mulier cum fideia non dirimens hoc
impedimento desinebat, hæc tam nō, ut Matrimonium istum haberet,
dixit quod nolumus, obligat quod vitum licet huius Imperatorum de iura-
ti, qui legem talis non fu abbas, eo sentit pado, quo si Protestantibus
subdicionem nam maxime nominatus talis sit, neque immo dispensatio, et
si sine finem immo haberem, immo ut nunquam neg. rationem, sed non
tantum esset subditi legumini.

§. 9. Nunc ut præpositum, an impedimentum illud dispensatio cultus in iure
Jure Canonico deennum fuerit, investigemus. Verum facta explicatio: Ca-
nones quippe a Gratiano et Beati in cap. ad. q. 1. revera fideliem enim in
dilibus Matrimonio prohibem, non ut tamen, ut eadem fuerit immo: Et
quæquam fuerint, tamen nam Canonis illi a Concilio Provincialibus con-
diti fuerint, tantam vim obtinere minime possunt, ut ut Universalis Ecclesiæ
obligant: quoniam prædicti Canones in Gratiano Decretis locum habent, & non dis-
positio ipsa Concilio XIII. emendatum fuerit, ut in quibusdam Nulla
Quæritus jam in publicam locum aduā facta superque aduā probamur
antiquæ.

§. 10. sequitur modo, ut non impedimentum illud Jure Canonico sta-
tutum non fuit persequamur, ut communis Ecclesiæ Catholiæ consuetudine
insuper, neque immo inveniamur. Quæ quidem in ne omnes tennam
ob nulla dispensationem immo immo esse, non quidam iam Suer. Ca-
nonum, sed generali Ecclesiæ more, quæ pluribus ab hinc seculis viget, æ
vim legis obtinet. Consultatur Cardinalis Bellarminus nam. 3. Controv. de
Sacram. Matrim. lib. 1. cap. 13. veli. *tertia præposita*, Ffons l. e. §. si quis
objicit, & Natalis Alexander ad Thom. l. Dogm. & Al. tal. lib. 2. ad dicitam.
Munim. 2. §. *certum* nō, Recens Harmonien fact. ad Sacram. Tom. 3.
pag. 477. immo etiam tom. 3. *Conventum Ecclesiæ* hanc, qui Paulus hebe-
bant, cum ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopus esset Cardinalis de Novalle
libro 2. Controv. 1. §. 3. ubi hæc scripta sunt: *Quam ferre Theologi sen-*
tiunt

Ubi tam-
en pro,
vini &
generali
Ecclesiæ
Catholi-
conferre
que vim
magis ab-
re

Jā tandem- § 19. R. pondemus autem veterem hanc esse consuetudinem, atque a Pa-
baturum. tte Lefſio tam exentum enim primum Japonenses, & Suraſi a filiorum
fuit de Si- Deorum cultu ad veri Namam religionem tranſierunt. Cum enim idem Lef-
ſius aſſereret nullam apud eos hujusmodi eſſe conſuetudinem, ideoque mani-
foniſibus & fuma ibidem inter baptizatos, & non baptizatos tanta eſſe rari exiſtimabat.
Japonenſi- Eandem controverſiam diſceptata ſunt ab illis, qui in Seminario Miſſionum Pa-
ſui recenti ſau conuerſis. riſin degunt, Perlegete etiam ſi eſt dubium a P. Leſſio excuſſam apud
Verriacellum de Miſſion. lib. 3. de legibus quaſt. 79. num. 1. apud Dismam
in diſſertatione eorundem, tom. 6. tract. 1. reſponſ. 13. ſub §. 2. apud Clericat.
Derſi, 26. n. 23. Quod vero ab illis, qui in Seminario Pariſi degunt diſcuſ-
ſum eſt legi poſſeſt in citato Convenſu a. de materia. ceterum Eccleſiam illam
regeret Cardinalis de Noailles §. 4. Vetum controverſiam ſuum cum conſtitu-

Per ſuſtinetur deinde ſuſtinetur decernendo conſuetudinem non ſuſceptam poſſe id eſſicere,
conſuetudinis ut S. Seſſio, cum expetunt Suraſes, Japonenſesque Catholicam fidem am-
quo ad illas plecti Vicarii Apoſtolici ſcientiam daret, qua ſuper impedimento diſpati-
ſiſtitia cum in di- tati roket cum in diſpenſarent, quemadmodum in prædicto §. 4. indicat &
ſpenſan- dam ſuaſis. quemadmodum factum legimus in ſupramento, 1909 eſt inter Conſiſtit. Apoſt.
ad Miſſionis Senatum, & Toulouſi ſpectantem, Pariſi edita a. 1676. pag. 38.
& iuxta epistolam Cardinalis d' Olla Pariſi 1399 mandata a. 1627. ep. 313.
ubi eſſet ampliffima facultas Miſſionariis a Gregorio XIII. conceſſa ut novos
Chriſti fideles Provinciatum, luſulorumque Japonia impedimento illo ſolve-
reut, & liberarent. Cumque hujusmodi temiſſio, niſi lex obſtet, non conceda-
ret ſan ſuperque id eſt, ut clariſſime innoteſcat, nullius momenti eſſe, quod
de conſuetudine impedimenti diſpatitati cultui non adhuc ſuſcepta obſci-
ratur, eam poſſimum peculiari aſſecta conſuetudo univerſali conſtatæ con-
ſuetudini eſſeſe debeat.

Sed non §. 20. Quamobrem ad propositum cedentes, compertum habens, quod
idre grama poſtquam mox ſolito in idoneo Tibuſiſi eſtutaverit, Tu vr-
ralu cor- ro Hebreum Sieto Baptiſmæ immaverit inter illos etiam Parocho Matri-
ſurtodini & Erronum eſtiterat adam a Conſil. Trident. præſcripta forma ſervata, quam
vis euce- Baptiſma Sacramentum ſit jura creatorum. Hic autem Nos ſuam imponen-
ratur, ter ju- tes Tibi Dilecte Fili noſter, Taxque Rugæ Domui ex animo Apoſtolicam
vandum in- Benedictionem impræſtatur.

Actum apud S. M. M. die 9. Febr. 1749. Pontificatus noſtri A. IX.

S U P E R A B U S U

Libelli Repudiij Conuersorum a Iudaismo ad fidem Catholicam,

B E N E D I C T U S E P I S C O P U S

Seruus Seruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

A Postulati Ministerij munus nobis licet immeritis ab commissis assidue nos excitat, atque impellit, ut soleris studio, ac vigili cura, abusu, praevalisque cunctis, si qua in Ecclesie Dei, vel hominum utilitate, vel utilitate, cetero nominis strepisse. Pastoralis Providentiae sollicitudine compescamus, congruisque adhibitis remediis, quae eius fieri possent, ebelescamus.

Nuper quidem nobis velatum est, certisque probationibus manifesto comprobatum, quod aliqui Hebraeorum, qui ad Christianam fidem conuersi uxorem habent venientem Christianam veritatem amplecti, minime dabunt, posteaquam ejusdem Iudaicae perfidia Sacro Lavacro ablati sunt, & solemnem profusione se ad Christi fidem adhaeruerunt, reveri fecerit ergo casu ad Iudeorum castra, seu Vicam, vulgo il Ghetto, ibique Rabbini in Iudaicae superstitionibus, damandisque obiectis variis, libellum repudiij uxorem suam concedere, vel etiam exita Iudaicum domicilium, eorum Nostrum, Iudaismo, Iudaismumque Christianis, eundem libellum repudiij uxoris dante, in liberam eius nubendi alteri viro potestatem faciant. Moyses quidem in Deuterionico cap. 24. haec scriptum reliquit: Si accipiam domum uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fornicationem, scribat libellum repudiij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Uxor vero haec duxerit indolentis quendam fuerit ad iniquum malum exitum. Testamentum eandem, adeo ut qui illos, occipereque remedium, liberi quidem a peccata esset, non tamen a culpa; in autem dispensatio potius esset a Deo concessa ob unam Hebraeorum dignitatem, adeo ut qui libellum repudiij emiserit, & quae nullum recipere, & e culpa, & e poena exemptus foret, etque maxime verum esset ad aliud matrimonium valide, ac licite contrahendum procedere, si illi nuper se veret, recentiorisque Theologi, cum alii primam, alii alteram opinionem sequantur. Verum quicquid hac de re sit, illud certum est quod Redemptor Noster Iesus Christus Dei filius innotuit, quid enim de libello repudiij, quem Moyses permisit, respondit, ut legitur in Evangelio apud Matth. c. 19. & apud Marcum cap. 10. Quoniam Moyses ad carnalem cordi vestri permisit vobis dimittere uxorem vestram, ab initio autem non fuit sic, dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mochaus; & qui ipsam duxerit, mochaus; testimonium suum ut conclusi: quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Ex his enim verbis per legitimam et consequentiam inferri Theologi, in praesentium non amplius licere Hebraei propria uxores repudiare, neque per libellum repudiij Matrimonii vinculum

emphus dissolvi, eo quod Jesus Christus illud ad suam primævam statum redegit, nempe ad indissolubilitatem, non lege nova condita, sed dumtaxat sublata veteri indulgentia, seu dispensatione super prædictâ indissolubilitate concessâ. Quæ cum ita se habeant, etiam si repudium toleretur inter Hebræos conjuges, qui ambo in eisdem iudæis perfidia permanent, recte facti, ac tolerati nullo modo debet, ut Hebræus id fidem conversus, & Sacerdos baptizatus, libellum repudi- uxoris, qui in Hebræis perveritate permanet, iudæico more, ac ritu contestat.

Hinc Pontifex
f. x. docuit
quod He-
bræus con-
versus in-
terpellatus
est ut con-
traheret
Hebræam.

Quamobrem ut impollicitum omnia debito ordina, & laudabili modo, ac ratione fiant; volumus, ac decernimus ut Hebræus ad fidem conversus, si uxorem Hebræam habet, eam morte solito interpellet, an etiam ipsa con-
versus in-
terpellatus
est ut con-
traheret
Hebræam.

Eius rei
causa pos-
sit conser-
vare cum
Christianis

Quæritur a Theologis, & Canonici Juris Consules, quando solvatur matrimonium contractum ab Hebræo cum Hebræa, qui se convertere retu-
sat; & quando conversus novum matrimonium cum muliere Christiana, &
quod Hebræus cum Hebræa contrahere possit: quod ad conversum atti-
net; quidam volunt, præcedens matrimonium dissolvi quoad vivulum sta-
tum ac infidelis tenet fidem Christianam amplecti, cur iura æternam, seu
temporis spacium perfixum in interpellatione, quæ illi fida est, nullum re-
sponsum præbet. Alii vero putant matrimonium solvi, quando conversus
aliud celebrat cum Christiana: Quæ opinio in præsentî communi est inter
Theologos, & Canonici Juris peritos, & in præxi eam sequitur Congregatio
Sanctæ Romæ Ecclesiæ Cardinalium Decretorum Concilio Tridentini Inter-
pretum. De solutione autem vinculi matrimonialis, pro eo quod pertinet
ad uxorem, quæ in Hebræis superstitionibus perseverat, aliqui censent, quod
ea in potestatem suæ perfidie semper illigata remaneat, neque aliud matrimo-
nium contrahere valeat, donec & quousque maritus Christianus soluto vivus
est, vero putant nullo modo eam matrimonium celebrare posse, si maritus con-
versus non adhuc ad aliam uxorem transiit: ubi vero conversus matrimonium in-
terit, permitti debere mulieri, ut idem facere possit, quia solutio matrimonii pri-
vilegium est concessum favore Christianæ Fidei, quæ ad Christianum conversum
amplectitur, & ideo recte affirmari posse, datum esse dicitur, & per accidens in-
fidelis. Sed quidquid sit de huiusmodi controversiis, quæ inter Theologos,

De Theolo-
gorum quan-
tione quan-
da dissolvit-
que matri-
monium in-
sponsum præ-
bet. Alii vero
putant matri-
monium solvi
quando conversus
aliud celebrat
cum Christiana.

Circa quæ
sit Pontifex
statuere in-
tendit.

Sed solum
statuere ut
suggerat.

& Juris Canonici professores discrepant, de quibus nihil nos desinit in-
tendimus, singulis illorum Sententiis eo loco, quo sunt, relinquentes; cum
nostri mens, & vultus nequaquam sit aliquid vult desinare de matrimonio,
quod a muliere Hebræa contrahitur, posteaquam nolle se Christianam fidei
nomen dare declaravit, sed id solum more proprio, ex certa scientia, &
plenitudine potestatis, canone præsentium volumus, & intendimus, ac iubemus,
ut cum aliquis Hebræorum Christianam veritatem amplexus fuerit, non præ-
cærmittatur interpellatio iudæici more recepto facienda, an velit, nec ne se
ad

ad Christum convertere, dummodo tamen ex aliqua gravi causa, vel a nobis, vel a Romani Pontificibus, Seceffionibus Nostris, non censuram interpellatio omittenda, ut videre licet in Nostra Constitutione: In Suprema die die 16. Januarii anno 1745., quæ est 97. in Tom. 1. Nostræ Bullarum; imo expresse verum, prohibemus, ac interdiciamus, ne convulsi quovis tempore, & quovis modo, sive in Judæorum Domiciliis, nampe *Ghetto*, Rabbini co, sive extra, contra Nosatio, & testibus Christianis, libellum repudiij oxoribus, quæ interpellatæ necesse sit convertere, aut, omnia vigos dispensationis ejusmodi interpellationis, quæ ex probabili conjectura credendum est, minime se ad Christi fidem converterant, dare, scribere, aut minime audere, & possit.

Et quoniam ut plurimum contingit ut leges debitas executionem non consequantur, nisi Sindis pœnalis contra eas transgredientes secedat, hic astra in perpetuum valitura Constitutione, mox, scilicet, ac possit pati mandamus, ac precipimus ut omnia Tribusulis, ac Judæis competentibus, habita oporiet, aliquem ex Hebræis convertis, post susceptum Baptismum libellum repudiij suis ipsam Judæorum domicilia, Rabbini superstitiosis adhuc, uxori non convertis dedisse, statim in eum sine ulla causatione, ne, tamquam in Judaizantem, sicut pœni invidiam, & infopet contra ipsam Judæorum Universitatem in eas procedat manu regia multum ab ea exigenti sententia scutorum aureorum, cuius sententia pari id pœnium accusatori tribuatur, quod vero superest, concessum, & additum ipso jure per hanc nostram Constitutionem intelligatur: Pœ Domui Catechumenorum, in illis Civitatibus, in quibus ea reperitur, ubi item hujusmodi Catechumenorum Domus non extat, remanet libere dispositioni Episcoporum, & Ordinariarum, ut eam pecuniis pauperibus Christianis pio usum arbitrio, & conscientia distribuunt. Sin autem ad Tribunalium, seu Judicium competentem cognitionem pervenerit quod Converter libellum repudiij extra Judæorum Domicilium, seu *Ghetto*, dederit coram Notario, & Testibus Christianis, pari modo cum tamquam Judaizantem debet pœna afficiatur, minui tamen, quæ plevis debet, qui intra ipsam *Ghetto* Rabbini superstitiosis libellum repudiij scripserit. Item procedatur contra Notarium Christianum, & distam Hebræorum Universitatem, siue ejus scientia, & procuratore hujusmodi damnable uogotio, non transigatur, & pro ea parte multentur centum scutorum aurea, exigenda, distribuenda, applicandaque, ut supra dictum est, cum etiam Testis Christiani pœna arbitria, etiam corporis afflictiva, pro prudenti Judicium arbitrio puniatur. Præterea, ead libellum repudiij, juxta Hebræicæ morem, ac riam, solum a Marito uxori mittatur, non autem permissum sit uxori ut illum Marito præbet, nihilominus quia nobis competentem ait esse aliquos, qui existimant riam a Muliere, Marito dari posse, ut omni in futurum dabatur, ac quæstus, quæ exoni possit, occurramus, hic Nostra pœntium volumus, ac declaramus, ut omnia, & singula, quæ a Nobis superior de Marito ad fidem conversi, remanent ejus uxore in Judaizantem, disposita, ac statim sunt, etiam in eas uxori ad Christum Marito convertere, remanent marito in infidelitate, locum omnino habeant, acque obtineant, & ab omnibus se servent, & custodiantur.

Nos obstatibus &c.

Datum Romæ vult S. M. M. Anno Incarnacionis
Domini 1747. P. N. A. VIII.

DE.

Pœna contra
distam
quæstus

Declaram
quod in
est da
ga no com
est ligat
dam esse
enam de d
more et ga
Martiana.

Cum instructione super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contrakta, & contrahenda.

Dubium
super vali-
ditate ma-
trim. cum
Hæretico
conter. in
Dominia
Ordinum
Fœd. rati-
onem non
servata fra-
tra Consi-
lii Trad.

Quod sic
mensio XII.
sententia
Congreg.
Concilio.

Benedictus
XIV. Con-
gregatio-
nem eorum
se conven-
tali.

Deulvenio.
Valida Ma-
trimonia in
hæretico
conter. in
Hære-
tici con-
tra.

Matrimonia, quæ in locis Fœderatorum Ordinum Dominis in Belgio subijctis inter solent, sive inter Hæreticos ex utraque parte, sive inter Hæreticum ex una parte vicum, & Catholicum formam ex alia, aut viceversa, non servata forma a Sacro Trid. Concilio prescripta, utrum valida habenda sint, nec ne, diu multumque disceptatum est, animæ hominum, ac Sententiæ in diversa distractis; ut quod satis uberem anxietatem, ac periculorum seminem per multos annos subministravit, eum plenius Episcopi, Pastores, atque illarum Regionum Missionarii, viderentur hinc supra se haberent, nihil veto inconcussa S. Sede audeant statuere, aut declinare. Cum autem proxime evoluta anno, in tam anticipati, gravique causa Apostolicæ Sedis iudicium vehementius exposcerent, cogiteretque id imprimis vigilantissimus Ipsensis Episcopus, dum pro debito edicti sui, de Iota ita Beati Petri Cathedram observant, de Ecclesiæ sibi cunctisque statu ad Romanum Pontificem referenda, ponendumque omnino esse iam prolixæ dubitationis finem, gravissimè verbis, ac rationibus persuaderet. Clemens XII. id tempore Romanus Pontifex, qui res gravitates, quantam oportuit ab- solveret, Sacra Congregationis Eminentiſſ. Cardinalem Concilio Tridentini Interpretem in mandatis dedit, ut de tota controversia diligenter mure suo cognosceret. In se itaque tam momenti volumi erdem Sacra Congregatio quam accuratissime procedere, commisit sibi cognoscunt iuriam ab exquir- licti aliorum quoque Belgii Episcoporum relationibus, atque sententiis, quas de super explorati fategit, petendum duxit, eodemque tempore audite vo- luit præstantes aliquot hujus alme Urbis Theologos, quibus injunxit, ut eam totam ea, qua decet, maturitate discerent, suamque opinionem professent.

§. 1. At dum hæc maxime agerentur, super sedendum per aliquot men- ses fuit ab illiusmodi Cause expeditione, propter veduam, que interci- dit Romanæ Ecclesiæ, dum ad Pontificatum evectus Sanctissimus D. N. Bene- dictus XIV. Inter primas Regiminis sui curas, utique hujus cognitionem re- piti posuit a memorata Sacra Congregatione Concilio, quam videt eorum so- haberi, ut, aulici Eminentiſſimorum Patrum sententiis ipse duxim, quod hinc de te tenendum foret, supremo suo pronuntiatet otaculo. Cum igitur Congregatio præfata sub die 13. Maii eorum anni 1741. suam Sautita- te sua fuerit habita, sicut SS. D. N. hujus aliquo tempore ad rem ecom- expendendam accepto, hinc nuper Declarationem, & Instructionem extat præcepit, qua, veluti uerba aegula, ac summa, omnes Belgii Antistites, Pa- stors, etiamque Regionum Missionarii, & Vicarii Apostolici deneccepti in ejus- modi negotiis uti debeant.

§. 2. Primo scilicet, quod attinet ad Matrimonia ab Hæreticis inter su- in locis Fœderatorum Ordinum dominis subijctis celebrata, non servata for- ma per Tridentinum prescripta, inter Sautitas sua non ignoat, alia in Ca- sibus quibusdam particularibus, & attente tunc exposuit circumstantia, Sa- cram Congregationem Concilio pro eorum invaliditate respondisse; atque tam- men

di in Bar-
rera.

Ex Incolis
Civitate
Mela Tea-
jettensis.

Domicilia-
ri Provincie
necum
Tad. nu.
benit.

In Regio-
nibus Ca-
tholico-
rum, & vi-
sionis
subter ju-
ri nominis
na.

didit sunt legionibus, seu militibus copiis, quæ ab iisdem federatis Ordini-
bus transmissi solent ad custodienda, muniendaque arces conterminas, vul-
go dictas *de Barriera*; ita quidem, ut Missississipi ibi præter Tridentis scer-
næ, sive inter Hæreticos nuncque, sive inter Catholicos, & Hæreticos
limes, velorum suum obtineret, dummodo utique Coniux ad eisdem copert,
sive Legatione pertineret, & hæc declarationem vult Sacerdos Sui complecti
etiam civitatem Mela Tejetensis, a Republica Federatorum Ordinum,
quamvis non iure domini, sed tantum oppugnationis, ut ajunt, no-
mine possidem.

§. 5. Tandem circa conjugia, quæ contrahuntur vel in Regionibus Priu-
cipum Catholicorum et his, qui in Provinciis Federatis domicilium habent,
vel in Federatis Provinciis ubi habentibus domicilium in Regionibus Ca-
tholicorum Principum, nihil Sacerdos Sui de novo denotandum, rat decla-
randum esse duxit; volens ut de iis, juxta canonice Juris communem præsti-
pit, præbitalque in similibus casibus alias editas et Secreti Congregationis Con-
cilio resolutiones, ubi disputatio contingat, decernatur. Et ite de Jerravit, fla-
minique, ac ab omnibus impotenter servari præcepit. Die 4. Novembri 1741.

SPONSIS CATHOLICIS

Qui in Federati Belgii Regionibus erant civili Magistratu, aus Hæretico
Ministro duxerunt mutuum consensum in Matrimonium de præsentis
declarationis quolibet Conjugali consensu interdicta decernunt,
donec Matrimonium ad formam Concilii Tridentini sive celebraverint

Dilecto Filio Paulo Simoni a S. Joseph Carmelita Enciclaro

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecto Filii salutem, & Apostolicam Benedictionem.

REGNUM TANTUMQUE PATER Dilectum Filium, eundem primarium Admini-
strum nostrum Salvum Cardinalem Venerabilissimum Lutetia, quibus in-
ostant inter vos ut se gravis sine momento controversiarum expun-
tamque iudicio nostro submittit. Non possumus equalem non erga opem & com-
mendare propriam vestram, quo Sedem Apostolicam consulendam causantur,
ejusque danturque exponantur, ut est unanimi consensu amplectimur,
quam si omnia, cum similes emergunt quæstiones pari docilitate exquirunt,
& sequerentur, non tamta fensceteris in dies in nos Evangelici Operum,
optimorum veritatem, non doleretur aliquando ob easdem in tractandis mo-
rum danturque diveritas lentitatis, in pastes discipuli Christianam populam,
eamque fidei mentem, ruinorumque concordiam, quæ Chastam Deo-
net Ecclesie ita commendatam vult utque adeo, ut ea præterit, quæ
sistat Discipuli non cognoscendos prædixit.

§. 1. Expulsi suntque vos non sicut infime coniugare, ut Catholici
Matrimonium inter se contrahat Civilem adeant Magistratum, aut Hære-

Questionis
na. a. l. x.
flam.

8-

cirum Ministrum, quibus se fidei legibus Patrie obligant, & eorum illis
 merum expriment in Conjugium contraham, quoniam tamen puer renouare
 eorum legitimo Ministro Catholico, & duobus Testibus, ut Tridentinum
 precipit, et omnino negligat, nec in longum tempus differat: interum
 vero, perinde et si legitimum Coniugis jam fuerit, non dubitant omnem Con-
 iugalem consuetudinem inter se habere. Quatuordecim deinde quid de illo
 contento sentiendum sit eorum Civili Magistratu, nec Hæretico Ministro
 prefato: Num scilicet satis ferri ad petiendam Matrimonium validam,
 saltem in ratione contrahere, quod alter ex vobis ratiocinetur, et inter in-
 sistat, nisi ad Sacramenti dignitatem non assergat, quod nemo vestrum in que-
 stionem adducit: & emittit ita se habet et uti promissum est, subsequenter
 consentientes copula, eorum rati renouatum eorum Patrocho Catholico con-
 secutum omni Bagio vacaret, & fuisse exinde potest, absque ulla dubita-
 tione esset legitima reputanda.

§. 2. Jam vero, ut postulata vestris breviter simul, & dilucide respon-
 deretur, easque controversas omni iudicio Nostro præcedimus, sic habere
 tam: Ubi cumque promulgatum, & receptum sit Concilii Tridentini decretum
 cap. 1. Sess. xxiv. de Refect. Merum, ibi nulli procul, neque in omni-
 tione irriti esse Coniugii, nec quoniam ratiocinetur contrahentes le-
 gitimo Patrocho aliove Reverendo Pastori vices regere, & duobus testibus
 celebratis. Scimus profecto esse Theologos, qui in ipso fidelium Matrimonio
 contraham r Sacramento ita dividunt, ut illud omnino perfectum quod nulla sit
 que consistere credant, quoniam Sacramento excellentiam pettingit, sed quid
 quid sit de huius opinionione, quoniam nos quidem nunc in medio reliquimus, ea
 certe quod ratiocinetur ad rem præsentem locum nostrum sibi vindicare potest
 quod eos, qui Tridentina Lege obstringuntur: Etiam qui præter fratrem
 a se præteritum Matrimonium contrahere attemptant, eorum Tridentina Sy-
 nodus non Sacramento modo, sed contraham ipsam litteram districte pronun-
 tiat, neque ut eorum verba utamur: *Eos ad se contrahendum omnes inhabiles
 reddit, & huiusmodi contraham irritos esse dicitur.* Quæ erant inter Catholico
 liras in istis Provinciis degentes, & promulgatum, & receptum jam fuerit
 illud Tridentini decretum, quod ambo fatemur; perspicuum est Matrimo-
 nium ab ipso invicem itum rotam Civili Magistratu, nec Aether-
 lico Ministro, & non item eorum proprio auctoritate contraham Patro-
 cho, & duobus Testibus, neque in trone Sacramento, neque in ratione
 Contraham saltem, aut ullo modo validum reputari posse. Neque vero rationes
 propter quæ valida pronuntiamus Matrimonia, quæ aut hæretici inter ac,
 aut a Catholico cum Hæretico in istis Provinciis contraham non fer-
 vata forme Tridentini, apti quæque Coniugii inter se inter a Catholico,
 quoniam quilibet Tridentini Decreto se obstitum agnoscit, eorumque se au-
 denter equi potuerunt.

§. 3. Si itaque inter Catholico vestre eorum concedit cum Civili Magi-
 stratu, nec Hæretico Ministro Matrimonia celebrandi causæ se sistunt, a-
 ram se mare civilem exerceat quo ferri ergo Leges, & ista quæ Præ-
 pium obsequium obsequium: Ceterum eorum quidem nullum a se contraham
 tramonium. Sane nisi eorum Ministri Catholico, & duobus Testibus
 qui celebraverint, nunquam se, neque rotam Deo, neque rotam heredes
 verba, & legitimos Coniugis fore nec si interim conjugalem inter se con-
 fue-

Unipromi.

grum est

Indem.

Dorem

de Refect.

Matrim.

Coniugis

Pobitum

Deceit in-

tor Catho-

licum Tride-

anti Belgii

ano revo-

cant.

luerndinem habuerint, cum gravi culpa errituros. Sciatis denique, si qua ex huiusmodi conjunctione oritur inbuler, erit, utpote ex uonlegitima uxore naram, in oculis Dei fore illegitimum, & nisi Coniuges contentum ex Ecclesie prescripto renoventur, illegitimum perpetuo sacrum erit in Ecclesie foro.

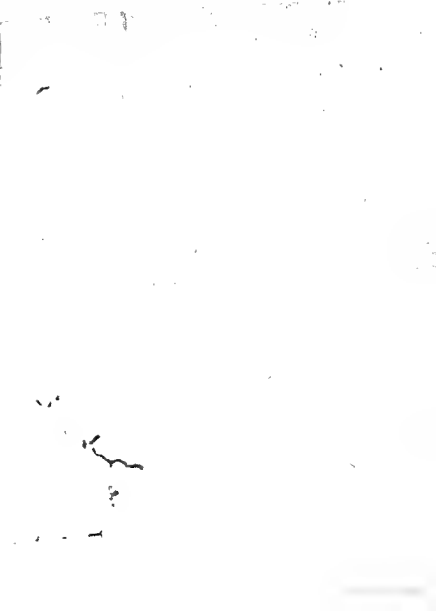
Quid præcipiendum, quidque fundendum erit in Religionum Censurâ.

§. 4. Erat porro Officii vestri hæc omnia, tum commodè se exhiberis occasio, neque enquireturum circumstantiæ vobis adhibendam fuisse circumspiciatione, & cautela, singuli explicare prolixius, simulque omnes commemorare, ut siquidem Religionis consuetudini, & rectam Principis Sanctionibus obtemperare coguntur, incitat illi quidem, sed Religione salua, potius etque donant SS. Ecclesie Leges, quibus fideliâ Matriam consueverunt. Illud præterea vobis curam est, ne, etiam si dno Catholicis civilis illam, et vere politicam coram hæreticis ceremoniam peregerint nimium taret se familiariter agnos, aut se eodem recto in communem habere, nisi se prius vera, & legitimis Nuptiis ex normæ Tradeantur religaverint; quamquam enim ee similitudine esse possit singulatio, argui certe periculo de iusticiâ non vacat: utrumque aurem probet, & bene morari Christi fidelibus arduum est. Ad ejusmodi porro evitanda pericula negotiorum non solius neque fore, ut Catholicum non nisi Matrimonio jam nunc in faciem Ecclesie inter se legitime celebrato ad illam explendam Civilem, secularem Magistratum, seu Læticam Ministerium adirent; sed quorum ex vestris hereti depræhendimus al non sine periculo, & perturbacionibus posse adimpleri, id infra provisorio sumus, ut, postquam Reipublice morem illi gesserant, non dū differtur Ecclesie Legibus præterea, & conjugale socius juxta præscriptam a Tridentino normam rite, & sancte inire: & si quid tum super hac re, tum super aliis, quæ istam Missionem respiciunt Nobis suggerendum esse putetis, communicato inter Vos Consilio, operam nostram implere; quam semper præstorem invenimus.

§. 5. Epistole hæc nostra sibi dilecte Fili Paule Simon e S. Joseph inscripta est cum tamen volumus a re communicari etiam dilecto Filio Hadriano Augustino Won. Dux Pastor Leidens, cuius scriptam super ea, de qua nunc agitur Controversia a suprascripto Cardine de Valentibus Nobis oblatum libenter perlegimus.

§. 6. Postremo vos hortamur M.orem in modum, ut istem Dominici Gregis non contemnendum portum sedulo, sinu laudabiliter hædeat scilicet excutere, neque ad omnem pietatem informare pergitis; Vobisque interm Apostolicam Benedictionem peramanter imperimus.

Datum Romæ, ... die 17, Septembris 1746, P. N. A. VII.

005673782

